

CAPADOSE.

Maandblad van den Bond van Nederlandsche Gereformeerde Zondagsschool-Onderwijzers.

UITGEVERS:

HÖVEKER & ZONN.

AMSTERDAM.

PRIJS PER JAARGANG f 1.—.

PRIJS DER ADVERTENTIËN:

10 Cents per regel.

Toelichtingen bij den Rooster voor 1892.

3 Januari. *De Schepping.*

Gen. 1 en 2.

Te leeren: Hebr. 11 : 3; Ps. 115 : 8 of 146 : 1.

Het boek Genesis (*wording*) is zóo genoemd, omdat het aanvangt met de beschrijving van de schepping of wording aller dingen. Het is met de vier volgende boeken des Bijbels, die tezamen de *pentateuch* vormen, geschreven door Mozes en wel op bevel Gods en door inspiratie des H. Geestes (gelijk de geheele H. Schrift; daarom *Gods Woord* genoemd), die aan Mozes als profeet, een *terugblik* in het verleden heeft gegeven (vgl. Jes. 41 : 22*b*). Ook kan mede, door *mondelinge overlevering* (traditie), onder de leiding des H. Geestes, die haar zuiver bewaard heeft, Mozes kennis van de verledene dingen gekregen hebben. Reeds de eerste bladzijde van Genesis doet ons den Goddelijken oorsprong, de onwifpelbare echtheid en de verhevene waarde des Bijbels als Gods Woord kennen. Alle andere beschrijvingen van de wording aller dingen zijn, als legenden, sagen of mythen, in de verste verte niet met de beschrijving in Genesis te vergelijken. Onmogelijk kan de mensch er iets van weten, buiten de openbaring van Godzelve. Die wetenschap is bovendien een wetenschap des *geloofs*, zonder hetwelk de schepping niet is te verstaan (vgl. Hebr. 11 : 3).

Scheppen beteekent: *iets uit niets voortbrengen*, wat uitsluitend een *werk Gods* is (vgl. Rom. 4 : 17*b*, Ps. 33 : 6, 9; Jes. 40 : 25, 26; 44 : 24; 45 : 12), waarin Hij zijne almacht, wijsheid, goedheid en majesteit beoont. Hij treedt scheppend op als *Elohim*, als de *drieënige* God (vgl. vs. 26, 27). Wel is de *Vader*, als het Begin, de Oorzaak en de Oorsprong aller dingen (vgl. Art. 8 Ned. Gel.), de Schepper in den eigenlijken zin, (vgl. 1ste Art. van de 12 geloofs-artikelen), maar de Vader is en werkt niet buiten

den Zoon en den H. Geest, die als personen mede de Schepping hebben tot stand gebracht (vgl. Ps. 33 : 6; Joh. 1 : 3; Col. 1 : 16; Hebr. 1 : 3; Job 33 : 4; Gen. 1 : 2). De schepping is de uitvoering van den eeuwigen raad des drieënigen Gods (vgl. Jes. 40 : 13, 14; Rom. 11 : 34, 36), die Zichzelve daarvoor in den *tijd* openbaart, welke met het begin der schepping een aanvang neemt („*In den beginne*”). De tijd wordt volgens Joodsche tijdrekening geschat op 5652 jaren, maar kan moeilijk juist bepaald worden. In Genesis wordt de Schepping der *zichtbare* dingen medegedeeld. Toch mag de schepping der *onzienlijke* dingen, d. w. z. de hemelsche schepselen, als de engelen en meer ons onbekende wezens, niet vóór den beginne gesteld worden. Is de tijd daarvan onbekend, hij moet vóór de schepping der zienlijke dingen worden gedacht. [Daar de duivel als gevallen engel (vgl. Jud. vs. 6) den mensch verleid heeft (vgl. Joh. 8 : 44; 1 Joh. 3 : 8), moeten de engelen vóór den mensch geschapen zijn]. Door *hemel* hebben wij niet alleen het firmament, maar ook den hemel der hemelen, de woonplaats der engelen en andere geestelijke wezens te verstaan (vgl. Neh. 9 : 6; Col. 1 : 16).

Wat nu betreft de schepping der zienlijke dingen: God schiep in een oogenblik de stof en formeerde daaruit in zes dagen alle schepselen, die Hij volgens zijn besluit wilde voortbrengen. De aarde was een ongevormde klomp (*chaos, bajert*), „*woest en ledig*”, waarin alles ongescheiden, ongeordend, in duisternis en dood verkeerde. De Geest Gods zweefde, broedend en bezielend, op de wateren, om leven en orde aan te brengen. In dien door God voortgebrachten chaos openbaarde God zich met het machtword: „*Daar zij licht!*” en het licht trad uit zijn lichtvolheid tevoorschijn (vgl. 1 Joh. 1 : 5) en met het licht in de duisternis, openbaarde zich het leven in den dood (vgl. Joh. 1 : 4). Zoo was de dageraad van den tijd aangebroken, die weldra door de weer invallende duisternis werd afgesloten, waardoor de dag, als een deel van den tijd, bepaald werd. Die dagen, waarin

God alles schiep, moeten niet als *tijdperken*, maar als *etmalen* beschouwd worden. (vgl. Exod. 20 : 11). (Om de resultaten van het natuurkundig onderzoek in overeenstemming te brengen met het scheppingsverhaal, heeft men de dagen als tijdperken gesteld van duizenden jaren; maar wat niet uit de wetten der natuur is te verklaren, moet aan Gods almacht toegeschreven, volgens welke Hij in één oogenblik vermag te doen, waartoe volgens de natuurwetten duizenden jaren noodig zijn). Eindigde met het invallen van de duisternis, die God *nacht* noemde, de *eerste* dag; het licht deed straks den *tweeden* dag aanbreken, waarop God de wateren der aarde gedeeltelijk in dampen deed opklommen, zoodat *wolken* ontstonden, die als een *uitspansel* boven de aarde gevormd werden. (vgl. Job 26 : 8; Ps. 104 : 2, 3). Dat uitspansel werd *hemel* genoemd, en moet als *wolkenhemel* onderscheiden worden van den *sterrenhemel* en den *hemel der hemelen* of *derden* hemel. (vgl. 2 Cor. 12 : 2).

Na een invallenden nacht brak het licht wederom door en deed den *derden* dag aanlichten, waarop God de wateren, welke de aarde geheel overdekten, zoodat geen vasten bodem gevonden werd, vaneen scheidde en in grootere en kleinere beddingen samenbracht (zeeën, meren, rivieren en beken werden gevormd). Daardoor werd de *vaste grond* der aarde voortgebracht. (vgl. Job 26 : 10; 38 : 8, 10, 11; Ps. 24 : 2; 33 : 7; 136 : 6). Op dien vasten bodem schiep God het *plantenrijk*, waaraan Hij het *voortbrengingsvermogen* schonk. Met het aanbreken van den *vierden* dag werd het licht, evenals de wateren, vaneengescheiden en aan daartoe gevormde, in zichzelfe duistere hemellichamen medegedeeld, zóo dat zij, dit licht in zich besluitende, het wederkeerig op de aarde zouden uitstralen en daardoor den tijd afdeelen in kortere en langere ruimten. Tot zulke lichamen stelde God de zon als dagvorstin; de maan (die haar licht weër van de zon ontvangt) en de sterren, tot verlichting in den nacht. De verdeeling van dag en nacht tot hiertoe bovennatuurlijk geschied, werd nu volgens vaste natuurwetten geregeld. Op den *vijfden* dag werd de wolkenhemel boven en werden de wateren op de aarde met levende schepselen voorzien, nl. met *vogelen* en met *visschen*, groot en klein, welke het hun eigenaardig vermogen tot vermenigvuldiging en de kracht tot rijke vruchtbaarheid, als een zegen Gods, ontvingen. (vgl. Ps. 8 : 9; 104 : 25). Op den *zesden* dag schiep God de viervoetige en kruipende *landdieren*, groot en klein, tot het insectje toe, dat voor het menschelijk oog onzichtbaar is en deelde ook hun het vermogen en den zegen tot voortbrenging en vermenigvuldiging mede. Wij lezen niet, dat *verscheurende* dieren geschapen werden, hoewel zij het vermogen ertoe hadden, dat eerst door de zonde tot ontwikkeling en in toepassing is gebracht. Ten laatste, op den zesden dag, schiep God den mensch, waarbij uitdrukkelijk het raadsbesluit

des drieëenigen Gods (vs. 26) vermeld wordt, als in de schepping der menschen voleind en voltooid. De veelheid der personen in het drieëinig Goddelijk Wezen (vs. 26) vindt haar éénheid in vs. 27 (*zijn* beeld). De mensch is NAAR niet in *het beeld* Gods geschapen, d. w. z. God stelt zichzelf tot *model* of beeld, waarnaar hij den mensch, als *volmaakt* schepsel formeert, hem zijn mededeelbare eigenschappen, voor zooverre oirbaar en noodig, eigen makende. Hoewel de mensch een volkomen lichaam had, uit het stof der aarde geschapen, is hij toch niet wat zijn *lichaam* betreft [God is een *Geest* en heeft geen lichaam (vgl. Joh. 4 : 24; Luc. 24 : 39)], maar naar zijn *ziel* hem door de inblazing van den H. Geest, bijzonder boven de dieren ingeschapen (vgl. H. 2 : 7), naar Gods beeld geschapen, met de vermogens van *ware kennis, gerechtigheid* en *heiligheid* (vgl. Col. 3 : 10; Ef. 4 : 24). In dit opzicht heeft de mensch het beeld Gods in *engeren zin* verloren; in *ruimeren zin*, als redelijk en zedelijk wezen, boven de dieren gesteld, kan hij het niet verliezen, daar hij dan zou opgehouden hebben mensch te zijn (vgl. Gen. 9 : 6; Jac. 3 : 9). *Doel* van die schepping naar Gods beeld is, in betrekking tot God: de *verheerlijking* van Gods Naam, in betrekking tot hemzelve: de *eeuwige zaligheid*, waarvoor zijn onsterfelijke ziel vatbaar is. Als *hoofd* der schepping had hij de heerschappij over de dieren, waarin niet het *wezen*, maar de *majesteit* van het beeld Gods gelegen is (vs. 28). Die majesteit betoonde hij ook, door, volgens Gods wil, aan de dieren *namen* te geven, die zuiver het wezen van een iegelijk uitdrukten, waaruit zijn volkomen kennis blijkt (H. 2 : 19, 20). Het gebruik der dieren tot *spijs* is eerst na den zondvloed den mensch veroorloofd (vgl. Gen. 9 : 2, 3); hij vond zijn voedsel in het kruid des velds en in de vrucht der boomen. Zoo stond de mensch in al zijne volmaaktheid en heerlijkheid, als hoofd der schepping; zijn volkomen genot in al het geschapene en zijn volkomene zaligheid in Gods gemeenschap vindende. God schiep den mensch het *laatst*, 1° opdat hij als heer in de schepping alles tot zijne beschikking zou hebben; 2° opdat hij, als het meest ontwikkeld en dus meest behoevende wezen, de voldoening zijner behoeften vinden zou; 3° opdat hij zijn volstreckte afhankelijkheid van God gevoelen zou en zich nooit eenige eer van de schepping zou kunnen geven (vgl. Jes. 10 : 13, 15); 4° opdat hij Gode in al de werken zijner handen zou verheerlijken. (vgl. Rom. 11 : 36).

Toen God alles geschapen had, wat Hij in zijn raad bepaald had, *rustte* Hij, d. w. z. Hij hield op te scheppen, en rustte of vond zijn Goddelijke voldoening en verlustiging in zijn volmaakt scheppingswerk (vgl. vs. 31; Deut. 32 : 4). Hij bestemde den *zevend*en dag tot *sabbath* of *rustdag*, opdat de mensch rusten zou van zijn arbeid en die rust zou gebruiken tot heiliging of toewijding aan God; waarom hij dien dag zegende en heiligde (vgl. Exod. 20 : 9—11).

Die strekking van den sabbath is onveranderlijk, maar de dag is gewijzigd; de *eerste* is in de plaats van den *laatsten* dag gesteld, wegens de *opstanding* van Christus op dien dag [*dag des Heeren* (vgl. Openb. 1 : 10), waardoor de vloek en de dood, op den mensch en de schepping gelegd, is te niet gedaan en de herschepping is aangebracht. In Hem, den tweeden Adam, vindt de kerk hare rust en heiliging en is zij als een eeuwig levend offer Gode toegewijd (Hebr. 4 : 9, 10; Joh. 17 : 19; 1 Cor. 1 : 30)].

In Gen. 2 : 4 v.v. vinden wij niet een ander scheppingsverhaal, maar een aanhangsel, tot nadere verklaring en uitbreiding. Wel wordt de naam *Elohim* (God) verbonden met *Jehovah*, maar niet omdat een ander schrijver hier optreedt, doch om aan te toonen, dat *Israels* God de Schepper van hemel en aarde is. Er wordt *eerst* verklaard, dat de vruchtbaarheid der aarde niet aan natuurlijke oorzaken (den regen) maar aan Gods vrijmachtigen wil wordt toegeschreven, daar Hij in den aanvang de aarde niet door den regen, maar door opstijgende dampen bevochtigde. *Verder* wordt de verhevenheid van den mensch verklaard uit de bijzondere scheppingsdaad Gods, die hem *lichamelijk* uit het stof der aarde, gelijk de dieren, heeft geschapen (vandaar de naam *Adam*: (*aarde*) maar als geestelijk wezen hem een hooger zieleleven onmiddellijk uit zichzelf heeft ingestort. *Voorts* wordt de gelukstaat van den mensch beschreven, welken hij in het *Paradijs* of in *Eden* genoot (Paradijs = lusthof; Eden = genot). Die lusthof bevatte alles, wat tot 's menschen lichamelijke behoeften strekte. Hij werd doorstroomd en vruchtbaar gemaakt door vier rivieren, die uit één voortkwamen; nl. de Gihon, de Pison (beide thans onbekend), de Hiddekel (de Tigris) en de Phrath (Euphraat). De plaats van den lusthof, zeer rijk in goud en edelgesteenten, is hoe nauwkeurig ook aangeduid, niet meer te vinden. De zonde heeft het Eden van de aarde weggenomen, zelfs de gedachtenis van de plaats; maar het Paradijs is in den hemel, vanwaar het eens weder nederdalen zal. (vgl. Openb. 2 : 7). In dien hof was de mensch gesteld om hem te *bebouwen* en te *bewaren* (tegen vreemde machten). De mensch was tot arbeid geroepen, die geen vloek, maar een *zegen* is. Door de zonde is de arbeid vervloekt, en gaat hij met moeite, smart en teleurstelling gepaard. [vgl. H. 3 : 17. Ook engelen arbeiden. (vgl. Ps. 103 : 19, 20.)] Onder de boomen in het Paradijs bevonden zich twee wel te onderscheiden boomen: de boom *des levens* en de boom *der kennis des goeds en des kwaads*, (om het goed van het kwaad te onderscheiden). De beteekenis hiervan wordt bepaald door de *bondsbetrekking*, waarin Adam stond tot God. God had met den mensch een *verbond* opgericht (verbond der *werken*), waaraan de voorwaarde van *gehoorzaamheid* was verbonden. Deed hij den wil Gods, als wet in zijn hart geschreven, volkomen, waartoe hij, krachtens zijn ingeschapen

gerechtigheid en heiligheid, de wil en het vermogen had, hij zou door verdienste het eeuwig zalig leven verwerven. Tot verzekering hiervan strekte hem de boom des levens, die hem niet door zijn vrucht het leven kon geven, maar als *sacrament* in het verbond der werken gesteld was. Om zijne gehoorzaamheid te beproeven stelde God een boom in het midden van den hof, misschien van de anderen door sierlijkheid van gedaante en begeerlijkheid van vrucht onderscheiden, van welken boom God *verbod te eten* (*proefgebod*), met bedreiging dat zij *ten dage als zij ervan aten, den dood zouden sterven*. (Zie verder volgende zondag). *Eindelijk*, wordt ons de schepping van de vrouw medegedeeld. God schiep den mensch man en vrouw in één wezen; maar nam uit Adam, terwijl Hij hem in diepen slaap dompelde, een *rib*, waaruit Hij de vrouw schiep, die, als uit den man genomen, één vleesch met hem is en tot een *hulp* voor hem moet strekken. Lag de schepping der vrouw zeker in het plan Gods, aangezien hij de dieren paarsgewijze schiep; Hij wilde, dat de mensch zelf de vrouw begeeren zou, uit drang der liefde, uit behoefte aan gemeenschap, uit begeerte naar vermenigvuldiging (vgl. vs. 20). Vol verrukking zag Adam bij zijn ontwaken die vrouw, uit hem genomen, waarom hij haar *Manninne* noemde. Uit die schepping blijkt de eenheid van het menschelijk geslacht (Hand. 17 : 26); de éénheid van man en vrouw (vs. 24, vgl. Matth. 19 : 5, 6; Ef. 5 : 31); de afhankelijkheid der vrouw van en hare onderworpenheid aan den man. (vgl. Col. 3 : 18; Ef. 5 : 32; 1 Petr. 3 : 1, 5, 6); maar ook de verplichting van den man tot liefhebben en verzorgen der vrouw (vgl. vs. 24; Ef. 5 : 25; 1 Petr. 3 : 7). In welke reine en heilige betrekking man en vrouw tot elkander stonden, wordt ons in vs. 25 geleerd; naakt geschapen zijnde, schaamden zij zich niet, omdat nog geen zondige lust in hen gevonden, geen zondige daad door hen bedreven was. — De schepping in 't algemeen moet ons tot aanbidding van Gods grootheid en soevereine majesteit, en tot erkenning onzer nietigheid en afhankelijkheid leiden; de schepping van den mensch moet ons de verhevenheid van onze oorsprong en bestemming doen kennen, tegenover de diepe gezonkenheid en verdorvenheid onzer natuur en de heerlijkheid der verlossing uit genade door Christus.

10 Januari. *De zondeval*.

Gen. 3.

Te leeren: Rom. 5 : 12; Ps. 51 : 3 of vs. 2.

Was reeds in het volmaakte Engelenrijk verwoestigd aangebracht, door de zucht van het schepsel, den Schepper gelijk te zijn, (vgl. Jud. vs. 6; 1 Tim. 3 : 6) het hoofd der gevallen Engelen [Satan, tegenstander, of Duivel (Diabolos), verleider] bracht die

verwoesting in deze lage wereld teweeg, door den mensch ten val te brengen. Daartoe bediende hij zich van het schoonste en verstandigste dier [*listig* in den goeden zin (vgl. Matth. 10 : 16)], de *slang* (vgl. 2 Cor. 11 : 3; Openb. 12 : 9; 20 : 2) welke hij waarschijnlijk in den verboden boom plaatste en deed spreken, wat hij hem voorsprak. [Het spreken van een dier is wegens de val van het gansche schepsel onverklaarbaar (vgl. echter Num. 22 : 28). Satan heeft groote macht onder Gods toelating (vgl. Openb. 13 : 5, 6)]. Als de leugenaar en de vader van den leugen (vgl. Joh. 8 : 44) wekte Satan door zijn instrument, de slang, bij de vrouw [als de zwakkere (vgl. 1 Petr. 3 : 7)] *twijfel* in het verstand op aangaande het gebod Gods. Hij werkte dus eerst op 's menschen redelijk vermogen, door vragender wijze het stellig gebod om te keeren. (Satan noemde den naam *Elohim*, daar hij *Jehovah*, als Verbondsgod, niet kent). Reeds het *luisteren* naar die vreemde, leugenachtige stem gaf aanleiding tot de zonde, en bracht onkunde en *twijfel* voort, daar de vrouw het gebod niet duidelijk meer kende, maar willekeurig verzwakte (in haar antwoord laat zij „*vrijelijk*” weg en stelt inplaats van de zekere bedreiging: „ten dage als gij daarvan eet, zult gij den dood sterven,” het *twijfelachtige*: „opdat gij (misschien) niet sterft”) en noodeloos verzwaaarde door de bijvoeging „noch die aanroeren”. Die sluwe poging gelukt zijnde, verzekerde Satan zoo stellig mogelijk, dat zij den dood niet zouden sterven (*hij* weet derhalve Gods bedreiging zeer wel, hoewel hij die loochende), maar, Godzelf tot getuige aanroepende, dien hij tot een bedrieger en leugenaar (gelijk hij) maakte, verklaarde hij, dat „ten dage, als zij van de vrucht aten, hunne oogen zouden geopend worden en zij als God wezen zouden, kennende het goed en het kwaad.” Welk een sluwe vermenging van waarheid en leugen! Hunne oogen zouden geopend worden (vgl. vs. 7), maar voor het kwaad, waarvoor zij gesloten hadden moeten blijven. Zij zouden het goed en het kwaad leeren kennen, gelijk God; maar God kent het goede *in* zich en het kwade *buiten* zich, terwijl de mensch de kennis van het goede verliezen en die van het kwade in zich verkrijgen zou. Inplaats van *God* werden zij *Satan* gelijk. Door de wegneming van de vrees voor straf (die uiterlijk van het kwade afhoudt) en de voorspiegeling van Godegelijkheid werden de *begeerlijkheid* en de *hoogmoed* in de ziel opgewekt (het *zedelijk* leven werd verdorven). De hoogmoed komt voor den val (vgl. Spr. 16 : 8; 29 : 29a; Jes. 2 : 17; daarom bidden: Ps. 19 : 14). Het eigen ik plaatste zich tegenover God en wil zich gelijk, ja boven God stellen. De mensch, naar Gods beeld geschapen, begaafd met de mededeelbare eigenschappen, wil God *gelijk* zijn, ja zelf God worden, maar ontvangt daardoor Satans beeld en valt in de diepte van zijn eigen bestaan als schepsel, buiten God en tegenover God, de bron des levens, in den dood

weg. De begeerlijkheid eerst *innerlijk*, treedt nu naar *buiten*, door het *zien* van de vrucht, met lichamelijke oogen opgewekt (vs. 6, vgl. 1 Joh. 2 : 16; Jak. 1 : 15, 16). Niet in het zinnelijke, maar in het hart ligt de kiem der zonde (vgl. Spr. 4 : 23; Matth. 5 : 19). Nam de vrouw van de verboden vrucht, zij gaf ook haren man ervan mede (misschien was de vrucht lekker en bleek niet de gevreesde gevolgen te verwekken) en ook hij at. Zoo strekte de vrouw inplaats tot hulpe, tot verleiding van den man (vgl. 1 Tim. 2 : 14), hoewel die daarom niet is te verschoonen; daar hij, die het gebod ontvangen had, het had moeten weigeren en zijn vrouw bestraffen. Adam, als hoofd, is de verantwoordelijke persoon. Zoo is door éene zonde, n.l. door *ongehoorzaamheid* (daarin ligt het wezen der zonde) de mensch gevallen en heeft zijn gansche geslacht in zichzelf ten val gebracht. In Adam, als bondshoofd, heb *ik* gezondigd en ben, als schuldige (erfschuldige), strafwaardig (Rom. 5 : 12, 18). De straf der zonde is *geestelijk* [dood in zonden en misdaden, onbekwaam tot eenig goed, geneigd tot alle kwaad, geestelijk dood, door het verlies van het beeld Gods (vgl. Ef. 2 : 1—3)] en *lichamelijk* door de scheiding van ziel en lichaam, tijdelijke dood, waardoor de geestelijk doode mensch in den eeuwigden dood stort (vgl. Openb. 20 : 14). Ten dage van de daad der ongehoorzaamheid trad de bedreigde straf in, als geestelijke dood, die den lichamelijken dood teweegbracht (vgl. H. 2—17). De verbreking van de voorwaarde der gehoorzaamheid, in het werkverbond gesteld, deed het verbond verbreken en de weldaden des verbonds verliezen, welke de mensch als beelddrager Gods bezat. Oogenblikkelijk openbaarde zich de zonde in schaamteloosheid, vrees, bedrog en ellende. Hunne oogen werden geopend (vgl. vs. 5) waarvoor zij moesten gesloten zijn gebleven (vgl. Ps. 119 : 37; 2 Petr. 2 : 14;) zij zagen (met een wellustig oog) dat zij *naakt* waren (H. 2 : 25) en *schaamden* zich voor elkander (de innige reine gemeenschap was verbroken (vgl. H. 2 : 24) en bedekten hunne schaamtedeelen met vijeboombladeren (bladeren van den pisang, Adams vijeboom genoemd), welke het beeld zijn van de bedekking der schaamte, door verontschuldigen voor God. Zij zijn verontrust en veroordeeld in hun *geweten*, (de Goddelijke vierschaar in hen) vóór zij voor den vierschaar Gods gedaagd zijn. Zij hoorden Gods stem in den wind, die hen veroordeelend in de ooren klonk en waarvoor zij zich vol vrees verborgen, waar zij straks nog met blijdschap er naar luisterden en er door tot God werden heengedreven. God echter riep nu Adam duidelijk, zoodat hij zich niet langer kon verbergen en in zijn naaktheid verontschuldiging voor zijne verberging zocht. Hierdoor ontdekte hij reeds zijn zondig bestaan, daar hij vroeger zich noch voor God, noch voor de vrouw schaamde en onbevreesd voor God durfde verschijnen. De Heere wees hem hierop vragenderwijze, hem aan-

toonende, dat Hij nauwkeurig met de daad zijner ongehoorzaamheid bekend was, als de eenige oorzaak van zijne schaamte, vrees en ellende. [Betoon van Gods alwetendheid (vgl. Ps. 139 : 1—3; 7—10; daarom: vs. 23, 24; Gen. 39 : 9)]. Waar God Adam tot verantwoording riep (*richterlijk* roepen), daar deed Hij dit niet tot veroordeeling, maar tot behoudenis, niet in *toorn*, maar in *genade*. Had God naar recht gedaan, Hij had den mensch terstond kunnen verdelgen. Hieruit blijkt het bestaan van het verbond der genade in den Middelaar, dat door Adams ongehoorzaamheid niet kon vernietigd worden (vgl. Ps. 40 : 7—9; Hebr. 10 : 5—10). Ook nu is het dagen voor Gods vierschaar een blijk van Gods genade, die eerst in de rechtvaardigmaking uit het geloof in de conscientie wordt gekend. Had Adam zijn schuld beleden en om vergeving gesmeekt, dan zou ook terstond de vergeving gevolgd zijn (vgl. Spr. 28 : 13). Maar hij verborg haar niet alleen, doch wierp de schuld op de *vrouw* en zijdelings op *God*, die hem de vrouw als verleiderster had gegeven. [De band der innige liefdesgemeenschap blijkt reeds verbroken; de vrouw is niet meer *een* met hem, maar *bij*, eigenlijk *tegenover* hem, als zijn *aanstoot*; terwijl hij zelfs God de oorzaak zijner zonde maakt; echt satanisch; blijk van zijn diepen val (vgl. Job 31 : 33)]. Had God Adam, als hoofd, ter verantwoording geroepen, nu wendt Hij zich tot de vrouw, die eveneens de schuld van zich werpt en op de slang legt. (Beiden bedekten dus hun schaamte door verontschuldiging en beschuldiging, als blijk hunner verharding. Sprekend beeld van alle natuurlijke menschen, ter ernstige waarschuwing). Aan de slang vraagt God geen rekening; maar legt terstond op haar de straf: zij wordt vervloekt boven alle dieren (die ook den vloek dragen) en ontving daarvan het bewijs door gedoemd te zijn, op haar buik te kruipen en met het stof der aarde zich te voeden. Hoe de slang vroeger geweest is, valt niet te bepalen; maar hare samenstelling en kleur geeft het bewijs van haar vorige schoonheid, die nu in afzichtelijkheid is verkeerd. Van de slang wendt de Heere zich tot haar meester, den Satan, als de eerste oorzaak des kwaads, waartoe de slang slechts het verleidend werktuig was. [Slang en Satan worden gewoonlijk vereenzelvigd (vgl. 2 Cor. 11 : 3; Openb. 20 : 2)]. Hij zet vijandschap tusschen Satan en de vrouw, en tusschen zijn en haar zaad. Heeft hij de vrouw onder zijn macht gebracht, zij zal juist hem ten verderve strekken, daar zij het zaad zal voortbrengen, dat hem (Satan) den kop vermorselen zal; en moge hij aan dit zaad de verzenen vermorselen, vernietigen kan hij het niet. Dit zaad is Christus naar zijn menschelijke natuur, uit Eva voortgekomen in het menschelijk geslacht (in Abraham, David) bewaard en uit Maria geboren zonder zonde (vgl. Gal. 4 : 4; Hebr. 2 : 11, 17). De Satan heeft Christus wel verzocht, gemarteld en gedood [de

verzenen vermorseld (vgl. Hebr. 4 : 15; Phil. 2 : 8:)] maar juist in den dood is hij door Christus overwonnen (vgl. Joh. 12 : 31; 14 : 30; 1 Joh. 3 : 8; Hebr. 2 : 14) en zal straks voor eeuwig verdelgd worden (vgl. Openb. 12 : 12; 20 : 10). Deze straf op Satan gelegd, strekt tot heil van den gevallen mensch. Hier wordt het eerste *Evangelie*, de *paradijs- of moederbelofte* geopenbaard, als blijk van het verbond der genade, in Christus bevestigd. Was de vrouw in haar hoogmoed, oorzaak der verleiding voor den man geweest, zij moest dienovereenkomstig haar straf dragen, door slaafsche onderwerping aan den man en door smartelijke voortbrenging van hare kinderen. De oorspronkelijke betrekking (H. 2 : 24) werd verbroken en in een vijandige verkeerd. In Christus is zij hersteld (vgl. Gal. 3 : 28). Wel blijft de vrouw op aarde afhankelijk en onderworpen; maar hare éénheid met haar man in Christus, heft hare ongelijkheid en vernedering op (vgl. Ef. 5 : 22—24, 25; 20—31; 1 Petr. 3 : 1). De hoogste vreugde, die een vrouw als moeder geniet, gaat met de hevigste smart gepaard (vgl. Jer. 13 : 8; 26 : 17; Joh. 16 : 31); ook deze is door Christus verzacht, die als ook door de vrouw met smart gebaard, den vloek daarin gedragen en haar zaad, dat verdorven en vervloekt is, heeft verlost en geheilgd (vgl. 1 Tim. 3 : 16). De ware betrekking tusschen man en vrouw is beeld van de verbondsbetrekking tusschen God en zijn volk, Christus en zijn kerk (vgl. Jes. 54 : 5, 6, Ef. 5 : 23, 24, 32); de liefde der moeder, beeld van de liefde Gods tot zijn volk (vgl. Jes. 49 : 15); de natuurlijke geboorte, beeld der wedergeboorte (vgl. Joh. 3 : 5; Gal. 4 : 19).

De man, als hoofd der vrouw en der gansche schepping, op wien alle verantwoordelijkheid rustte, ontving niet alleen zelf de straf, maar in hem de gansche schepping. Het aardrijk werd om zijnentwil vervloekt, zoodat het hem doornen en distelen (d. i. nutteloos, schadelijk en verderfelijk onkruid) zou voortbrengen. De heerlijke overvloed, in het Paradijs genoten, moest hij verliezen voor het kruid des velds, dat hij met moeite tot zijn sobere spijs moest vergaderen en bereiden. Was hij wel tot werken in het Paradijs bestemd (vgl. H. 2 : 15), dit geschiedde zonder moeite of smart en was niet tot zijn levensonderhoud noodzakelijk. Nu *moest* hij werken, om zijn voedsel aan de aarde, in het zweet zijns aanschijns te ontwoekeren, zonder zijn leven voor eeuwig te behouden (vgl. 2 Thess. 3 : 10; Spr. 6 : 10; 24 : 30—34). Dezelfde aarde, waaruit hij gevormd was, zou hem in haren schoot begraven, en hij zou in haar tot stof wederkeeren. De mensch, als beeldrager Gods, van zulke verheven oorsprong en bestemming (vgl. H. 1 : 27; 2 : 7), werd als dierlijk wezen verlaagd en hoewel hij zijn onsterfelijke ziel behield, werd zijn lichaam daarvan gescheiden, gedoemd om tot stof te vergaan (vgl. 49 : 13, 15; Pred. 12 : 7). Zoo

werd de gansche zichtbare schepping, ook het dier, met en om den mensch vervloekt (vgl. Rom. 8: 20, 22). Christus heeft den vloek gedragen en weggenomen, den dood vernietigd en het leven en de vrijheid voor zijn volk en in zijn volk voor het gansche schepsel aangebracht (vgl. Gal. 3: 13; 4: 5 Rom. 8: 21). — Getroost door de Goddelijke belofte, noemt Adam zijn vrouw Eva (*leven*), als moeder der levenden, tegenover den dood, door hem aangebracht (vgl. vs. 15) — Ter verzoening slacht God zelf dieren (het dier stierf dus dadelijk als offer in plaats van den mensch), en bekleedde met de vellen den mensch, die zichzelf bedekt had. De Heere God bedekte dus zelf de schaamte en de schande, door den mensch eigenwillig en onvolkomen bedekt en geeft daarin het beeld van de gerechtigheid Christi, tegenover onze eigengerechtigheid (vgl. Openb. 3: 18; Jes. 61: 10). Het eerste en het laatste offer is door Godzelf gebracht. God wil dat wij ons kleeden, maar tot onze eigene schande. — Na de gebrachte verzoening door den dood van het dier, legt God het oordeel des doods op den mensch. Als een heilig verwijt verklaart Hij: „Ziet, de mensch is geworden als onzer een, kennende het goed en het kwaad!” „Naar ons beeld (het beeld des drieënigen Gods) geschapen, wilde Hij ons gelijk worden; welnu, hij is ons gelijk (oogenschiijnlijk) in de kennis van goed en kwaad; daarom zal hij, als tegen onzen wil van den boom der kennis des goeds en des kwaads gegeten hebbende, volgens onze bedreiging van den boom des levens niet eten en het leven voor eeuwig verwerven.” De dood, de geestelijke, tijdelijke en eeuwige dood trad dus in (vgl. Rom. 6: 23). Uit het Paradijs werd de mensch verdreven; naar zijn ziel uit de zalige levensgemeenschap met God, naar het lichaam uit den staat van volkomen geluk gebannen. Om hem den toegang tot den hof, door den mensch niet bewaard (vgl. H. 2: 15), meer nog dien tot den boom des levens te bewaren, die het sacrament en het onderpand van het leven is, stelt God een cherubim (een soort van Engelen, hemelgeesten, ons naar hun wezen onbekend), met vuurvlammen, als een glinsterend zwaard, dat hij heen en weder zwaait. Dit is de openbaring van den heiligen toorn Gods (vgl. Exod. 19: 13, 16); het zwaard is het beeld der *wet*, die ons wegens overtreding het leven beneemt (vgl. Rom. 3: 19; 4: 15; 8: 3; Gal. 3: 10, 21). Christus heeft zich in plaats van den cherubim gesteld, om uit genade het leven terug te geven en het Paradijs te ontsluiten. In zijn kruis heeft Hij den boom des levens opgericht (vgl. Joh. 3: 15; Openb. 2: 7). Het Paradijs, van de aarde verdwenen, is in den hemel, en zal weder op aarde hersteld worden (vgl. 2 Cor. 12: 4; Openb. 2: 7; 21: 1—5; Jes. 11: 6—9).

17 Januari. *Kaïn en Abel.*

Gen. 4.

Te leeren: 1 Joh. 3: 11, 12; Ps. 5: 6 of 34: 8.

Na den zondenvall is het doel Gods met de schepping van man en vrouw bereikt (verg. H. 1: 26). Eva baarde een zoon, dien zij *Kaïn* (d. i. kracht, volgens anderen: bezitting) noemde, en zeide: Ik heb een man van den Heere verkregen, waaruit wij afleiden, dat zij in dien zoon het beloofde zaad (H. 3: 15) meende te hebben ontvangen. Bittere teleurstelling! Zij bracht een verdorven zaad voort, dat zelf den dood onderworpen, den dood aanbrengen zou. Eerst na 4000 jaren zou het heilig zaad worden geboren, dat het leven zou wedergeven. De tweede zoon werd *Abel* (ijdelheid) genoemd, misschien wegens de ijdelheid hunner verwachting en van het aardse leven [profetie voor hemzelven en het geheele menschelijk geslacht (vgl. Pred. 1: 2; Job 14: 1, 2)]. Abel kiest in overeenstemming met zijn stillen zachtzinnigen aard, het stille herdersleven, *Kaïn*, meer ruw en hartstochtelijk van karakter, het werkzaam landbouwbedrijf. Echter niet zoo zeer door de keuze van beroep, als wel door hun godsdienstige handeling wordt de tegenstelling tusschen de broeders openbaar. Beiden brengen een offer, waarin zij van hun bezit den Heere wijden (offeren beteekent aanbieden, toewijden), *Kaïn* van de vruchten des velds, *Abel* van de eerstgeborenen zijner schapen en van hun vet. In *Abel's* offer wordt de betere gezindheid zijns harten openbaar, niet alleen doordien hij het beste den Heere wijdde, maar ook doordien het een bloedig offer was, dat tot verzoening strekte. *Abel's* offer werd in den *geloove* gebracht en was daarom meerder (Hebr. 11: 4). Ziet de Heere niet op de uiterlijke handeling, maar op de verborgen gezindheid van het hart (vgl. Jer. 17: 10, Amos 5: 22, Ps. 50: 8—15); Hij zag *Abel* en zijn offer aan, d. i. Hij nam het offer goedgunstig aan, als met een oprecht hart in den geloove Hem gebracht, daarvan mogelijk blijkgevende door een bliksemstraal uit den hemel, die het verteerde. Maar *Kaïn* en zijn offer zag (nam) Hij niet aan, als niet in oprechtheid in het geloof Hem opgedragen, en toonde dit waarschijnlijk door den rook van het offer naar beneden te doen slaan. [Slechts oprechte gebeden en dankzeggingen worden aangenomen (Ps. 66: 18, 19)]. Toen ontstak *Kaïn* zeer, werd met nijd en afgunst ten opzichte van zijn broeder, met haat en wrok tegen God vervuld, zoodat zijn aangezicht verviel; zijn oog stond strak en somber, zijn gelaat werd mager en bleek (vgl. Spr. 14: 30). In zijn nederbuigende goedheid kwam de Heere tot hem en wees hem op het onredelijke van zijn nijd en toorn, daar hij door eigen schuld vernederd en alleen door weldoen kon verhoogd en boven zijn broeder, wiens meerdere hij door geboorte was, kon verheven worden; maar bleef hij in die

zondige gesteldheid leven, de dood en het gevolg der zonde zouden niet uitblijven [„de zonde ligt voor de deur,” d. i. dreigt als een leeuw u te bespringen en te verderven (vgl. 1 Petr. 5:8)]. De *daad* der zonde en de daarmee samengaande straf volgt op de *neiging* tot zonde; b. v. haat en nijd leidt tot moord; begeerlijkheid tot diefstal enz. Reeds die neiging is in zichzelf schuldig (vgl. 1 Joh. 3:12; Matth. 5:28). Alleen het *weldoen*, (d. i. het doen van Gods wil, in gehoorzaamheid des geloofs) verhoogt den mensch en geeft hem een *zedelijk* overwicht, dat boven het natuurlijke staat, hetwelk door geboorterecht of maatschappelijke positie is verkregen. Abel wilde niet heerschen („zijne begeerte is tot u”: hij is met genegenheid en aanhankelijkheid jegens u vervuld), maar zijn innige godsvrucht, zijn kinderlijke gezindheid en zijn reine wandel gaven hem, niet een vleeschelijke, maar een *geestelijke* heerschappij over Kaïn. Zonder naar die vermaning en waarschuwing Gods te luisteren, bleef Kaïn zijn wrok voeden en gaf eindelijk aan zijn booze drift, door ingeving des Satans toe, door zijn onschuldigen, liefhebbers, niets kwaads vermoedenden broeder, in 't verborgen, op het veld, te vermoorden. Vreeselijke openbaring der zonde, tot onze ernstige waarschuwing (vgl. 1 Joh. 3:12). Schrikkelijker schouwspel; de eerste doode, door de hand zijns broeders omgebracht; het eerste martelaarsbloed op aarde vergoten, door stroomen gevolgd (vgl. Matth. 23:35). Het verwachte *vrouwenzaad* openbaart zich als het *slangenzaad*; inplaats van de zonde en haar straf (den dood) op te heffen, brengt zijn zonde den dood aan en wordt in hem (Gen. 3:15) niet als belofte, maar als bedreiging bevestigd („Ik zal vijandschap zetten”). Satan zegeviert (vgl. Joh. 8:44) en begint hier zijn werk, dat hij in den dood van Christus, den meerdere dan Abel, voltooit. Hoe zullen Adam en Eva verpletterd zijn! Schrikkelijk gevolg hunner zonde! Is de misdaad in 't verborgen geschied, de alwetende God heeft haar gezien en roept Kaïn voor zijn rechterstoel, om rekenschap te geven. Hij vraagt: „Waar is Abel, uw broeder?” niet om naar wat Hem bekend is onderzoek te doen; maar om Kaïn tot bekentenis te brengen. In onverschilligheid en verharding durft hij onbeschaamd en trotsch zeggen: „Ik weet het niet; ben ik mijns broeders hoeder?” „Moet ik voor mijn broeder zorgen en over hem waken?” Dit antwoord drukt geheel het vijandig karakter der zonde uit, in het gansche menschengeslacht geopenbaard. Tegenstelling met Christus, die als de goede Herder zijn leven voor zijne schapen stelt, die Hij behoedt en verzorgt en die ons tot liefderijke zorg, zelfs voor vijanden verplicht (vgl. Joh. 10:11, 28; Jes. 40:11; 1 Joh. 3:11, 15; Matth. 5:44). In heilige verontwaardiging geeft God hem te verstaan, dat het bloed zijns broeders om wrake roept naar den hemel, dat die stem verhoord is en dat hij nu, uit straf, van (van = uitgeworpen van) dien aardbodem ver-

vloekt zal zijn, omdat die het bloed zijns broeders heeft ingedronken, zoodat hij zijn bestaan met moeite aan de aarde ontwoekeren zal en zwerfende en dolende, nergens rust zal vinden. De vloek, over Adam uitgesproken, (vgl. H. 3:17—19), wordt door deze vreeselijke misdaad, aan Kaïn bevestigd. Het bloed van Abel roept om wrake en vergelding; het bloed van *Christus* om verzoening en vergeving (vgl. Hebr. 12:24).— Inplaats van zich te verootmoedigen en het rechtvaardige van zijn straf te erkennen, roept Kaïn ongeloovig, in verbittering en wanhoop uit: „Mijne misdaad is grooter dan dat zij vergeven worde.” „Gij, o God! zijt onrechtvaardig en wreedaardig, door mijn misdaad als in uw oog te groot, niet te vergeven.” Hierin spreekt niet een erkenning van de grootheid, maar van de geringheid zijner misdaad uit, en een miskennis van het recht en de genade Gods (vgl. daarentegen Jes. 1:18). Onderscheid tusschen wanhoop en berouw: aan Kaïn is Judas, niet Petrus gelijk (vgl. Hand. 1:18; Matth. 26:75). Uiting aan zijn wanhoop geeft hij door niet alleen over de bedreigde straf te klagen, maar ook zijn vrees voor mogelijke vergelding door vermoording uit te spreken. Zijn geweten, als een rechter in zijn binnenste, sprak luide en deed hem voor wraak, voor gelijke vergelding van zijn misdaad vreezen (vgl. Spr. 28:1; Rom. 1:32). („Ieder, die mij vindt”, kan doelen op de dieren of beter op de menschen, die geboren zouden worden). In zijne gunst verzekerde de Heere hem, dat Hij zeventvoudig den moord, hem aangedaan, wreken zou en verhinderde dien moord, door een teeken aan Kaïn te stellen (misschien een woest en vreeswekkend gelaat, iets dat zijn innerlijk bestaan uitdrukte). Zoo door God geteekend (vgl. Openb. 14:16) werd Kaïn van God weggedreven [begin van de eeuwige straf (vgl. Matth. 7:23; 2 Thess. 1:9)] en begon hij zijn zwerftocht op aarde, door in het land Nod (omzwerfing) ten oosten van Eden, een stad, een omtuinde plaats, te bouwen (ter zelfverdediging, als niet door God beschermd) welke stad hij *Henoch* (wijding) noemde, naar zijn eerstgeboren zoon. Kaïns huisvrouw moet zijn zuster geweest zijn, wat noodzakelijk was, maar voortaan niet gewettigd is (vgl. Lev. 18:11). Het geslacht van Kaïn kenmerkte zich door steeds dieper verval in goddeloosheid en zedeloosheid. Vooral werd dit openbaar in *Lamech* (niet te verwarren met Noach's vader), die zich tegen Gods ordinantie (vgl. H. 2:24) twee vrouwen nam, Ada en Zilla, en kinderen verwekte welke door hunne uitvindingen naam hebben verkregen. *Jabal* (zwerfer) is de vader van het nomaden- of herdersleven, waarvoor hij passende, draagbare tenten vervaardigde; *Jubal* (muziek, jubel) is de uitvinder van de muziek. [De muziek, goddelijk van oorsprong en bestemming (vgl. Ps. 150; Col. 3:16) is door het goddelooze geslacht van Kaïn in den dienst van Satan aangewend. Alleen God

verheerlijkende muziek en zang is geoorloofd)]. *Tubal-Kaïn* (vervaardiger van wapenen), is de uitvinder van de metaalbereiding (de eerste smid); ook niet ten goede, maar ten kwade, ter verderving van den mensch (vgl. Jes. 54:16); diens zuster *Naëma* (de liefelijke) heeft, naar men beweert, de schilderkunst uitgevonden. Door de uitvinding van Tubal-Kaïn vond het vuur der hartstocht en der wraak, in Lamechs zwarte ziel brandende, voedsel, om in hartstochtelijke vloektaal („lied des zwaards”) uit te slaan. Hij verheerlijkt daarin tegenover zijne vrouwen, zichzelf in zijn moed, kracht en boosheid, ja stelt zich boven God, die slechts zeventvoudig Kaïn wreken zou, terwijl hij zich zeventigmaal zevenmaal aan zijne vijanden zou wreken. Beeld van den goddooze (vgl. Ps. 10:2—7; 36:2—5); in hem spreekt zich de tijdgeest uit, niet alleen van zijnen, maar ook van onzen tijd.

Tegenover het afvallig geslacht van Kaïn, verwekt God in zijne genade een ander geslacht, dat de kennis en dienst des Heeren een tijdlang zou bewaren. Hij troost Adam en Eva met de geboorte van een zoon inplaats van Abel, dien zij *Seth* (in de plaats getreden) noemden. Aan Seth werd *Enos* (zwakke mensch) geboren, in welken tijd men, tegenover het van God vervreemde Kaïns geslacht, Jehovah begon aan te roepen, d. i. gemeenschappelijk Hem begon te dienen en te vereeren. Zichtbaarwording der kerk, begin der openbare godsdienstoefening, tegenover de wereld, steeds door de kerk te houden.

24 Januari. *Henoch en Noach.*

Gen. 5 en 6.

Te leeren: Hebr. 11:5; Ps. 37:14 of 73:12.

In Gen. 5 vinden wij het geslachtsregister van Adams nakomelingen uit Seth. Na een korte herhaling van de schepping des menschen, naar de gelijkenis Gods, wordt gezegd, dat Seth geboren werd naar *zijne gelijkenis*, om de treurige tegenstelling, het gevolg van den val, aan te toonen (vgl. Ps. 51:7; Joh. 3:6; Rom. 5:19a). Toch bleef in Seth's geslacht de kennis en de dienst Gods bewaard. Het is het geslacht der kinderen Gods, waarin het zaad der belofte bewaard en voortgeplant werd. Hier wordt ons de kerk des Heeren geteekend, zooals zij in de wereld, tegenover Kaïns geslacht optrad en wel in haar voortgaande ontwikkeling, die in Henoch haar hoogtepunt bereikte en door een snellen afloop van wateren, eindelijk slechts in Noach overbleef. Zoo geeft ons dit geslacht een treffend blijk van de waarheid en trouw Gods. Nog twee zaken zijn opmerkelijk n.l. de *hooge leeftijd* van het menschelijk geslacht en de telkens wederkerende uitdrukking: „*hij stierf*”. Om *twee redenen* werden de menschen zoo oud, 1°. om het menschelijk geslacht sterker te doen ver-

menigvuldigen, 2°. om de traditie (overlevering) te beter en te zekerder voort te planten. Adam werd 930 jaren en leefde dus nog, toen Lamech, de vader van Noach, reeds 56 jaren oud was. Daardoor kon hij tot bijna op Noachs tijd zijn zoo belangrijke levensgeschiedenis, als de geschiedenis van Gods daden, mededeelen en tot een levend getuige strekken van de verdervende en verwoestende kracht der zonde, door hem in zijn geslacht gebracht, maar ook daartegen zich krachtig verklaren. Hij moest de ontzettende werkelijkheid ondervinden, volg. Rom. 5:12. Maar waar hij allen, hoe oud ook geworden, zag sterven en straks ook zelf de straf zijner zonde ondergaan moest, in één zag hij, dat de natuurwet niet onverbrekelijk was, maar de almacht van Gods genade daar boven stond: Henoch werd zonder sterven ten hemel opgenomen. Terwijl de zevende van Adams geslacht uit Kaïn, Lamech, het hoogste toppunt van goddeloosheid bereikte (vgl. H. 4:23, 24) bereikte Henoch het hoogste toppunt van godsvrucht. Hij wandelde met God, d. i. verkeerde in den meest vertrouwelijksten en gemeenzamen omgang met God, Hem dienende en verheerlijkende, temidden van de van God afvallige wereld. Niet Adam, maar Henoch getuigde tegen het toenemend verval en kondigde het oordeel Gods aan (vgl. Jud. 14, 15). In het midden zijner jaren (365 jaren) werd hij lichamelijk ten hemel opgenomen, als toonbeeld van Gods genade, als voorbeeld van godzaligheid, als getuige tegen het verderf, waarin zijn geslacht lag verzonken. Echter niet ter oorzaak van zijne uitnemendheid, maar door het *geloof*, (d. i. uit *genade*) alleen viel hem dit voorrecht ten deel (vgl. Hebr. 11:5). Zoo ook aan Elia (2 Kon. 2). Ook Mozes schijnt na den dood lichamelijk in den hemel opgenomen (vgl. Matth. 17:3). — De hoogste leeftijd werd bereikt door Methusalach (deze naam bet. „hij sterft: God zendt,” n.l. den zondvloed); hij stierf, 969 jaren oud, even vóór den vloed. Die hooge leeftijd wordt verklaard uit de nog niet verzwakte levenskracht van het menschelijk geslacht, uit de wellicht meer gezonde atmosfeer vóór den zondvloed, en bepaaldelijk uit den souverainen wil Gods. Na den vloed werd de leeftijd aanmerkelijk korter en was reeds in Mozes' dagen gewoon (vgl. Ps. 90:10). Wij leeren er uit, dat, hoe oud de mensch ook wordt, hij sterven moet en de bezoldiging der zonde dragen (vgl. Hebr. 9:27). Daarom bidden: Ps. 90:12; 39:5—8.

Steeds dieper zonk het menschelijk geslacht en bereidde het zich ten verderve. Dit blijkt uit de naamgeving van Lamechs zoon, dien hij Noach (troost) noemde, zeggende: „Deze zal ons troosten over het werk en over de smart (van den arbeid) onzer handen vanwege het aardrijk, dat de Heere vervloekt heeft.” Hij bedroog zich niet (vgl. 6:9). Deze treurige tijd en donkere toekomst was zeker oorzaak van het late huwelijk van Noach, die misschien eerst niet trouwen wilde, maar door God er toe gebracht

is, om een overblijfsel van het menschelijk geslacht te behouden. Vijfhonderd jaren oud zijnde, werden hem *Sem* (naam), *Cham* (driftige) en *Japhet* (uitbreidende) geboren, van welke Japhet de oudste was (vgl. 10 : 21), maar Sem als de voornaamste, doordien in hem het beoefde zaad bleef bewaard, het eerst genoemd wordt.

De aanleidende oorzaak tot het spoedig verval van het gansche menschengeslacht lag in de vermening van de nakomelingen van Seth, de *kinderen Gods*, met de nakomelingen van Kaïn, de *kinderen der menschen*. Zij trouwden en werden ten huwelijk gegeven, zonder God daarin te raadplegen (vgl. Luk. 17 : 27) en gingen slechts een vleeschelijke, niet een geestelijke verbindtenis aan. [Ter waarschuwing (vgl. 1 Cor. 7 : 39b; Deut. 7 : 2; 2 Cor. 6 : 14a)]. Uit de gemengde huwelijken werden zware, sterke menschen, *reuzen*, verwekt, die het geweld boven het recht stelden en zich door daden van geweld naam in de wereld maakten, wellicht ook in het onderdrukken van Gods ware kinderen. — Door de vermenging van de kerk met de wereld, zonk het menschelijk geslacht geheel in goddeloosheid en ongerechtigheid weg. De mensch was vleesch geworden, (vgl. Gal. 5 : 17; Rom. 7 : 14) zijn hooger geestelijk bestaan was als weggezonden, hij was als 't ware ontmenscht. Daarom wilde de Geest des Heeren niet met hem twisten (hem vermanen en waarschuwen), als nutteloos (vgl. Rom. 8 : 7; 1 Cor. 2 : 14). Het zwaarste oordeel is dat der verharding en der Goddelijke loslating en overgave des menschen aan zichzelf ten kwade (vgl. Ps. 81 : 13; Hand. 14 : 17; Rom. 1 : 24). Menigvuldig was de boosheid des menschen op aarde, wiens geheele bestaan verdorven was; „het gedichtsel van de gedachten zijns harten (d. w. z. alle zijne overleggingen, beraadslagingen, besluiten), waren ten allen dage alleenlijk boos.” Wegens die algeheele omkeering van den volmaakt naar Gods beeld geschapen mensch, werd God met berouw en droefheid vervuld. Niet over zijn volmaakte schepping, maar over de verdorvenheid van het schepsel. Berouw, spijt kan in den volmaakten, onveranderlijken God niet bestaan. Niet omdat *God*, maar omdat de *mensch* veranderd is, is de verhouding van God tot hem anders. Vers 6 geeft een *werkelijke*, voorstelling van God (vgl. 1 Sam. 15 : 9). Hoewel met smart, omdat Hij liefde is, moet Hij toch toornen, omdat Hij heilig is en straffen, omdat Hij rechtvaardig is (vgl. Hab. 1 : 13; Neh. 1 : 2; Rom. 1 : 18; 2 : 5 en 6). Deze straf moest en wilde God aan dat afvallig geslacht voltrekken; al het schepsel, dat verdorven was, wilde Hij, op een klein overblijfsel na, verdelgen (vgl. Jer. 7 : 20). Dat voornemen openbaarde Hij door Noach aan de menschen, 120 jaren vóór de uitvoering en liet door hem als „prediker der gerechtigheid”, hen tot bekeering roepen (vgl. 2 Petr. 2 : 5; 1 Petr. 3 : 19, 20). Maar zij spotten met zijne waarschuwing en vermaning en verachtten de lankmoedigheid en goedertierenheid Gods [ons

ter waarschuwing (vgl. Matth. 24 : 39; Rom. 2 : 4)]. — Noach, als een rechtvaardig en oprecht man, die in gemeenschap met en in gehoorzaamheid aan God wandelde, blonk als een ster in die duisternis en werd deswege, als het eenig overgebleven kind Gods, alleen gespaard (vgl. Gen. 18 : 25, 26). Echter was zijn godsvrucht niet de *eerste* oorzaak hiervan, deze lag in de vrije verkiezende *genade* Gods (vs. 8); maar de *tweede*, niet als *verdienende*, maar als *redegevende*. Om hem met zijn huisgezin, tezamen acht personen uitmakende (hijzelf, zijne vrouw en zijne drie zonen met hunne vrouwen), te behouden, liet God hem een *ark* maken, een houten gebouw, op een drijvend vlot, vervaardigd van *gofer*, of cypressen (hard) hout, in drie gelijke verdiepingen, waarin kamers of afdelingen van onderscheidene afmetingen; tot afzonderlijke vergaderplaatsen van allerlei, groot en klein gedierte en zijn eigen gezin. Om dit gebouw tegen het indringen van water te beveiligen, moest hij het van binnen en van buiten bestrijken met pek of jodenlijm. De lengte van die ark was 300 ellen (een el is een elleboogslengte), de breedte 50 en de hoogte 30 ellen, zoodat de geheele inhoud bedroeg 450.000 kub. ellen. Boven aan 'elke verdieping moest een venster van een el lengte aangebracht worden, om licht en lucht aan te brengen, terwijl aan het einde een (groote) deur moest gesteld worden, waardoor allen konden binnenkomen. Zoo had de ark eenigermate den vorm van een doodkist, die niet tot bewaring van de dooden, maar van de levenden diende, tegen het verderf, dat God, volgens zijn uitdrukkelijke verklaring, over de aarde door den zondvloed brengen zou. [Zondvloed beteekent niet een *riod der zonde* (hoewel om de zonde verwekt)], ook niet een *gezonden* vloed, maar is gelijk aan *Sint of groote* vloed]. Geheel naar Goddelijk voorschrift volbracht Noach de hem opgedragen taak, zonder zich om den spot en den smaad zijner goddelooze tijdgenooten te bekommeren (vgl. Matth. 24 : 37; 1 Petr. 3 : 20), en strekt hierin tot een voorbeeld van gehoorzaamheid des geloofs (vgl. Hebr. 11 : 7). — Werd alzoo het geheele menschengeslacht verdelgd, met Noach richtte de Heere zijn verbond (verbond ter genade) op, krachtens hetwelk Hij hem en de zijnen tot voortbrenging van een nieuw geslacht spaarde. Daar de ark dreef op het water, werd hij door hetzelfde water gedragen en behouden, waardoor de goddeloozen verdelgd werden. En hiervan is de *doop* het tegenbeeld, als voorstelling van den dood, waarin de ongeloovigen wegzinken, maar waardoor de geloovigen, met Christus opgewekt, ten leven behouden zijn. De ark is het beeld der kerk, die op de wateren des doods drijft, door Christus verlost en bewaard en die ook in dit opzicht in de ark zijn schaduwbeeld vindt. Binnen die kerk vinden alle kinderen Gods hunne behoudenis (vgl. Jes. 54 : 9, 10; Ps. 46 : 2—6; Joh. 10 : 28, 29).

31 Januari. *De zondvloed.*

Genesis 7 en 8.

Te leeren: Luk. 17 : 26; Ps. 5 : 4 of 34 : 8.

Toen Noach 600 en zijne zonen bijna 100 jaren oud waren, ging hij op Goddelijk bevel met de zijnen in de ark, op den dag der vergelding, een week te voren door God aangekondigd. Hoe de dieren, die ten overblijfsel bestemd waren, tot Noach zijn gekomen, is onbegrijpelijk, maar in elk geval zijn zij door God tot hem geleid (vgl. H. 2 : 19). Volgens Goddelijk bevel, bracht hij van de *ouwe* dieren één paar, van de *reine* dieren zeven stuks of zeven paar (dit is niet duidelijk) in de ark. (Sommigen meenen, dat er drie paren ingingen en het laatste voor een offer bestemd bleef.) Van de reine moesten er meer behouden worden, omdat zij tot spijs en offer strekten. Natuurlijk zijn de waterdieren uitgezonderd. Toen alles gereed en de ark bevolkt was, sloot de Heere haar zelf achter hen toe, om hen van de wereld en het verderf af te scheiden en daartegen te beveiligen. Op den zeventienden dag der tweede maand (Marchesvan of Bul) begon de vreeselijke overstroming, door wolkbreuken van boven en aardbreuken beneden, die veertig dagen en veertig nachten aanhielden en het water tot zulk een hoogte opstuwden, dat de hoogste bergen bedekt werden en de geheele aarde in een zee werd veranderd. Welk een ontzettend tooneel van verwoesting! Welk een jammergeschrei zal aangeheven, hoeveel wanhoopskreten zullen uitgestooten zijn! Hoevelen zullen naar de ark gevluht zijn en getracht hebben, daar binnen te dringen! Maar tevergeefs: de Heere had voor hen toegesloten. [Waarschuwend getuigenis! (vgl. Matth. 24 : 37—39; 25 : 11—13)] Steeds hooger klom het water, totdat ten laatste allen grond en elke steun ontzonken was en allen in de diepte waren verzwolgen. Opdat niet één schepsel, ook geen dier, zou overblijven, klom het water tot een hoogte van vijftien ellen boven de hoogste bergen. Niets werd gespaard, behalve wat met Noach in de ark was, die daar eenzaam op de woeste watervlakte voortdreef. Was in een tijd van veertig dagen de vloed voortgebracht, gedurende 150 dagen wies het water tot het hoogtepunt, waarvan het langzamerhand afdaalde door een sterken wind, die de wateren deed zakken en tot hunne beddingen teruggedreef. Op den 17^{den} dag der zevende maand (Abib of Nisan = begin van April) vond de ark een rustpunt op den berg Ararat, in het Armenische hoogland (16.000 voet hoog), waarop een vlakte is gevonden in omvang ongeveer zoo groot als de ark. Van hieruit had Noach een treffend gezicht over het akelig tooneel der verwoesting. Zoo daalden de wateren voortdurend, totdat op den 1sten der tiende maand (Thammuz = midden Juni) de toppen der bergen gezien werden. Na 40 dagen liet Noach een *raaf* uit, een sterken vogel, die zich met aas voedt en steeds om de ark als een

bode zweefde, totdat de wateren geheel verdwenen waren. Door dezen bode kon hij echter niet voldoende zekerheid krijgen, waarom hij een duif uittiet, die terstond terugkeerde, omdat zij geen rustpunt vond, en door Noach weder in de ark werd teruggenomen (beeld van een dwalende en zoekende ziel, die nergens ruste vindt dan bij Jezus alleen). Na verloop van een week liet Noach de duif weder uit, die nu met een olijftak in haar bek terugkeerde, ten bewijze, dat de toppen der boomen zichtbaar waren. (De olijftak is deswegens een beeld des vredes). Weder zeven dagen vertoevende, liet hij voor de derde maal de duif uit, die nu niet meer terugkeerde, omdat zij rust en voedsel vinden kon, waaruit bleek, dat de aarde droog was. Heeft de duif het instinct, om naar de plaats van uitgang terug te keeren; opmerkelijk is het, dat zij dit nu niet weer deed, als blijk van Gods voorzienigheid. Hoewel de aarde blijkbaar droog was, waagde Noach het niet eigenwillig de ark te verlaten, maar wachtte, totdat God, die de deur achter hem toegesloten had, ook zelf de deur weder opende en hem beval uit te gaan met allen, die er in waren. [Voorbeeld van geloovig wachten (vgl. Ps. 130 : 5; Hab. 2 : 3)]. Zag Noach dat op den 1sten dag der eerste maand de aarde droog was, op den 27sten der tweede maand (midden November) beval God hem, met al wat daarin was, de ark te verlaten [Noach was een jaar en tien dagen in de ark geweest (vgl. H. 7 : 11; 8 : 14)], hem belovende, dat de weinige overgeblevenen zich spoedig vermenigvuldigen zouden. Deze troostvolle belofte was voor Noach wel noodig, die zich met zijn kleinen kring gansch alleen bevond op die uitgestrekte aarde, waar nog zoo betrekkelijk kort geleden alles vol leven en beweging en nu alles zoo eenzaam en dood was. Hij bevond zich als op een graf, waarin de vele duizenden verborgen lagen als stomme getuigen van de Goddelijke wrake, den grooten dag des oordeels verbeidende (vgl. 2 Petr. 2 : 5; Matth. 10 : 15). Geen wonder, dat Noach vol ontroering en dankbaarheid voor de genadige verlossing en in 't besef van zijne onwaardigheid, den Heere zijnen God een offer bracht van het reine vee, dat was overgebleven. (Het was een *slachtoffer* tot verzoening; een *brandoffer* tot dankbetuiging). Daardoor wischte hij als 't ware de overgebleven schuld uit en wijdde de hernieuwde aarde, door de zonde vervloekt, den Heere toe. Dit offer was Gode zeer liefelijk en welgevallig, als gebracht uit een oprecht gemoed. (De Heere rook dien liefelijken reuk, wordt van God als van een mensch gezegd) en zeide in zijn hart (gaf het voornemen zijner genade te kennen), dat Hij voortaan den aardbodem niet meer vervloeken zou om des menschen wil, (gelijk Hij naar *recht* gedaan had), daar de zonde toch niet uitgeroeid kon worden, als zetelende in het menschelijke hart, als wortelende in het menschelijk geslacht. Hij zou den mensch zijne genade en lankmoedigheid betoonen en dat terwille van Hem, die

als het zaad der vrouw, aan zijn recht voldoening geven, de zonde in het vleesch veroordeelen, de vloek der zonde dragen en verlossing aanbrenge-
 zou. (vgl. Rom. 3 : 25, 26; 8 : 3). Daarom zouden de (zeker verstoorde) ordeningen in de natuur geregeld blijven bestaan (vgl. Jer. 33 : 20, 25) totdat ook de gedaante dezer wereld voorbijgegaan zal zijn. Want wel niet om de zonde, wier vloek door Jezus is gedragen, maar om het *ongeloof* en den *afval* van het menschelijke geslacht zal de wereld veroordeeld worden (vgl. Luk. 18 : 8; 2 Thess. 2 : 3, 10—13) door Hem, die om de zonde dier wereld is vervloekt geworden (vgl. Joh. 5 : 22, 27; Hand. 17 : 31; Matth. 24 : 30; 2 Thess. 1 : 7—10) en zal aan het vuur ter verwoesting en vertering worden overgegeven (2 Thess. 1 : 8; 2 Petr. 3 : 12), maar niet om vernietigd te worden, daar uit die verdorven wereld een nieuwe en volmaakte verrijzen zal, waarvan de zonde verdwenen is (vgl. Jes. 65 : 17; 66 : 22; 2 Petr. 3 : 13, Openb. 21 : 1.) en waarop de volmaakte kerk eeuwig zal gevestigd zijn (vgl. Ps. 37 : 9, 11, 22; Matth. 5 : 5; Openb. 21 : 2). — De waarheid van den zondvloed blijkt 1°. uit de tegenwoordige gesteldheid der aarde (versteeningen, steenkolenlagen, aanslibbingen), 2°. uit de vele ontdekkingen in de aarde van geraamten van diersoorten, die niet meer bestaan (o. a. de mammoth) en waarvan er gevonden zijn diep in de bergen, waar zelfs vischgeraamten ontdekt zijn, terwijl geraamten van dieren, die nu in de warme streken leven, in koudere landen gevonden zijn. Hieruit blijkt de verandering van de natuurlijke gesteldheid der aarde en dat de vloed zich uitstrekte over de *geheele* aarde, en eindelijk blijkt zij 3°. uit de overleveringen dienaangaande bij de oude volken, die hoewel geheel verbasterd en verminkt, vaak merkwaardige overeenstemming hebben met het Bijbelsche verhaal (de naam van Noach, de raaf en de duif worden er in vermeld). De zondvloed had plaats in het jaar 1656. Zij strekt tot waarschuwing voor ons (vgl. 2 Thess. 2 : 6—12; 2 Petr. 2 : 5; Matth. 24 : 37—39; Rom. 2 : 4—6).

7 Februari. *Noachs zonen.*

Gen. 9 en 10.

Te leeren: Ef. 6 : 2, 3; Ps. 34 : 6 of 78 : 3.

Toen Noach nu met zijn gezin gansch alleen van het menschengeslacht overgebleven en op het verlaten en uitgestrekte aardrijk gesteld was, had hij behoefte aan den troostvollen zegen, dien de Heere hem gaf, n.l. dat hij spoedig vermenigvuldigen en de aarde vervullen zou en dat hij heerschappij zou hebben over al het gedierte der aarde, dat met vrees en schrik zich aan hem zou onderwerpen (vgl. Gen. 1 : 28—30). Hieruit blijkt de door de zonde veranderde en vijandig geworden verhouding tusschen

mensch en dier. Die verandering heeft ook betrekking op het voedsel aan den mensch gegeven, dat vroeger alleen in het kruid des velds, doch nu ook in het *vleesch der dieren* bestond. Dat vleesch is wellicht vóór den zondvloed ook gebruikt, maar nu werd het uitdrukkelijk geboden, als noodig voor het zwakkere menschelijk geslacht; echter met de bepaling, het vleesch niet met de *ziel* of het *bloed* te eten. Die bepaling was noodig, om bloeddorst en wreedheid (waaraan men zich zeker had schuldig gemaakt en nog zou maken) te voorkomen. Omdat de ziel, d.i. het natuurlijk leven, in het bloed zetelt, wordt dat den Heere geofferd, ter verzoening voor den mensch, die zijn leven door zonde verbeurd heeft (vgl. Gen. 2 : 17; Rom. 6 : 23), waarom de mensch het bloed niet eten mocht (vgl. Lev. 17 : 11, 14; 3 : 17; Hand. 15 : 20). Nu de Heere Jezus zijn bloed vergoten heeft voor onze zonde en geen dierenbloed dus meer noodig is, behoeft ook het hier gegeven gebod niet onderhouden (vgl. Coll. 2 : 16, 17). Toch mag nooit uit een wreedaardig en barbaarsch beginsel het bloed gebruikt worden. [De zoogenaamde zeven „*Noachitische* geboden”, door de rabbijnen vastgesteld, zijn: 1° het verbod van *afgoderij*; 2° van de *ontheiliging van Gods naam*; 3° van *bloedvergie-ten*; 4° van *stelen* en *rooven*; 5° van *hoererij*; 6° van *ongehoorzaamheid aan de overheid*; 7° van *bloedgebruik*].

Mocht het *dier* wel worden geslacht, het bloed van den *mensch* mocht niet vergoten worden, op straffe van wedervergelding [bloedwraak (vgl. Num. 35 : 19)] d. w. z. iemand mocht den dood van een vermoord familielid, door het dooden des moordenaars wreken. Toch moest de rechter in naam van Jehovah over den moordenaar dat doodvonnis uitspreken. [Nog blijft de doodstraf als een Goddelijke instelling van kracht (vgl. Exod. 21 : 12; Lev. 24 : 17; Rom. 13 : 1 v.v.)]. Het leven des menschen is heilig en mag dus niet door den mensch aangetaast, omdat de mensch naar Gods beeld is geschapen. Hoewel hij dit beeld in zedelijken zin heeft verloren, blijft hij toch van Gods geslacht. De mensch is van nature beeldrager Gods; als zoodanig is dit beeld, als in de natuur ingeschapen, onvernietigbaar; de mensch is en blijft een redelijk, zedelijk en onsterfelijk wezen, onderscheiden van het dier, maar mist de zedelijke en volmaakte hoedanigheden van kennis, gerechtigheid en heiligheid (vgl. Jak. 3 : 9). Na nogmaals aan Noach het bevel, den zegen en de bestemming om zich te vermenigvuldigen en de aarde te bevolken, gegeven te hebben (vgl. H. 9 : 1; H. 1 : 28), richt God met hem en zijn geslacht een verbond op, dat zelfs al het geschapene omvat. Hierbij verzekert de Heere, dat Hij het geschapene niet weer door een watervloed verdelen zal en stelt tot teeken, als een zegel des verbonds, den regenboog, die voor Hemzelven tot herdenking, en voor den mensch tot verzekering der beloften strekt.

De regenboog, die door de breking der zonnestralen in de regendroppelen gevormd wordt (het licht in een prisma opgevangen, verdeelt zich in dezelfde zeven opeenvolgende kleuren) schijnt er vroeger ook wel geweest te zijn, maar wordt nu door God als onderpand van zijn trouw gesteld. Hij is het beeld der Goddelijke eenheid (vgl. Openb. 1 : 4), der Goddelijke genade (het licht in de duisternis), der Goddelijke trouw, [de boog is als rond, oneindig en onverbreeklijk (vgl. Openb. 4 : 3)]. Dit verbond, het verbond van dag en nacht genoemd, is wel een verbond der genade, maar is van algemeene strekking en besluit alleen tijdelijke zegeningen in zich. Toch is het duurzaam en strekt tot onderpand van Gods trouw, ook in betrekking tot het eigenlijk verbond der genade, met zijn kerk opgericht (vgl. Jes. 54 : 9, 10). De verzekering van het niet vergaan der wereld door het *water*, sluit het verderf der wereld door het *vuur* niet uit (vgl. 2 Petr. 3 : 12).

Al spoedig bleek, dat de zonde in Noachs geslacht niet was uitgeroeid. Noach zelf, die een wijngaard had geplant, maakt zich door overmatig gebruik van het heerlijk vocht, aan dronkenschap schuldig. Noachs zonde is, door zijne onkunde wel eenigermate te verontschuldigen, maar mag toch niet vergoelikt en strekt tot waarschuwing (vgl. Spr. 20 : 1; 23 : 31, 32). De wrange vrucht van dit misbruik openbaarde zich in afschuwelijke onzedelijkheid (dronkenschap leidt gemeenlijk tot wellust). De jongste van zijne drie zonen, Cham, waarschijnlijk door zijn jongste zoontje Kanaän, die het eerst zijn grootvader schijnt gezien en bespot te hebben, daarop opmerkzaam gemaakt, aanschouwde met zekeren wellustigen spot de houding zijns vaders, inplaats van zich af te keeren en zijn kind te straffen en gaf hiervan met leedvermaak aan zijne broeders kennis. Deze integendeel bedekten, uit schaamtegevoel en kinderlijken eerbied, zonder naar hem te zien, de schaamte huns vaders. [Treffend voorbeeld voor kinderen (vgl. Ef. 6 : 2; Deut. 27 : 16; Spr. 30 : 17)]. Ontwaakt zijnde en bemerkende, wat zijn jongste zoon gedaan had, vervloekte hij hem in Gods naam, zich meer bepaald tot diens zoon Kanaän wendende, om als 't ware het geheele geslacht van Cham, van den vader tot den jongsten zoon, te treffen en ook om profetisch Israëls gedrag omtrent de nakomelingen van Kanaän aan te wijzen en te rechtvaardigen. Deze godspraak stelt Chams geslacht onder den vloek der slavernij, waaronder het tot op heden nog moet zuchten. Ja, die vloek heeft geestelijk en lichamelijk Chams geslacht getroffen. (De Mooren, de Negers en alle lagere menschenrassen stammen van Cham af). Maar door Christus, die allen verlost en tot één lichaam vereenigd heeft, is ook die vloek opgeheven. (vgl. Coll. 3 : 11). Tegenover de vervloeking van Cham staat de zegen, door den aartsvader over Sem en Japhet uitgesproken. Het geslacht van Sem (die het eerstgeboorterecht ver-

kreeg) zou het rijkst, in *geestelijken* zin, gezegend worden, omdat het Jehovah als zijn God kennen en het zaad der belofte voortbrengen zou (Echter heeft slechts een deel van Sems geslacht, in Abraham, dien zegen behouden). Japhets geslacht zou meer in *uitwendigen* zin gezegend worden. (Welvaart wetenschap en beschaving worden in Europa, waar dit geslacht zich boven de andere vermenigvuldigd heeft, gevonden); maar toch zou ook de *geestelijke* zegen, in Christus geschonken, aan dit geslacht ten deel vallen. [Japhet zou in Sems tenten wonen, d. w. z. de zegeningen, uit Sem voortgekomen, genieten (vgl. Gen. 12 : 3)].

Nog 350 jaren leefde Noach na den vloed. Toen stierf hij in den hoogen ouderdom van 950 jaren, welke na hem niet meer is bereikt geworden. Hij leefde nog toen Abraham 50 jaren telde en kon dus nog langen tijd voor het nieuwe geslacht een prediker niet alleen der gerechtigheid, maar ook der genade zijn dewijl het 't Goddelijk strafgericht door den zondvloed, uit zijn mond mocht vernemen. In Gen. 10 vinden wij de merkwaardige geslachtslijst van het menschengeslacht, dat zich in drie deelen over de aarde verspreid heeft. In Chams geslacht staat als berucht opgeteekend *Nimrod*, die een geweldig jager voor het aangezicht des Heeren genoemd wordt, een tweede Lamech (vgl. Gen. 4 : 19), die zich in trotschheid en geweld tegen den Heere verzette en zich boven allen wilde verheffen. Hij is de stichter van Babel en het Babylonische rijk. Hij schijnt Assur, uit Sem gesproten, uit zijn gebied te hebben verdreven, deze werd de grondvester van het Assyrische rijk, met Ninevé, als hoofdstad. De nakomelingen van Kanaän hebben zich in het land van dien naam gevestigd, dat later door de Israelieten veroverd werd en dat naar den jongsten zoon van Cham, Kanaän is geheeten. In Sems geslacht treden vooral op *Heber*, naar wien Abraham, uit hem gesproten, *Hebreër* (van de overzijde komende) is genoemd, en *Pel'g*, (verdeeling), in wiens tijd de aarde verdeeld is (zie H. 11). Van *Aram* (vader der Armeërs) stamde *Uz* af, uit wien waarschijnlijk *Job* is voortgesproten (vgl. Job 1 : 1). Alle die namen en geslachten kunnen moeilijk nader verklaard. Zij zijn echter hoogst belangrijk, omdat wij hier den oorsprong der verschillende volksstammen vinden, waarvan wij anders niets zouden weten, terwijl de zekerheid door onderzoekingen gestaafd is. Hierin ligt de eenheid aller volken, van welk ras zij ook zijn, die ons tot algemeene menschenliefde en tot ijver voor de zending dringen moet, opdat de ware eenheid in Christus moge tot stand komen (vgl. Openb. 14 : 6; Ef. 1 : 10).

14 Februari. *Babel; Abrahams roeping.*

Gen. 11 en 12.

Te leeren: Jes. 51 : 53; Ps. 105 : 4 of 5.

Ten tijde van Peleg, uit Sem gesproten (vgl. H.

10 : 25), begonnen vele menschen onder aanvoering van Nimrod, eene poging te wagen, om zich allen bijeen te scharen en alzoo één groot wereldrijk te stichten, misschien onder Nimrod als hoofd. Dat was geheel tegen de ordinantie Gods (vgl. H. 9 : 7), welke zij kennelijk bestrijden en vernietigen wilden. In het land Sinears, ten zuid-oosten van de bakermat des menschelijken geslachts, in Armenië, waar Noachs ark gebleven was, vonden zij een vruchtbaar oord, geschikt voor landbouw en veeteelt waar zij zich vestigden. Na daar eenigen tijd gewoond te hebben, opperden zij het plan een stad met een hoogen toren te bouwen, wiens spits tot aan den hemel zou reiken, om zich als om één middelpunt te verzamelen en zich een naam (Sem) te maken, tegenover Sem's geslacht, dat den zegen des Heeren had ontvangen. Zoo wilden zij den vloek trotseeren en de mogelijke straf Gods door een nieuwen zondvloed, ontkomen en meer nog (in hun dwazen waan) den troon Gods in den hemel bestormen, om de Goddelijke heerschappij aan zich te trekken. [Echt satanisch, krachtige openbaring van de macht des zonde (vgl. 2 Thess. 2 : 4), voorproef van Babels heerschzucht (vgl. Dan. 4 : 30; Jes. 14 : 13, 14; 47 : 7; Openb. 17 : 7)]. Hun revolutionair, goddeloos plan kon niet ten uitvoer gelegd. (vgl. Ps. 2 : 1—5). Menschelijker wijze van God gesproken, kwam de Heere neder, om hun aangevangen werk te bezien en als Souverein er zijn oordeel over te laten gaan, om het, waar het met zijn wil en raad streed, te verijdelen. Als middel daartoe gebruikte Hij in dit geval de *spraakverwarring*, waardoor zij elkander niet konden verstaan en dus vanzelf uiteengedreven werden. Dientengevolge werd de stad *Babel* (verwarring) geheeten. Die straf was in haar gevolg een zegen: daardoor werd de toeneming van goddeloosheid en geweld voorkomen, werd de zelfstandigheid der geslachten gevormd en bewaard; werd de aarde bevolkt en bebouwd en handel en nijverheid teweeggebracht. Tegenover die spraakverwarring, door den boozen geest veroorzaakt, staat de spraakvereeniging, door den H. Geest veroorzaakt, als profetie en waarborg van de vereeniging aller natiën in Christus, door het Evangelie, dat in alle talen verkondigd, alle volken bijeenbrengt, om in éene taal met elkander gemeenschap te oefenen en God te verheerlijken (vgl. Hand. 2 : 4; Openb. 14 : 6; Ef. 2 : 10). Nimrod is het beeld van den antichrist, in Babel vertegenwoordigd. Heeft God in de Hebreeuwsche taal gesproken, dan ligt het vermoeden voor de hand, dat deze taal in hoofdzaak de oorspronkelijke is en de heilige taal der toekomst zijn zal. Wat dien toren betreft: hij werd gebouwd van tichelsteen, van hard doorbakken aarde gemaakt en met asphalt (litumen) of jodenlijm onverbrekkelijk op elkander verbonden. De ruïnen van dien toren zijn ontdekt en doen ons eenig denkbeeld van de grootte vormen. Hij verheft zich als 't ware

uit den tempel van Belus, een reusachtig gebouw waarvan de zijden 463 ellen lang waren; op de halve breedte en lengte van dit gebouw verhief zich de toren, die in acht afdeelingen naar boven steeg; bovenop werd weer een tempel gevonden aan Bel gewijd, waarin wel een altaar, maar geen beeld was geplaatst. De onderste tempel bestaat gedeeltelijk nog en is 200 voet hoog, de toren steekt nog 35 voet er boven uit. Dit gevaarte *Bius-Nimrod* (burg van Nimrod) genaamd, blijkt kennelijk de onvoltooide, maar later bijgewerkte en versierde toren van Babel te zijn geweest.

Werd in Sems geslacht lang de kennis en de dienst des Heeren bewaard, ook dit geslacht ont-aarde en begon langzamerhand daarvan vervreemd te raken. In het huis van Terach, door Nahor uit Sem gesproten (waarvan de geslachtslijst getrouw is bewaard), werd althans de afgoderij gevonden (vgl. Joz. 24 : 2). Inplaats van het wegzinkend geslacht naar recht te verdelgen, verkoos de Heere een geslacht, met hetwelk Hij het verbond zijner genade oprichtte, om in dit geslacht de kennis van zijn Wezen, zijn wil en raad te bewaren en daaruit het zaad der belofte te doen voortkomen. Intusschen liet Hij de andere volken als heidenen wandelen in hunne eigene wegen, hen nochtans bestierende en zegenende, om ze straks door het zaad der belofte tot zich te brengen en als één geslacht te vereenigen (vgl. Hand. 14 : 16, 17; Ef. 3 : 6; 2 : 10). Als stamvader van dit geslacht verkoor God *Abram*, den jongsten zoon van Terach (vgl. H. 11 vs. 26, 32 en H. 12 : 4) en beval hem zijn land (Ur der Chaldeën), zijn maagschap en zijns vaders huis te verlaten, om te gaan naar het land, dat Hij hem wijzen zou, hem de belofte gevende, dat Hij hem tot een groot volk zou maken, hem zegenend en tot een zegen stellend dat Hij zou zegenen, die hem zegenden, maar vervloeken, die hem vervloekten (Abrams zaak was dus geheel die des Heeren) en dat in hem alle geslachten der aarde gezegend zouden worden [nl. in Christus, naar het vleesch uit hem voortgekomen, die de geestelijke zegeningen voor alle volken (de uitverkorenen uit hen) aanbren-gen zou (vgl. Gal. 3 : 14, 29)]. Gehoorzaam aan dit bevel, verliet Abram zijn huis en vaderland; eerst, naar het schijnt, onder leiding van zijn vader naar Haran trekkende, (misschien genoemd naar Haran den overleden zoon van Terach), alwaar Terach stierf 205 jaren oud zijnde; daarna zelfstandig voorttrekkende, met zijne vrouw Sarai en zijn neef Lot, den zoon van Haran. Uit die gehoorzaamheid blijkt Abrams *geloof*, dat blindelings de roepstem des Heeren volgde (vgl. Hebr. 11 : 8). Door dat geloof is hij gerechtvaardigd, uit de voorafgaande Goddelijke belofte, niet uit het werk der gehoorzaamheid, dat vrucht en kenmerk zijns geloofs was (vgl. Rom. 4 : 2—4, 10). Hij is de vader en het voorbeeld aller geloovigen (vgl. Rom. 4 : 11, 12, 16, 23, 24). Op

75jarigen leeftijd kwam Abram in Kanaän en wel bij de eikenbosschen van More, te Sichem, alwaar de Heere hem verscheen met de verzekerende belofte, dat Hij dit land voor hem en zijn zaad bestemd had. Moest hij, daar het land in het bezit der Kanaänieten was, daar voortdurend als *vreemdeling* verkeerden, toch geloofde Abram dat het land zijn eigendom was (vgl. Hebr. 11 : 9), wat hij betoonde door temidden dier heidenen een altaar voor den Heere op te richten, daarop zijn zoen- en dankoffer te brengen en alzoo het land als 't ware te heiligen en Gode toe te wijden. (Dit is een daad van godsvrucht, geloofsmoed en vertrouwen, ons ten voorbeeld). Vandaar optrekkend en weide voor zijn vee zoekende, sloeg hij zijne tenten op ten oosten van Bethel en ten westen van Ai, alwaar hij weder een altaar bouwde, bij hetwelk hij openlijk den naam des Heeren aanriep. (Beschamend voorbeeld: Matth. 10 : 31, 32). Steeds meer naar het zuiden trekkende, vond Abram aldaar geen voedsel, wegens heerschenden hongersnood. Dit noopte hem naar Egypte te trekken, de korenschuur voor alle omliggende landen, om daar tijdelijk te vertoeven, totdat in het Land der belofte de vruchtbaarheid zou wederkeren. Die hongersnood was een beproeving voor Abram, waaraan hij geen weerstand bieden kon. Zulke geloofsbeproeving is tot loutering noodig (vgl. Jak. 1 : 2—4). De eene beproeving volgde nu op de andere. Had Abram op God vertrouwd en Hem verbeid, hij zou er voor gespaard zijn gebleven; maar nu hij dit vertrouwen had verloren, geraakte hij in verlegenheid en vreeze en zocht daarin geen hulp en raad bij God, maar bij zichzelf. Bevreesd, dat de koning van Egypte zich Sarai zou toeëigenen (voorbarige vrees, blijk van gemis aan vertrouwen) en hem, haar echtgenoot, zou dooden, verzon hij een leugen, dien hij ook Sarai op de lippen legde [dubbel kwaad (vgl. H. 3 : 6)], door haar zijne zuster te noemen. Dit was een leugen uit zucht naar zelfbehoud, niet tot redding van Sarai en daarom te meer zondig. [Die leugen bevatte een halve waarheid (vgl. H. 20 : 12) maar is daarom niet geringer]. Toen de Egyptenaren Sarai zagen, dat zij schoon was, (dit is iets zeldzaams op een leeftijd van bijna 70 jaar), werd zij voorgesteld aan Faraö (alle koningen van Egypte heetten zoo), die haar in zijn harem (vrouwenverblijf) opnam. Abram werd nu gespaard en beweldadigd door den koning, maar miste zijne vrouw en de gunste des Heeren. Toch verliet de Heere hem niet, maar kwam hem ter hulpe, door Faraö en zijn huis met zware plagen (welke is onbekend) te straffen en den koning de oorzaak daarvan kennelijk te toonen. Deze nu gaf Sarai ongeschonden, als door God bewaard, aan Abram terug, hem bestraffende voor zijn wantrouwen en bedriegelijkheid, en liet hem onder geleide vertrekken. Ernstige les voor den door zijn geloof zoo verheven man. Blijk van de zwakheid des menschen en

van de trouw Gods. (vgl. Ps. 33 : 18, 19). Het zaad der belofte is driemaal in Egypte bewaard. (vgl. Gen. 50 : 20; Matth. 2 : 13).

21 Februari. *Lot in het Siddimdal.*

Gen. 13 en 14.

Te leeren: 2 Cor. 6 : 14; Ps. 62 : 7 of 107 : 7.

Teruggekeerd in Kanaän, vestigde Abram met zijn gezin (waartoe ook Lot behoorde) zich ter plaatse, waar hij reeds vertoefd had (H. 12 : 8) en hield daar, bij het gebouwde altaar, openbare godsdienst-oefening. (In den weg der gehoorzaamheid kan en mag God gevonden en gediend worden). Zoowel Lot als Abram was door God rijk gezegend (Abram bezat ook veel zilver en goud), zoodat zij hunne talrijke kudden moeilijk van voedsel konden voorzien. Wel was het land vruchtbaar, maar de oorspronkelijke bewoners, vooral de Pherезieten, die zich vooral met de veeteelt bezighielden, eigenden zich het beste toe. Ten gevolge van die schaarschte aan voedsel ontstond er twist tusschen de herders van Abrams en die van Lots vee (opmerkelijk, waar het eerst van rijkdom gesproken wordt, blijkt deze geen bron van vrede en geluk, maar van twist en ellende te zijn; ter waarschuwing: Spr. 23 : 4a). Ter voorkoming van een breuke tusschen hen, als broeders (bloedverwanten) naar het vleesch en naar den geest, die tot schade voor henzelfen en tot onteering van Gods naam, temidden van het hun en Gode vijandig heidendom zou strekken, drong Abram op vriendschappelijke scheiding aan en gaf aan Lot de keuze, om te wonen, waar hij wilde. Treffend blijk van edelmoedigheid, belangeloosheid en vertrouwen op God, zonder wiens wil niets kan geschieden en die hem het voor hem bestemde deel zeker zou geven. Daartegenover blijkt Lot hooghartig, zelfzuchtig en begeerlijk te zijn, door het uiterlijk beste deel te kiezen. Lot zondigde hierin zwaar, *vooreerst* omdat Abram naar Goddelijk en natuurlijk recht zijn meerdere en de erfgenaam der belofte was; *ten andere* omdat hij slechts ter voldoening aan zijne zinnelijke begeerlijkheid het beste koos, zonder zich om hogere belangen te bekommeren; *ten derde* omdat hij zonder God te raadplegen, slechts zijn eigen inzichten volgde. In dien verkeerden weg wijkt hij dan ook verder van God af (vgl. Jer. 17 : 5; Matth. 6 : 24; Ps. 81 : 13). Lot koos het schoone en vruchtbare Siddimdal, doorstroomd door de Jordaan, waarin de vijf steden Sodom, Gomorra, Adama, Zeboim en Bela (Zoar) gelegen waren; welk dal met den hof van Eden en Egypteland (dat zeer vruchtbaar was) vergeleken wordt, maar welker bewoners tot het top-punt van goddeloosheid gestegen en in de diepste diepte van zedeloosheid gezonken waren. Zoo werd de zucht naar rijkdom Lot tot een strik ten verderve

(vgl. 1 Tim. 6:9, 10) en bracht die hem in gemeenschap met hen, tot wie hij niet behoorde en van wie hij door God met Abram gescheiden was (vgl. Ps. 1:1; 1 Cor. 15:33; 2 Cor. 6:14; Ef. 5:11). Duidelijk bleek dat niet Lot, maar Abram de uitverkorene des Heeren was, in wien het doel Gods bereikt zou worden. De Heere dan openbaarde zich terstond na het scheiden van Lot aan Abram en verzekerde hem, als blijk van zijne goedkeuring over Abrams gedrag, tot diens versterking en vertroosting, dat Hij al het land, zoover hij met zijn oog zien en met zijn voet bereiken kon, hem en zijn zaad tot een eeuwige erfbezitting geven zou. [Gods beloften zijn eeuwig en hebben zij op het tijdelijke betrekking, dit tijdelijke is het begin en de afschaduwing van het eeuwige (vgl. Hebr. 11:15, 16)]. Ook hernieuwde de Heere hem de belofte van een ontelbare nakomelingschap. Rustig en blijmoedig vestigde Abram zich in vertrouwen op zijn God in dit land, dat hij doorwandeld en bezien had, en wel aan de eikenbosschen van Mamre bij *Hebron* (toen nog Kirjath-Arba geheeten), waar hij een altaar ter Godsvereering bouwde en den langsten tijd verblijf hield. Elke plaats, waar hij ging wonen, wijdde Abram den Heere, ons ten voorbeeld. (In Abram is bevestigd Matth. 5:5; Ps. 37:11.)

Daarentegen moest Lot het tegenovergestelde ondervinden: hij vond geen rust en vrede, noch uiterlijk, noch innerlijk (vgl. 2 Petr. 2:8). Er ontstond een oorlog tusschen de vijf koningen in het Siddimdal en vier anderen, waarbij Kedor Laömer, de koning van Elam, de aanvoerder en de anderen zijne bondgenooten schijnen geweest te zijn. (Die koningen moeten meer als plaatselijke bewindshoofden beschouwd worden.) De vijf koningen waren twaalf jaren aan Kedor Laömer onderworpen geweest en schudden in het dertiende jaar het juk af. Het volgende jaar kwam Kedor Laömer met een groote macht en versloeg alle omliggende volksstammen, waarna hij slaags raakte met de vijf afvallige vorsten in het dal Siddim (later de Zout- of Doode zee). In dit dal waren veel verborgen lijm- of asphaltputten (daardoor is de verwoesting later mede veroorzaakt), waarin de koningen van Sodom en de andere steden, die geslagen werden, al vluchtende instortten, zoodat zij machteloos waren tegenover hunne overwinnaars, die een grooten buit medevoerden, waaronder ook Lot met zijn gansche have. Hij schijnt niet mede uitgetrokken, maar binnen Sodom gebleven te zijn. Zoo moest hij de straf Gods dragen (vgl. Jer. 2:19; Ps. 89:33). Toen aan Abram dit treurig ongeval, dat zijn neef overkomen was, bekend gemaakt werd, haastte hij zich hem ter hulp te komen, zonder hem eenig verwijt te doen of wrake te oefenen. In gemeenschap met zijne bondgenooten, Aner, Eskol en Mamre, joeg hij met zijne 318 welgewapende knechten, (geen gekochte slaven, maar betrouwbare ingeborenen) de vijanden achterna, tot Dan (Lais)

toe, en zijne manschappen in drieën verdeelende, viel hij ze in den Naam des Heeren met zooveel beleid en kracht aan, dat ze verslagen, tot bij Damascus op de vlucht gedreven en van al hun buit beroofd werden, zoodat ook Lot met al de zijnen en zijne bezittingen in vrijheid werd gesteld. Welk een betoon van moed, beleid en kracht des geloofs! (vgl. Ps. 60:14; 18:30, 38, 40, 49).

Terugkeerende uit den strijd, werd Abram niet alleen begroet door den koning van Sodom, maar ook door *Melchizedek* (welke naam beteekent *koning der gerechtigheid*), die koning was van *Salem* [*Jebus* later *Jeruzalem*, ook *Salem* genoemd (vgl. 1 Kron. 11:4; Ps. 76:3)] en priester des Allerhoogsten Gods genoemd wordt. Priester was hij niet door menschelijke ordening, maar door de ordening van Godzelve, die hem van eeuwigheid als priester verkoren en gezalfd had. In zooverre heeft hij geen vader of moeder of geslachtsrekening of beginsel der dagen of einde des levens en is hij den Zone Gods gelijk, die ook niet van priesterlijke afkomst, toch krachtens zijn Goddelijk recht eeuwig priester is, en derhalve niet naar de menschelijke ordening van Aäron, maar naar de Goddelijke, eeuwige ordening van Melchizedek (vgl. Hebr. 7:2, 3, 11, 14—17). Ook als *koning der gerechtigheid* is hij het voorbeeld van Christus (vgl. Jer. 23:6). Deze Melchizedek bracht brood en wijn ter verkwikking en vereering van Abram en zegende hem in Naam des Allerhoogsten Gods, terwijl Abram hem, als priester, de tienden van zijne bezittingen gaf. Hierin toonde Abram zijne minderheid tegenover hem, dien hij als priester erkende en toont hij dat Melchizedek boven hem staat en dus boven Israel naar het vleesch, ook boven Aäron, die als uit Levi voortkomende, welke in Abram is begrepen, door Abram tienden aan Melchizedek gebracht en dezen dus boven zich gesteld heeft. En zoo staat ook Christus als Hoogepriester boven het priesterlijk geslacht (vgl. Hebr. 7:4—11). In Melchizedek ligt het treffend bewijs, dat de kennis Gods niet geheel verloren was (denk ook aan Job) en dat Abram in niets boven menschen, als Melchizedek uitmuntte, waaruit blijkt, dat zijne verkiezing uit vrije genade was.

De koning van Sodom wilde wel de menschen, maar niet de have voor zich, welke hij aan Abram als dankbetoon wilde afstaan. Abram echter weigerde in den Naam zijns Gods, wien hij zulks bij eede gezworen had, iets te nemen, opdat niemand zou kunnen zeggen: „Ik heb Abram rijk gemaakt!” Hij wilde alleen door God gezegend en rijk gemaakt worden. Welk een betoon van belangeloosheid en nederigheid, van godsvrucht en vertrouwen! Hij zocht geen dank, geen eer, geen schatten dezer wereld; zijn oog en hart was op God en de blijvende goederen des hemels gericht. Ook wilde hij jegens geen mensch eenige verplichting hebben. Treffend voorbeeld (vgl. Lukas 6:33, 34; Hebr. 11:13, 14, 16; Rom. 13:8; 1 Thess. 4:12). Toch wilde hij om zijnentwil zijne bond-

genooten, die zulk een geloof niet bezaten, niet benadeelen, maar vroeg het bescheiden deel, dat zij verdiend hadden. Ook daarin is hij een voorbeeld (vgl. Rom. 15:1).

De toelichting voor 28 Februari wordt tijdig in No. 3 gegeven.

ALLERLEI.

De laatste brief.

Vrome ouders te hebben is een onuitsprekelijk voorrecht. Zij zoeken altijd het goede, vooral het eeuwige welzijn voor hunne kinderen. Zij wenschen hen te zien opgroeien in eer en voorspoed en zoo de kinderen hen vroeg moeten missen, is dit hun troost, dat zij weten, dat zij in Jezus' armen ontslapen zijn.

Dina, een meisje van acht jaren, had het voorrecht door Godvreezende ouders te worden opgevoed. Zij onderwezen haar uit Gods Woord, namen haar trouw mede naar de kerk, en zagen met groot genoegen, dat hun dochtertje geregeld ter zondagsschool ging, en steeds zorgde haar tekst en psalm of gezangvers goed te kennen. Het kind werd krank; en alles duidde aan, dat het eene krankheid was tot den dood.

Dikwijls spraken de bezorgde ouders met haar over haar naderend einde, daar het te verwachten was, dat zij spoedig dit leven zou moeten verlaten. Zij ontvingen echter van haar geen enkel woord, dat hun troost gaf, doch de kalmte en de gerustheid van de kleine deden hen vermoeden dat er iets in haar omging, dat door den Heere gewerkt was.

Een paar dagen vóór haar dood, gaf haar moeder haar een platenboek, waarmede zij gedurig bezig was, en waarin zij behagen scheen te hebben.

Zij werd echter stil, zeer stil, en ontsliep eindelijk op den 7^{en} October 1890.

Na haar overlijden, doorbladerden de ouders het platenboek nog eens, waarmede zij de laatste dagen haars levens zich vermaakt had. Eensklaps werden hunne blikken met aandoening bepaald op een blad, dat met potlood was beschreven, en hoewel niet mooi, maar toch duidelijk, zagen zij daar het laatste briefje van hun hartelijk geliefd, maar nu weggenomen kind.

„Moe! als ik dood ben, schrei u dan niet om mij, want Jezus is de goede Herder, en ik ben zijn schaapje, als U dood ben, dan komt U ook bij de Heere Jezus.

Moe! die lieve Heer zegt: laat de kinderen tot mij komen.

Allen die mij zoeken.

O! mijn ziel, wat buigt ge u neder, waartoe zijt ge in mij ontrust?

Stille rustplaats van Gods dooden!

Looft den Heere, want Hij is goed.

Moe, u bent toch zoo goed voor mij, maar ik moet weg.”

Gij, die dit leest of hoort, kunt gij verstaan wat dit achtjarige kind hiernede heeft willen uitdrukken? Uit wat zij schreef blijkt, waar zij op haar ziekbed aan dacht; op wien zij het oog gevestigd had, als-

ook de inwendige bestrijding, welke zij gehad heeft in het gezicht van den dood, maar ook, dat zij door Gods genade bekwaam gemaakt werd, om te eindigen met: „Looft den Heere!”

B.

De houten god.

Het gebeurde vóór eenige jaren dat een zendeling op een nieuwen zendingspost zich nederzette. Nadat hij met behulp van eenige vrienden, een houten en rieten huisje had gebouwd, om er in te wonen, en daarachter eene plaats onder een rieten dak had ingericht om de inwoners te verzamelen en met hen te spreken, begon hij hier en daar huisbezoek te doen, en het volk te zeggen dat hij hun spreken kwam over den grooten God, die de hemel en de aarde gemaakt heeft. Velen luisterden nieuwsgierig, en enkelen gaven met aandacht aan zijn spreken gehoor. Nadat hij zoo eenige weken het Evangelie gepredikt had en een tiental bewoners van dat dorp zeer geneigd bleken te zijn, om het heidendom vaarwel te zeggen, beraamde het opperhoofd een plan om den zendeling zooveel schrik aan te jagen, dat het hem te benauwd zou worden. Hij zond den zendeling bericht dat hun god, die nog grooter was dan die, welke door den zendeling gepredikt werd, hem bezoeken zou. Aan het einde van het dorp werd nu een beeld gemaakt van latten, dat twee maal zoo hoog was als het huis waar de zendeling woonde, dat werd op rollen gezet en zoo voor zijn huis gerold.

„Daar is onze God,” riep het opperhoofd uit, „die is grooter dan de uwe, die wordt door ons gediend en zal u straffen wanneer gij niet ophoudt om hier beroering te brengen.”

„Weet gij wel dat uw god van hout is, en daarom niets doen kan?” riep de zendeling. „Een houten god is goed om verbrand te worden.”

Volverontwaardiging sprak daarop het opperhoofd: „Laat het dan zien dat onze god niets vermag, dat kunt gij niet, uw god is niet te zien de onze wel.”

„Dan zal ik in den naam mijns Heeren u bewijzen, dat uw god zichzelf niet helpen kan,” was het wederwoord van den zendeling. Daarop verzocht hij of dat houten beeld (het had twee beenen, twee armen en een hoofd) een eind weegs achteruit gerold mocht worden. Toen dit geschied was en allen nieuwsgierig uitzagen wat er geschieden zou, verzocht de zendeling wat droog riet en hout aan te dragen; dat werd aan de voeten van het beeld opgestapeld, daarna in brand gestoken en weldra stond de heele god in de brand; zoo fel brandde het gevaarte dat het spoedig met veel geraas in elkander stortte. Al het volk vluchtte weg, en toen de brand eindelijk gebluscht was, riep de zendeling het volk en het opperhoofd bij elkander, en wees het met ernst op de machteloosheid van hun god. „Uw god bestaat niet”, riep hij uit, „maar de God dien ik u predik geeft blijdschap en rust, aan ieder die Hem liefheeft.”

De Heere zegende deze daad en weldra was het huis van den zendeling te klein om de begeerige zielen te ontvangen, die gaarne naar het woord des Heeren luisterden.

v. V.

CAPADOSE.

Maandblad van den Bond van Nederlandsche Gereformeerde Zondagsschool-Onderwijzers.

UITGEVERS:

HÖVEKER & ZOON.

AMSTERDAM.

PRIJS PER JAARGANG f 1.—.

PRIJS DER ADVERTENTIËN:
10 Cents per regel.

Toelichtingen bij den Rooster voor 1892.

28 Februari. *Intocht in Jeruzalem.*

Luk. 19: 28—48.

Te leeren: Ps. 8: 3; Ps. 45: 1 of 72: 8.

Toen de Heere Jezus voor de laatste maal gedurende zijne omwandeling op aarde Jeruzalem binnenging, om zichzelf als een paaschlam ten offer te wijden, deed Hij dit als Koning, niet om vertoon te maken, maar daar Hij de waarachtige en eeuwige Koning Sions is (vgl. Ps. 2: 6; Luk. 1: 33), wilde Hij zijne koninklijke majesteit in hare ware beteekenis ten toon spreiden binnen de stad, waar als afschaduwing het rijk van David en zijn geslacht was gevestigd geweest (vgl. 2 Sam. 7: 12, 13; Ps. 132: 17; Luk. 1: 69) en daardoor de profetiën bevestigen (vgl. Ps. 118: 26, Zach. 9: 9). Hij wilde zijn recht en gezag als Koning binnen het aardsche Jeruzalem openbaren, dat, door Hem uit te werpen, zijne beteekenis als schaduw verloor, welke in Christus in het Sion daarboven over zijne kerk is verwezenlijkt (vgl. Gen. 49: 10).

Hij zond van uit den omtrek van Bethfagé en Bethanië [beide plaatsen aan den voet van den Olijfberg gelegen, 15 stadiën, ruim een mijl of sabbathsreize, van Jeruzalem (vgl. Joh. 11: 18; Hand. 1: 12)] twee discipelen naar het tegenovergestelde vlek, [sommigen denken aan Nob, de priesterstad (vgl. 1 Sam. 22: 19), anderen, die meenen dat Jezus te Bethanië was, gelooven dat er Bethfagé door bedoeld is] om een ezelinneveulen te halen, dat aan de wegscheiding (denkelijk eene omtuining achter eene woning) vastgebonden was (vgl. Mark. 11: 4), en dat door hen moest ontbonden en tot Hem gebracht worden. Op de vraag des eigenaars naar de reden van deze vrijpostige handeling, moesten zij eenvoudig verklaren: „De Meester heeft het van noode,” waarop hij het hun terstond zou afstaan. Hieruit blijkt, dat deze

man in het verborgen een discipel van Jezus geweest is, die een voorbeeldige welwillendheid en onbepaalde gehoorzaamheid aan Hem betoonde (zie ook Mark. 14: 14, 15.) (Ook blijkt hieruit het eigendomsrecht des Heeren over alles en zijn gezag over den mensch; verder ook zijne alwetendheid, als bewijzen zijner Goddelijke natuur.) Toen het veulen gebracht was, legden de discipelen hunne kleederen daarop, als om den Heere eer te bewijzen en Hem, bij gebrek aan zadeltuig, het rijden te vergemakkelijken. (De discipelen geven hier een voorbeeld van gehoorzaamheid, van liefde, zorg en eerbied. Wij moeten alles voor Jezus over hebben). Zoo reed de Heere als Koning naar Jeruzalem, in nederigheid en stillen eenvoud ter bevestiging van de profetie in Zach. 9: 9. (Sommigen willen, dat de Heere eerst op een ezel, daarna op een veulen gezeten heeft; anderen, dat de moeder van het veulen, dat nog ongeoeffend was, is medegebracht; maar vertaalt men het woordje, waarvoor men in onze vertaling bij Zach. en Matth. „en” gezet heeft door „namelijk”, dan wordt dit tot verklaring gebezigd, gelijk veel geschiedt, en heeft de Heere dus alleen een veulen gebruikt). Wel gebruikten de koningen bij hunne huldiging den *muilezel* (vgl. 1 Kon. 1: 33) maar de Heere, de ware Koning, bediende zich slechts van een jongen ezel. Dat Hij een nog onbereden ezel gebruikte, geschiedde wegens zijne heiligheid (vgl. Deut. 21: 3; Joh. 19: 41). Nauwlijks werd de optocht bekend, of een menigte volks vereenigde zich met de discipelen, om Hem als Koning te huldigen, meenende, dat Hij nu werkelijk zijn koningschap zou aanvaarden, waarnaar zij zoozeer verlangden.

Zij spreidden hunne kleederen op den weg, waarover Hij moest rijden; hieuwen palmtakken van de boomen, die zij ter zijde van den weg legden en riepen met luider stem: „Hosanna! Gezegend is de Zone Davids, die komt in den Naam des Heeren, de Koning Israëls! Hosanna (vrede) in de hoogste hemelen!” [*Hosanna* beteekent: Och Heere! geef nu

heil! (vgl. Ps. 118: 25, 26.)] Nabij de stad gekomen, kwam de geheele stad in opschudding, daar het volk, waaronder zelfs kinderen, Hem als Koning begroetten. In plaats van er door gestreeld en verblijd te worden, werd de Heere met droefheid vervuld, vanwege de aardschgezinde verwachting des volks, dat straks geheel teleurgesteld, Hem verwerpen zou en even sterk: „Kruis Hem!” zou roepen, als het nu de Hosanna's aanhief. Hij weende over de stad en het volk, dat Hem, zijn Messias, de verwachting der vaderen, uitwerpen en zichzelf een tijdelijk en eeuwig verderf berokkenen zou. Hij smeekte, dat zij nog in het heden dien vrede zouden zoeken, door Hem, den Vrededorst, aangebracht, en waarvoor hun oog nu nog verblind was, opdat zij het ontzettende oordeel mochten ontkomen, dat Hij hun als zeker aankondigde. De vijanden zouden de stad zóo omsingelen en benauwen, dat geen ontkoming mogelijk was; de kinderen zouden van de borsten der moeders weggerukt en voor hare oogen vermoord worden (vgl. Luk. 23: 29), de huizen en ook de tempel zouden geslecht worden, zoodat er geen steen op den anderen zou blijven. (vgl. Matth. 24: 2). Treffend is deze voorspelling door de Romeinen vervuld. Al weenende trok Hij binnen, niet om naar het koninklijk paleis te trekken en door een revolutionaire daad zich van de regeering meester te maken, waartoe Hij het recht en de gelegenheid zou gehad hebben, (vgl. Joh. 6: 15), maar om naar den tempel, het heiligdom van Jehovah, te gaan, waar Hij eenmaal als God tusschen de cherubim gewoond had, maar waaruit de Heere (ook de ark) verdwenen was. Daar betoonde Hij zijn koninklijke macht, door den tempel te reinigen en voor den dienst des Heeren op te eischen. Gelijk bij het begin van zijn optreden (vgl. Joh. 2: 14—17), verdreef Hij ook nu allen, die daar handel in offerdieren dreven; keerde de tafel der geldwisselaars om, die het vreemde geld voor de heilige tempelmunt inwisselden en daarmede woeker bedreven en keerde de zitplaatsen van de handelaars in duiven (voor kleine offers bestemd) om, gebiedende de duiven weg te doen. Hij beriep zich daarbij op het getuigenis des Heeren (vgl. Jes. 56: 7; Jer. 7: 11), daar het huis Gods, voor gebed bestemd, tot een moordenaarskuil gemaakt was (omdat daar dieren gedood werden, zonder in waarheid als een offer Gode gewijd te worden). Niet alleen als Koning, maar als ook Heiland openbaarde Hij zich door, gelijk immer, allerlei genezingen te verrichten. Was reeds door de in hun oog vermetele revolutionaire daad van Jezus, den verachten Nazarener, dien zij als de profeet van Nazareth hoorden aankondigen, de toorn der Farizeërs opgewekt, door deze daad der tempelreiniging werd hun woede ontstoken en zonder zich om zijne ontzettende aankondiging te bekommeren, eischten zij, dat Hij zijnen discipelen verbieden zou, weer zulk een oproerige taal te uiten. Zij waren bevreesd, dat daardoor oproer tegen het Ro-

meinsche gezag zou ontstaan en de gevolgen daarvan zouden dan niet uitblijven. Treurige verblinding! Juist hunne verwerping van den Messias zou hun, naar Gods rechtvaardig oordeel, ter verderving strekken. Hoewel de Heere volstrekt niet de hulde in dien zin begeerde, wilde Hij die vermaning, uit ongelooft en vijandschap voortgesproken, niet verdragen, maar verklaarde Hij dat indien deze menschen zwegen, de steenen haast zouden spreken, doelende op de verwoesting van Jeruzalem, waarvan de steenen getuigen zouden, dat Hij de ware Messias is, die, omdat men Hem verwierp, zijn goddelijk, nu dreigend oordeel, over stad en tempel voltrekken zou. En daar de kinderen zelfs mede instemden in zijn lof, wees de Heere hen op de bevestiging van het woord (Ps. 8: 3), dat „uit den mond der kinderen en der zuigelingen God zich lof (sterkte door den lof) bereid heeft.” Daarmede doet Hij zichzelf kennen als Jehovah, wien de eere toekomt en vernedert Hij die hooghartige Farizeërs beneden de kinderen. De haat der Joden werd volgens Johannes te meer opgewekt, omdat zij wegens den grooten invloed, dien Jezus door de opwekking van Lazarus had verkregen, beiden, Jezus en Lazarus, wilden dooden en nu door deze zijne verheffing in hun plan werden teleurgesteld. — Niet alleen de ouders, ook de kinderen moeten den Heere Jezus in waarheid als Koning huldigen en Hem de eere geven, die Hem toekomt en Hem welbehagelijk is.

6 Maart. *Het avondmaal.*

Luk. 22: 1—22.

(Vgl. Matth. 26: 1, 2, 17—29; Mark. 14: 13—25.)

Te leeren: 1 Cor. 11: 26; Ps. 40: 4 of 23: 1.

Vóór de Heere Jezus de zijnen ging verlaten, om voor hen te lijden en te sterven, begeerde Hij met hen het *pascha* te houden, om tevens in de plaats hiervan het *avondmaal* te stellen (vgl. vs. 15, 16). Daartoe zond Hij twee zijner discipelen naar Jeruzalem, alwaar zij een man met een kruik water zouden ontmoeten, dien zij tot in huis moesten volgen. In dat huis moesten zij aan den huisheer in Jezus' naam verzoeken, de zaal te wijzen, waar de Heere het pascha kon houden. (Hierin vinden wij een blijk van de Goddelijke alwetendheid van Jezus en van de oogenblikkelijke gewilligheid van dien man, ons ten voorbeeld). Nadat de discipelen in die wel ingerichte zaal het pascha bereid hadden, verscheen er de Heere met zijne overige discipelen. Hij wilde voor het laatst dit pascha vieren, omdat Hij stiptelijk de Goddelijke inzettingen moest en onderhouden wilde, die, als ziende op Hem, door Hem verwezenlijkt en beëindigd werden; vooral gold dit in betrekking tot het pascha (vgl. 1 Cor. 5: 7). Het pascha (*voorbijgang*, naar den verderfengel, die de Egyptische eerstgeborenen sloeg en de huizen der Israelieten voorbijging), was als *sacrament* des Ouden Verbonds door Jehovah

ingesteld, ter gedachtenis aan de wondervolle verlossing uit Egypte. Bij dit pascha moest op Gods bevel een eenjarig mannelijk volkomen lam worden geslacht, waaraan geen been mocht gebroken worden. Van het bloed des lams moest (ter verzoening) aan de deurposten van het huis gestreken worden, opdat de verderfengel een zoo geteekend huis voorbij zou gaan. Het lam moest geheel verbruikt worden en gegeten met saus van bittere kruiden (*charosheth*), ter herinnering aan de bittere ellende, in Egypte geleden. De Israëlieten moesten het staande, met opgebonden kleederen en met de staf in de hand, als reisvaardig, gebruiken. Zeven dagen lang moesten zij pascha houden, waarbij ongezuurde (ongehavelde) brooden moesten gegeten worden. Als *natuurlijke* reden hiervan gold de haast, waarmee de Israëlieten moesten uittrekken, zoodat er geen tijd was, om het brood te verzuren; de *geestelijke* beteekenis ervan lag in de *heiligheid* des volks, (vgl. Deut. 16:3; 1 Cor. 5:6—8). De paaschlammeren moesten door de Israëlieten bij het heiligdom in Jeruzalem geslacht en in hunne eigene woningen gegeten worden (vgl. Deut. 16:5—7). (Zie over het pascha uitvoeriger *Capadose*, jaarg. 1890 bl. 104, 105.) Christus is het ware Paaschlam, dat beladen met onze zonden, zichzelf geofferd heeft, ter verzoening van onze zonden en tot onze verlossing uit de macht des Satans, der wereld en des doods. Hem, die door Christus' bloed besprengd is, gaat de verderfengel, of Satan, voor eeuwig voorbij [vgl. Jes. 53:7; Joh. 1:29; 1 Petr. 1:19; Openb. 5:6; 1 Cor. 5:7 (het woord pascha staat, *sacramenteel* uitgedrukt, voor paaschlam, de beteekenende zaak voor het teeken)]. Als blijkt, dat de schaduwachtige beteekenis van het pascha door Hem is verwezenlijkt, stelde de Heere, na het gevierde pascha het *avond- of nachtmaal* in (naar den tijd der inzetting zoo genoemd). Hij nam van het ongezuurde brood, brak het, deelde aan ieder der discipelen daarvan en zeide: „Dit is mijn lichaam, dat voor u gebroken wordt, doet dat tot mijne gedachtenis.” Dat brood *stelt* zijn lichaam *voor* (vgl. de spreekwijzen: Joh. 6:51, 53, 55, 56, 58; 8:12; 1 Cor. 5:7; 10:4). Evenals dit brood wordt verbroken tot spijs des lichaams, wordt zijn lichaam in den dood gegeven, tot spijs der ziel ten eeuwigen leven. Tot gedachtenis aan de verzoening en verlossing, door die offerande des lichaams aangebracht, moet nu de kerk dat brood breken en eten, om alzoo gemeenschap met Hem te oefenen, die, opgestaan en verheerlijkt, de teekenen van zijn verzoenend lijden en sterven aan het avondmaal geeft, tot verzegeling dat Hij werkelijk de verzoening en verlossing heeft aangebracht. [Het breken en eten des broods moet openbaar in de gemeente geschieden, om de beteekenende zaak zichtbaar voor aller oog te bevestigen. (Het sacrament is het *zichtbaar* teeken van de *onzichtbare genade*, daardoor verzegeld)]. Daarna gaf Hij ieder den drinkbeker, zeggende: „Deze drinkbeker is het Nieuwe Testament in mijn bloed, dat voor u

vergoten wordt tot vergeving der zonden”; d. w. z.: gelijk het Oude Verbond of Testament door het bloed der dieren schaduwachtig is ingewijd, ter verzoening of vergeving der zonden (vgl. Hebr. 9:13, 14, 18, 20—22), zoo strekt mijn bloed, dat ik zal doen vergieten, in waarheid tot verzoening en vergeving der zonden, waardoor het Nieuwe of eeuwige Testament bevestigd is. [God kan geen verbond met den mensch sluiten en geen testament vaststellen, tenzij er aan zijn schuld- en strafvorderende gerechtigheid *voldoening* is gegeven, welke door Christus als den Middelaar volkomen is aangebracht, waarom alleen door zijn dood of zijn bloed het verbond is gesloten en het testament is verzegeld en de weldaden er in begrepen voor zijn bondsvolk zijn aangebracht (vgl. Hebr. 10:8—10; 9:15—18; Openb. 5:5)]. Het avondmaal is door Christus ingesteld om voortdurend tot aan zijn wederkomst, zijn strijdende kerk, de algenoegzaamheid, de noodzakelijkheid, de waarachtigheid en de dierbaarheid van zijn offerande te doen gedenken, te doen ervaren en te doen verkondigen. In het avondmaal oefent de kerk gemeenschap met Christus in zijn borgtochtelijk lijden en sterven en geniet Hem alzoo geestelijker wijze, gelijk zij brood en wijn lichamenlijk geniet. [De Roomsche kerk leert, dat door de handenoplegging des priesters brood en wijn *wezenlijk* in het lichaam en bloed Christi *veranderen* (*transsubstantiatie*; verandering van *wezen*, maar *niet* van vorm, kleur en smaak); de Luthersche kerk leert, dat er een *vermenging* der zelfstandigheden geschiedt, (*consubstantiatie*) zoodat Christus *in, met en onder* brood en wijn tegenwoordig is; de Gereformeerde kerk leert, dat Christus lichamenlijk in den hemel blijft, maar naar zijn Goddelijke natuur aan het avondmaal tegenwoordig is, zoodat de geloovige Hem daar in die teekenen zijner geofferde menschelijke natuur aanschouwen en genieten mag; (Christus deelt zich niet aan het *brood*, maar aan den *geloovige* mede) terwijl de ongelooovige slechts brood en wijn eet, terwijl hij niet onderscheidt het lichaam des Heeren en daardoor zichzelf een oordeel eet en drinkt (vgl. 1 Cor. 11:30)]. Niet alleen tot gemeenschapsoefening met *Christus*, en alzoo tot versterking des geloofs; maar ook tot gemeenschapsoefening der geloovigen met *elkander* strekt het avondmaal, waarin de eenheid der geloovigen, als leden van één lichaam, door het éene brood, als teeken des lichaams van Christus, wordt uitgedrukt (vgl. 1 Cor. 10:16, 17). In den hemel zal het ware avondmaal gehouden worden, niet in teekenen, maar in het onmiddellijk aanschouwen en genieten van Christus zelve (vgl. Jes. 25:6; Openb. 19:7, 9). Bij zijne wederkomst, in de volle openbaring van zijn koninkrijk [alsdan het koninkrijk des *Vaders* (vgl. Matth. 26:29; 1 Cor. 15:28)], zal het volle genot geschonken worden, dat nu slechts bij voorsmaak wordt genoten (zie vs. 18).

Of Judas mede het avondmaal genoten heeft, is een

vraagstuk, hier niet volkomen op te lossen. Volgens Lukas is het minder duidelijk. Heeft de Heere Judas vóór het avondmaal als verrader bekend gemaakt en heeft hij het toch mede genoten, dan is zijn daad dubbel vloekwaardig, tot waarschuwing van allen, die onwaardig er aan deel nemen. Judas ontving uit 's Heeren hand dan wel het *teeken*, maar niet de *beteekenende zaak*. De Heere maakte hem als verrader bekend door het teeken, dat hij tegelijk met Jezus de hand in den schotel zou indooopen, maar het brood uit 's Heeren hand het eerst zou ontvangen. (Blijk, dat hij die vooraan zit en het eerst het teeken ontvangt, daarom niet de meest bevoorrechte des Heeren en de meest waardige avondmaalsvierder is). Nadat de Heere het ontzettend wee! over den verrader had uitgesproken (hij mocht wenschen nooit geboren te zijn geweest!) en diens vraag: „Ben ik het Rabbi?” bevestigend had beantwoord, daarbij voegende: „Wat gij doet, doet het haastelijk”, verliet Judas de zaal, om in den nacht het vreeselijk werk der duisternis, het plan des verraads, te volvoeren. Ontzettende openbaring der huichelarij, ijselijke vrucht van onbevredigde geld- en eerezucht; vreeselijke betooning van de macht des Satans, aan wien hij zich had overgegeven. Huichelarij moet ontmaskerd, uiterlijke en onware gemeenschap met de kerk leidt tot eeuwige scheiding. Judas strekt tot zelfbeproeving en waarschuwing (vgl. 1 Joh. 2:19; 2 Petr. 2:20—22; Hebr. 6:4—6).

13 Maart. *Gethsémané*.

Luk. 22:23—46.

(vgl. Matth. 26:30—46; Mark. 14:26—42.)

Te leeren: Matth. 26:39; Ps. 88:4 of 69:6.

Na het zingen van den lofzang (het groote Hallel, te vinden in Ps. 115—118) vertrok de Heere Jezus in den nacht naar den voet des Olijfbergs, waar een hof lag, waarin Hij meermalen vertoefde, om alleen met de zijnen en met den Vader te zijn. (Eenzaamheid is goed tot gemeenschapsoefening met God). Het doel van zijn nachtelijk bezoek in dien hof was nu echter gansch bijzonder. Hij ging er heen om het *zielelijden* voor zijn volk te lijden. *Gethsémané* (*Olijvenpers*, omdat daar de olie uit de olijven geperst werd) had een merkwaardige zinnebeeldige beteekenis. De Zoon Gods heeft zich vrijwillig in den wijnpersbak des toorns Gods laten persen, om ons van Gods toorn te bevrijden (vgl. Jes. 63:3; Openb. 19:15). Was de eerste Adam in den hof van Eden, door verleiding des Satans, tot zonde geworden, de tweede Adam laat zich in dezen hof tot zonde maken en door Satan in den dood overwinnen, om diens macht voor eeuwig te vernietigen (vgl. 2 Cor. 5:21; Hebr. 2:14).

Acht zijner discipelen laat Hij bij den ingang achter; met drie, Petrus, Jakobus en Johannes, gaat Hij

den hof in. Deze drie, die op Thabor getuigen waren geweest van zijne heerlijkheid (vgl. Matth. 17:1—8; 2 Petr. 1:16—18; 1 Joh. 1:1—3) moesten ook getuigen zijn van zijn diepe vernedering. Na hen vermaand te hebben te waken en te bidden, tegen de verzoeking door Satan, overviel Hem een doodelijke angst, die Hem deed verklaren: „Mijne ziel is geheel (van rondom) bedroefd tot den dood toe;” d. i. Hij zou er onder bezwijken, als ware zijne Goddelijke kracht Hem in zijn zwakke menselijke natuur niet ondersteunde. Hij ging nu dieper, zoover men met een steen werpen kan, alleen den hof in, om als de eenige Borg alleen den zielestrijd te strijden en het zielelijden te lijden (vgl. Jes. 63:3; 53:5, 6, 8). Daar knielde Hij neder voor de vierschaar Gods, als een schuldig zondaar, met al onze zonden beladen, onder den last des Goddelijken toorns, smeekende: „Vader! enz.” (Matth. 26:39; Luk. 22:42). Hoewel in zijn bewustzijn verlaten van den Vader, noemt Hij God toch „Vader”, krachtens zijn recht als Zoon, die zich vrijwillig in die verlating geeft, om voor ons het genaderecht, kinderen Gods te worden, te verwerven en het „Abba, Vader!” op de lippen te leggen. Hij bidt om „wegneming van den *drinkbeker*,” die gevuld is met alle verschrikkingen en smarten van dood en hel, als openbaringen van Gods toorn (vgl. Ps. 75:9; Jer. 25:15; Openb. 14:10), waardoor Hij de volle zwaarte zijns lijdens uitdrukt (vgl. Matth. 20:22). In zijn zwakke menselijke natuur gevoelde Hij zich niet in staat dat lijden te verduren, waarom Hij als mensch wilde, dat indien het mogelijk ware, den drinkbeker van Hem zou worden weggenomen. [In den Heere Jezus zijn *twee* willen, naar zijn Goddelijke en zijn menselijke natuur; de leer van één wil is door de kerk veroordeeld op het concilie te Konstantinopel (680)]. Maar oogenblikkelijk onderwierp Hij zijn wil aan den wil des Vaders, d. i. zijn eigen wil, naar zijn Goddelijke natuur. Daardoor heeft Hij onzen wil, die met Gods wil in strijd is, veroordeeld en overwonnen en de gehoorzaamheid tot in den dood des kruises betoond, opdat zijn volk, door die onderwerping van den menselijken aan den Goddelijken wil, gerechtvaardigd, geheiligd (vgl. Hebr. 10:9, 10) en tot gehoorzaamheid, naar zijn voorbeeld, gebracht zou worden (vgl. Matth. 6:10; Rom. 12:2). *Onmogelijk* kon de drinkbeker weggenomen, want Hij moest den toorn Gods alleen in al zijn eeuwige zwaarte dragen; er was geen schepsel te vinden, die dit vermocht; (vgl. Ps. 49:8). Ware de drinkbeker weggenomen, de toorn Gods zou *niet* zijn weggenomen. Hij kon niet worden weggenomen, omdat aan het recht Gods voldaan en de raad Gods volbracht moest worden. zijn gebed is in zooverre niet verhoord; ook al bad de Heere met steeds sterker aandrang driemaal hetzelfde. Steeds benauwder en meer beangst werd Hij in zijn ziel, zoodat het zweet als groote bloeddruppelen uit zijn lichaam geperst werd. (Nog één voorbeeld hier-

van staat in de ongewijde geschiedenis opgeteekend). Dit is het ware zoenbloed, door onze zonden en voor onze zonden uit zijn hart geperst. Wel kwam er een engel, van den Vader gezonden, om Hem, der engelen Heer, te troosten en te sterken; maar hieraan had Hij niet genoeg; het aangezicht des Vaders bleef verborgen (vgl. Exod. 32 : 34; 33 : 14, 15). Toch is zijn gebed verhoord, daar Hem wel niet de drinkbeker ontnomen werd, maar Hem kracht werd geschonken, dien te ledigen (vgl. Hebr. 5 : 7). De zekerheid van zijn volledige zegepraal, tot zaligheid en heerlijkheid van zijn volk, schonk Hem de kracht en den moed, het lijden tot in den dood te dragen. Geen troost vond Hij bij zijne discipelen. Driemaal zocht Hij dien, maar telkens vond Hij hen slapende van overspanning en droefheid. Gelijk tevoren (Matth. 24 : 42; Luk. 22 : 31, 32, 40) vermaande Hij hen, om te waken en te bidden tegen de verzoeking, daar de geest wel gewillig, maar het vleesch zwak was (vgl. Rom. 7 : 14—23; Gal. 5 : 17). Naar die vermaning hebben zij niet geluisterd, met treurige gevolgen, ons ter waarschuwing (vgl. 1 Petr. 5 : 7, 8). Hierna wekt Hij hen op, om den vijand, die nadert, tegemoet te gaan. Hij heeft over Satans geweld in zijn ziel gezegevierd, Hij is volkomen bereid zijn lichaam aan marteling en dood over te geven.

20 Maart. *De Heere Jezus voor den Joodschen raad.*

Luk. 22 : 47—71.

(vgl. Matth. 26 : 47—75; Mark. 14 : 43—71).

Te leeren: 1 Petr. 2 : 23; Ps. 69 : 4 of 22 : 5.

Volkomen tot overgave bereid, gaat de Heere Jezus de bende tegemoet, die als instrument van den vorst der duisternis, in het holle van den nacht, met Judas, den verrader, aan het hoofd, door het flauwe schijnsel der flambouwen verlicht, gewapend met zwaarden en stokken, aanrukte, om den Heere Jezus gevangen te nemen. Voor dertig zilverlingen (f 45) had Judas zijn Meester aan het Joodsche Sanhedrin (den raad der zeventigen) verraden en wees hij nu de bende, uit overpriesters, hoofdmannen des tempels en ouderlingen bestaande, de plaats aan, waar de Heere meermalen vertoefde. Met een gehuichelden groet en een kus (die het teken van vriendschap is) maakte de verrader den Heere bekend (vgl. 2 Sam. 20 : 9, 10). Vriendelijk, doch ernstig vraagt de Heere: „Vriend, waartoe zijt gij hier?” (Met welk doel voegt gij, mijn discipel, u bij die vijanden?) Moest deze vraag, vol heilig verwijt, den verrader diep treffen, niet minder de daarop volgende, waarvan ieder woord als een pijl zijn ziel moest doorboren: „Judas (gij mijn discipel, door Mij verkoren, onderwezen, bewelddadigd en gewaarschuwd), verraadt gij den Zoon des menschen (door u als den waren Messias beleeden en gevolgd) met een kus?” (Levert gij Mij op zoo verraderlijke, huichelachtige wijze aan mijne vijan-

den over?). Niet door Judas, die als nutteloos terzijde gesteld werd (vgl. Joh. 18 : 5), werd de Heere overgeleverd, maar vrijwillig gaf Hij zich aan de bende over, door te vragen: „Wien zoekt gij?” en op het antwoord: „Jezus den Nazarener,” te verklaren: „Ik ben het.” Vol ontzetting deinzden de vijanden achteruit en vallen zij ter aarde (mogelijk door den blik en de stem zijner goddelijke majesteit), maar zij worden door den Heere weder opgericht, die zich vrijwillig laat binden en wegvoeren. [Niet alleen betoonde de Heere hierdoor zijne vrijwilligheid tot het lijden, maar ook zijn almacht en rechtvaardigheid tegenover de niettigheid en vloekwaardigheid zijner vijanden, die straks voor eeuwig onder zijne voeten verpletterd worden (Ps. 2 : 6; 1 Cor. 15 : 25)]. Voor Hij zich laat binden, bedingt Hij vrijgeleide voor de zijnen. (Treffend beeld van zijn *borgtochtelijk* lijden, waardoor Hij zijn volk de eeuwige vrijspraak en vrijlating verwerft). Op het oogenblik, dat de vijanden den Heere willen binden, grijpt Petrus, vol verontwaardiging, in onbesuisden drijf, een zwaard [door misverstand medegenomen (vgl. vs. 36—38)] en slaat daarmede des hoogepriesters dienstknecht, Malchus (mogelijk dengene, die het eerst de hand uitstak), het rechteroor af. (Gelukkig, dat hij in zijn onhandigheid misloeg, waardoor een moord voorkomen werd). Hij zou hierdoor de geheele zaak bedorven hebben [hoe gevaarlijk is driftige toorn, al komt hij ook uit een goed beginsel voort! (vgl. Ef. 5 : 26)], had de Heere niet in aller tegenwoordigheid hem geboden, het zwaard in de schede te steken en gewaarschuwd, dat zij, die het zwaard nemen, ook door het zwaard zullen vergaan. [Niet door het eigenlijk, maar door het geestelijk zwaard des woords wordt de zaak des Heeren verdedigd. De christen moet in liefde en lijdzaamheid de vervolging en verdrukking dragen (vgl. Rom. 12 : 19; 1 Petr. 2 : 23); doodslag is veroordeeld (vgl. Gen. 9 : 6); het zwaard is der overheid in handen gegeven (vgl. Rom. 13 : 4); geen oorlog mag vanwege de kerk gevoerd, de overheid moet daartoe roepen; eens zal de oorlog eindigen (vgl. Jes. 2 : 4).] Hij verklaart daarbij, geen vleeschelijke hulp te behoeven of te begeeren, daar de Vader Hem, zoo Hij hulp verlangde, onmiddellijk meer dan twaalf legioenen (72000) engelen zou zenden. Maar Hij wilde dit alles ondergaan, tot vervulling der profetiën en volvoering van Gods raad, ten bewijze dat Hij de ware Messias is. Na deze treffende uitspraak, die de verblinde vijanden diep moest treffen, heelt Hij het oor van Malchus [laatste wonder in den staat zijner vernedering aan een vijand verricht (vgl. Matth. 5 : 44)]; verheven blijk zijner zelfverloochenende liefde. Zich daarna tot zijne vijanden wendende, wijst Hij hen op het gruwzame, onbesuisde, onrechtvaardige en onnoodige van deze bejegening, Hem aangedaan. [Zij, voorgangers des volks, die zich tot zulk een gruweldaad jegens hun Messias leenden, hadden Hem immers dagelijks kunnen grijpen, waar Hij in den tempel leerde.

Altijd had Hij zich als zachtmoedig, nooit als tegenstrevend betoond; waartoe dan dit geweld? Maar zij vermochten toen niet, omdat de ure daartoe nog niet gekomen was. Nu werd het hun gegund, het werk der duisternis aan Hem te verrichten (vgl. Joh. 7:44—46; 8:50). Zonder zich om dit zoo waardig uitgesproken verwijt te bekommeren, bonden en grepen zij Hem en voerden zij Hem weg. Op dat oogenblik vluchtten alle discipelen, vol schrik en vrees Hem schandelijk verlatende. De Herder werd geslagen, de schapen werden verstrooid. (vgl. Matth. 26:31; Joh. 16:32.) Hij moest *alleen* voor allen lijden, om de van God verlatenen tot God te brengen (vgl. 1 Petr. 3:18). — Een jongeling, welke is onbekend, die den Heere wilde volgen, werd mede door de vijanden gegrepen, maar hij liet het lijnwaadskleed, waarmede hij alleen bedekt was, in hunne handen en ontvlood.

Eerst wordt de Heere Jezus naar Annas gebracht, den schoonvader van den toen fungeerenden hooge priester Kajafas. (Kajafas was hooge priester in strijd met de Goddelijke instelling, volgens welke de oudste zoon van den vorigen hooge priester zijn gansche leven hooge priester moest zijn. Toen de ware hooge priester kwam, was het ambt geheel in verval, zoodat zelfs de Romeinen er over beschikten.) Waarschijnlijk om hem de eer en het genot te verschaffen den Heere te zien en te bespotten, mogelijk ook om den raadsleden tijd te geven, in het nachtelijk uur saam te komen, werd de Heere naar Annas gebracht, van wien Hij naar het huis des hooge priesters gevoerd werd, waar het Sanhedrin vergaderde. Het Sanhedrin was de hoogste kerkelijke vergadering, bestaande uit 72 leden, de oudsten en voornaamsten des volks, ouderlingen, overpriesters en schriftgeleerden, van welke de hooge priester het hoofd was. Voor die kerkelijke rechtbank gebracht, werd de Heere ondervraagd naar zijn persoon en zijne leer. In antwoord daarop verwees de Heere hen naar de vele getuigen, die Hem in de synagogen, den tempel en alle openbare plaatsen hadden gehoord. Op dit vrijmoedig, alleszins redelijk antwoord, ontving de Heere een slag in het aangezicht; welke gruwzame belediging Hij in heilige verontwaardiging op waardige wijze beantwoordde, zeggende: „Indien Ik kwalijk gesproken heb, toont dit dan aan, en zoo Ik wel gesproken heb, om welke redenen slaat gij Mij?” Dit is de eerste en eenige tegenspraak tegen de mishandelingen, Hem aangedaan. Dit woord, als volkomen voldoende, maakte alle verdere tegenspraak overbodig (vgl. 1 Petr. 2:23).

Kon de hooge priester uit dit antwoord van Jezus geen reden tot beschuldiging vinden; maar had de Heere zich op getuigen beroepen; nu riep hij getuigen op, welke echter niet te vinden waren. Eindelijk stonden er, naar het schijnt uit den raad zelf, twee op, die Hem valschelijk beschuldigden, dat Hij zou gezegd hebben: „Ik kan den tempel Gods, met han-

den gemaakt, afbreken en in drie dagen een anderen, zonder handen gemaakt, oprichten.” Dit getuigenis was geheel onwaar (vgl. Joh. 2:19). De Heere had gezegd: „Breekt (gij) dezen tempel (mijns lichaams) af en in drie dagen zal ik denzelven weder oprichten (doelende op zijne opstanding uit de dooden). (Zijn lichaam is de ware tempel, waarin God zelf zich in het vleesch openbaart, om alles te verwezenlijken, wat in schaduw in den tempel was geschied). Werd Hij op zoo schandelijke wijze van tempel- of heiligschennis aangeklaagd, de Heere zweeg daarop: Hij wilde zich niet verantwoorden tegenover dezen raad, die zijne hooge roeping op zoo gruwzame wijze misbruikte en vertrad; evenmin tegenover zulke getuigen, die wegens verblindings, verharding en vijandschap zich tot zoo laaghartige aanklacht leenden (vgl. 1 Kon. 21:13). Maar de Heere wilde zich die valsche, onrechtvaardige, laaghartige beschuldigingen voor dezen vierschaar getroosten, omdat Hij als Borg onze schuld draagt, teneinde zijn volk van alle ware en rechtvaardige beschuldigingen voor den vierschaar Gods vrij te spreken (vgl. 1 Petr. 2:23; Jes. 53:7; 1 Joh. 2:1; Rom. 8:31). Zoo blijkt hieruit zijne verheven waardigheid; zijne heilige rechtvaardigheid en zijne zelfverloochenende liefde.

Toen deze poging ter veroordeeling faalde, daar het getuigenis der aanklagers niet eensluidend bleek, nam de sluwe hooge priester een list te baat, die de Heere echter zeer wel begreep, door Hem bij eede te vragen: „Zijt Gij de Christus, de Zoon Gods?” waarop de Heere eerst het ontwijkend, maar verwijtend antwoord gaf: „Indien Ik u zeg, dat Ik het ben, gij zult het niet gelooven (mijne verklaring is dus nutteloos) en indien Ik u iets vraag (om uzelf nader te verklaren of Mij recht te doen) gij zult Mij toch niet antwoorden of Mij loslaten (daar mijn vonnis toch reeds door u geteekend is).” En daarna gaf de Heere onbewimpeld de verhevene verklaring: „Gij zegt het ('t Is zóo, als gij vraagt. Ik ben de Christus, de Messias). Doch van nu aan (na mijn doodvonnis, dat tot mijne heerlijkheid zal leiden) zult gij den Zoon des menschen [door Daniël als de Messias aangekondigd (vgl. Dan. 7:13)] zien, zittende ter rechterhand der kracht Gods [kracht of majesteit, ter verklaring van rechterhand; d. i. in de hoogste heerlijkheid, waarop Hij als Zoon Gods recht heeft (vgl. Ps. 110:1)] en komende op de wolken des hemels [om het oordeel, ook over u, uit te spreken, waartoe Hij recht heeft (vgl. Joh. 5:22, 27; Hand. 17:31; Matth. 25:31, 32; Hand. 1:11; 2 Thess. 1:10; Openb. 1:7)].” Deze duidelijke verklaring, bij eede gedaan (de eed werd door den rechter uitgesproken en door den aangeklaagde, als tot die uitspraak onwaardig, beantwoord), maakte alle verdere aanklacht overbodig. Vol heftige verontwaardiging over zulke gewaande godslastering, scheurt de hooge priester in huichelachtig vertoon zijne kleederen, [teeken van droefheid (vgl. Gen. 37:34) en veront-

waardiging (vgl. Hand. 14:14)] en roept den raad op tot getuige dat zijn schuld voldoende bewezen is, aan henzelven het oordeel overlatende; waarop zij als uit éenen mond (Nicodemus en Jozef van Arimathéa zullen wel niet tegenwoordig geweest zijn) het doodvonnis, wegens *godslastering*, over Hem uitspreken. De Heere wilde deswege veroordeeld worden, om godslasteraars, uit genade van hun schuld vrij te spreken en tot kinderen Gods te maken, die eeuwig God verheerlijken. Na het uitgesproken doodvonnis, werd de Heere aan de vuigste mishandeling overgegeven. Hij werd bespuwd, geslagen en belasterd en, nadat men Hem geblinddoekt had, voegde men Hem toe: „Profiteer ons (gewaande) Christus! Wie is het, die U geslagen heeft?” waardoor zijne profetische waardigheid werd bespot. Dit alles verdroeg Hij als Borg gewillig (vgl. Jes. 53:3, 5, 7; 50:6; Ps. 22:7, 8; 69:8.)

Behalve door zijne vijanden, moest de Heere nog in veel erger mate door een zijner discipelen beleedigd en bedreefd worden. Petrus, die de sterkst mogelijke verklaringen van trouw aan den Heere gedaan had (vgl. Matth. 26:33—35; Mark. 14:29—31; Luk. 22:33, 34; Joh. 13:37, 38), had [misschien door toedoen van Johannes (vgl. Joh. 18:15)] de rechtszaal weten binnen te komen, om van den rechtshandel getuige te zijn. Gevaarlijke plaats voor Petrus (vgl. Luk. 22:31, 32; Matth. 26:41). Tweemaal werd hij herkend en aangewezen als discipel van Jezus. Maar hij verloochende zijne betrekking tot Jezus (om niet in gevaar te komen en stil in Jezus' nabijheid te kunnen blijven). Daarop kraaide de haan [ter waarschuwing (vgl. Mark. 14:30; 68)]. Terwijl hij uit dezen benarden toestand trachtte te ontkomen, vielen zij, die bij hem stonden, hem eendrachtelijk aan met de verklaring, dat hij zichzelf door zijn Galileesche tongval als volgeling van Jezus verraadde. Voor de derde maal loochende hij zijne betrekking tot Jezus, ditmaal met aanroeping van Gods Naam en vervloeking van zichzelf. Hoe diep zinkt de in eigen kracht zoo hooggeplaatste Petrus! Ten tweeden male kraaide de haan, terwijl de Heere zich omkeerde en Petrus aanzag, als om hem zijne belofte te herinneren, zijn ontrouw te verwijten en zijn misdaad te ontdekken. Dien blik kon Petrus niet verdragen; hij gaat naar buiten en beweent in de eenzaamheid bitterlijk zijn snoode daad. Uit den blik van Jezus sprak verontwaardiging, maar tegelijk diep gekrenkte, doch onveranderlijke liefde. Daardoor werd Petrus wel diep gewond, maar niet ten doede. Hij toont oprecht berouw en innige smart, als blijken van een wedergeboren gemoed (vgl. Ps. 51:19; Jes. 66:2). Echter niet zijn berouw, maar 's Heeren trouw houdt hem staande (vgl. Luk. 22:32; 2 Tim. 2:13). Het hanengekraai is het beeld van de stem der conscientie, ter veroordeeling; de liefdeblik van Jezus getuigt van de genade aan den veroordeelden zondaar

bewezen. Petrus strekt ons ter vermaning en waarschuwing (vgl. Matth. 10:32, 33; 2 Tim. 2:12; Matth. 26:41; 1 Cor. 10:12; 1 Petr. 5:7, 8).

27 Maart. *Herodes en Pilatus.*

Luk. 23:1—24.

(vgl. Matth. 27:1—31; Mark. 15:1—20).

Te leeren: 1 Petr. 3:18; Ps. 22:10 of 40:7.

Daar de Joden het recht over leven en dood verloren hadden, konden zij iemand wel ter dood veroordeelen, maar mochten zij het vonnis niet voltrekken. Het vonnis moest door de Romeinsche overheid geveld en op diens last voltrokken worden. Vandaar dat de Heere naar Pontius Pilatus, den landvoogd van het Joodsche land, den stedehouder van Rome's keizer, gevoerd werd. Voor de hoogste rechtbank moest Hij gesteld en tot de zwaarste straf onschuldig veroordeeld worden, opdat Hij zijn schuldig volk voor de hoogste vierschaar Gods vrijspreken zou. Ware Hij op last van het Sanhedrin ter dood gebracht, Hij zou gesteenigd zijn, maar Hij moest den vloekdood des kruises sterven (vgl. Gal. 3:13), welke straf alleen door de Romeinen voltrokken werd.

Met ruw geweld en woest getier in den vroegen morgen naar den burcht Antonia, het gerechtshof van Pilatus, gebracht, werd de Heere aldaar van oproer aangeklaagd (vs. 2). Zelf gingen de Joden niet in het rechthuis, om niet besmet te worden, met het oog op het te vieren pascha. Welk een huichelachtig vertoon! (vgl. Matth. 23:23—28). [Blijkbaar heeft de Heere het pascha op den 14^{den} Nisan (den juisten dag) gehouden, terwijl de Joden het op den 15^{den} Nisan hebben gevierd; zoodat de Heere Jezus in dit geval als het ware paaschlam gedood is op den tijd dat de paaschlammeren geslacht werden. Anderen meenen, dat wel het paaschlam geslacht was, maar dat Joh. 18:28 doelt op het eten van de ongezuurde brooden. Toch is dit niet waarschijnlijk, omdat alsdan de sabbath was ingegaan (vgl. Luk. 24:54)]. Hoe valsch de beschuldiging der Joden was, blijkt uit Joh. 6:15; Matth. 21:12; 22:16—21. Pilatus begreep dit (vgl. Matth. 27:18) en wilde zich van den Heere afmaken, door Hem in de handen der Joden over te geven. Maar zij moesten tot hun schande verklaren, dat zij geen recht hadden over iemands leven en dood. Nu was Pilatus genoodzaakt den Heere omtrent zijn koningschap te ondervragen, wat hij eerst in 't verborgen deed. Daarop gaf de Heere omtrent oorsprong, aard, wezen en strekking van zijn koningschap zulk een verheven antwoord, dat die heidensche stadhouder daarvan niets begreep, maar wel duidelijk inzag en verklaarde dat de Heere geheel onschuldig was (vgl. Joh. 18:33—38). Teleurgesteld en verbitterd verzwaren zij hunne aanklacht, door Hem als een gevaarlijk oproermaker voor

te stellen, die door het geheele land van Galilea tot Judea toe oproer predikt. In plaats van hun doel te bereiken, worden zij door Pilatus naar Herodes gezonden, die wegens het paaschfeest te Jeruzalem was, terwijl hij gewoonlijk in Cesaréa zijn zetel hield. Pilatus wilde den Heere Jezus aan de rechtspraak van Herodes overgeven, daar hij hoorde dat Jezus uit Galilea was, om zich van Hem te ontdoen en op die wijze het door hem geschonden recht van Herodes te herstellen (vgl. Luk. 13 : 1). Vandaar dat zij, die in vijandschap met elkander leefden, nu vrienden werden. De Heere wordt dus gebruikt als een middel tot verzoening van vijanden, die daardoor samen spannen, om naar Gods raad het offer der verzoening te brengen (vgl. Hand. 4 : 27, 28). Door haat tegen Jezus worden zijne vijanden verzoend in den strijd tegen Hem en zijn volk; door de liefde van Jezus worden vijanden Gods met God en met elkander verzoend. Herodes Antipas, zoon van Herodes den Grooten, een wellustig, lichtzinnig, wreedaardig, goddeloos vorst (vgl. Mark. 6 : 14—28), koning van Galilea (hij had op listige wijze die waardigheid verkregen), was blijde Jezus te zien, *vooreerst* omdat hij nu van zijn vrees verlost werd, dat Jezus de weer levend geworden Johannes zou zijn, dien hij vermoord had (vgl. Mark. 6 : 16) [bewijs tot welke dwaze vrees de beschuldigde conscientie den goddelooze brengt (vgl. Spr. 28 : 1)]; *ten andere*, omdat hij nu den gevreesden en gehaten Jezus in zijne macht had (vgl. Luk. 9 : 9; 13 : 31), en *ten derde*, omdat hij hoopte, dat die wonderdoener, van wien hij zooveel gehoord had, ook eens ten zijnen believe, iets wondervols zou doen. Bitter werd hij in zijn verwachting teleurgesteld, daar de Heere, die aan hem geen rekenschap schuldig was, op zijne vragen (zeker dwaze en onbehoorlijke) geen antwoord wilde geven. Hierdoor in zijn eer gekrenkt en in woede ontstoken, begon hij op laaghartige wijze den Heere te beleedigen en te bespotten. Maar niets tegen Hem vermogende, zond hij den Heere met een blinkend spotkleed (men denkt een oud krijgsmanskleed) omhangen weder naar Pilatus terug. Zoo kon die aardsche koning uit een vreemd geslacht, tegen den waren Koning uit Davids geslacht geen beschuldiging inbrengen.

Pilatus was met de zaak zeer verlegen, daar hij geen schuld tegen Jezus vinden kon en hem toch niet durfde vrijspreken, uit vrees voor de Joden, die hem deswege in groote ongelegenheid zouden brengen. In plaats van zelf recht te spreken, beriep hij zich op de rechtspraak van het volk, door den onschuldigen Jezus tegenover Barabbas te stellen en hun de keuze tot vrijlating of veroordeeling over te laten. Was hij gewoon op het paaschfeest een gevangene los te laten, ten believe van de Joden, zijn oog viel nu op Barabbas, een welbekenden oproermaker, die wegens moord gevangen zat. Hij hoopte, dat het volk tegenover dezen afgrijpselijken booswicht wel

partij voor den onschuldigen Jezus zou kiezen. Maar hij werd teleurgesteld. Tot Pilatus' besluit werkte mede een poging tot loslating van Jezus, door zijne eigene vrouw beproefd. Deze waarschuwde hem ernstig, zich niet aan dien rechtvaardigen Jezus te vergripen, aangaande wien zij in den vorigen nacht een vreeselijken droom gehad had. (Wat zij gedroomd heeft, weten wij niet, maar zeker heeft zij de vreeselijke gevolgen van de onrechtvaardige veroordeeling in den geest doorleefd.) Waar niemand de zaak van den Heere verdedigt, daar gebruikt God een vreemde heidensche vrouw daartoe. Dit is ten hoogste merkwaardig. [God doet door droomen ook aan heidenen zijn wil bekend worden, als Hij het noodig keurt (vgl. Gen. 40, 41; Dan. 2 en 4)] Maar wat Pilatus tot vrijspraak en loslating had moeten bewegen, strekte juist tot Jezus' veroordeeling. Gedurende het oponthoud, hierdoor veroorzaakt, wisten de hoofden des volks de schare op te ruiën, om de loslating van Barabbas en de kruisiging van den Heere Jezus te eischen. En of Pilatus nogmaals bewijzen voor Jezus' schuld vroeg, zij bleven doldriftig zijn kruisdood eischen. Nog een poging tot loslating beproefde hij. Hij liet den Heere Jezus geeselen en Hem als een koning uitdossen, meenende daardoor het volk te kunnen bevredigen. Die geeseling was schandelijk *onrechtvaardig*, daar hij den Heere onschuldig verklaard had, en *wreedaardig*, zooals ze door ruwe krijgsknechten verricht werd, die Hem met touwen, waarin ijzeren pennen gevlochten waren, op den ontblooten rug sloegen, totdat dien geheel ontvleescht was. [De Joden mochten bij het geeselen met *roeden* slechts 40 maal slaan, en om niet boven mate te martelen, gaven zij gewoonlijk 39 slagen (vgl. Deut. 25 : 3; 2 Cor. 11 : 24)]. Afschuwelijk was de bespotteling en mishandeling bovendien den Heere aangedaan (zie Joh. 19 : 2, 3). Een doornenkroon, als een kroon van spot en schande, werd op zijn hoofd gezet, zoodat de scherpe doornen in het vleesch drongen, waardoor zijn verheven gelaat met bloed als overdekt werd. Die kroon droeg Hij als Koning op aarde, opdat Hij, als Koning gekroond aan 's Vaders rechterhand, zijn volk, dat ontkroond is, met de kroon der genade en heerlijkheid zou sieren (vgl. Klaagl. 5 : 16; 2 Tim. 4 : 8; 1 Petr. 5 : 4; Openb. 2 : 10; 4 : 10). Een rietstaf gaven zij in zijne hand, inplaats van een scepter, als om de nietigheid zijner heerschappij aan te toonen; daarna ontnamen zij haar weder en sloegen er mede op zijn hoofd, als om te toonen, dat zijn (in hun oog) begeerde heerschappij Hem ten eigen verderve strekte. Die rietstaf wilde Hij houden, om als Middelaar den scepter eeuwig te voeren ten verderve zijner vijanden en tot medeheerschappij van zijn volk (vgl. Ps. 110 : 2; Openb. 3 : 21). Een purperen mantel wordt om zijn bebloeden rug gehangen, en is spoedig met zijn bloed doortrokken, waardoor hij aan den rug vast kleefde, om Hem in dit spotgewaad als koning voor te stellen. Daar-

mede wilde de Heere bekleed worden, om als Koning, in het witte kleed der heerlijkheid gehuld (vgl. Op. 1 : 13) zijn naakt volk met de witte kleederen der gerechtigheid en der heerlijkheid te bekleeden (vgl. Jes. 61 : 10; Openb. 3 : 18; 7 : 14). Zoo afschuwelijk uitgedost en afgrijselijk mishandeld, stelt Pilatus den Heere aan het volk voor, verklarende, dat deze voorstelling hun een bewijs moest geven, dat hij den Heere onschuldig hield. (Vreemd bewijs voorwaar!) Maar hij zoekt hierdoor medelijden op te wekken en de wraaklust van het volk te bevredigen. Daarom wijst hij op Hem, zeggende: „Ziet den mensch”; als wilde hij zeggen: „Die nietige, mishandelde mensch zal toch wel geen kwaad berokkenen, en voor zoverre Hij het gedaan heeft, is Hij voldoende door mij gestraft.” Die aanwijzing geschiedt als van Godswege. De Heere Jezus staat daar als de mensch, zooals hij door de zonde is geworden en waard is, eeuwig te lijden. Hij, de heilige en rechtvaardige mensch, staat daar als Borg voor onrechtvaardigen, hun schuld en vloek dragende (vgl. Jes. 53 : 2—5; Ps. 69 : 8, 10; 22 : 7, 8; 1 Petr. 3 : 18).

Vruchteloos was ook deze poging van Pilatus. Steeds luider werd het geschreeuw: „Kruis Hem; kruis Hem.” Nogmaals wil de stadhouder den door hem onschuldig verklaarden Jezus aan den wil des volks overgeven; maar men eischt, dat Pilatus als rechter zelf het doodvonnis over Hem uitspreke; gelijk zij reeds hadden gedaan volgens hunne wet, welke het doodvonnis over den godslasteraar uitsprak, gelijk Hij zich in hun oog betoonde, door zich voor Gods Zoon uit te geven. Nu wordt de heidensche, bijgeloovige stadhouder bevreesd voor Jezus en eischt, dat Hij hem uitdrukkelijk zijn afkomst te kennen geve. Daar Pilatus hiermede niet te maken heeft en er toch niets van begrijpen kon, zwijgt de Heere Jezus, waarop den stadhouder den Heere dreigt met zijn macht over dood en leven. Hierop toont de Heere hem zijne diepe afhankelijkheid van God aan, zonder wiens wil Hij niets vermag; terwijl Hij op de zware schuld der Joden wijst, wiens speelbal hij slechts is. Door bijgeloovige conscientievrees gedreven, tracht Pilatus Jezus los te laten. Maar nu dreigen de Joden hem met het verlies van 's keizers gunst. Dit dreigement doet den lafhartigen stadhouder bezwijken. Reeds stond zijn positie zwak; deze aan een rechtvaardige rechtspraak op te offeren, was te veel. In ijdel rechtsvertoon zijn rechterstoel beklimmende, die op een plaats, genaamd *Lithostrotos* (met steenen geplaveid) was opgericht, wijst hij spotachtig op Jezus als hun koning, dien zij toch niet zullen willen, dat gekruisigd worde. Maar hun waren Koning, den Zoon van David verwerpende, schreeuwt het diep gezonken volk: „Wij hebben geen koning dan den keizer! Daarop geeft hij Hem hun over, na eerst zijn handen te hebben gewasschen, ten teeken van zijn onschuld aangaande den dood van dien Rechtvaardige, wiens veroordeeling voor hun

rekening komt. Na de gruwelijke verwensching: „Zijn bloed kome over ons en onze kinderen” [welke op ontzettende wijze is bevestigd (vgl. Hand. 5 : 28)] laat de stadhouder Barabbas los en veroordeelt Jezus tot den kruisdood. Schrikkelijk onrecht! door God aan Pilatus gewroken, die tien later jaren als balling te Vienne ellendig is omgekomen. Zoo offert Pilatus den Heere aan zijn eigen belang op, waar de Heere zich voor anderen ter dood overgeeft en stelt een openbaren oproermaker en moordenaar, dien hij als stadhouder ter kruisdood had moeten veroordeelen, boven den door hem onschuldig verklaarden Jezus. Zoo wordt de Heere als de grootste misdadiger gerekend en tot het vloekhout verwezen, opdat Hij als Borg voor misdadigers vervloekt zou worden (vgl. Jes. 53 : 5; Gal. 3 : 13). Juist in de ure, dat het paaschlam zou geslacht worden, werd het ware paaschlam ter slachting veroordeeld (vgl. Jes. 53 : 7; 1 Cor. 5 : 7).

3 April. *Golgotha*.

Luk. 23 : 25—43.

(vgl. Matth. 27 : 32—50; Mark. 15 : 21—37.)

Te leeren: Gal. 3 : 13; Ps. 22 : 4 of vs. 8.

Nadat de Heere van zijn spotkleederen ontdaan en met zijn eigene kleederen bekleed was, werd Hij, met het kruishout op den schouder, langs Jeruzalem's straten gevoerd, aan den spot en den hoon van het gemeen blootgesteld en buiten aan de andere zijde der stad naar Golgotha geleid. Golgotha, of Hoofdschedelplaats, zoo genoemd naar de onbegraven hoofdschedels der kruiselingen, was een naakte heuvel, waar de kruiselingen den ganschen dag aan de verzengende hitte waren blootgesteld. Werd de Heere onderweg bespot, Hij werd ook *beklaagd* door de weekhartige vrouwen, die medelijden gevoelden met zijn ondragelijk lot. Maar de Heere had geen medelijden noodig, waar Hij voor anderen leed (vgl. Hebr. 4 : 15) en sprak haar dus toe, dat zij niet om Hem, maar om zichzelf en hare kinderen moesten weenen, vanwege de vreeselijke dingen, die over haar komen zouden, zoodat zij, waar zij anders de moeders zalig spraken, de kinderlooze vrouwen zouden gelukkig achten. (Deze voorspelling is letterlijk vervuld, daar bij de verwoesting van Jeruzalem de kinderen van de borsten der moeders gerukt en zelfs door de moeders in wanhoop, vanwege den hongersnood, gegeten zijn.) Schrikkelijk zou de vergelding zijn, voor den gruwel-dood Hem aangedaan. Tot de bergen zouden zij zeggen: „Valt op ons” en tot de heuvelen „Bedekt ons!” [Voorproef van den vreeselijken jammer bij de laatste wederkomst van Christus (vgl. Openb. 6 : 16; 9 : 6). Dat oordeel zou volkomen rechtvaardig zijn; want indien zij zulk een onrechtvaardige bejegening aandeden aan het groene hout (Christus), wat zou

dan aan het dorre (het Joodsche volk) geschieden? (dat, als tot niets nut, slechts verbranding waard was.)]

Toen de Heere onder den last des kruises dreigde te bezwijken, dwongen zij Simon, afkomstig van Cyrene, die een eenvoudig landbouwer schijnt geweest te zijn, daar hij van zijn akker stadwaarts keerde, het kruis achter Jezus te dragen. Of Simon een verborgen vriend van Jezus was, weten wij niet, maar wel weten wij, dat hij de vader was van twee, die in den discipelkring bekend waren, n. l. Alexander en Rufus. Was hij een discipel dan zal hij, hoewel gedwongen, met blijdschap voor Jezus het kruis hebben gedragen. Toch droeg hij slechts het houten *kruis*, terwijl Jezus voor hem den *vloek* des kruises torschte; ook terwijl Simon het kruis droeg. Jezus droeg het *voor* hém; hij *achter* Jezus, als voorbeeld voor ons in het geestelijk kruisdragen (vgl. Matth. 16:24); alleen mag het niet *gedwongen*, maar moet het *vrijwillig* gedragen, gelijk ook Jezus het niet gedwongen, maar vrijwillig voor ons geterscht heeft.

Op Golgotha gekomen, wordt de Heere ontkleed, op den kruispaal gelegd en met nagelen door zijne handen aan den dwarsbalk vastgehecht. Zoo wordt Hij opgeheven en geplaatst tusschen twee moordenaars, als ware Hij de grootste, en voor aller oog naakt ten toon gesteld. Dit moest zoo geschieden, omdat Hij al de zonden zijns volks, ook de vloekwaardigste op zich droeg (vgl. Mark. 15:28; Jes. 53:5, 8, 12; 2 Cor. 5:21; 1 Petr. 2:24) en opdat Hij als het eenige teeken ter verzoening en behoudenis aanschouwd zou worden (vgl. Joh. 3:14, 15). Boven zijn hoofd wordt een bord met de akte der beschuldiging geplaatst, welk bord Hij, volgens gewoonte, op weg voor zijn borst zal hebben gedragen en waarop Pilatus in drie talen, in het Hebreuwsch, het Grieksch en het Latijn had laten schrijven: „Deze is Jezus, de Koning der Joden.” In deze talen, die we kunnen onderscheiden als de *heilige taal*, de *volkstaal* en de taal van het *recht* of der *wetenschap*, konden allen die beschuldiging lezen, tot diepe schande en groote grieven der Joden, die vruchteloos Pilatus verzochten, dat hij niet schrijven zou *is*, maar dat Hij *gezegd* had: „Ik ben.” Pilatus echter, die nijdig was, omdat hij zoo lang door de Joden getergd en tot rechtsverkrachting gedwongen was, wilde zich hierdoor wreken en verklaarde kortweg: „Wat ik geschreven heb, dat heb ik geschreven.” Hij mocht het ook volgens *Gods wil* niet veranderen, daar de Heere Jezus als de waarachtige Koning Israels, ter veroordeeling van zijn vijanden en ter behoudenis van zijn volk, aan het kruis moest ten toon gesteld (vgl. Luk. 2:34). Deze in drie talen gestelde gestelde verklaring is profetie van de kennis en de verheerlijking van Jezus' naam in alle talen (vgl. Ps. 22:28, 29; 72:18; Openb. 14:6).

Aan den voet van het kruis beschikten de krijgs-

knechten, die ter bewaring daar gesteld waren, over de kleederen des Gekruisigde als over hun buit. Werden de kleederen verdeeld, zijn rok zonder naad, geheel geweven, mocht niet worden gescheurd, als beeld van de eenheid en volmaaktheid zijner Middelaarswaardigheid, die Hij daarin geopenbaard had, geheel ter bevestiging der profetie (vgl. Ps. 22:19). (De Roomsche kerk vereert dien rok, die volgens hare dwaze bewering, te Trier bewaard blijft. Maar daar ook andere plaatsen zich beroemen op het bezit ervan, kunnen zij moeielijk den echten rok aanwijzen, die ook wel niet zal te vinden zijn). Die verdeling is een teeken van de onverschilligheid, ruwheid en wreedheid dier krijgslieden, die het beeld zijn van allen, die zich ten koste van Jezus met het zijne verrijken.

Om Hem te bedwelmen, wilden zij Hem edik met gal gemengd te drinken geven; maar Hij weigerde, omdat Hij in het volle bewustzijn wilde lijden en sterven. Aan het kruis heeft de Heere *zevenmaal* gesproken.

Eerste kruiswoord: „Vader vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen!” Dit woord, voor zijne vijanden onder de smartelijke kruisiging geuit, is het heerlijk woord der verzoening, dat getuigt van zijn onbegrijpelijke liefde en genade (vgl. Jes. 53:12). Het woordje *want* geeft niet de *pleitreden*, maar de *drangreden*, als *noodzakelijk* tot vergeving, aan (vgl. Hand. 3:17; 1 Cor. 2:8). Het woord *Vader* drukt Jezus' onverzwakte liefde en onveranderd vertrouwen uit. In die voorbedding wordt ons een voorbeeld gegeven (vgl. Hand. 7:60; Matth. 5:44; 6:12, 14, 15).

Tweede kruiswoord: „Vrouw zie uw zoon;” en „zie uw moeder!” Het eerste gedeelte hiervan werd gesproken tot zijne moeder, die in doorvljmende smart (vgl. Luk. 2:35) nevens andere vrouwen als hare zuster Maria, de vrouw van Klopas en Maria Magdalena, in de nabijheid van het kruis stond, misschien gesteund door Johannes, den geliefden discipel van Jezus, wien het laatste gedeelte gold. Hiermede draagt de Heere bedektelijk de zorg zijner moeder (daarom „vrouw” genoemd, ook mede uit eerbied) aan Johannes op, die niet alleen als de meest geliefde, maar ook als de meest vermogende discipel daartoe als vanzelf was aangewezen. Johannes heeft gehoorzaamd aan die opdracht: Maria is door hem trouw in zijn eigen huis te Jeruzalem verzorgd, totdat zij in het jaar 48 is gestorven. (De Roomsche kerk beweert dat zij ten hemel is geveren). Jezus geeft een treffend voorbeeld van ouderliefde, Johannes van gehoorzaamheid, uit en door liefde betracht.

Derde kruiswoord: „Heden zult gij met Mij in het paradijs zijn;” gesproken tot den boetvaardigen moordenaar. De eene moordenaar gaf zich met het volk, onder aan het kruis, over aan schimp en spot, welke zich uitten in de woorden: „Hij heeft anderen verlost; zichzelf kan Hij niet verlossen. Christus, de koning Israels, kome nu af van het kruis opdat wij

het zien en gelooven mogen." De Heere had wel kunnen afkomen, maar *wilde* het niet (vgl. Matth. 26:39; Joh. 18:11). Had de Heere aan hun spotwensch voldaan, zij hadden niet alleen niet *willem*, maar zelfs niet *kunnen* gelooven, daar juist dan het voorwerp des geloofs niet zou bestaan hebben (vgl. Joh. 3:14, 15; 1 Cor. 1:24, 25). Stemde een der moordenaren met deze schimptaal in, daarbij de wensch voegende, dat Hij ook *hen* zou verlossen, hij werd bestraft door den anderen moordenaar, omdat hij in de ure des oordeels God niet vreesde, die hen *rechtvaardig* strafte, terwijl de Heere Jezus *onschuldig* leed. Daarop zich tot Jezus wendende, smeekte hij: „Heere gedenk mijner, als Gij in uw koninkrijk zult gekomen zijn!" Hij erkent niet alleen zijn schuld tegenover Jezus' gerechtigheid (noodig ter rechtvaardigmaking), maar ook Jezus' Goddelijk en koninklijk recht en gezag om te vergeven en te zaligen. Hij belijdt Hem als den waren Messias en toont een beter begrip van den aard zijns koninkrijks te hebben dan zelfs Jezus' discipelen (vgl. Hand. 1:6). In dit derde kruiswoord spreekt de Heere hem *terstond* zalig, en maakt daardoor zijn kruis tot een koningstroon en rechterstoel. Hij leert hierdoor den dadelijken overgang zoowel van Hemzelve als van de zijnen bij den dood uit dit leven in het eeuwige. (Dit weerspreekt het leerstuk van een tusschenplaats en een vagevuur). Door „paradijs" wordt bedoeld de plaats der gelukzaligheid, eens op aarde, door Adam gesloten, nu in den hemel, door Jezus ontsloten (vgl. 2 Cor. 12:4; Openb. 2:7). De bekeering van den moordenaar als teeken van de vrijmacht van Gods genade, mag geen reden tot uitstel van bekeering geven (vgl. Ps. 95:7; Matth. 24:42, 44.)

Vierde kruiswoord: „Eli, Eli, Lama Sabachtani?" d. i. „Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?" uitgesproken te midden van een drie uren durende duisternis. De zon verborg als 't ware haar geelaat, ten teeken van de verberging van het aangezicht Gods. De duisternis trad in, toen het Licht der wereld (vgl. Joh. 1:4; 8:12) in den dood ging, en zou hebben blijven heerschen, wanneer Hij in den dood gebleven ware. In die helsche benauwdheid, overgegeven aan den vorst der duisternis, werd de Heere tot de ontzettende klacht geperst, die ook door David, als zijn type, geuit is (vgl. Ps. 22:2). Hij was niet werkelijk, maar in zijn menschelijk bewustzijn van God verlaten. De werkelijke verlating zou de verzoening hebben vernietigd. Tot zonde gemaakt, in de plaats van ons, die God verlaten hebben, moest ook de Heere van God verlaten zijn, om ons voor eeuwig met God te verzoenen en te vereenigen. Daarom bleef Hij in zijn verlaten menschelijke natuur God noemen: „Mijn God!" Spotachtig verklaarden de vijanden, dat Hij Elia smeekte Hem te komen verlossen.

Vijfde kruiswoord: „Mij dorst!" in doodelijke benauwdheid, gedurende welke Hij met ondragelijken

dorst gekweld werd, geuit. Dien dorst zullen alle goddeloozen eeuwig in de hel moeten lijden (vgl. Luk. 16:24). Om zijn volk uit de bron van Gods gemeenschap te laven, wilde de Heere in verlatenheid des Vaders, dien dorst lijden en met zure edik gelaafd worden, welke de vijanden Hem toestaken op een hysopstengel, waarvan de vezels tot een spons waren samengevlochten (vgl. Ps. 69:22; Openb. 22:17; 7:17).

Zesde kruiswoord: „Het is volbracht!" welk woord te kennen geeft, dat zijn werk ter verlossing, waartoe Hij op aarde gekomen was, voltooid was (vgl. Joh. 17:4). Hij heeft den raad des Vaders volbracht, den wil des Vaders gehoorzaamd tot in den dood des kruises (vgl. Phil. 2:8; Hebr. 2:9), alzoo aan de schuld- en strafvorderende gerechtigheid Gods door zijn lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid volkomen voldoening gevende. In dat volbrachte werk Christi ligt de grond onzer rechtvaardigmaking, welke niet door onze werken maar door het geloof in Hem wordt verkregen (vgl. Rom. 3:24; 4:5; Hebr. 10:14).

Zevende kruiswoord: „Vader in uwe handen beveel ik mijnen geest." Dit stervenswoord, met luider stem uitgesproken, ten teeken van de kracht zijns levens, dat Hij vrijwillig in den dood geeft, (waarvan ook het buigen zijns hoofds vóór den dood getuigenis is) is het bewijs van de volbrachte verzoening. Hij geeft zijn *menschelijken* geest in onze plaats den Vader over, daarmede al zijn volk verzoend den Vader overgevende (vgl. Joh. 17:9; Coll. 3:3). Daardoor mogen ook al de zijnen hun geest in huns Vaders handen stellen (vgl. Ps. 31:6; Hand. 7:59).

10 April. *Begravenis.*

Luk. 23:44—56.

(vgl. Matth. 27:51—66; Mark. 15:38—47).

Te leeren: Jes. 53:9; Ps. 16:5 of 40:8.

Als bewijs, dat door den Heere Jezus, als Borg en Middelaar, den raad Gods volbracht, de voldoening gegeven en het eenig ware offer, waarop alle offers zagen, gebracht was, *scheurde het voorhangsel des tempels*, van boven naar beneden (als door God eigenhandig verscheurd). Dit voorhangsel, voor het heilige der heiligen gespannen, mocht jaarlijks op Grootten verzoendag wel opgelicht, maar nooit weggeschoven, en dus veel minder verscheurd mocht worden. Nu was echter de toegang tot God geopend, de verzoening door de volkomen voldoening, voor eeuwig tot stand gebracht (vgl. Hebr. 9:8, 11, 12, 15, 24—26; 10:19, 20).

Er geschiedde een groote aardbeving, waardoor de steenrotsen scheurden en de graven geopend werden, evenals de verduistering der zon, teeken van den ontzettenden toorn Gods; maar ook van de goddelijke grootheid des Gestorvene en voorteeiken van het oordeel bij zijn wederkomst (vgl. Openb. 8:5). Uit de

geopende graven stonden de dooden op, die door zijn dood het leven ontvingen (vgl. 2 Kon. 13 : 21) en na zijn opstanding zich levend binnen Jeruzalem vertoond hebben. Of zij nog weder gestorven zijn, is moeielijk te verklaren; mogelijk zijn zij ook als vrucht van zijn hemelvaart, lichamelijk opgenomen. Hunne opstanding is voorteken en waarborg der laatste opstanding (vgl. Joh. 5 : 28, 29; Hand. 24 : 15).

Door zulk een sterven, door zulke ontzettende teekenen gevolgd, werd de hoofdman over honderd, aan wien de bewaking der kruiselingen was toevertrouwd, diep in zijne ziel getroffen en gedrongen, om te verklaren: „Deze mensch was rechtvaardig; Hij was Gods Zoon!” Een zeldzame verklaring des geloofs in den persoon van Jezus, als God en mensch, wiens rechtvaardigheid, zoo duidelijk gebleken is en nu zoo treffend tegenover de Joden door dezen heiden verheerlijkt wordt. Velen, die van alles getuigen geweest waren, keerden naar huis, slaande op hunne borsten, als teeken van ontzetting, van vrees en van spijt; of het ook uit droefheid en berouw geschiedde, is te betwijfelen.

Vóór de lichamen van het kruis werden genomen, (wat vanwege het paascheest terstond moest geschieden), werden de beenderen van de twee kruiselingen gebroken, om hun dood te verhaasten en hen weg te ruimen. (Die spoedige beëindiging van hun lijden, dat anders veel langer zou geduurd hebben, hadden zij aan Jezus' dood te danken); maar Jezus' beenderen werden niet gebroken, omdat zij zagen dat Hij werkelijk gestorven was. (De hoofdman zal uit eerbied dat wellicht ook verhinderd hebben). Hierdoor werd Hij als het ware paaschlam gekenmerkt (vgl. Exod. 12 : 46); ook mocht na zijn volbracht lijden zijn lichaam niet mishandeld, daar het voor de opstanding moest bewaard blijven. Echter gaf een der krijgsknechten Hem met een speer een steek in de zijde, denklijk onder het hart, dat daardoor gewond, bloed en water deed uitstromen. Door de afscheiding der waterdeelen van het bloed werd hierdoor het bewijs gegeven, dat Hij waarachtig gestorven was. Dit bewijs is van groote beteekenis, omdat nu blijkt dat Hij werkelijk de bezoldiging der zonde in den dood heeft gedragen en in waarheid uit den dood is opgestaan, zoodat zijn dood ter verzoening strekte, door zijn bloed uit zijn liefdehart gevloeid aangebracht. Die beteekenis wijst Johannes aan (vgl. Joh. 19 : 35; 1 Joh. 5 : 6), daarmede te kennen gevende, dat zijn bloed ter verzoening en het water (in den doop afgebeeld) ter reiniging van de zonden strekt. Met dat teeken in de zijde zal Hij eens ter verzoening en ter veroordeeling verschijnen (vgl. Joh. 19 : 37; Zach. 12 : 10; Joh. 20 : 27; Openb. 1 : 7.)

Werden gewoonlijk de lijken der gekruisten onbegraven weggeworpen, het lichaam van den Heere Jezus, waarin de straf ten volle gedragen was, mocht aan geen vernedering meer prijsgegeven. De Vader zorgde, dat aan zijn Zoon een hoogst eervolle be-

grafenis werd bereid (vgl. Jes. 53 : 9). Daartoe bestemde Hij twee aanzienlijke mannen, verborgen vrienden van den Heere Jezus, en wel Nicodemus en Jozef van Arimathea [vgl. Joh. 3 : 1; 7 : 50 (het ware geloof en de oprechte liefde kunnen niet verborgen blijven)]. De laatste, als raadsheer wel bij Pilatus bekend, begeerde van den stadhouder het lichaam van Jezus, dat deze, na door den hoofdman verzekering van zijn werkelijken dood bekomen te hebben, gewillig aan hem afstond. Nu wordt het dierbaarlijk door liefdehanden van het kruis genomen en voorloopig op kostbare wijze gebalsemd, waartoe Nicodemus een mengsel van mirrhe en aloë, ter zwaarte van 300 mina's of ponden (\pm 100 kilogr.) aanbracht, ten einde het voor bederf te bewaren. Zoo wordt het in zijn lijnwaad gewikkeld en in de nabijheid in een graf gelegd. Dit graf behoorde aan Jozef, die het ten zijnen behoeve in zijn eigen hof of tuin, in een rots had laten uithouwen; het was nog nieuw, er was nog niemand in gelegd. Wel legde men daar het lijk in der haast neder, omdat de ure van den sabbath aanbrak; maar wij zouden niet gaarne onderstellen, dat het later er uitgenomen en elders begraven zou geworden zijn. Volgens gebruik werd, om het graf voor berooving door wilde dieren te bewaren, een zware steen schuin voor de opening van het graf geplaatst. Deze steen werd straks door het keizerlijk zegel verzegeld, zoodat het graf niet straffeloos kon geopend worden. Dit geschiedde onder Gods bestuur, om mede de waarheid der opstanding te bewijzen. Ook werd den Joden op hun verzoek door Pilatus toegestaan, een Joodsche wacht er bij te plaatsen, omdat zij vreesden, dat de discipelen het lijk bij nacht zouden stelen, ten einde het gerucht te verbreiden, dat Jezus, dien zij nog na zijn dood, die met zulke ontzaglijke teekenen gepaard ging, een „verleider” durfden noemen, zou zijn opgestaan. Ook daarin moesten de Joden Gods raad volvoeren om te bevestigen, dat de opstanding werkelijk geschied is. Mede strekte daartoe ook de begrafenissen in dat nieuwe graf. Want nu kon niemand beweren, dat de Heere door aanraking van eens anders gebeente was opgestaan (vgl. 2 Kon. 13 : 21), of dat een ander dan Hij verzezen was. Ook moest die begrafenissen niet alleen tot bevestiging der profetie (vgl. Jes. 53 : 9) en alzoo tot bewijs van zijn waarachtig Messiaschap strekken; maar ook tot zijn verheerlijking na zijn dood. Hij, de Heilige, die de zonde in den dood gedragen had, mocht niet met de onreine dooden gelijk gesteld worden. De begrafenissen diende als bewijs voor zijn waarachtigen dood en is het symbolisch teeken van den doop, waarin wij, als in zijnen dood, begraven worden, tot verzegeling dat de oude mensch der zonde door dien dood is teniet gedaan (vgl. Rom. 6 : 3, 4; Coll. 2 : 12).

Nadat de plechtige begrafenissen was geschied, keerden zij, ook de vrouwen, die nauwkeurig het graf beschouwden, vol ontroering naar Jeruzalem, waar

zij spoedig specerijen kochten, vóór de sabbath aanbrak, welke zij volgens het gebod in ruste, maar tevens in de diepste droefenis, doorbrachten. Treffend voorbeeld van sabbathsviering, maar ook treffend beeld van hen, die Jezus missen voor hun hart, dat deswege van droefheid overstelp is.

17 April. *Paaschfeest.*

Matth. 28 : 1—15.

Te leeren: Rom. 4 : 25; Ps. 16 : 6 of 118 : 11.

Na den sabbath [die in waarheid „groot” was, daar de Zoon Gods, het ware offerlam, in het graf naar zijn lichaam, in 's Vaders handen naar zijn ziel, rustte van zijn volbracht werk ter verlossing (vgl. Hebr. 4 : 10)] in bitteren rouw en stomme smart te hebben doorgebracht, spoedden zich eenige vrouwen, die den eersten dag der week met smachtend verlangen verbeid hadden, met de eerste morgenschemering naar het graf, de gekochte specerijen mededragende, ten einde het lichaam van hunnen dierbaren Heiland, dat wegens den haast bij de begrafenissen niet naar behooren was behandeld, op meer zorgvuldige en Hem waardige wijze te zalven. Dat doel van haar bezoek is een bewijs voor de waarheid van 's Heeren opstanding, door haar niet verwacht. Hoevele vrouwen zich daartoe opmaakten, is niet te bepalen; genoemd worden Maria Magdalena, de andere Maria, d. i. de zuster van Jezus' moeder, de vrouw van Klopas en moeder van Jacobus en Joses, en Salomé, de moeder van Johannes en Jacobus en vrouw van Zebedetis. Onderweg overvalt haar vrees bij de gedachte aan den steen, dien zij, zwakke vrouwen, niet kunnen afwentelen. Zij weten blijkbaar niets van het zegel en van de wacht; anders zouden zij wellicht in diepe moedeloosheid teruggegaan zijn. Deze vrouwen zijn het beeld van bekommerde zielen; die vreezen voor den weggenomen steen, welke nog op haar hart ligt, en die niet denken aan zoovele andere bezwaren, welke door den Heere in zijne genade kunnen worden weggenomen en dit voor de zijnen ook reeds zijn. Daarom: 1 Petr. 5 : 7, gedachtig aan Gen. 22 : 14. Terwijl zij hare bekommering voor elkander uitspreken, zien zij dat de steen is weggenomen. Een engel des Heeren was, terwijl er een groote aardbeving geschiedde, van den hemel nedergedaald en had hem afgewenteld, waarna hij er op was gaan zittten, om de komst der vrouwen af te wachten en haar de heuchelijke tijding der verrijzenis te brengen. Niemand heeft de opstanding zien geschieden; dit was te verheven voor een menschenkind. Nauwelijks bespeurden de wachters die aardbeving, die beweging in het graf en den hemelschen glans, die boven het graf zichtbaar werd, of zij werden doodelijk verschrikt en ontvluchtten in allerijl die ontzaglijke plaats. Toen zij in de stad ge-

komen waren en van hunne ervaring kennis gegeven hadden, kochten de leden van het Sanhedrin hen om voor veel geld, opdat zij het valsche gerucht verbreiden zouden, dat het lichaam van Jezus door zijne discipelen gestolen was, terwijl zij sliepen. Waartoe kan het geld den mensch niet verleiden! Niet alleen totschandelijk bedrog, maar ook tot openbaring van eigen schande en berooving van eigen eer. Doorzichtig echter was dit bedrog, daar toch het keizerlijk zegel het graf sloot en de roekeloosheid der wachters, en de diefstal der discipelen niet ongestraft zouden zijn gebleven. Toch geloofde men algemeen dit verzinsel, omdat men uit vijandschap gaarne wilde, dat het waar zou zijn (vgl. Luk. 16 : 31). Voor den christen is deze omkooping een krachtig bewijs voor de waarheid van Jezus' opstanding.

Met ontroering zagen de vrouwen op den afgewentelden steen een hemelsche gedaante, die als de bliksem glinsterde en in een licht gcwaad, wit als sneeuw, was gehuld. Waartoe verscheen die hemelsche gezant? Gelijk een engel de komst des Heeren, der engelen Hoofd en Koning, in het vleesch, waarin Hij zichzelf tot in den dood zou vernederen, had aangekondigd, zoo kwam ook nu een engel zijne verrijzenis uit den dood, als den eersten trap zijner verhooving, waardoor het werk der verlossing voltooid en verzegeld is, den menschen verkondigen. En gelijk de engelen Hem bij de geboorte verheerlijkten, zoo ook brachten zij Hem bij zijne opstanding de hulde, die Hij als God en als Verlosser waardig is. De engel dreef als 't ware de menschelijke wachters, die het lichaam van Jezus meenden in het graf te kunnen bewaken, op de vlucht om nu zichzelf als wachter bij de geopende groeve te plaatsen. Het schijnt dat er meer, althans twee engelen geweest zijn, welke door Lukas als mannen in blinkend gewaad worden voorgesteld, terwijl Markus spreekt van een engel in jongelingsgedaante. Maar zijn er meer engelen geweest, slechts één heeft tot de vrouwen gesproken. En wat zeide hij? „Vreest gijlieden niet (gij hebt daartoe geen reden, gelijk de wachters); want ik weet, dat gij zoekt Jezus, die gekruisigd was. Hij (diezelfde gekruisigde Jezus) is hier niet, want Hij is opgestaan, (en gij hadt het kunnen weten, daar dit geschiedt) gelijk Hij gezegd heeft (vgl. Matth. 16 : 21; 17 : 2, 3; 20 : 19; Luk. 9 : 22; 18 : 33; Joh. 2 : 19); [Hiermede ontdekt en bestraft hij haar ongelooft (vgl. Luk. 24 : 25—27; 44).] (En ten bewijze van de waarheid mijner woorden) komt herwaarts, ziet de plaats, waar de Heere gelegen heeft. En (daar gij hier den Heere niet zult vinden en dus noodeloos hier zoudt blijven) gaat haastelijk heen en (gelijk ik u van Godswege de heuglijke tijding gebracht heb) zegt zijnen discipelen, dat Hij opgestaan is van de dooden en ziet, Hij gaat u voor naar Galilea; daar zult gij Hem zien [gelijk Hij u gezegd heeft (vgl. Matth. 26 : 32)]. Ziet, ik (bode van God tot u gezonden) heb het u gezegd

(ik heb mijn last volbracht; doe gij ook alzoo)." Met een mengeling van vreeze en blijdschap vervuld over zulk een ontmoeting en zulk een tijding, verlaten zij in allerijl het graf, om aan de opdracht, haar gegeven, te voldoen. Nog hooger zal hare verrukking stijgen; Jezus zelf ontmoet haar, met den vriendelijken vredegroet op zijn gezegende lippen. Zij twijfelen niet aan de werkelijkheid zijner verschijning; zijn blik, zijn stem, zijn woord verklaart duidelijk genoeg, dat Hij haar Jezus is, die, ontheven van het lijden en de smarten des doods, daar verheerlijkt voor haar staat. Vol ontroering en blijdschap, vol bewondering en eerbied vallen zij voor Hem neder en omklemmen zij zijne voeten, Hem aanbiddende als haar God en Zaligmaker. Maar zij mochten niet aan zijne lichamelijke tegenwoordigheid hechten (vgl. Joh. 20:17), daarom draagt Hij haar met 't troostrijk woord: „Vreest niet!" op, wat de engel haar reeds heeft bevolen. Door ontroering verbijsterd, schijnen zij niet terstond de tijding te hebben overgebracht (vgl. Mark. 16:8). Maar daarna hebben zij, zeker in gemeenschap met Maria Magdalena dit gedaan; eohter zonder veel gevolg, daar hare woorden als ijdel geklap beschouwd en niet geloofd werden (vgl. Luk. 24:11, 22). Treffend onderscheid tusschen de discipelen en discipelinnen des Heeren. Toch was er ook weer onderscheid tusschen de discipelen onderling, daar Petrus zich dadelijk wilde overtuigen en Johannes medegaande, terstond geloofde. De liefde, waar zij haar voorwerp mist, leidt door behoefte en begeerte het eerst tot gelooven.

De opstanding des Heeren is de grond van ons geloof ter onzer rechtvaardigmaking, omdat de schuld en de vloek der zonde in den dood is te niet gedaan (vgl. Rom. 4:25; 1 Cor. 15:17). Door de opstanding is de Heere Jezus waarlijk Gods Zoon gebleken (vgl. Rom. 1:4) ons tot Middelaar gegeven. In Christus is de gemeente geestelijker wijze opgewekt, wat in ieder persoonlijk moet verwezenlijkt worden (vgl. Ef. 2:6; Rom. 6:4, 11; Phil. 3:10, 11), zal de opstanding van Jezus voor ons het onderpand onzer lichamelijke opstanding ter zaligheid en heerlijkheid zijn (vgl. Rom. 8:11; 2 Cor. 4:14; 1 Cor. 15:20, 21).

24 April. *Maria Magdalena.*

Joh. 20:1—18.

Te leeren: Rom. 10:9; Ps. 66:8 of 71:17.

De eerste, die met de verschijning van den verzen Heiland wordt verwaardigd, is Maria Magdalena. Zij was eene vrouw, uit Magdala (een plaatsje aan de zee van Galilea) afkomstig, die door den Heere Jezus verlost was van de booze geesten, welke ten getale van zeven, haar overweldigd hadden. Zij was een teedere, vurig liefhebbende discipelin van den Heiland geworden. Zwak als zij zich gevoelde tegenover de machten des Satans, voegde zij zich immer

dicht bij Jezus, om door Hem te worden beschermd en bewaard. Reden, waarom het verlies van den Heere voor haar zoo nameloos groot en haar smart zoo folterend was. Kon zij op den vooravond van den sabbath niet van het graf scheiden; zij was de eerste, die na den sabbath, aan het graf verscheen. Zij schijnt dan ook het eerst vol ontroering gezien te hebben, dat de steen was afgewenteld en aan de vrouwen daarvan bericht te hebben gegeven, die nu het graf naderden en daar de ontmoeting met de engelen hadden. Maria echter spoedde zich in verbaasheid en ontroering naar Petrus en Johannes, welke zij van haar wedervaren kennis gaf, zeggende: „Zij hebben mijnen Heere weggenomen uit het graf en ik weet niet, waar zij Hem gelegd hebben." De mogelijkheid van de opstanding in de verste verte niet vermoedende, begeert zij dat de discipelen zoo spoedig mogelijk onderzoek naar het geliefde lijk zullen instellen (Zij noemt Jezus niet *onzen*, maar *mijnen* Heere, omdat Hij, hoewel ook den discipelen, *haar* boven alles dierbaar is. Het geloof eigent zich den Heere persoonlijk toe, de liefde doet anderer liefde vergeten. Een ieder moet zeggen: „*Mijnen* Heere," zal hij ook kunnen zeggen: „*Onzen* Heere"). Uit het nauwkeurig onderzoek der discipelen bleek wel duidelijk de afwezigheid, maar niet de opstanding des Heeren, hoewel alles deed vermoeden, dat er aan geen diefstal, maar wel aan een opstanding kon gedacht worden, waarom ook Johannes terstond geloofde. [De liefde wekt en sterkt het geloof en de hoop (vgl. 1 Cor. 13:7). Bij den apostel der liefde wordt het eerst geloof gevonden (vgl. Joh. 21:7)]. Toen nu de andere vrouwen en blijkbaar ook de discipelen vertrokken waren, bleef Maria, hoewel overtuigd dat Jezus er niet meer was, nog bij het graf, waarvan zij niet kon scheiden. Overstelpd door droefheid, bleef zij als wezenloos daar staan en bukkende in het graf staren. En niet tevergeefs richtte zij haar blik in dat schijnbaar ledig graf, waar zij twee engelen ontdekte, in blinkend gewaad, van welke de een aan het hoofdeinde, de ander aan het voeteinde van het verdwenen lichaam gezeten was. Die stand der engelen doet denken aan de Cherubim boven de ark, waarboven de schechina zich bevond, als het zichtbaar teeken van Jehovahs tegenwoordigheid, voor welke het bloed der verzoening gesprengd werd. Zagen de cherubim op hetgeen werd afgeschaduw, nu mochten die engelen zien op hetgeen werkelijk was geschied. De engelen schijnen niet voor de discipelen zichtbaar geweest te zijn. Daartoe moet het oog ontsloten worden (vgl. Num. 22:31). Vriendelijk vroegen de hemelboden, die Maria niet als engelen schijnt herkend te hebben: „Vrouw, wat (waarom) weent gij?" om haar tot spreken te bewegen. Wat zij reeds aan de discipelen had gezegd, antwoordt zij ook hun, hierdoor blijk van haar diepe smart, maar ook van haar ongeloof gevende. (Zij, die spreken als Maria, betoonen daarin wel liefheb-

bende, maar geen geloovige Christenen te zijn, daar de Heere niet kan weggenomen worden, maar alleen voor hun geloofsoog verborgen en door hun zonden tijdelijk van hen gescheiden kan zijn.) Zonder het antwoord der engelen af te wachten, keert zij zich om, misschien wegens eenige beweging achter zich en daar ziet zij iemand staan, dien zij voor den hovenier van Jozefs hof aanziet. Waarom zij dan ook, op zijne vraag: „Vrouw wat weent, wien zoekt gij?” hem antwoordt: „Heer, indien gij Hem weggelegd hebt, zeg mij, waar gij Hem gelegd hebt en ik zal Hem wegnemen.” Dwaas, maar zeer begrijpelijk antwoord in den mond van een door droefheid overstelpte ziel, wier liefde alle gevaren en bezwaren doet vergeten. Niet langer wil de Heere haar aan haar smart overlaten, haar smachtend verlangen weerstand bieden. Hij noemt haar bij haar naam: „Maria!” En de uitspraak van haren naam door Hem, die haar eens uit de macht des Satans en daarna zoo dikwijls in zijne teedere liefde had geroepen, doet de snaar der liefde in haar hart trillen. Haar liefdehart zegt het, hare geloofsoogen aanschouwen het, dat Hij, dien zij voor een gewoon mensch aanzag, werkelijk haar Heiland is, die daar in lichamelijke gestalte voor haar staat. Zij berekent, zij overlegt niet, of zij zich ook mogelijk kon misleiden, neen, zij weet dat Hij werkelijk dezelfde Jezus is, die gestorven is, maar leeft. En vol ontroering roept zij uit: „Rabbouni,” d. i. „mijn Meester!” Zij valt voor Hem neder en grijpt in zalige zielsverrukking zijne voeten. Maar vriendelijk, doch ernstig weert de Heere haar af, met de woorden: „Raak Mij niet aan (hecht u niet aan mijne lichamelijke tegenwoordigheid), want Ik ben nog niet opgevaren” (Ik ben maar tijdelijk voor deze wereld verzezen); maar ga heen en zeg tot mijne broeders (niet „mijne *discipelen*,” blijk van zijne nederbuigende genade en teedere liefde): Ik vare op tot mijnen Vader en tot uwen Vader, tot mijnen God en uwen God. (Ik blijf hier niet, maar ga naar den hemel, vanwaar Ik gekomen ben, om u allen plaats te bereiden; daar zult gij Mij zien en eeuwig bij Mij blijven. Mijn Vader, dien Ik als Zoon ken en liefheb, is door mijn verzoenend lijden en sterven uw Vader, wiens kinderen gij zijt: die God, die zich in Mij, den Immanuel geopenbaard heeft, is uw God, met wien gij in eeuwig verzoende betrekking moogt staan en wiens liefde gij eeuwig genieten moogt.) Gehoorzaam aan dit bevel, dat zoo verheven, zoo troostvol van inhoud was, gaat Maria heen, om haar wedervaren en haar opdracht mede te deelen. Zij, zwakke vrouw, wordt in onderscheiding van de discipelen het eerst met die heerlijke ontmoeting en die verheven zending verwaardigd. Heeft de vrouw de zonde in de wereld gebracht, de vrouw mag ook het eerst getuige van de verlossing zijn. Bittere teleurstelling ondervond Maria. De discipelen gelooven haar niet, hoewel haar getuigenis door de andere vrouwen wordt bevestigd. Deze ervaring doen ook

Gods kinderen op, die anderen van hunne onderzendingen op geestelijk gebied willen getuigen maken. Niet om bijval of medegenot bij anderen te vinden, maar uit drang der liefde en in gehoorzaamheid aan 's Heeren bevel moeten wij getuigenis geven van wat wij als dierbare waarheid hebben leeren kennen.

ALLERLEI. DE ZONDAGSSCHOOL.

(INGEZONDEN.)

III.

Heeft de Zondagsschool recht van bestaan in een Gereformeerde kerk? Ook op deze vraag dient niet minder de aandacht gevestigd. Juist hierin is verschil onder geestverwanten op te merken. Eerst hebben wij te zien, wat wij te verstaan hebben door het woord Gereformeed. Toch zeker niet volmaakt, maar terugkeerend tot dat, wat het in oorsprong zijn moet, op weg zijn het verkeerde wegnemen, opdat de zaak weêr zuiver moge worden. Denkt nu een Gereformeerde kerk het toppunt der volmaaktheid te hebben bereikt? Gewis een ieder, die het wêl meent, zal het moeten belijden, hoewel hij verzekerd is hier op aarde geen volmaakten kerkstaat te kunnen verwachten, dat reformatie altijd op kerkelijk gebied, zoowel als persoonlijk, moet voortgaan. Daarom zullen zij, die het wêl meenen met het geestelijk welzijn der jeugd, niet ophouden deze te onderwijzen in Gods Woord. Ook versta ik door een Gereformeerde kerk, waarvan men zegt dat in haar geen Zondagsschool mag bestaan, zulk eene, waar ambtsdragers en leden, ouders en kinderen, ja, alles en allen in die orde is, dat handel en wandel onberispelijk zijn. Zulk eene samenstelling zou m. i. eene Zondagsschool zelf overbodig maken. Men zegt: in een Gereformeerde kerk bovenal moeten de ouders hunne roeping verstaan tegenover hunne kinderen. Volkomen waar. Steeds zal het de begeerte des harten zijn, dat zulk een tijd eens aanbreke, maar ziende op alles wat ons omgeeft, getuigt het ervan hoe verre wij ons van zulk eene werkelijkheid af bevinden. Nochtans zij het streven van allen, die door Gods genade een deel der ouderplichten mogen vervullen, telkens weêr anderen op hunne roeping als vaders te wijzen, die zij hebben tegenover hunne kinderen, staande in of buiten Gereformeerde kerkgemeenschap. En hij, die geen vreemdeling is ook in de huisgezinnen der velen, die zich Gereformeed noemen, zullen gewagen van de noodzakelijkheid der hulp naast de ouders in het geven van bijbelsch onderwijs. Ja gewis, eene Zondagsschoolvereeniging mag er den Heere voor danken, zoo er huisbezoekers aan hare scholen verbonden zijn; deze hebben geen geringen arbeid. Dit hopen wij later aan te toonen. Nimmer kan, dunkt mij, gezegd: omdat zij in een Gereformeerde kerk

niet *moest* zijn, daarom is haar bestaan niet te wet-tigen. Deze redeneering zou gansch niet opgaan. De zonde heeft scheiding gemaakt ook op dit gebied, waardoor wij de zaken niet altijd kunnen nemen zoo-als ze moeten zijn. Een letter in dezen brengt zeer groot verschil aan, zij schuilt in *moest* en *moet*. De Zondagsschool in een Gereformeerde kerk *moest* er niet zijn, maar als wij de verwaarloozing der ouders in het bijbelsch onderwijs nagaan, wie zal dan zeggen: de Zondagsschool *moet* daar niet zijn? Let op de wees-huizen; ook zij moesten er niet zijn, omdat de banden des bloeds en der liefde den wees genoegzame verzor-ging moesten waarborgen. Maar heeft de ervaring niet geleerd, dat hun bestaan noodzakelijk is, hoewel zij hun bestaan danken aan de liefdeloosheid. De rijks-hoogescholen, waar predikanten worden gevormd, moesten het geen plaatsen zijn, gegrond op Gods onfeilbaar Woord? Maar juist omdat het tegenovergestelde bleek, kwam eerst de Theologische school te Kampen en later de Vrije Universiteit tot stand. Zal men nu zeggen: omdat de rijks-hoogescholen alzoo moesten zijn, daarom erken ik noch de Theologische school te Kampen, noch de Vrije Universiteit? Het zou niet wijs zijn alzoo te spreken. De huizen tot verbetering van misdadigers, zij moesten er niet zijn, maar ligt daarin het bewijs dat ze er niet moeten wezen? De ondervinding leert anders. De theorie is vaak schoon, maar in de prak-tijk wordt het dikwijls geheel anders. Het catechetisch onderwijs ten dienste van jongelingen en jonge-dochters, om onderwezen te worden in de leer der kerk, moest dit wel in den grond der zaak zoo zijn, daar elk lid der kerk heeft verklaard en beleden de leer der Gereformeerde kerk te weten? En moest dan vader en moeder niet in staat geacht worden hunne zonen en dochteren zelve in de leerstukken der Gereformeerde kerk te onderwijzen? Zullen wij nu zeggen: weg met alle onderwijs van predikanten enz.? Dit zij verre van ons. Maar daar moet men ten slotte m. i. toe komen indien men de lijn doortrekt. Ik weet bij ervaring dat personen zich om deze redenen van de Zondagsschool hebben out-trokken, zich verbergende achter het masker van: zoo zuiver moet de Gereformeerde kerk zijn dat de Zondagsschool er niet in genoemd wordt. Eens werd een dier personen door mij uitgenoodigd dien weg, door hem voorgesteld, in te slaan. Hij had dan alzoo de ouders te wijzen op hunne verplichtingen tegenover hunne kinderen, terwijl ik ten zeerste aandrong dit werk dadelijk te beginnen en niet voor slechts éene keer, maar bij herhaling te gaan, opdat hij zich kon overtuigen van de opvolging zijns raads. Het resultaat is dat deze vriend zou gaan en nog zal gaan en tot hertoe niets gedaan is. Velen hebben den mond vol van: Geen Zondagsschool in de Gere-formeerde kerk. Maar beproeft ze, — gij zult zien, geene medewerkers in hen gevonden te hebben, zelfs niet in den door hen aangewezen weg. Men tracht zich te verbergen achter schoonklinkende woorden

en meent dat Gereformeerd beteekent volmaakt zijn! Laat ons de wond maar onder de oogen zien, opdat wij het verband niet naast, maar op de wond leg-gen. Het gaat niet aan zich er af te maken met te zeggen: wij zijn in een Gereformeerde kerk. Neen, en nogmaals neen! Laat ons niet vertragen, de ouders ook in een Gereformeerde kerk bij aanhouden te wijzen uit zuivere liefde en broederlijke toegenegenheid, op het eeuwige wél en wee hunner kinderen.

Nergens wordt ons zulks verboden, ook niet wan-neer een onderwijzer als hulp der ouders door hen wordt begeerd.

En spreekt ook niet ons doopformulier van te onderwijzen of te doen onderwijzen?

Daarom, onderwijzer of onderwijzeres, laat u eene beoordeeling van zulk een tegenstander niet ontmoedigen, alsof gij een verkeerd werk doet. De Heere geve ons bij voortgang door den Heiligen Geest genade tot het werken in zijnen wijngaard. Hij schenke ons wijsheid, gepaard aan ootmoed en legge ons steeds meer en meer de bede in het hart en op de lippen voor ouders en kinderen, dat, kan het zijn, beiden vervuld mogen worden met de kennis des Heeren.

J. J. S.

Bijzonderheden van het Zendingsveld.

UITREDDING.

Twee zendelingen waren op reis om de leden van hunne gemeente te bezoeken, die zeer van elkander verwijderd woonden. Hunne reis ging door woeste streken, en vaak werden zij bedreigd door wilde dieren. Terwijl zij, soms door boschrijke streken, soms door vlakke velden voortgingen, werden zij plotseling verschrikt door het gebrul van een leeuw. Opziende, zagen zij op eenigen afstand dien verschrikkelijken koning der dieren, zijne manen schuddende en hen met fonkelende oogen aanstarende, totdat hij hen plotseling met woeste sprongen naderde. Zij wisten niet wat te doen, daar zij tegen dezen vijand niet bestand waren.

Het eenige, maar dan ook het veiligste, wat ze doen konden was, op de knieën te vallen, de oogen te sluiten en in gebed hunne hulp van den Heere te verwachten. Het gebrul werd sterker en kwam naderbij, maar zij bevalen zich den Heere aan, die ook gebiedt over de wilde dieren der aarde. Het gebrul werd ontzettend, doch zij zagen niet op. Eindelijk werd het stil, en toen zij de oogen openden, zagen zij, dat de leeuw door een tijger onderweg was aangevallen, en beiden nu tengevolge van de worsteling half verscheurd nederlagen. De zendelingen vervolgden nu hun weg en kwamen ongedeerd aan de plaats der bestemming.

CAPADOSE.

Maandblad van den Bond van Nederlandsche Gereformeerde Zondagsschool-Onderwijzers.

PRIJS PER JAARGANG f 1.—.

UITGEVERS:
HÖVEKER & ZOON.
AMSTERDAM.

PRIJS DER ADVERTENTIËN:
10 Cents per regel.

Toelichtingen bij den Rooster voor 1892.

1 Mei. *Verschiĳning aan de Emmausgangers.*

Luk. 24 : 13—35.

Te leeren: Hand. 2 : 24; Ps. 31 : 15 of 72 : 3.

Waren vele Israëlieten op het paascheest van buiten naar Jeruzalem gekomen om het paaschlam te slachten, die nu getuigen geweest waren van het offeren van het ware paaschlam, onder hen bevonden zich ook twee personen, die kennelijk discipelen des Heeren waren, maar niet tot het twaalftal behoorden. Eén hunner wordt met name genoemd, n l. *Kléopas*, die door velen voor Alfeüs wordt gehouden, welke de vader was van Jakobus en Judas, een broeder van Jozef, Maria's echtgenoot (vgl. Luk. 6 : 15, 16). Zijn reisgenoot is ons in 't geheel niet bekend. Zij schijnen te Emmaus gewoond te hebben, een plaatsje, zestig stadiën (een uur) van Jeruzalem gelegen. Een ander Emmaus lag in de nabijheid van Joppe, nog een ander bij Tiberias, aan het meer van Galiléa. Het gesprek, dat zij onderweg voerden, liep over de ontzettende gebeurtenis, waarvan zij getuigen geweest waren. Daarmede was gansch hun hart vervuld (vgl. Luk. 6 : 45b), dat daardoor geheel verbroken en verslagen was. Onder het spreken voegde de Heere Jezus zich onverwacht als vreemdeling bij hen. Markus zegt „in een andere gedaante”, d. i. een verheerlijkte gestalte, waarin zij Hem niet konden herkennen, tenzij hunne oogen, die eerst gesloten bleven, werden ontsloten. Uit 's Heeren plotselinge verschijningen en verdwijningen (vgl. vs. 31, 36; Joh. 20 : 14, 19, enz.) na zijne verheerlijking, blijkt dat zijn lichaam niet meer aan de stof onderworpen was, zoodat Hij op één oogenblik zijn kon, waar Hij wilde. Maar dan was Hij op dat oogenblik alleen daar en niet tegelijkertijd elders, aangezien Hij geen *alomtegenwoordig* lichaam bezit, zooals de Luthersche kerk gelooft. Dat zijn lichaam echter geheel aan het onze *gelijk* is, blijkt duidelijk daaruit, dat zij Hem

voor een gewoon mensch aanzagen (vgl. Joh. 20 : 15). Maar daaruit blijkt tevens, dat onze *geestelijke* oogen moeten geopend zijn, zullen wij Hem met onze *lichamelijke* oogen aanschouwen en als Jezus onzen Zaligmaker erkennen. Hoe duidelijk ook zijne openbaring is in het Woord en het Sacrament, wij kunnen Hem daarin niet aanschouwen, zoo de Heilige Geest de oogen onzer ziel niet ontsluit (vgl. Eph. 1 : 17, 18; 1-Cor. 11 : 29). Kwam de Heere bij hen, terwijl zij over Hem spraken, wij leeren hieruit, dat Hij zijne tegenwoordigheid verbindt aan de bediening van het Woord en het Sacrament, waarom wij veel gebruik daarvan moeten maken. Ook het dagelijksch samenspreken over Hem strekt tot gemeenschaps-oefening met Hem (vgl. Matth. 18 : 20). — De Heere hield zich als ware Hij onbekend met den inhoud van hun gesprek en de reden hunner droefenis. Dit was geen veinzerij, maar een zekere verberging van zichzelf, om hun gelegenheid te geven hunne gezindheid en hunne gedachten omtrent Hem duidelijk te openbaren, opdat Hij daardoor zichzelf te duidelijker kon verklaren en te heerlijker openbaren. Zijn oogmerk werd geheel bereikt. Verstoord over de onkunde van dien gewaanden vreemdeling, die zoo onverschillig bleek omtrent de dingen, welke hun hoogste belangstelling wekten, verhaalden zij Hem alles, wat geschied was met Jezus den Nazarener, door hen erkend als Profet, machtig in woorden en werken voor God en al het volk; hoe Hij door hun eigene voorgangers ter kruisdood was overgeleverd en daardoor hen in hun aardsche verwachting, dat Hij Israel uitwendig verlossen zou, zoo bitter had teleurgesteld. Toch was op het oogenblik van zijn sterven hun hoop niet geheel ontzonken, daar Hij immers voorzegd had, uit den dood te zullen verrijzen. Maar ach! ook die hoop scheen ijdel te zijn, daar het reeds de derde dag was, sinds Hij in het graf was gelegd; en nog was Hij niet weder levend aan hen verschenen. Wel hadden eenige vrouwen hen ontsteld door de tijding, dat zij

een gezicht van engelen gezien hadden, die zijne opstanding bericht hadden, en die tijdning was wel in zooverre bevestigd, dat Petrus en Johannes het graf ledig hadden gevonden, maar zelf was Hij niet verschenen, om hun de zekerheid zijner opstanding te geven. [De vrouwen hebben blijkbaar niet terstond hare ontmoeting van Jezus medegedeeld (vgl. Mark. 16 : 8)]. — Deze gulhartige openbaring van wat in hun gemoed omging, beantwoordde de Heere, zich immer nog vreemd houdende, op ernstig bestraffende wijze. Hij verweet hun hun onverstand en ongeloof, als oorzaak hunner twijfelingen, daar zij uit de profetieën konden weten, dat de Messias door lijden en sterven tot zijne heerlijkheid moest ingaan. Hij herinnerde hun niet zijn eigen woorden, want vooreerst had Hij zich dan te duidelijk moeten verklaren en ten andere wilde Hij zich niet op het getuigenis aangaande zichzelf, maar op het getuigenis Gods aangaande Hem beroepen, ter bevestiging der waarheid van zijn Messiaschap. Dit getuigenis verklaarde Hij op liefderijke wijze, op al die plaatsen wijzende, waarin de noodzakelijkheid van het lijden en sterven van den Messias aangekondigd was. Zoo toonde Hij hun de verkeerdheid en ijdelheid hunner aardschgezinde Messiasverwachting aan en deed de ware borgtochtelijke beteekenis van zijn Messiaschap uitkomen. Hij toont hun de ware *Profeet* te zijn, door hen zoo ernstig en zoo liefderijk te bestraffen en te onderwijzen, de ware *Hoogepriester*, die door zijn lijden en sterven de verzoening heeft aangebracht, de ware *Koning*, die ter hunner verlossing zijne heerlijkheid zou ingaan. — Geen wonder dat hun hart brandende in hen werd, daar hun vermoeden steeds sterker werd, dat Hijzelf de verheerlijkte Christus was. Zij zijn het beeld van alle liefbebbende en geloovige christenen, die gaarne willen, maar niet kunnen gelooven, door onkunde en blindheid belemmerd. Zij zoeken Jezus, maar vinden Hem niet, hoewel Hij bij hen is. Maar ook hen onderwijst Hij in het woord [dat daarom getrouw en biddend moet onderzocht (vgl. 2 Petr. 1 : 19)] en wijst hen op de beloften, waardoor ook in hun hart een brandend verlangen en stille hope verwekt wordt, zoo straks in een geloovig aanschouwen en zalig genieten van Jezus bevestigd. — Aan het doel hunner reize genaderd, hield de Heere zich, naar hunne meening, alsof Hij verder wilde gaan. Dit deed Hij tot beproeving hunner genegenheid jegens Hem. [De Heere schijnt ook nu meermalen zijn volk te willen voorbijgaan of zich aan hen te onttrekken, ter beproeving hunner liefde en trouw (vgl. Gen. 32 : 26)]. Aan hun dringende noodiging om bij hen te vernachten, gaf Hij in zooverre gehoor, dat Hij hun huis binnenging en daar aan den maaltijd deelnam, dien zij Hem bereidden. Daaraan betoonde Hij zich echter niet als gast, maar als gastheer, geheel gelijk Hij vóór zijn heengaan had gedaan, daar Hij het brood zegende, brak en toereikte. Onder de breking des

broods werden hunne oogen voor Hem ontsloten, mogelijk door het zien van de teekenen in zijne handen; maar in de eerste plaats door de verlichtende werking des Heiligen Geestes. Deze maaltijd is niet het Avondmaal, als *sacrament*; evenwel mogen wij Hem, bij het licht des geloofs, in de teekenen van brood en wijn aanschouwen en genieten. Toen zij zeker voor Hem in aanbidding hadden willen neder vallen, ontweek de Heere plotseling. Als niet voor de aarde, maar voor den hemel verheerlijkt, wilde Hij niet, dat zij zich aan zijne tegenwoordigheid hechten zouden, welke zij daarboven eeuwig zouden genieten.

Hier is het een wandelen door geloof, daarboven in aanschouwen. Slechts bij oogenblikken openbaart Hij zich tot verzekering en versterking des geloofs. Dit doel had Hij ook bij de Emmausgangers bereikt, daar zij verzekerd van zijn werkelijke opstanding, onmiddellijk naar Jeruzalem terugkeerden, om den discipelen hun heerlijke ervaring te boodschappen. Een waar geloovige is tot getuigen gedrongen van wat hij als zalige werkelijkheid van Jezus mag ervaren. Daartoe mag of kan hij geen moeite of gevaar ontzien (vgl. 2 Tim. 1 : 8).

8 Mei. *Verschijsning aan de elfen.*

Joh. 20 : 19—31.

Te leeren: Joh. 20 : 29; Ps. 118 : 12 of Ps. 17 : 3.

De Emmausgangers, die naar Jeruzalem teruggesnel waren, om hun heuglijk wedervaren den discipelen te boodschappen, vonden dezen vergaderd in een zaal, waarvan de deuren zorgvuldig gesloten waren, uit vreeze voor de Joden, die hun haat tegen den Meester ook zijnen discipelen deden ondervinden. Wel lezen wij nog niet van eenige uiting hunner vijandschap, maar toch achtten de zwakke, verstrooide schapen van Jezus' kudde waakzaamheid en voorzorg noodzakelijk (vgl. Joh. 15 : 20; Matth. 10 : 23). Vóór de Emmausgangers hunne ontmoeting konden mededeelen, werden zij verrast door de tijdning: „De Heere is waarlijk opgestaan en is van Simon (Petrus) gezien.” Wanneer en op welke wijze die verschijning heeft plaats gehad, is onbekend, mogelijk kort na diens bezoek aan het ledige graf. Door die spoedige verschijning aan Petrus, die het eerst den Heere mocht wederzien, hoewel hij wegens zijne verloochening zulks het minst waardig was, betoont de Heere zijn diep nederbuigende genade, onveranderlijke liefde en onwankelbare trouw. Ook voor Petrus was Hij in den dood gegaan en tot zijne rechtvaardigmaking opgestaan. Die verschijning ontnam den anderen discipelen allen twijfel aan de waarheid van Jezus' opstanding, waarom zij elkander vol vreugde toeriepen: „De Heere is *waarlijk* opgestaan!” met welken uitroep de eerste christenen elkander voortdurend op elken paaschmorgen begroetten.

Terwijl de Emmausgangers hunne ontmoeting met den verrezen Heiland mededeelden, tot bevestiging van de reeds bewezen en geloofde waarheid der opstanding, ging plotseling de deur open en verscheen de Heere in hun midden met zijn vriendelijken groet: „Vrede zij ulieden!” Hij drong niet door den muur heen, gelijk Luther geloofde, want dit zou in strijd zijn geweest met de waarachtigheid zijner *lichamelijke* opstanding (vgl. Luk. 24 : 31); maar opende door zijn wondermacht de deur, die voor Hem niet gesloten kon blijven. Treffend blijkt, dat voor Hem geen hart kan gesloten blijven, waarbinnen Hij wil wonen (vgl. Openb. 3 : 7) en dat niets zijne tegenwoordigheid in het midden zijner gemeente verhinderen kan (vgl. Matth. 18 : 20). De vredegroet, gewoonlijk gebruikt, is op Jezus' lippen niet een wensch, maar een mededeeling des vredes (vgl. Joh. 14 : 17). Met vrees en schrik staarden zij die plotselinge verschijning aan, meenende dat zij een *geest* (een spooksel) zagen (vgl. Luk. 24 : 37—43). Even vriendelijk, als Hij hen begroet had, ontnemt Hij hun die dwaze, hoewel niet onverklaarbare vrees, door op de werkelijkheid van zijn lichaam te wijzen, hetwelk een geest niet bezit, en hun uit te noodigen het te betasten. Maar vooral om hen te bewijzen, dat niet een ander, maar Hijzelf als verrezen voor hen staat, toont Hij hun zijn doorboorde handen en zijne voeten. (De doorboring zijner voeten wordt niet bij de kruisiging vermeld, toch schijnt ze volg. vs. 39 en Ps. 22 : 17 geschied te zijn). Die genezen wonden in zijne handen en voeten zijn de merkteekenen van zijn waarachtig Middelaarschap, daar hieruit blijkt, dat Hij de straf der zonde in zijn lichaam heeft gedragen en door zijne opstanding vernietigd heeft. Om hun allen twijfel aangaande de werkelijkheid zijner *lichamelijke* verschijning te ontnemen, vraagt Hij hun, Hem eenige spijze te geven, waarop Hij de aangeboden gebraden visch en honigraat voor hun oogen eet. Welk een nederbuigende goedwilligheid en tegemoetkoming in de zwakheid des geloofs! Hoe blijkt hier de menschelijke zwakheid in het gelooven! Straks nog gelooven zij en geven elkander blijmoedig verklaring er van. En nu de Heere, als voorwerp des geloofs, werkelijk verschijnt, ontzinkt hun het geloof. Toch blijken zij niet ongeloovig, gelijk de vijanden, maar zwak-geloovig. „Zij konden het van *blijdschap* niet gelooven.” Juist omdat zij de werkelijkheid zoo gaarne begeerden, was zij te groot, te heerlijk, dat zij haar terstond konden gelooven. Zij zijn het voorbeeld van alle heilbegeerige zielen, voor wie het vinden van Jezus, als het voorwerp des geloofs, zoo groot, zoo verrassend is, dat zij in het gevoel hunner onwaardigheid, in overstelpling van blijdschap, de werkelijkheid niet durven gelooven (vgl. Gen. 45 : 26). Echter is zulk ongeloof onbetamelijk en bestrafelijk, wegens de duidelijke, ontwijfelbare verklaringen, door den Heere in zijn Woord gegeven. Op die verklaringen, zoowel door Hemzelven als in

de Schriften des Ouden Verbonds gedaan, wees Hij de discipelen, ten bewijze, dat Hij, als de ware Messias, alles moest ondergaan, wat van Hem geschreven stond. Doch voor die duidelijke verklaringen waren zij van nature verblind, waarom Hij hun geest verlichtte, om de verborgenheden der waarheid te verstaan. Zulke verlichting des geestes behoeven wij allen (vgl. 2 Cor. 3 : 14; 4 : 6; 1 Cor. 2 : 14, 15; Eph. 1 : 17, 18). Wat de geschriften, in vs. 44 genoemd, betreft: door „wet van Mozes” verstaan de Israëlieten de *vijf eerste boeken* des bijbels; door „profeten” niet alleen de *profetische*, maar ook de *historische* boeken; door „psalmen” de *dichterlijke* boeken, die met de psalmen beginnen. Hetzij vóór, hetzij ná de door Hem gegevene verklaring der Schriften, droeg Hij zijnen discipelen de apostolische zending op en bekleedde hen met apostolisch gezag. Gelijk de Vader Hem gezonden had (om den eeuwiggen vrederaad te openbaren en te bevestigen), zoo zond Hij hen uit (om daarvan in zijnen naam door het evangelie getuigenis te geven). Om hen daartoe te bekwamen, blies Hij op hen, zeggende: „Ontvangt den Heiligen Geest.” Dat blazen is het symbool van de werking des Geestes, dat in de Hebreuwsche en Grieksche taal *geblaas* genoemd wordt en als de *wind* zijne werking openbaart (vgl. Joh. 3 : 8; Hand. 2 : 2; Gen. 2 : 7; Ps. 33 : 6). Uit die mededeeling des Geestes door het blazen met zijn mond blijkt, dat de Heilige Geest niet alleen van den Vader, maar ook van den Zoon uitgaat en daarom ook de Geest van Christus heet, door Hem voor zijn kerk verworven (vgl. Joh. 15 : 26; 16 : 13, 14; Rom. 8 : 9). Hier is slechts een *voorloopige* mededeeling aan de *apostelen*, straks komt de *volledige* uitstorting over de *kerk*, als het lichaam Christi. Door die mededeeling des Geestes werden zij met apostolisch gezag bekleed, om in zijn naam de zonden te vergeven of onder de zonden te doen blijven. Dit gezag rustte alleen op de apostelen, niet op andere ambtsdragers na hen. De ambtsdrager mag alleen zijn gezag door het *woord* oefenen, waardoor niet hij, maar God zelf de vergeving der zonden schenkt.

Bij die eerste ontmoeting was Thomas, bijgenaamd Didymus (tweeling), niet tegenwoordig. Toen zijne medediscipelen hem de heuglijke tijding van Jezus' ontmoeting brachten, wilde hij daaraan geen geloof slaan. Zelf wilde hij zich door eigen aanschouwing van de werkelijkheid van Jezus' opstanding overtuigen. Acht dagen daarna viel hem dit voorrecht te beurt, toen hij met de andere discipelen in dezelfde zaal vergaderd was. De Heere kwam in zijn nederbuigende genade zijn zwakgeloovigen, twijfelmoe-digen discipel tegemoet, door vooral om zijnentwil, tot beschaming van zijn ongeloof, op dezelfde wijze, met denzelfden vredegroet, in dezelfde gesloten zaal aan de discipelen te verschijnen en hem uit te noodigen, Hem te betasten in zijn genezen wonden, gelijk hij begeerd had, welke de teekenen van zijne

waarachtig lichamelijke verrijzenis waren; terwijl Hij hem vermaande niet ongeloovig, maar geloovig te zijn. Thomas werd op dit gezicht en dit woord diep beschaamd, maar ook gansch verrukt en zeide tot Hem in geloovige en blijmoedige aanbidding zijner ziel: „Mijn Heere en mijn God.” „Niet alleen voor anderen, ook voor mij zijt gij waarlijk Jehova, mijn Verbondsgod, die voor mij hebt geleden, voor mij zijt gestorven en voor mij zijt opgestaan, tot mijne gerechtigheid en zaligheid. U alleen wil ik erkennen, wil ik dienen, wil ik verheerlijken als mijn Heere en mijn God” (vgl. over de persoonlijke toeigening des geloofs Cat. vr. 21.) Heeft dit blijmoedig geloof van Thomas zeker den Heere verblijd, toch achtte Hij noodig, hem wegens zijn ongelooft te bestraffen en zalig te spreken allen, die gelooven, zonder te zien. Het geloof openbaart zich in een geestelijk zien, waar het lichamen oog niets ziet, in een als waarheid erkennen van wat niet gezien, niet ervaren wordt, vertrouwend op het woord en de beloften Gods (vgl. Hebr. 11 : 1; 8 : 13, 27; Rom. 4 : 17, 18). Het ongelooft van Thomas is wel zeer te veroordeelen, omdat hij niet alleen zijne medediscipelen geheel onredelijk miskende en wantrouwde, terwijl hij alleen zichzelf betrouwbaar achtte; maar vooral omdat hij 's Heeren duidelijke verklaringen, ja diens eigen persoon, als den waarachtigen Messias, miskende. Toch is Thomas' ongelooft niet anders als dat van al de discipelen (vgl. Luk. 24 : 11; 25 : 41). Thomas' ongelooft is meer twijfelmoedigheid of zwakgeloovigheid, en in hem, die een bijzonder zwaarmoedig karakter had, zeer verklaarbaar (vgl. Joh. 11 : 16). Hij wilde gaarne gelooven, had er de diepst gevoelde behoefte aan, maar begeerde voor zich zelve den vasten grond en de ontwijfelbare zekerheid, welke hij juist in die teekenen zocht, die voor hem de bewijzen waren, dat Jezus de ware Messias was, ook voor hem in den dood was gegaan en daaruit tot zijne gerechtigheid was opgestaan. In zooverre is Thomas voor ons tot een leerrijk voorbeeld. Hij geloofde door het zien, maar de ongeloovigen gelooven niet, ook als zij zien (vgl. Luk. 16 : 31). Het zien der teekenen, ook nu in het sacrament gegeven, dient tot versterking des geloofs.

15 Mei. *Verschijsning aan de zee van Tiberias.*

Joh. 21.

Te leeren: 1 Petr. 1 : 3; Ps. 34 : 5 of 89 : 7.

De Heere Jezus heeft in den staat zijner verheerlijking op aarde weinig omgang met zijne discipelen gehad. Niet meer als noodig was tot volkomen bewijs zijner werkelijke lichamelijke opstanding en tot voorbereiding zijner discipelen voor zijn algeheele verwijdering. Voor de *derde maal* (vgl. vs. 14) verscheen Hij aan alle discipelen of aan de meesten van hen gezamenlijk bij de zee van Tiberias (ook meer van Gennesareth en zee van Galiléa genoemd).

Rekent men zijne verschijningen aan de vrouwen en afzonderlijke personen er bij, dan was de Heere reeds *zes* malen verschenen, toen Hij zich hier openbaarde. — Hadden de discipelen, toen de Heere hen riep, hun visschersbedrijf laten varen, om Hem gemeenschappelijk te volgen, nu Hij niet meer geregeld met hen omging, geraakten zij van elkander verstrooid (vgl. Joh. 16 : 32) en begaven zij zich weder tot hun vorig bedrijf, waardoor zij hun tijdelijk bestaan vonden. In den tijd tusschen de opstanding en de uitstorting des Heiligen Geestes was hun ook geen bepaalde hoogere taak door den Heere opgelegd (vgl. Hand. 1 : 4). Het moet als eene eere hun toegerekend, dat zij zich hun vorig eenvoudig bedrijf niet schaamden, waaraan de dienstknechten des Heeren zich in geval van nood mogen spiegelen (vgl. Hand. 18 : 3; 20 : 34; 2 Thess. 3 : 8, 9).

Petrus, kennelijk weer als de voornaamste door zijne medediscipelen erkend, wekte zes hunner op, om met hem te gaan visschen. Zij vingen, onder Gods bestuur, in dien nacht niets. Daar de zee van Tiberias rijk aan visch was, was dit iets zeldzaams. Met de morgenschemering verscheen de Heere aan den oever, zonder zich bekend te maken (vgl. Joh. 20 : 14; Luk. 24 : 16, 37). Hij deed hun de vriendelijke vraag: „Kinderkens! hebt gij niet eenige toespits?” (gereedgemaakte spijze), waardoor Hij zich als een vermoeid reiziger voordoet, maar toch zijne Rabbi-waardigheid openbaart. Op hun ontkennend antwoord raadt Hij (beter dan: *beveelt*) hun het net aan de rechterzijde van het schip te werpen; niet omdat daar meer visschen waren, maar omdat Hij daar op wonderdadige wijze de visschen zou vermenigvuldigen. Hij beschikt over alles, ook over de visschen der zee, die Hij tot levensonderhoud gebruikt (vgl. Luk. 5 : 6; Matth. 17 : 27). Dit blijkt ook hier, daar zij, luisterende naar zijn raad, een zoo groote menigte visschen vingen, dat het net bijna niet kon voortgetrokken worden. Voorbeeld, om in gehoorzaamheid aan en in vertrouwen op den Heere onzen arbeid te verrichten (vgl. Ps. 127 : 1, 2; 55 : 23). — Uit deze wondervolle, zegenrijke ontmoeting herkende Johannes, (de discipel, dien Jezus liefhad) het eerst den Heere [de liefde doet haar voorwerp het eerst kennen en vinden (vgl. Joh. 10 : 4, 5)], en maakte Petrus ook op Hem opmerkzaam. Deze, zonder een oogenblik te aarzelen, springt in de zee, na zijn opperkleed, dat hij bij den arbeid afgelegd had, te hebben omgegord. (Men bond de lange klederen met een band of gordel om de lendenen). Hij zwemt naar den oever, waar Jezus zich bevindt. Petrus is het beeld der hartstochtelijke, Johannes dat der stille, bezadigde liefde, welke meer aantrekkelijk is. Petrus laat de andere discipelen het net met de visch voortslepen, niet uit onverschilligheid, maar door de hartstocht der liefde vervoerd, die hem alles deed vergeten. De liefde, die zetelt in het hart, moet in hare werking door het verstand worden

geleid. — De Heere had reeds den maaltijd zelf gereed gemaakt, zoodat Hij geen toespits bleek noodig te hebben. Toch begeerde Hij die, bevelende de visschen nader te brengen. [Hoewel de Heere niets noodig heeft, begeert Hij de vrucht van onzen arbeid en de gaven, welke Hij zelf eerst schenkt, van ons te ontvangen (vgl. Hand. 17 : 25 ; Matth. 25 : 20, 21)]. Opmerkelijk dat de Heere zegt: „Brenge van de visschen die *gij* gevangen hebt,” waar *Hij* ze toch had *doen* vangen. Petrus is weer de eerste, die het bevel des Heeren gehoorzaamt. (Hij is de man van het oogenblik, die terstond blindelings gehoorzaamt. Hierin wordt niet slechts zijn liefde, maar vooral zijn *geloof* openbaar). Zeker met behulp der anderen, trok hij het net op, dat vol groote visschen was, 153 in getal, en dat nochtans niet scheurde. Dit mag als een tweede wonder beschouwd (vgl. Luk. 5 : 6). Dit ongescheurde net is het beeld van de verlore kerk, die door den Heere blijft bewaard (vgl. Joh. 10 : 28, 29 ; Matth. 16 : 18). Uit de hoeveelheid en grootte der visschen blijkt, dat wat de Heere geeft, goed en volkomen is (vgl. Luk. 6 : 30). — Aan den door den Heere zelven bereiden maaltijd schijnt weinig gesproken te zijn, daar de discipelen door zekere verbaasdheid en verlegenheid bevangen waren; en omdat de Heere zich wel duidelijk openbaarde, maar niet verklaarde, durfden zij uit bescheidenheid niet gemeenzaam tot Hem of met Hem te spreken. Zoo ook durven de kinderen Gods, die de tegenwoordigheid en de werking van den Heere in hunne ziel ervaren, zonder zijn duidelijke verklaring, Hem niet als hun Jezus, hun Zaligmaker aanspreken. Ook lag daar nog iets tusschen den Heere en de discipelen, dat moest weggeruimd, vóór de volkomen gemeenschap mogelijk was. Petrus was wel door den Heere in zijne genade het eerst na zijne opstanding bezocht; maar hij was nog niet, na openlijke verklaring van zijn liefde tot Jezus, openlijk in zijn gevallen staat hersteld. Even openlijk als hij Jezus driemaal verloochend had, moest hij ook van zijn innige liefde tot Jezus getuigenis afleggen. (Zoolang er nog iets tusschen God en onze ziel ligt, dat niet is weggenomen, is de volle gemeenschap Gods onmogelijk). Na den maaltijd vroeg de Heere aan Petrus: „Simon, zoon van Jonas! hebt gij. Mij liever dan deze?” Hij doelde daarmee niet op zijn visschersbedrijf in onderwerpelijken, maar op zijne medediscipelen in voorwerpelijken zin; als wil de Heere zeggen: „Simon (hem met zijn natuurlijke naam aansprekende, daar hij den naam van Petrus, rotsman, verbeurd had), durft gij nog te zeggen, gelijk gij gedaan hebt (vgl. Matth. 26 : 33) dat gij mij liever hebt, dan de andere discipelen, nu gij mij driemaal verloochend hebt? Op deze diep ingrijpende beschamende vraag antwoordt Petrus niet, gelijk voorheen, in het besef van eigenmachtige en eigenwillige liefde: maar in het besef van eigen zwakheid, uit een oprecht liefhebbend hart, op deemoedigen toon: „Ja, Heere! Gij weet dat ik U liefheb.” Hij beroept zich

dus op 's Heeren alwetendheid, die de oprechtheid zijner liefde kent. 't Was ook alleen om hem in aller tegenwoordigheid te beproeven en zich te doen verklaren en niet om kennis van zijn innerlijke gezindheid te verkrijgen, dat de Heere die vraag tot hem richtte. Op die oprechte verklaring, droeg de Heere hem het weiden zijner lammeren op. De eens zoo sterk schijnende, maar nu zoo zwak gebleken discipel, mocht beginnen met de zwakke lammeren van Jezus' kudde te weiden, d. i. hun het teedere voedsel toe te dienen.

Bij het tweede onderzoek naar zijne liefde, laat de Heere de vergelijking met de discipelen weg en vraagt of hijzelf Hem persoonlijk lief heeft. (Wij moeten elk voor onszelf, zonder ons met anderen te vergelijken, weten, of wij Jezus lief hebben). Op zijn besliste bevestigende verklaring, droeg de Heere hem een hoogere taak, nl. het hoeden zijner schapen op. Hij mocht dus de volwassen leden der gemeente hoeden, d. i. bestieren en leiden in de rechte wegen. De derde vraag van Jezus maakt Petrus bedroefd, omdat hieruit het wantrouwen des Heeren, als den alwetenden Kenner zijns harten, in de oprechtheid zijner liefde bleek; waarom hij zich op die alwetendheid des Heeren zoo sterk mogelijk beroept. (Zalig, als ook wij mogen zeggen: „Heere, Gij weet alle dingen, Gij weet, dat ik U liefheb.”) Had Petrus bij de derde verloochening gezworen en dus zich op Gods alwetendheid beroepen, nu zweert hij als 't ware, dat hij Jezus lief heeft. Op deze verklaring draagt de Heere hem de hoogste eertaak op, om zijn volwassen schapen niet alleen te bestieren, maar ook te weiden, d. i. te voeden en stelt hem alzoo volledig in het ambt (vgl. Matth. 16 : 18, 19). — Had Petrus in eigenwaan verklaard, zich voor den Heere in den dood te zullen geven, niet beseffende, dat de Heere voor hem den vloekdood en zoendood moest sterven; nu verklaart de Heere, dat hij werkelijk voor Hem (niet in zijne plaats, maar om zinentwil) in den dood zou gaan. Toen hij jonger was, zegt de Heere, kon hij zelf zijne kleederen met den gordel opbinden, om te gaan, waarheen hij wilde, maar als hij ouder zou geworden zijn, zou hij zijne handen uitstrekken en gebonden worden, om geleid te worden, waar hij, naar zijn natuurlijke begeerte, niet wilde zijn. Op deze beelddrakige wijze kondigde de Heere zijn marteldood aan, waardoor hij God verheerlijken zou. De geschiedenis vermeldt, dat Petrus den kruisdood gestorven is. (Volgens de overlevering is hij met het hoofd naar beneden gekruist, omdat hij zich niet waardig zou geacht hebben, op dezelfde wijze als de Heere te sterven. Maar dit is niet geloofwaardig). Nu Petrus zekerheid omtrent zijn dood had verkregen, begeerde hij die ook omtrent Johannes. Maar de Heere wilde zijne nieuwsgierigheid niet bevredigen. Hij gaf hem te verstaan, dat hij geheel naar zijn vrijen wil over Johannes' leven had te beschikken, zóo dat Hij hem tot zijne wederkomst in leven kon

laten. Deze verklaring vatten de discipelen zóo op, dat Johannes werkelijk in leven blijven zou tot 's Heeren wederkomst. Denkt men bij de wederkomst aan Jeruzalems verwoesting, dan heeft Johannes haar beleefd, daar hij 100 jaren oud geworden is en de eenige der apostelen, die den natuurlijken dood is gestorven. Maar wij denken liever, dat de Heere hier alleen zijn vrije beschikking over het leven en den dood der zijnen aantoonst.

22 Mei. *Nog eenige verschijningen des Heeren.*

1 Cor. 15 : 1—8.

Te leeren: 2 Tim. 2 : 8; Ps. 118 : 13 of 132 : 11.

Tot bewijs van de waarheid van 's Heeren opstanding, waarin de oorzaak onzer rechtvaardigmaking, de grond onzer zaligheid en de waarborg onzer heerlijke opstanding gelegen is, zijn door den apostel Paulus in den brief aan de Corinthiërs eenige verschijningen des Heeren medegedeeld, die wij in het Evangelie niet vermeld vinden. Niet gemakkelijk is het de gesprekken door den Heere gehouden en de opdrachten door Hem gedaan na zijne opstanding, met de verschillende verschijningen in verband te brengen (vgl. Matth. 28 : 18—20; Mark. 16 : 15—18; Luk. 24 : 44—49, welke verzen echter naar het schijnt onmiddellijk de voorgaande moeten volgen, als één doorlopend gesprek bevattende). De verschijning aan Petrus of Cefas is reeds in Luk. 24 : 34 vermeld. Aangaande de verschijning aan Jakobus weten wij verder niets; zelfs is het onbekend aan welken Jakobus de Heere verscheen, óf aan den broeder van Johannes, óf aan den zoon van Alfeus en broeder van Judas, ook broeder, d. i. bloedverwant des Heeren genoemd (vgl. Matth. 10 : 3; 13 : 55; Hand. 1 : 13), die ook als de „Rechtvaardige” bekend staat, lang opziener der gemeente te Jeruzalem geweest is (vgl. Hand. 15 : 13; Gal. 1 : 19) en een der algemeene zendbrieven geschreven heeft (vgl. Br. v. Jak. 1 : 1). — Van de verschijning aan de twaalfen weten wij verder ook niets met zekerheid. In de gesloten zaal waren er op den avond van den dag der opstanding tien en acht dagen daarna elf vergaderd. Wat Lukas mededeelt (Hoofdst. 24 : 36—49), schijnt op den eersten dag geschied te zijn. Op dien dag heeft ook de verschijning aan de tien discipelen, bij Johannes vermeld, plaats gehad (vgl. Joh. 20 : 19—23). Bij de verschijning aan de elfen, acht dagen daarna, schijnt de Heere tot niemand anders dan tot Thomas gesproken te hebben. Wij hebben dus onder de „twaalfen” waarschijnlijk de *tien* discipelen te verstaan. Ook kan Paulus op een andere verschijning aan de elfen gedoeld hebben en wel op een berg in Galilea, waarheen Hij hen bescheiden had, waarop betrekking heeft hetgeen wij in Matth. 28 : 18—20 of Mark. 16 : 16—19 vermeld vinden, hoewel ook in

die plaatsen op tweeërlei verschijning kan gedoeld zijn. Volgens die plaatsen draagt de Heere zijnen apostelen op, het Evangelie alom te prediken en na behoorlijk onderwijs, de geloovigen te doopen in den naam des drieëenigen Gods, daardoor de weldaden des verbonds hen verzegelende. Niet door den doop, maar door het geloof, als middel of instrument, wordt de zaligheid verkregen, welke door den doop wordt verzegeld. Voor volwassenen, die met bewustzijn de weldaden des verbonds in Christus aannemen of verwerpen, wordt het geloof tot den doop vereischt (gelijk ook thans in betrekking tot de Joden en de Heidenen); maar de kinderen, als in hunne ouders begrepen en geheiligd, moeten gedoopt worden, vóór zij met bewustzijn gelooven (vgl. Hand. 2 : 39; 1 Cor. 7 : 14). Tot vertroosting en versterking in hunne moeitelijke taak, verzekert de Heere hun zijne nabijheid tot aan het einde der wereld. Aan vijfhonderd broeders tegelijk verscheen de Heere hoogst waarschijnlijk in Galiléa. Weten wij van deze verschijning niets met zekerheid, zij moet van groote beteekenis geacht worden, daar al deze broeders als getuigen voor de waarheid van Jezus' opstanding zijn opgetreden en nog velen hunner in Paulus' dagen als levende getuigen bestonden, terwijl anderen reeds in den hemel den Heere eeuwig in zijne heerlijkheid mochten ontmoeten. De laatste verschijning op aarde had plaats op den Olijfberg, bij Jezus' hemelvaart.

Zijn deze verschijningen onomstootelijke bewijzen voor de voorwerpelijke waarheid van 's Heeren opstanding, zij baten ons niet, zoolang die waarheid niet aan ons persoonlijk geopenbaard en bevestigd is. Paulus vindt hiervan dan ook het sterkste bewijs in zijn eigen aanschouwing van den verheerlijkten Christus, waardoor hij als een „ontijdig geborene” d. i. een nietswaardig, nietsbeduidend schepsel, door de genade Gods, van een driest vervolger tot een blijmoedig en krachtig getuige geworden is van de waarheid van 's Heeren opstanding, als de oorzaak zijner rechtvaardigmaking, de grond zijner zaligheid, de waarborg zijner eeuwige verheerlijking. Zoo moet ook in de levendmakende werking, die van den levenden Christus in onze ziel uitgaat en in de levende gemeenschap met Hem, voor ons het krachtig bewijs zijner werkelijke opstanding gevonden zijn.

Ook is de Heere in den staat zijner hemelsche heerlijkheid, lichamelijk verschenen aan Stefanus (vgl. Hand. 7 : 56), meermalen aan Paulus (vgl. Hand. 9 : 3; 18 : 9; 22 : 17; 23 : 11; 2 Cor. 12 : 2) en eindelijk aan Johannes op Patmos (vgl. Openb. 1). In die hemelsche heerlijkheid blijft Hij tot op zijn zichtbare wederkomst, om te oordeelen de levenden en de dooden (vgl. Hand. 1 : 11; Op. 1 : 7). Eens zullen allen, die Hem als den levenden Christus voor eigen hart hebben leeren kennen, Hem in zijn lichamelijke heerlijkheid aanschouwen en die lichamelijke heerlijkheid mede deelachtig wezen (Phil. 3 : 20, 21; 1 Cor. 15 : 49; Col. 3 : 4; 1 Joh. 3 : 2). Daartoe

echter moet Hij niet alleen voor ons, maar ook in ons opgestaan zijn (vgl. Rom. 6 : 4, 5; 8 : 11).

29 Mei. *Hemelvaart.*

Hand. 1.

Te leeren: Hand. 3 : 21; Ps. 68 : 9 of 47 : 3.

Na veertig dagen lang de krachtigste bewijzen voor de werkelijkheid zijner lichamelijke opstanding gegeven te hebben, verlaat de Heere Jezus voor goed deze aarde, waarop Hij den raad Gods tot zaligheid en heerlijkheid zijns volks volkomen heeft volbracht. Voor de laatste maal vergadert Hij zijne discipelen om zich, en het aardsch Jeruzalem voor immer verlatende, gaat Hij met hen naar den Olijfberg (dicht bij Jeruzalem gelegen, door den hof van Gethsemané er van gescheiden) om van daar het hemelsch Jeruzalem binnen te gaan. Onderweg geeft Hij hen zijn laatste bevelen, o. a. dat zij van Jeruzalem niet mochten scheiden, alvorens zij de toegezegde belofte des Heiligen Geestes ontvangen hadden, waarmede zij gedoopt (overstort) en verzegeld zouden worden. Op de vraag, of Hij in deze dagen het koninkrijk weder zou oprichten, geeft Hij geen rechtstreeksch antwoord. Hij bestrijdt en verwerpt hunne verwachting niet geheel, daar werkelijk de geestelijke oprichting van het koninkrijk Israels onder Hem, den waren Zoon van David, als eeuwig Koning, in de volheid der tijden zou plaats hebben. Maar hoewel zij blijkbaar een geestelijke herstelling verwachtten, is toch die verwachting aardschgezind en beperkt, als zich tot den besloten kring van Israels natie en tot dezen tijd en deze wereld uitstrekkende. In plaats van hun nu een bepaalde verklaring omtrent den aard, het wezen, de strekking van zijn koninkrijk te geven, antwoordt Hij hun, dat het hun niet toekomt te weten de tijden en de gelegenheden, welke de Vader, wien het koninkrijk eeuwig toebehoort (vgl. 1 Cor. 15 : 28) in zijn eigen macht gesteld heeft (vgl. Mark. 13 : 32); maar zij zouden den Heiligen Geest ontvangen, die hun het ware wezen en de geestelijke beteekenis van zijn koninkrijk zou leeren verstaan en hen bekwamen kon, om door getuigenis van het Evangelie, dat koninkrijk van uit Jeruzalem door geheel Judea en Samaria tot aan de einden der aarde uit te breiden.

Plotseling, onder het spreken, rijst Hij voor het oog der verbaasde en ontroerde jongeren, lichamelijk omhoog, zooverre zichtbaar opstijgende, tot een wolk Hem voor hunne oogen verborg. In plaats van hun geliefden Heiland zien zij uit de wolk twee engelen verschijnen, welke hun de troostvolle tijding brengen, dat dezelfde Jezus, die nu lichamelijk is opgevaren naar den hemel, eenmaal *alzo* (d. i. lichamelijk in heerlijkheid op de wolken) zal wederkomen, gelijk zij Hem hebben zien henenvaren; waarom zij

Hem niet nu, maar in de toekomst der eeuwen moeten weder verwachten. Hoezeer ontroerd en bedroefd door zulk een scheiding, gaan zij getroost naar Jeruzalem terug, de belofte verwachtende, hun door den scheidenden Heiland toegezegd.

De *persoon*, die ten hemel vaart, is de Zoon Gods, niet naar zijn *Goddelijke*, maar naar zijn *menschelijke* natuur. De Zoon Gods keert weder naar de plaats, door Hem verlaten, waar Hij als God in eeuwige heerlijkheid onveranderlijk blijft (vgl. Joh. 3 : 13; 6 : 62; 16 : 16; Eph. 4 : 8); maar gaat in zijne aangenomen menselijke natuur naar den hemel, om deze daar in volmaaktheid en heerlijkheid te openbaren. Hij *vaart op* naar zijn *Goddelijke*, Hij *wordt opgenomen* naar zijn *menschelijke* natuur. In den hemel blijft Hij, in zijn menselijke natuur, beperkt, tot op het oogenblik van zijne wederkomst (vgl. Hand. 3 : 21). (Luther dwaalt in zijn geloof aan een alomtegenwoordigheid van het lichaam Christi). De *wijze* van zijne hemelvaart was in stille majesteit (vgl. daarentegen 2 Kon. 2 : 11) voor het oog der jongeren. Maar wat achter die wolk geschied is, is ongetwijfeld te luistervol, om door een mensch te kunnen worden aanschouwd. Of zouden de hemelsche legerscharen, die zijn intrede in den staat zijner verneering op zoo verhevene wijze hebben verheerlijkt (vgl. Luk. 2 : 13, 14; Hebr. 1 : 6), die Hem in alles ten dienste stonden of op zijn enkel bevel voor hem gereed zouden hebben gestaan (vgl. Matth. 4 : 11; Luk. 22 : 43; Matth. 26 : 53; Joh. 1 : 52), die Hem bij zijne opstanding als 't ware hebben begroet als Overwinnaar des doods; ook nu en nu vooral niet Hem zijn tegemoetgesnel, om Hem, hun Hoofd en Heere, de hulde te brengen in de heerlijkheid zijner verlorene menselijke natuur en Hem hun dank te betalen voor de verlossing der kerk, waardoor ook hunne zaligheid verzekerd is (vgl. Ps. 24 : 7—10; 47 : 6, 7; 68 : 19; Eph. 1 : 21; 1 Petr. 3 : 22).

De *plaats* die de Heere ingenomen heeft is aan de rechterhand Gods des Vaders, d. i. de hoogste heerlijkheid boven alle schepselen, waarop Hij recht heeft als Zoon Gods maar ook als Middelaar, als door de verdienste zijner gehoorzaamheid verworven (vgl. Phil. 2 : 9; Hebr. 1 : 3, 4; 2 : 9). Daar *zit* Hij d. i. daar is Hij blijvend tot op zijn wederkomst, en wel als Hoofd zijner kerk of van zijn lichaam, om haar ten goede te strekken. Ten *eerste* strekt Hij daar tot waarborg dat de leden des lichaams als in Hem, het Hoofd, verheerlijkt, ook dadelijk met Hem verheerlijkt zullen worden en de plaats zullen ontvangen voor hen bereid (vgl. Joh. 14 : 2, 3; 17 : 24; 20 : 17; Eph. 2 : 6; Coll. 3 : 4). Ten *tweede* is Hij als Middelaar daar tot *Profeet*, die door zijn woord en geest zijne kerk onderwijst (Joh. 14 : 26; 16 : 7, 12—14; Hand. 2 : 33), tot *Hoogepriester*, die eeuwig met het volbrachte offer der verzoening voor de zijnen bij den Vader intreedt, om voor hen te bidden (vgl. Rom. 8 : 34; Hebr. 9 : 24; 7 : 25; 1 Joh. 2 : 1).

Tot *Koning* is Hij aan 's Vaders rechterhand verheven, om over zijne kerk (vgl. Eph. 1:22, 23) en van uit zijne kerk over alle dingen, ook over zijne vijanden te regeeren (vgl. Ps. 110:1, 2; 1 Cor. 15:25; Eph. 2:20—22; Hebr. 2:8) en al de zijnen met zich tot de heerschappij, voor hen bekleed, te voeren (vgl. Matth. 19:28; 2 Tim. 2:11; Op. 3:21). Is Hij als Hoofd zijns lichaams verheerlijkt, de leden des lichaams moeten met hun Hoofd in den hemel gemeenschap oefenen en de hemelsche dingen zoeken te betrachten (vgl. Phil. 3:20; Coll. 3:1), Hem als Hoofd volgen, gehoorzamen, verheerlijken (vgl. Ps. 45:12; Rom. 14:8, 9) en Hem in zijne heerlijkheid tot hunne verlossing verwachten (vgl. Phil. 3:20; Tit. 2:13; Openb. 22:20), om eeuwig met Hem in zijne heerlijkheid te deelen (vgl. Phil. 3:21; Coll. 3:4; 1 Joh. 3:2).

MEDEDEELINGEN.

Op veler verzoek heeft de Redactie besloten om dit blad niet meer om de twee maanden uit te geven, maar per maand. Hieraan is evenwel een groot bezwaar verbonden. Door de maandelijksche uitgave, die tevens vergroot wordt, zullen meer kosten gemaakt moeten worden. Om hierin te voorzien, vraagt de Redactie de medewerking van de onderwijzers in Nederland, opdat de maandelijksche uitgaaf van langen duur moge zijn. Alleen wanneer de lezers van „Capadose” zich beijveren om ieder twee nieuwe abonné's aan de Redactie op te geven, en van de gelegenheid gebruik maken om alle mogelijke mededeelingen, wenken, vragen, opmerkingen en verhalen voor plaatsing in het orgaan op te geven, kan de uitbreiding van dit blad bestendig worden. Ieder die dus wat op het hart heeft, zegge het aan de Redactie en zoo mogelijk zal het in het eerstvolgende nummer worden opgenomen, mits het voor plaatsing vatbaar is. Alle berichten worden vóór den 10ten van iedere maand ingewacht, om in het eerstvolgend nummer geplaatst te kunnen worden; wat na dien datum komt, moet tot de volgende maand wachten.

Met verlangen ziet de Redactie de vruchten van de samenwerking tegemoet.

Naar ons werd medegedeeld, is de Zondagsschool-vereening „Het Vischnet” te Amsterdam, ontbonden. Door een klein verschil onder de broeders is dat vischnet gescheurd, en hoewel het de koninklijke goedkeuring had, bleek het toch niet bestand te zijn tegen onderling verschil. Dat verschil zat niet in het onderwijs zelf, noch in de belijdenis, maar in kleinigheden. Dat is te betreuren. Daartoe moest het niet komen. Juist om de koninklijke goedkeuring,

welke aan deze Vereening was verleend, hadden de broeders tot scheuring van het net niet moeten overgaan. Het „den ander uitnemender te achten dan zichzelf,” ware hier het eenige maar ook het beste redmiddel geweest. Verblijdend mag het evenwel heeten, dat de twee stukken waarin het net lag, thans ieder op zichzelf den arbeid hebben voortgezet, en met alle naarstigheid blijken vervuld te zijn. Spare de Heere hen voor verdere scheuring en moge Hij uit dit kwade nog het goede scheppen, opdat er nog eens twee groote sterke netten uit het éene geboren worden.

Met blijdschap kan worden medegedeeld aan alle belangstellenden in den zondagsschoolarbeid, dat aan den Rijndijk, gemeente Voorschoten, een zondagsschool is opgericht. Jarenlang werd bij enkele broeders aldaar de behoefte tot het oprichten eener zondagsschool in dat deel der gemeente gevoeld en thans vernam het Bestuur van den Bond van Nederl. Geref. Zondagsschool-onderwijzers en onderwijzeressen, dat met een veertigtal kinderen die zondagsschool is geopend. Voorzeker een groot getal voor ieder, die met de toestanden aldaar bekend is.

Moge dit zaadje, dáár geplant, onder 's Heeren zegen opwassen tot een boom, rijke vruchten voortbrengende des geloofs en der bekeering waardig, en dragen wij de onderwijzers op in onze gebeden voor den troon zijner genade.

Het bestuur van die zondagsschool bestaat uit de broeders: A. Vermeulen, President; J. v. d. Zwart, Secretaris; J. Rutgers, Penningmeester.

VRAGEN.

1. Wat wordt verstaan onder het „Koninkrijk der hemelen.”
2. Hoe werd de melaatsche in Israel gereinigd?
3. Bewijs eens, dat het Nieuwe Verbond de vervulling is van het Oude Verbond.
4. Waarom werden Jacobus en Johannes Boanerges genoemd? Mark. 3:17.
5. Welk verschil was er tusschen het verraad van Judas en de verloochening van Petrus.
6. Welke overeenkomst bestond er tusschen het Joodsche en het Christelijke paaschfeest.

Gaarne ontvangt de Redactie een beknopte beantwoording van een der bovenstaande vragen; om die, indien het voor de onderwijzers van belang kan zijn, in ons blad op te nemen.

CAPADOSE.

Maandblad van den Bond van Nederlandsche Gereformeerde Zondagsschool-Onderwijzers.

PRIJS PER JAARGANG f 1.—.

UITGEVERS:
HÖVEKER & ZOON.
AMSTERDAM.

PRIJS DER ADVERTENTIËN:
10 Cents per regel.

Toelichtingen bij den Rooster voor 1892.

5 Juni. *Pinksteren. Uitstorting des Heiligen Geestes.*
Hand. 2.

Te leeren: Hand. 2 : 33; Ps. 133 : 2 of 72 : 10.

Gehoorzaam aan 's Heeren bevel, bleven de discipelen te Jeruzalem, waarschijnlijk in dezelfde zaal (vgl. Joh. 20 : 19), wachtende op de komst van den Heiligen Geest, die hun beloofd was. Alle bijzondere vrienden en vriendinnen des Heeren, ten getale van honderd twintig, vergaderden zich aldaar met elkander, onder gebed en smeeeking, zich oefenende in de gemeenschap met hun verheerlijkt Hoofd en met elkander, en den beloofden Geest verbeidende. De verheerlijking van den Herder bracht de verstrooide schapen weer bijeen (vgl. Zach. 13 : 7; Joh. 16 : 32), die straks door den Heiligen Geest, als leden van één lichaam, werden saamgebonden. Dit *biddend* verwachten van den Heiligen Geest, vooral in *eendrachtig* samenzijn, in *gehoorzaamheid des geloofs*, strekt ons ten voorbeeld (vgl. Luk. 11 : 13; Joh. 15 : 7; 16 : 23; Matth. 18 : 19; 1 Joh. 5 : 14, 15).

Tien dagen bleven zij de komst van den Heiligen Geest verwachten, die op het Pinksterfeest werd uitgestort. Het Israëlietisch Pinksterfeest, een der drie groote feesten (vgl. Lev. 23 : 15—21), was een *oogstfeest*, waarop de eerstelingen van den tarweoogst in brooden, den Heere in den tempel geofferd werden; ook werden daarbij een geitebok en twee lammeren ten zoenoffer en zeven éénjarige lammeren, een jongen var en twee rammen ten brand- of dankoffer opgedragen. In lateren tijd is het Pinksterfeest ook gesteld tot een gedachtenisfeest aan de wetgeving op Sinaï, die vijftig dagen na den uittocht uit Egypte plaats had. (Vandaar de naam *pentecoste* of *pinksteren* d. i. *vijftigste*).

Opmerkelijk is het, dat, waar de Heere Jezus op *Paschen*, als het ware Offerlam, ter verzoening en verlossing uit den dood is verreezen, de Heilige Geest

op *Pinksteren* uitgestort werd. Immers door dien Geest zijn de eerstelingen van den oogst der zielen, als leden der kerk, den Heere toegewijd, en is de wet, op steenen tafelen gegrift, in de harten geschreven, waardoor hare beteekenis in het Nieuwe Verbond, als niet ter rechtvaardigmaking, maar ter heiligmaking strekkende, verwezenlijkt is (vgl. Jer. 31 : 31—34; Ezech. 36 : 26, 27; 2 Cor. 3 : 3).

De Heilige Geest is de *derde* persoon in het drie-eenig Goddelijk wezen, gelijk in wezen met den Vader en den Zoon, en hoewel de derde in de orde van bestaan, van openbaring en van werking, is Hij in geen enkel opzicht minder dan de twee andere personen. Hij gaat uit van Vader en van Zoon (vgl. Joh. 15 : 26; Hand. 2 : 33), door dezen wel gezonden, maar nochtans zelfstandig uitgaande en optredende. Hij is derhalve niet een kracht, een adem, een geest, onbewust van zichzelf, maar een van zichzelf bewuste *persoon*, die zich zelfstandig van den Vader en den Zoon onderscheidt. Als zoodanig treedt Hij op in de *schepping* (vgl. Gen. 1 : 2; Ps. 33 : 6), is Hij werkzaam in de *verlossing*, door in Maria in te dalen (vgl. Luk. 1 : 35) en op Christus neder te dalen en Hem te zalven tot zijne middelaarsambten (vgl. Matth. 3 : 16); maar vooral heeft Hij zijne beteekenis voor ons in de *heiligmaking*, d. i. in de wedergeboorte, waardoor Hij *in* ons werkt, om ons te brengen tot geloof en bekeering en ons door heiligmaking tot de eeuwige heerlijkheid te bereiden.

Op den pinksterdag werd de Heilige Geest in volle mate op de kerk, als het lichaam Christi uitgestort, om eeuwig in haar, als één geheel, te blijven (vgl. Joh. 14 : 16, 17). Voorheen kon Hij niet in die mate en tot dat doel uitgezonden worden, omdat het Hoofd des lichaams nog niet verheerlijkt was, door wien de weldaden des verbonds zijn verworven en de verlossing der kerk tot stand gebracht is, welke de Heilige Geest toepassen en mededeelen zou aan de uitverkorenen (vgl. Joh. 7 : 39; 16 : 7, 12—14). Toch was de Geest ook onder het Oude Verbond

werkzaam, maar meer in de afzonderlijke geloovigen (vgl. Ps. 51:13; 143:10). Wat zijne werkingen en gaven betreft, wij hebben deze te onderscheiden in *gewone of zaligmakende*, die in ons hart geschonken, ons onmisbaar zijn en ons eeuwig deel blijven en in *buitengewone*, uiterlijke, tot eenig bijzonder ambt of taak, door God opgelegd, bekwaammakende, in welke werking Hij kan gemist en ook kan ontnomen worden (vgl. Exod. 31:3; 1 Sam. 10:6; 16:14; 1 Cor. 12:6—11; Hebr. 6:4). Toch kunnen beide werkingen en gaven des Heiligen Geestes in één persoon aanwezig zijn, gelijk in Christus in volle mate (vgl. Jes. 11:2; Joh. 3:34). Vooral werkte de Heilige Geest onder het Oude Verbond in de *profeten*, door wie Christus reeds aangaande zichzelf en den raad der verlossing getuigenis gaf (2 Sam. 23:2; Jes. 61:1; 1 Petr. 1:11). De Heilige Geest heeft zijn eigen volledige openbaring door de profeten aangekondigd (vgl. Jes. 44:3; Ezech. 36:27; Joël 2:28, 29) en komt, na den weg voor Christus ter verlossing bereid te hebben, op den bestemden tijd, om die verlossing, *voorwerpelijik* door Christus aangebracht, *onderwerpelijik* in de kerk te verwezenlijken.

Wat de *wijze* van zijne openbaring aangaat, Hij komt *haastelijik*, d. i. onverhoeds en met snelheid, uit den hemel, waar Hij met den Vader en den Zoon troont en vanwaar Hij door den Zoon, die daar boven als Hoofd verheerlijkt is, van den Vader wordt gezonden; zich kenbaar makende door een geluid als van een geweldig gedreven wind, die met onweerstaanbare kracht door alles heendringt en het geheele huis vervult, waar de discipelen zijn gezeten. De wind is het sprekend beeld van den Geest, die in de oorspronkelijke taal *adem, blazing, wind* genoemd wordt (vgl. Joh. 3:8). Gelijk de wind dringt Hij door het hart, om daarin al het verkeerde omver te werpen en het te vernieuwen, te zuiveren. Zijn *geluid* verbeeldt de *stem van het Evangelie*, dat alom verkondigd en gehoord, door het geloof verstaan wordt (vgl. Rom. 10:17, 18). Dat het geheele huis er mede vervuld wordt, geeft te kennen, dat het evangelie over de *geheele* aarde gebracht zal worden, of ook, dat de *geheele* mensch, door Hem wedergeboren, met zijne gaven en krachten zal zijn vervuld (vgl. Hand. 6:3, 10; 7:55; Eph. 3:16, 19).

Op aller hoofden, waarschijnlijk echter alleen van al de *apostelen*, vertoonden zich voor aller oog vlammen, in den vorm van verdeelde tongen, waardoor werd aangeduid, dat de Heilige Geest met de *kracht des vuurs* in hen werken en door hen *spreken* zou (vgl. Matth. 3:11; Jer. 23:29; Luk. 21:15; Hand. 6:10); terwijl de verdeelde tongen minder de tweeledige openbaring in wet en evangelie, dan wel de *verdeelende* en *scheidende* werking van het Woord, door de kracht des Heiligen Geestes, voorstellen (vgl. Hebr. 4:12).

Openbaarde de Heilige Geest zich in dat zichtbaar teeken *boven* hen, gelijk in dat van een *duif* op

het hoofd van den Heere zelve (vgl. Matth. 3:16). Hij openbaarde zich in zijn krachtvolle werking *in* hen, door hen innerlijk, gelijk de zaal uiterlijk, geheel met zijne tegenwoordigheid te vervullen. Door die overweldigende kracht des Heiligen Geestes begonnen zij te spreken met *andere talen*, zooals de Geest hen gaf uit te spreken. Niet in het *gehoor* der aanwezigen werkte de Heilige Geest, zoodat slechts andere talen *gehoord* werden, maar in den geest der apostelen, die werkelijk andere talen *spraken*. Het oordeel, bij Babels torenbouw op het menschelijk geslacht gelegd, werd hier opgeheven. Wel werd niet de eenheid der talen hersteld, maar de verscheidenheid der talen was geen beletsel, om door het evangelie alle volken, van welke taal ook, tot één volk te vergaderen, dat in één taal één God, als Vader in Christus, belijden en verheerlijken zou (vgl. Zach. 14:9; Openb. 14:6; Phil. 2:11).

Dat het wonder niet in het gehoor der aanwezigen, maar in de spraak der apostelen bestaat, blijkt duidelijk hieruit, dat de saamgestroomde menigte, uit alle oorden te Jeruzalem gekomen, om het pinksterfeest te vieren, in verbaasheid verklaarde, dat zij allen in hun eigen taal uit den mond dier Galileërs de groote werken Gods hoorden verkondigen. Opmerkelijk, dat de Geest op dit feest werd uitgestort, nu zoovele vreemdelingen binnen Jeruzalem zich bevonden. Zij worden godvruchtige Joden genoemd, omdat zij getrouw den uiterlijken godsdienst waarnamen, daar niet allen waarlijk godvruchtig bleken (vgl. vs. 13). Uit de opnoeming der onderscheidene landen en volken blijkt, hoever de Joden verspreid waren, die op het pinksterfeest tot Christus gebracht, de kennis van het evangelie in al die landen konden verbreiden.

Geheel onderscheiden was de uitwerking van wat daar gezien en gehoord werd. Sommigen werden met ontroering en twijfelmoedigheid vervuld en vroegen belangstellend: „Wat wil toch dit zijn?” Anderen dreven er den spot mede, het aan dronkenmanswaanzin toeschrijvende. De werking van den boozen en van den Heiligen Geest is voor den verblinden zondaar niet te onderscheiden; de opzettelijke gelijkstelling daarvan is een zonde tegen den Heiligen Geest, waarvoor geen vergeving mogelijk is (vgl. Mark. 3:28—30).

Petrus, als de eerste in den discipelkring, en nu door den Heiligen Geest aangegrepen en bezielde, hield nu een rede, welke ons de wonderdadige kracht des Heiligen Geestes in zulk een eenvoudigen, ongeleerden man doet bewonderen. Alle vrees, alle twijfel is geweken; met bewonderenswaardige kracht geeft hij getuigenis van hetgeen hij voorheen onmogelijk kon verstaan (vgl. Matth. 16:22), daartoe door den Heiligen Geest bekwaam gemaakt en gedreven (vgl. Luk. 12:11, 12; 21:15; Joh. 14:26; 15:26, 27; 16:13, 14). Eerst wederlegt hij op kalme, waardige, overtuigende wijze de spotters; daarna toont hij aan,

dat nu de profetie van Joël begon vervuld te worden (vgl. Joël 2 : 28—32) en verkondigt voorts den gekruisten Jezus, als den waren Messias, die volgens Gods bepaalden raad alles moest ondergaan, wat de Joden Hem, tot hun eigen oordeel, hadden aangedaan, daarbij zich vooral op David beroepende, die niet van zichzelf, maar van den Messias had gesproken, wat alleen door Jezus was verwezenlijkt, die uit den dood verzezen (wat door vele getuigen was bevestigd) en aan Gods rechterhand verheerlijkt, den Heiligen Geest, voor zijne kerk verworven, naar zijne belofte, op dezen dag uitstortte en daardoor voor het gansche huis Israels het onwederlegbaar bewijs gaf, dat Hij, die door hen gekruist was, de ware Christus was. Deze rede, met zoo krachtige bezieling en heilige geestvervoering uitgesproken, maakte door de werking des Heiligen Geestes een overweldigenden indruk op de meeste toehoorders, die verslagen van hart heilbegeerig uitriepen: „Wat zullen wij doen, mannen broeders?” Daarop wees Petrus op de noodzakelijkheid, om zich tot God te bekeeren, in Christus als den eenigen Zaligmaker te gelooven en in zijnen Naam gedoopt te worden, waardoor ook zij de gave des Heiligen Geestes zouden ontvangen, die de beloften, hun en hunnen kinderen, als tot Israel behorende naar ook allen, die de Heere uit de Heidenen roepen zou, toegezegd en toekomstige, aan hen zou verzegelen. Met nog veel meer woorden, ons niet geboekt, vermaande hij hen, hoofdzakelijk om zich van dat verkeerde geslacht af te scheiden en tot behoudenis te komen. Dit woord had zulke krachtige uitwerking, dat drieduizend op eenmaal tot bekeering en geloof in Christus kwamen en door den doop zich in de kerk lieten inlijven, om als de eerstelingen van den oogst Christi te strekken. Wondervolle werking van den Heiligen Geest, die alleen de kracht aan het woord geeft! De heerlijke werking van den Heiligen Geest bleef zich voortdurend in de eerste gemeente openbaren, die door geloof en liefde zoo heerlijk uitblonk, dat nooit weder zulk een paradijs-toestand in de kerk op aarde gevonden is. Eerst in den hemel zal deze toestand volmaakt geopenbaard worden.

12 Juni. *De kreupelgeborene.*

Hand. 3.

Te leeren: Matth. 10 : 8; Ps. 146 : 6 of 119 : 23.

Niet alleen door het woord, ook door de daad, openbaarde zich de Heilige Geest, die daardoor aan het woord des evangelies, ter uitbreiding der kerk, getuigenis gaf en zijn heilaanbrengende kracht, van den verheerlijkten Hoogepriester uitgaande, deed ervaren (vgl. Mark. 16 : 17, 18, 20; Hand. 14 : 3, Hebr. 2 : 4). Petrus en Johannes, als de voornaamsten der apostelen, die nauw aan elkander verbonden waren door liefde en geloof, gingen, gelijk zij gewoon waren, op

naar den tempel (de tempel lag op den heuvel Moria, vandaar de uitdrukking: *opgaan*, omtrent de negende ure (3 ure 's namiddags), ten einde hun *avondgebed* op te zenden. Gewoonlijk bad men driemaal daags, des morgens te 9 ure; des middags te 12 ure en des namiddags of 's avonds te 3 ure (vgl. Ps 55 : 18; Dan. 6 : 11; Hand. 10 : 9). Uit het volgen dezer gewoonte blijkt, dat de apostelen zich geheel als Israëlieten bleven gedragen. Aan een der deuren des tempels (de tempel had negen deuren met goud en zilver overtrokken) de *Schoone* genaamd, (omdat zij als van Corinthisch koper vervaardigd, bijzonder fraai en glansrijk was), zat een bedelaar, een kreupelgeborene, een aalmoes van de tempelgangers begeerende, (volgens Deut. 15 : 4—11, zouden er wel armen blijven, maar *bedelaars* mochten niet gevonden worden). Door de apostelen vermaand op hen te zien, als blijkt dat hij zijn vertrouwen op hen stelde, zag hij hen aan, in de hope iets van hen te ontvangen. Maar de apostelen, zelf arm zijnde, verklaarden hem geen stoffelijke gave te kunnen geven, doch iets beters hem te willen schenken. „In den Naam van Jezus Christus den Nazarener,” zegt Petrus, „sta op en wandel!” En de daad bij het woord voegende, grijpt hij hem bij de hand en richt hem op, zoodat hij oogenblikkelijk vast op zijne voeten stond. Hij verricht dat wonder in den Naam van Jezus Christus, d. i. door het geloof in Hem, door de kracht des Heiligen Geestes (vgl. Matth. 17 : 20; Luk. 10 : 17; Mark. 16 : 17). Hij noemt Jezus opzettelijk „Nazarener”, om de Goddelijke kracht van den verachten Jezus te openbaren. Uit het feit, dat Petrus niet alleen sprak, maar den man bij de hand greep, blijkt, dat de kracht des Heiligen Geestes, van Christus uitgaande, ook door het lichaam werkt en zich door aanraking mededeelt (vgl. Mark. 5 : 30; 16 : 18; Hand. 4 : 14; 19 : 11, 12). Gansch verrukt door dit wonder der genezing, innig dankbaar voor de grootste tijdelijke gave, n.l. de gezondheid hem geschonken, ging de genezene met de apostelen in den tempel, wandelende en springende, en lovende God. De daad der genezing had dus ook op zijne ziel een gunstige uitwerking, wel tot een voorbeeld voor alle genezen krankten. Met de grootste verbazing zagen allen dien welbekenden bedelaar, die ongeneeslijk kreupel heette te zijn, daar in den tempel gezond, springende en lovende. De genezene hield zich aan de apostelen, als zijne weldoeners, vast, ten teeken, dat hij aan hen zijne genezing had te danken en, als 't ware, om zijn verkregen gezondheid niet weder te verliezen. Onder een grooten toeloop volks wandelde de man met de apostelen in den voorhof van Salomo, door dezen koning gebouwd en niet bij de verwoesting des tempels vernietigd (vgl. Joh. 10 : 23). Opmerkelijk dat Jezus op aarde dáar was gesmaad, waar Hij nu zoo treffelijk verheerlijkt wordt.

Toen de apostelen bemerkten, dat men hun de eere der genezing toekende, verklaarde Petrus, dat

zij niet door hunne kracht of godzaligheid dit wonder verricht hadden, maar alleen door de kracht van Hem, die door zijn volk als Messias verworpen en zelfs als een moordenaar gekruisigd was, maar door God opgewekt en verheerlijkt, nu door hen dat wonder verricht had en wel door het geloof in zijnen Naam, door Hemzelve in de ziel gewrocht. Met welk een vrijmoedigheid wijst Petrus de Joden op de grootheid en de vloekwaardigheid hunner misdaad, in de verwerping van hun Messias, door Hem verheerlijkt! Niet ter hunner verontschuldiging, maar tot *verklaring* hunner misdaad, schrijft hij hunne verwerping van den Messias aan hunne *onwetendheid* toe (vgl. Luk. 23 : 34) waardoor hij die hooghartige Joden diep beledigt. Maar door hun moedwillige verwerping zijn zij juist instrumenten in Gods hand geworden, tot uitvoering van Gods raad, volgens welken Christus dat alles moest lijden tot verlossing van zijn volk (vgl. Hand. 2 : 23; 4 : 27, 28). Hij vermaant hen voorts tot bekeering en geloof in Christus tot vergeving hunner zonden, eer de tijd aanbreekt, dat dezelfde Jezus, die door hen gekruisigd, maar in den hemel verheerlijkt is en daar blijft tot op de tijden der wederoprichting aller dingen, wederkomt om hen te veroordeelen, wanneer zij Hem als den waren profeet, door Mozes en de profeten aangekondigd, verwerpen. Is de Christus als de Zoon Gods door God gezonden en opgewekt tot hunne verlossing, uit hen, als het zaad Abrahams, voortgekomen: op hen als bondelingen rust het recht en voorrecht, maar ook de dure verplichting, Hem als hunnen Verlosser aan te nemen. Deze roepstem tot geloof en bekeering komt ook tot ons als bondelingen, terwijl het nog de tijd der genade is, welke straks met de komst Christi voor eeuwig is geëindigd (vgl. Hebr. 2 : 3, 7 en 8).

19 Juni. *Petrus en Johannes voor den Joodschen Raad.*

Hand 4.

Te leeren: Luk. 12 : 8; Ps. 121 : 4 of 125 : 1.

Een krachtige gezegende uitwerking had de prediking van Petrus, zoodat het getal der geloovigen reeds tot 5000 klom. Die snelle vermeerdering was een doorn in het oog van de vijanden van Jezus, die door ongeloof verblind en verhard, het niet konden verdragen, dat die gehaatte Nazarener, wiens invloed zij meenden, dat met zijn dood zou geëindigd zijn, zoovele volgelingen verkreeg. Het waren meest eenvoudige menschen, behoorende tot de „schare die de wet niet wist” en die door de geleerden en godsdienstigen onder Israel gevloekt was (vgl. Joh. 7 : 49). Dezen waren zeer ontevreden, dat de apostelen uit dat volk zulk een grooten aanhang verkregen, waarom zij hen op gewelddadige wijze in hunne prediking verhinderden, door hen in boeien te

slaan en in bewaring te zetten tot den volgenden dag, waarop zij hen voor den Raad (het Sanhedrin) brachten, om verantwoording van hun vermetel optreden te doen. [De in vs. 1 genoemde hoofdman des tempels is een priester, die de hoofdwacht en het hoofdopzicht in den tempel had (vgl. Jer. 20 : 1). Anderen meenen dat hij een Romeinsch overste was (vgl. Luk. 22 : 4, 52)]. De geheele raad kwam toen samen bestaande uit de oversten (of militaire of kerkelijke) en ouderlingen (burgerlijke oversten) en schriftgeleerden (de wijzen onder hen, behoorende tot de farizeën en de sadduceën), welke laatsten vooral verbitterd schijnen geweest te zijn, omdat de apostelen de opstanding verkondigden, waaraan zij niet geloofden (vgl. Hand. 23 : 8). De voornaamsten in den Raad waren degenen, die tot het hooge priesterlijk geslacht behoorden, van welke vier genoemd worden, n.l. Annas, die toen hooge priester was, Kafafas zijn schoonzoon, Johannes en Alexander. De twee eersten schijnen beurtelings de waardigheid bekleed te hebben (vgl. Luk. 3 : 2; Joh. 18 : 13), wel een bewijs hoe diep het hooge priesterschap gezonken was (vgl. Cap. bl. 22). Datzelfde Sanhedrin, dat onlangs zijn Messias om godslastering ter dood veroordeeld en aan den wereldlijken rechter ter kruisstraf overgelyverd had, wilde nu ook zijn haat tegen de volgelingen van den vervloekten Nazarener koelen. Door den voorzitter ondervraagd, door welke kracht of door welken naam (d. i. op gezag van wien) zij die genezing verricht hadden, antwoordde Petrus (blijde, zoo gunstige gelegenheid te vinden, om den door hem gevloekten Jezus in zijn Goddelijke Messiaswaardigheid te verheffen), zich met volle vrijmoedigheid. Eerst wees hij zijne rechters op het onredelijke van dit gerechtelijk onderzoek, als ingesteld over een weldaad, aan een krank mensch geschied, om daarna hun te wijzen op Hem, Jezus den Nazarener, die als de Christus, de Messias, door hen gekruist, maar door God opgewekt was, en alzoo gebleken was die *steen* te zijn, welke volgens de profetie (Ps. 118 : 22) door de bouwlieden als onnut verworpen, maar door God tot *hoeksteen*, (de hoofdsteen, waarop het gebouw rust en waardoor het saamgehouden wordt) gelegd was. Door dien Naam van Jezus alleen was de kranke genezen, en wordt niet alleen de behoudenis des lichaams, maar ook de zaligheid der ziel verkregen (vgl. Matth. 1 : 21).

Welk een vrijmoedigheid in het belijden van den gekruisten Jezus, als de eenige oorzaak en bewerker onzer zaligheid en dat tegenover zulk een hooggeplaatste vijandige vergadering (vgl. Rom. 1 : 16)! Hier spreekt de Heilige Geest ook tot ons, die in Jezus' Naam alleen de oorzaak onzer zaligheid moeten vinden (vgl. Joh. 14 : 6). Verbaasd over die vrijmoedigheid, door die ongeleerde en slechte (verachtelijke) menschen betoond, die toch geen opvoeding of onderwijs genoten hadden en zulk een welspre-

kend getuigenis gaven, dat op zoo krachtige wijze was bevestigd, waartegen niets viel in te brengen, waren de rechters verbluft, bedrèmmeld en verlegen. Konden zij hen niet weerleggen, geen ander middel om hen te bestrijden bleef over, dan hen op hooghartige wijze te verbieden, in den Naam van Jezus meer te leeren of te handelen. Maar de apostelen, hun eigen rechtsgevoel inroepende, lieten hen zelf oordeelen, of zij mochten nalaten te spreken, waar God hen tot spreken drong, en alzoo den menschen, al waren zij ook rechters, meer gehoorzaam mochten zijn dan God. Dit antwoord, dat getuigt van de groote kracht en beslistheid huns geloofs, bepaalt ons aller gedrag tegenover onze meerderen. Gods woord, aan de conscientie bevestigd, eischt onvoorwaardelijke gehoorzaamheid, met terzijdestelling van alle menschelijke, daartegen strijdende, inzetten en bevelen. In plaats van door dit zoo beslist antwoord overreed te zijn, werden zij temeer met innerlijke woede vervuld, die zij niet durfden uiten, uit vrees voor het volk, dat wegens dit treffend wonder, aan den man verricht, die van zijne geboorte af, veertig jaren lang, kreupel geweest was, met hoogen eerbied voor de apostelen werd vervuld en van de waarheid hunner prediking overtuigd, Gode de eere er voor toebracht. Zij laten hen dus met weersin los en tot hunne medediscipelen terugkeeren, aan wie zij het voorgevallene mededeelden, met dit gevolg, dat zij in plaats van daarover bedroefd, beangst of bevreesd te worden, Gode vol blijdschap des geloofs dankten. Zij verheerlijkten God als den Schepper, die zijn eeuwigen raad door menschen, als zijne instrumenten, volvoerde, volgens de profetieën, dienaangaande gegeven, zoodat zoo min aan hen, als aan den Heere Jezus, Gods heilig Kind, iets kon worden gedaan, dat door God zelf niets was bepaald. In dat vertrouwen smeekten zij den Heere, dat Hij de bedreigingen hunner vijanden wilde tegengaan en hun vrijmoedigheid schenken, getrouw en krachtig zijn Woord te prediken om dit door wonderdaden in Jezus' Naam te bevestigen. Van de verhooring van dit gebed gaf de Heere getuigenis, doordien de plaats, waar zij aanwezig waren, werd bewogen en zij opnieuw, gelijk op den pinksterdag, door een buitengewone werking des Heiligen Geestes werden aangegrepen, welke hen met verheven kracht deed spreken. (De Heilige Geest was wel duurzaam in de gemeente werkzaam, doch openbaarde zich niet altijd, maar alleen in buitengewone omstandigheden, waar Hij het noodig keurde, op zulk een buitengewone wijze (vgl. Hand. 8 : 16; 10 : 44), zoodat Hij door zijne kracht zowel in het rijk der natuur als des geestes, beweging en omkeering aanbracht (vgl. Haggaï 2 : 6, 7). Door de bezielende werking des Heiligen Geestes werd er liefde, vrede, eenheid en gelijkheid onder de discipelen gevonden en ging er groote kracht van de apostelen uit; zoodat de gemeente groote gunst en achting verwierf bij

hen, die buiten stonden. Zulk een voorbeeldige toestand was ook nooit in de wereld gekend, daar de rijken hunne bezittingen verkochten en het geld, daarvoor verkregen, tot de apostelen brachten, die de armen daarvan naar behoefte uitdeelden. Onder deze rijke, zelfopofferende discipelen wordt met name genoemd Joses, bijgenaamd Barnabas (zoon der vertroosting, wegens de vertroosting, die hij door woord en daad gaf, een echte zoon van Levi, uit Cyprus afkomstig (vgl. Hand. 13 : 1, 4; 15 : 39). Wij vinden in de jeugdige gemeente een modelgemeente voor alle eeuwen, nooit volkomen weer gevonden. Hier is het echte socialisme, door den Heere gesticht (vgl. Joh. 17 : 21) tegenover het hedendaagsche, dat een gewrocht des satans is. Wel hebben wij hier niet te denken aan een geheelen afstand des bezits, een voorbeeld van de latere monniken*ascese*, maar aan een betoon van zelfopofferende liefde, waaruit de gemeenschap der goederen voortspoot (vgl. 2 Cor. 8 : 14).

26 Juni. *Annianus en Saffira. Vervolging der apostelen.*

Hand. 5.

Te leeren: Ps. 15 : 1, 2; Ps. 139 : 14 of 24 : 2.

Al spoedig ontstond in de jeugdige gemeente huichelarij, die zich juist het meest en het gevaarlijkst in den meest volkomen staat der kerk openbaart en openbaar gemaakt wordt. Zulke huichelarij pleegden Annianus en Saffira, welke in schijn hetzelfde deden als de andere vermogende discipelen, maar een zeker deel van de opbrengst van het verkochte goed terughielden, veinzende alles aan de apostelen te brengen. Niet in het gedeeltelijk verkoopen hunner bezittingen, maar in dat *veinzen*, in dat liegen lag hunne zonde, die door Petrus als een satanische boosheid, als een zonde tegen den Heiligen Geest, werd gebrandmerkt. Zij zochten den Heiligen Geest te bedriegen, die in de gemeente woonde en hen tot in het diepst der ziel doorgrondde, zoodat Petrus, als vervuld met den Geest, door Hem, en niet door anderen, van hun verborgen bedrog kennis droeg. Hij verklaart dat zij, door den Heiligen Geest te liegen, Gode zelve bedrogen, den Heiligen Geest alzoo als *God* voorstellende. Ontzettend was het gevolg dier ontdekking: Annianus viel dood terneder en werd terstond, als onrein, door de jongere discipelen uit hun midden uitgedragen en (buiten de stad) begraven. Dit was een geduchte straf, door den Heiligen Geest voltrokken. Petrus is hier slechts instrument, hoezeer met macht en gezag, krachtens zijn ambt, bekleed. Die straf werd niet alleen naar verdienste voltrokken, wegens leugen en bedrog en diefstal, aan het heilige gepleegd (vgl. Mal. 1 : 14; 3 : 8—10), en vooral wegens heiligschennis, den Heiligen Geest aangedaan, maar was ook noodzakelijk, om de insluipende werkingen des satans tegen te gaan, den hof des Heeren tegen

zijn indringende macht te bewaren en de eere Christi en zijner kerk te handhaven. Deze geduchte straf moest ook tot ernstige vermaning voor alle onoprechte belijders strekken, om zich aan den heiligen kring der discipelen te onttrekken, of voor hen, die buiten waren, alleen in oprechtheid zich bij hen te voegen. Geen wonder, dat daar vrees bij allen door dit ontzettend oordeel werd verwekt. Nog te sterker werd deze, toen ook de vrouw van Annanias, Saffira, niet wetende wat van haar man geworden was, de zaal binnenkwam en door Petrus ondervraagd, dezelfde verklaring als haar man gaf; waarom haar hetzelfde lot als dat van haar echtgenoot trof, met wien zij overeengekomen was, den Geest des Heeren te verzoeken (n. l. in zijn Goddelijke alwetendheid en rechtvaardigheid). Deze geduchte strafoefening, hoewel niet meer openlijk in dezen tijd voltrokken, moet ons krachtig tegen huichelarij en bedriegerij waarschuwen, welke hiernaamaals door den Heiligen Geest ontdekt zal worden en ons den eeuwigen dood zal berokkenen (vgl. 2 Cor. 5:10; 1 Cor. 4:4; Openb. 21:27; 22:15) en ons dringen tot de bede om waarheid en oprechtheid (vgl. Ps. 25:21; 26:2; 139:23, 24).

Werd door deze ontzettende strafoefening de kerk gezuiverd, bevrijd van en bewaard tegen onware leden; door de kracht des Heiligen Geestes, die niet alleen door het woord, maar vooral door de daden der apostelen werd betoond, werd zij krachtig uitgebreid, wel niet onder de aanzienlijken, die uit vrees voor verlies van hun aardsch bezit of van de eer en de gunst bij menschen, zich aan haar onttrokken, maar onder het volk, dat de apostelen in hooge achting hield en in steeds grooter getale geloofde. Niet slechts de mannen, ook de vrouwen kwamen tot het geloof en werden, tegen de gewoonte, op gelijke lijn met de mannen gesteld (vgl. Gal. 3:28). Zoo groot was de kracht, die van de apostelen uitging, dat zelfs de schaduw van Petrus tot genezing van allerlei kranken strekte, die op bedden en kussens op straat tot hem gebracht werden; ja zelfs kwamen er van buiten, op het gerucht dier genezende kracht, naar Jeruzalem; terwijl ook de booze geesten voor de macht van den Heiligen Geest moesten wijken. Tot welk een hoogen trap van macht en eer waren die eenvoudige visschers in zoo korten tijd verheven, als bewijs van de Goddelijke kracht van den verheerlijkten Christus en van de waarheid des evangelies (vgl. Mark. 16:17, 18, 20; zie ook Hand. 19:11, 12).

Die verheffing van den gevloekten Nazarener en zijn verachtelijke leerlingen, die snelle uitbreiding hunner leer, op zoo krachtige wijze bevestigd, was een doorn in het oog van de aanzienlijke kerkelijke Joden. 't Schijnt dat vooral de sadduceën, minder de farizeën, tegen de leer des evangelies waren gekant, omdat de grond en de hoofdinhoud ervan in de opstanding van Christus lag, wyl zij de opstan-

ding der dooden loochenden (vgl. Hand. 23:8). Met dezen samenverbonden, daar hij wellicht tot hen behoorde, besloot de hogepriester (Annas of Kajafas?) de apostelen (sommigen of allen is niet zeker) gevangen te zetten ter plaatse, waar het gemeen gevangen zat. Meende hij hierdoor den voortgang des evangelies te stuiten, hij bedroog zich, als niet met God rekening houdende, die een engel des nachts uitzond, om op wonderdadige wijze, zonder dat het eenigszins bemerkte werd, de deuren des kerkers te openen, de apostelen vrij te laten, hun bevelende, om vrijmoedig en met kracht in den tempel (in het voorhof van Salomo, als de verzamelplaats van al het volk) het volk (niet de aanzienlijken) al de woorden des levens te prediken [d. z. de woorden des evangelies, waardoor het eeuwige leven geopenbaard en geschonken wordt (vgl. Joh. 6:68)]. Met vrijmoedigheid voldeden zij in den morgenstond aan dit Goddelijk bevel. Intusschen riep de hogepriester den geheelen Grooten Raad bijeen, welke volgens sommigen niet alleen bestond uit de 70 leden van het Sanhedrin, maar ook uit andere oudsten, die leden van twee andere rechtbanken waren, zoodat die raad uit ruim honderd leden bestond. Tot hunne ontsteltenis ontvingen zij van de dienaren, uitgezonden om de apostelen uit den kerker te halen en voor hun vierschaar te stellen, het bericht, dat de apostelen verdwenen waren, zonder dat eenig spoor van ontvluchting te ontdekken was. Uit hunne verlegenheid werden zij gered door de ongeloofelijke tijding, dat de apostelen in den tempel predikten. Terstond werden de hoofdman en de dienaren daar heen gezonden, om hen te halen, echter met opdracht, hun geen geweld aan te doen, daar zij vreesden, dat het volk, dat geheel op de hand der apostelen was, hen steenigen zou. Voor den raad gesteld, verweet de hogepriester hen, dat zij zijn uitdrukkelijk bevel hadden overtreden en daardoor gansch Jeruzalem met hun leer (die zij verderfelijck achtten) vervuld hadden, waardoor zij het bloed van dien mensch (hoe verachtelijk van den Christus gesproken!) over hen wilden brengen. [Zij bedoelen hiermede, dat het volk, door de apostelen tot het geloof in Jezus, als den Messias gebracht, zijn dood aan hen wreken zou; blijk van hunne vrees voor de verwezenlijking van hunne verwensching (vgl. Matth. 27:25)]. Onbevreesd en beslist verklaarde Petrus, als tolk van allen, dat zij God meer gehoorzamen moesten dan de menschen (vgl. Hand. 4:19, 20); ja, zoo weinig stoorde hij zich aan hunne bedreiging, dat hij ook hun den Christus, als den door hen gekruisten, maar door God verhoogden Vorst en Zaligmaker verkondigde, die door zijn Heiligen Geest hen en alle geloovigen tot zijne getuigen geroepen had. Woedend over deze, in hun oog drieste onbeschaamdheid, wilden zij de apostelen dooden. Maar nu verwekte God een uitnemend pleitbezorger in Gamaliël, een hoog geacht en zeer geleerd man, lid van het San-

hedrin en hoofd van een rabbijnen-school, die ook de leermeester van Saulus (Paulus) geweest is (vgl. Hand. 22 : 3). (Dat hij een zoon van Simeon of een oom van Nicodemus zou geweest zijn en later Christen zou zijn geworden, is niet te bewijzen). Nadat de apostelen op zijn bevel verwijderd waren, vermaande hij de vergadering tot voorzichtigheid in het veroordeelen der apostelen, zich beroepende op twee volksleiders, Theudas en Judas den Galileër, die voor een tijd een grooten aanhang hadden gekregen, maar wier ster spoedig was ondergegaan. Was die beweging als niet uit God zijnde, door God zelven teniet gemaakt, ook de geheele zaak, door de apostelen voorgestaan, zou, indien zij niet uit God was, door God zelf vernietigd worden. Maar indien zij eens uit God was, dan mochten en konden zij het werk Gods niet vernietigen, want daardoor zouden zij tegen God zelven strijden. Zij moesten dus de geheele zaak Gode overlaten. (Van Theudas, die 400 man om zich verzamelde en omgebracht is, weten wij niets zekers; men vermoedt, dat hij onder keizer Augustus geleefd heeft. Van Judas Gaulonites of Galilaeus weten wij, dat hij ten tijde van Cyrenius, landvoogd van Syrië, gedurende de tweede beschrijving, tien jaren na de eerste, oproer gemaakt heeft. Er waren vele personen, die het Romeinsche juk moede, voorgevende de Messias te zijn, het volk tot oproer verwekten. Denk ook aan Barabbas.)

Het Sanhedrin gaf gehoor aan dien wijzen raad van Gamaliël, als door God ingegeven; maar liet de apostelen eerst geeselen. [Zij konden niet laten hun boosheid te koelen, door hun die wreede en schandelijke mishandeling op zoo onrechtvaardige wijze aan te doen (vgl. Luk. 23 : 22; Matth. 27 : 26; Joh. 19 : 1)]. Daarna konden zij heengaan, onder streng verbod in Jezus' naam meer te spreken. Met blijdschap ondergingen de apostelen die mishandeling, omdat zij verwaardigd werden, die pijn en dien smaad om Jezus' wil te mogen lijden (vgl. Matth. 5 : 12). Zij konden onmogelijk nalaten te zwijgen over den Heere Jezus, dien zij in den tempel en in de huizen (hier vinden wij een beginsel van huisbezoek) als den Christus verkondigen. Op welk een verheven trap van geloof blijken hier de apostelen te staan!

ALLERLEI.

Wat zal toch dit kindeke wezen?

(Slot.)

Daar gaan twee broeders tezamen in het veld. Hoe geheel verschillend is hun uiterlijk voorkomen. De een draagt in zijn wezenstrekken het kenmerk van stillen eenvoud en ootmoedige toewijding; zijn gang is bedaard ofschoon vast, en zijn houding wel recht maar niet aanmatigend.

De ander toont door onrustige bewegingen, een stijven hals en een koperen voorhoofd, dat zacht-

heid en eenvoud, ootmoed en opoffering hem vreemd zijn gebleven.

Ze zijn ons geen vreemden; voorwaar, de beide broeders zijn onzer aller broeders, de eerste kinderen onzer eerste ouders. 't Is Abel, wiens naam (ijdelheid) reeds aanduidt, hoe zijne moeder Eva in haar eerstgeboren zoon bedrogen werd, toen zij hem hield voor het „beloofde zaad,” dat der slang den kop vermorselen zou. En Kaïn, deze had reeds menige bitterheid aan zijne, en onze eerste, ouders veroorzaakt, vóór hij hun harten doorvljimde met den noodlottigen slag, die Abel daar aan zijne voeten deed nederstorten.

Wij allen kennen van kindsbeen af deze treurige geschiedenis. Wij allen weten, dat in de schaduw van datzelfde verloren Paradijs, waarin de wolf met het lam verkeerde, de leeuw en tijger 's menschen handen lekten, de eene broeder den anderen dood-sloeg. Wij allen hebben ons reeds als knapen en kleine meisjes boos gemaakt op dien boozen Kaïn, en ons later over hem bedroefd, en toch maar al te zeer vergeten, hoe menigmaal wijzelf in onze kinderkamer of in de binnenkamer des harten een dergelijk tooneel hebben opgevoerd.

Maar neen, ook dit leerden we later verstaan. We hebben in de Schrift gelezen: „Die zijn broeder haat, is een doodslager,” en wij hebben ons hart onderzocht en onszelfen schuldig bevonden. Dat stemde ons zachter jegens Kaïn, en we beklagden hem en zijns gelijken. Toch putten we zoo nog niet al de leering uit, die zijne droevige geschiedenis ons gaf. We zullen iets nader aan het doel komen, waartoe ons deze geschiedenis mede werd verhaald, als we onderzoeken wat de eerste aanleiding was, die Kaïn tot een broedermoorder maakte.

Zijn bleek en strak gelaat, waarop God zelf hem wijst, als Hij zegt tot Kaïn: „Waarom is uw aangezicht vervallen?” is een welsprekende commentaar op het woord uit de Spreuken: „Nijd is verrotting der beenderen.” Ja nijd, afgunst was het, die zijn leven vergalde, zijn genot verbitterde en zijn lichaam sloopte vóór den tijd. „Waarom is hij gelukkig en ik niet? Waarom is hij Gods gunstgenoot en de lieveling der ouders, en ik een „achteruit gezette,” een verstooteling?” Deze gedachten pijnigden hem dag en nacht.

Vanwaar komen ze? . . . Gaarne stemmen we toe, dat Adam en Eva betere opvoeders hadden kunnen zijn, dan ze waren.

Ze zouden het in het Paradijs zeker beter hebben gedaan dan daar buiten. En het zou hun daar ook heel wat gemakkelijker geweest zijn, daar het grootste struikelblok, de zonde, dan niet voor hun voeten gelegen had; maar, we moeten hen niet te hard vallen.

Immers, alles wat wij van opvoeding weten, steunt op een lange reeks van ervaringen door ons of anderen gemaakt, en daarvan konden de beide eerste menschen natuurlijk geen voorlichting ontvangen.

Wie zal het zeggen, of niet het diepe gevoel hun-

ner groote schuld, die een vloek bracht over al het geschapene, hun tucht heeft verlamd, zoodat zij zich nog machtelooser gevoelden tegenover de openbaring der zonde in de harten hunner kinderen, dan zij hadden behoeven te zijn, als hun oog op God zag, en daarbij op hunne verantwoordelijkheid. Voor ons echter staat een gansche stoet van vaders en moeders, een onafzienbare schare kinderen daarnevens..... Hun geschiedenis kan ons voorlichten. Een schip op het strand is een baken in zee.

Velen toch zien somtijds hun eigen kinderen wegwijnen door de jaloerschheid die ontzettende krankheid der ziel, welke het gezicht van den lijder zoodanig benevelt, dat hij al het goede, hetwelk hem ten deel valt, voorbijziet, en alleen een oog heeft voor hetgeen anderen genieten en hij meent te missen. Die vreeselijke krankheid, welke het gemoed zoodanig verontwerkelijkt, dat het op enkel liefkozigen en betuigingen van toegenegenheid wenscht gewiegd te worden en voor iedere andere aandoening dan zelfzucht stomp en koud blijft. Met huivering lezen wij menigmaal hare verwoesting op het gelaat en in het karakter van het kind, dat er aan lijdt. En wij vragen naar het geneesmiddel voor zooveel ellende.

Een bekwaam geneesheer niet alleen, maar ieder die twee goede oogen en vijf gezonde zinnen heeft, ziet het in, dat *voorkomen* nog beter is dan *genezen*. En met dit voorkomen moet reeds bij zeer jonge kinderen een aanvang worden gemaakt. Zij moeten het duidelijk zien, dat zij allen dezelfde plaats hebben in uw hart, dat gij geen ander boven hen voortrekt, ouders. Moeders schoot en vaders knie mogen niet uitsluitend het eigendom van dezen of genen uwer kinderen zijn. Ook mag de jongste niet alles vóór hebben, en moet hem niet alles worden toegegeven „omdat hij de jongste is.” Ook mag die het meest op u gelijkt of naar uw naam genoemd is, niet het meest door u aangehaald worden. Wilt gij voorrechten geven laat ze dan eerlijk verdienen, of geef ze geheel om niet, een van beiden; maar laat niet het minste aanzien des persoons daarbij in aanmerking komen.

Er is niets, dat deze zonde der jaloerschheid meer voedt, dan onbillijkheid in iederen vorm, hoe gering ook; want weet het ouders, uwe kinderen hebben meer gevoel voor recht en waarheid dan gij vermoedt.

Een vader, die zich op reis begaf, werd naar het station gebracht door vijf kinderen en de moeder. Vier zijn meisjes, en het knaapje dat nog geen drie jaren telt zit op moeders arm. „Als je na vier dochters te hebben gekregen eindelijk een zoon krijgt, ben je er zuinig op,” zegt de man tot een vriend en kust dien zoon verscheidene malen hartstochtelijk. Drie van de vier meisjes beginnen te schreien en het vierde draait ietwat preutsch het hoofd om.

„Wat scheelt er aan, kinderen?” — „Och, niets pa.”

Arme schapen; dat woord van pa is hun scherp

als een mes door het hart gegaan. „Zuinig” op den zoon, om ons geeft hij niet.” Nu schreien ze nog, straks zullen ze, als de oudste dochter, er zich over heen zetten en hoe langer hoe meer van haar vader vervreemden. Misschien ook blijven ze schreien en meer schreien tot ook hun aangezicht vervalt en pa hen zal moeten begraven. Hij heeft ze opgeofferd aan zijn „zoon”, daar hij zoo „zuinig” op was. Arme zoon ook, maar over hem spreken we maar niet. Denk aan vader Jakob en den „veelvervigen rok” dien hij aan zijn lieveling Jozef gaf. Wij laten nu het Godsbestuur, dat Jozef naar Egypte zond, buiten rekening, maar kwam niet al de ellende van Jakob en Jozef grootendeels voort uit dat noodlottig geschenk, hetwelk hij later met bloed bemorst moest herkennen?

Een groot kwaad is het zeker, om met de jaloerschheid te spotten, en er onze kinderen om uit te lachen. Ach ze voelen zoo fijn, en het doet hen zoo zeer. Maar evenzeer is een wekelijks medelijden af te keuren en ook een toegeven aan deze jaloerschheid door om harentwil onze kinderen temeer oplettendheden te bewijzen.

Zonder naijver kan de maatschappij niet bestaan zegt men; maar ach! de strook is zoo smal, die naijver van afgunst scheidt, en bij het wegwerpen van de tucht des Heeren, van het godsdienstig element in onze openbare schoolopvoeding, wordt, helaas, de naijver in onzen tijd de gewichtigste hefboom voor leerzaamheid en gedrag.

Hoe gevaarlijk is die hefboom! Hoogst zelden komt hij waterpas nedervallen of heft in een rechte richting op. De overgang tot afgunst en jaloerschheid is maar al te gemakkelijk.

„Maar,” hoor ik eene moeder vragen, „ik herinner mij volstrekt niet er aanleiding toe gegeven te hebben; toch sedert mijn tweede kind geboren werd is het eerste als een blad op den boom omgekeerd. Ik heb het even lief als vroeger, maar kan mij thans onmogelijk alleen met haar bezig houden. Het kleine broertje vraagt een deel van mijn tijd, mijn zorg, mijne liefde, mijn schoot en wat niet al?”

Welzeker moeder, dat is zoo. Maar hebt gij nu al eens beproefd om bij het oudere meisje liefde en zorg voor het kleine broertje te wekken? Laat haar u helpen, ook in de zorg voor het kleintje en toon u daarover tevreden; laat zij u iets voor hem aangeven, of hem iets brengen, daartoe zijn duizend gelegenheden. Het zusje moet niet gelegenheid hebben te denken, dat daar iets is gekomen tusschen u en haar; maar zij moet in het broertje een nieuwen band leeren zien, die u tezamen bindt. Behandel deze zaak vooral niet lichtzinnig, ge weet niet half wat er van afhangt voor tijd en eeuwigheid. Pleeg vooral raad met uwen God. Op gebogen knieën worden de moeielijkste lessen geleerd, al scheen het u ook eene onmogelijkheid ze ooit te beoefenen.

R.

CAPADOSE.

Maandblad van den Bond van Nederlandsche Gereformeerde Zondagsschool-Onderwijzers.

PRIJS PER JAARGANG f 1.—.

UITGEVERS:
HÖVEKER & ZOON.
AMSTERDAM.

PRIJS DER ADVERTENTIËN:
10 Cents per regel.

Toelichtingen bij den Rooster voor 1892.

3 Juli. *Stefanus*.

Hand. 6 en 7.

Te leeren: Matth. 10 : 21; Ps. 17 : 3. of 138 : 4.

Tot nog toe hadden de apostelen, behalve de geestelijke, ook de stoffelijke belangen der gemeente behartigd. Maar aangezien hierdoor hun dienstwerk te veelomvattend was, konden zij niet de behoorlijke zorg aan de armen en behoeftigen der gemeente wijden. Toen deswege klachten rezen uit den boezem der gemeente, uit de Heidenen gesticht, als zouden de tot Christus bekeerde Joodsche weduwen boven de hunne bevoorrecht worden, achtten de apostelen het noodzakelijk, dat er mannen gekozen werden, die zich uitsluitend met het werk der barmhartigheid zouden bezig houden. Door zich te veel met den dienst der tafelen, d. i. der geldelijke aangelegenheden, bezig te houden, zou de dienst des Woords schade lijden, wat volstrekt onbehoorlijk was. Zoo ontstond het *diacomaat*, de dienst der barmhartigheid, afdruk van het priesterlijk ambt van Christus. Is dit niet door Christus, toen Hij nog op aarde was, ingesteld, als in het ambt der geloovigen, bijzonder dat der apostelen begrepen, maar is het door den drang der omstandigheden geboren, toch hebben wij aan de leiding des Heiligen Geestes bij de instelling van dit ambt te gelooven. Deze diakenen werden door de gemeente zelve gekozen en door de apostelen, na gebed, met oplegging der handen in het ambt bevestigd. De oplegging der handen was het symbool van de mededeeling der geestelijke gaven, in naam van het Hoofd der Gemeente. Zij waren mannen van goede getuigenis, vervuld met den Heiligen Geest, die hun de noodige wijsheid en voorzichtigheid, liefde en barmhartigheid tot de bekleeding van hun ambt, in het verzorgen der armen en ongelukkigen, schonk. — In de verkiezing dier eerste diakenen is het voorbeeld van de kerk voor alle eeu-

wen gegeven. — De eerste diakenen, zeven in getal, (symbool der volkomenheid) schijnen uit de Grieksche gemeenten gekozen te zijn, om allen argwaan bij de Christenen uit de Heidenen weg te nemen. Hunne namen althans drukken hun Griekschen oorsprong uit. Zij schijnen Joodsche Christenen te zijn geweest, die in de Grieksche Gemeente woonachtig, en derhalve bij de Grieksche Christenen bekend waren. Zij heeten: *Stefanus*, (vanwien in 't bijzonder gezegd wordt: een man vol des geloofs en des Heiligen Geestes) *Philippus*, *Prochorus*, *Nicanor*, *Timon*, *Parmenas*, *Nicolaüs*, die een *Jodengenoot* van Antiochië wordt genoemd, waaruit schijnt afgeleid te moeten worden, dat de anderen oorspronkelijk Grieksche *Joden* waren. Deze Nicolaüs wordt door sommigen gehouden voor den stichter van de secte der Nicolaïten (vgl. Openb. 2 : 15), maar een der oudste kerkvaders wil hier niet van weten, hoewel hij van hem verhaalt, dat hij wegens te groote liefde voor zijne vrouw, haar heeft verlaten en haar nooit terug heeft willen nemen. Of wegens dit feit, of wegens de beteekenis van zijn naam (volksleider), hebben misschien de Nicolaïten zich naar hem genoemd.

Stefanus (kroon) is de kroon van het zevental diakenen. Door de kracht des geloofs deed hij groote teekenen en wonderen, waardoor wellicht mede de krachtige uitbreiding des Evangelies, niet alleen onder het volk, maar zelfs onder de priesters bevorderd werd. Dit wekte de verbittering der aanzienlijke en geleerde Joden op, die, evenals Stefanus van buiten afkomstig, zich vooral tegen hem verzetten. Deze Joden behoorden tot verschillende synagogen, d. z. kerkelijke vereenigingen, welke afzonderlijk te Jeruzalem samenkwamen, om de wet in hun eigen taal te lezen en te verklaren. *Libertijnen* zijn waarschijnlijk *vrijgelaten* Joden, die naar Rome gevoerd, daar hunne vrijheid gekregen en of vrijwillig, of gedwongen uit Rome vertrokken zijn. De andere vs. 9 genoemde Joden waren afkomstig van Cyrene, Alexandrië (in Egypte) Cilicië (uit welke

landstreek ook Paulus afkomstig was, en wel van Tarsen (vgl. Hand. 21 : 39), in Azië d. i. Klein-Azië). Hoewel aan het ambt van diaken het prediken niet was verbonden, kon Stefanus toch niet nalaten, krachtig getuigenis van zijn geloof af te leggen. En bij die prediking werd hij zóo door den Heiligen Geest bezielde, dat niemand aan zijne bovennatuurlijke wijsheid weerstand kon bieden. Uit wraak over hun beschamende nederlaag, ruidden zijne tegenstanders het volk tegen Stefanus op en brachten hem op gewelddadige wijze voor den Joodschen Raad, voor welken zij hem door valsche getuigen lieten aanklagen van godslastering, als zou hij geleerd hebben, dat Jezus de heilige stad Jeruzalem zou verwoesten en de heilige inzettingen van Mozes zou veranderen. Stefanus zal wel reden tot die aanklacht hebben gegeven, daar de Heere Jezus werkelijk Jeruzalem verwoesten en de gansche Oud-Testamentische bedeeeling der schaduwen opheffen zou. Doch in die prediking sprak hij geen leugen en laster, maar verhevene waarheid, door de verblinde Joden niet begrepen. Het Sanhedrin (de Joodsche Raad, uit 72 leden bestaande) met dergelijke aanklachten niet onbekend, schijnt en wegens de voortdurende tegenkating van het volk, en wegens de ijdelheid van al zijne pogingen in het bestrijden der apostelen, en wegens de overweldigende indrukken, door al wat gehoord en gezien werd op zijne leden gemaakt, niet gaarne de zaak van Stefanus in behandeling te hebben genomen, vooral te meer, omdat zij op het aangezicht van Stefanus een bovennatuurlijken glans ontdekten, die hem een engel gelijk deed zijn (vgl. Exod. 34 : 35). Toch begon de hoogepriester, als hoofd van het Sanhedrin, het onderzoek naar de waarheid der beschuldiging, waarop de Godsman zich vrijmoedig en krachtig verantwoordde en wel in woorden, die kennelijk door den Heiligen Geest ingegeven zijn. Hij toont in zijn uitvoerige rede uit de geschiedenis van de leidingen Gods met zijn volk van Abraham af aan, dat de zaak waarvan zij hem op lasterlijke wijze beschuldigden, volkomen waar is; daar *ten eerste* de Heere Jezus de profeet is, door Mozes aangekondigd (Deut. 18 : 15). Is Mozes kennelijk door God tot leidsman zijns volks verwekt, hunne vaders hebben hem altijd tegengestaan en verworpen. En beroepen zij zich nu op Mozes, in de verwerping van den Profeet, die in Jezus door God zoo duidelijk is geopenbaard; hunne verwerping van dien grooten Profeet maakt hen hunnen vaders gelijk, die en Mozes en alle profeten hebben vervolgd en gedood, welke door den Heiligen Geest de waarheid Gods hebben gesproken. *Ten tweede* toont Stefanus aan, dat God aan geen tempel gebonden is, daar Hij vóór den bouw des tempels door Salomo, in een verplaatsbaren tabernakel op aarde gewoond heeft, terwijl Hij zijn eigenlijke woonplaats in den hemel heeft (vgl. 1 Kon. 8 : 27; Jes. 66 : 1). En nu God zich in

Christus in den waren tempel geopenbaard heeft, heeft de aardsche tempel ook zijn schaduwachtige beteekenis verloren. Door nu Christus, in wien de groote Profeet is geopenbaard en de beteekenis van den tempel is verwezenlijkt, te verwerpen, verwierpen zij Mozes en wat door hem en alle profeten is gesproken, door den Heiligen Geest dien zij als hardnekkigen immer wederstonden. Daardoor toonden zij, hoewel uitwendig besneden, onbesneden te zijn van hart en ooren en ontheilighen zij het verbond en maakten zichzelf als volk Gods verwerpelijk. Deze rede, met zooveel vuur en kracht, ernst en waardigheid uitgesproken, verbitterde die zelfgenoegzame en eigengerechtigde Joden zóo zeer, dat hunne harten van toorn dreigden te bersten en zij hunne tanden vol woede tegen hem knersten. Maar Stefanus hoorde niet de verwenschingen en vervloeking tegen hem uitgebraakt; zag niet de grijnzende, verwoede blikken op hem gericht. Zijne oogen naar den hemel heffende, zag hij, volgens zijn eigen verklaring, door den geopenden hemel den Heere Jezus in zijne heerlijkheid, als de Zoon des menschen, staande ter rechterhand Gods. [Dat de Heere Jezus, die gezeten is aan 's Vaders rechterhand (vgl. Mark. 16 : 19; Ef. 1 : 20) zich hier *staande* aan Stefanus geopenbaard heeft, zal wel zijn, om hem van zijn bereidvaardigheid tot zijne hulp en zijne verheerlijking te verzekeren]. Voor deze verheven verklaring stopten zij hunne ooren en vielen met verwoed geschreeuw op Stefanus aan en sleepten hem buiten de stad, waar de terechtstellingen plaats vonden (vgl. Num. 15 : 35, 36; 1 Kon. 21 : 13), en steenigden hem zoolang, tot hij dood was. Maar in zijn sterven gaf deze eerste martelaar het heerlijkst getuigenis van zijn geloof en zijne liefde, door te roepen: „Heere Jezus! ontvang mijnen geest” en te bidden: „Heere, reken hun deze zonde niet toe!” Zoo stierf hij, in navolging van Christus zelven (vgl. Luk. 23 : 34, 35), in wiens dood hij zijn leven vinden, door wiens kracht hij zijn dood zoo blijmoedig ingaan mocht en door wiens liefde, in zijn dood ook hem bewezen, hij zijn liefde jegens zijne vijanden betoonen mocht. Hij kon en mocht zijnen geest overgeven aan Hem, die door de overgave van zijn geest, hem eeuwig den Vader overgegeven had. Lezen wij van Stefanus, dat hij *ontsliep*, er wordt door verstaan, dat hij zich kalm aan den dood als aan den slaap overgaf, waarin hij rusten mocht van zijn arbeid, zijn strijd en zijn lijden, om voor eeuwig in zaligheid en heerlijkheid te ontwaken.

Van den dood van Stefanus, als den eersten marteldood, om Christus' wil geleden (vgl. Joh. 16 : 2) was ook getuige: Saulus, die de kleederen des martelaars uit de hand der getuigen overnam, die den eersten steen op den veroordeelde moesten werpen, (vgl. Deut. 17 : 7) en die bewaarde, wat hij als een groote eer beschouwde. Toch schijnt Stefanus' dood een machtigen indruk op het jeugdige geslacht

van dien vurigen vervolger van de gemeente gemaakt te hebben. Augustinus zegt, „dat de kerk Paulus verschuldigd is aan de gebeden van Stefanus,” welke verklaring wij echter niet mogen overnemen. De dood van Stefanus was een wederrechtelijke *moord*, daar de Joden het recht over leven en dood verloren hadden. Hij is de eerste *martelaar*, die als een parel van de grootste waarde en den meest schitterenden glans aan het parelsnoer der getuigen van Christus blinkt en op de meest waardige wijze de rij der martelaren opent, welke zoo groot in aantal zouden worden. *Martelaar* beteekent eigenlijk *getuige*, maar omdat het getuigenis van Jezus in den eersten tijd meest met bloed is verzegeld, is deze naam gegeven aan hem, die om Jezus' wil lijden en sterven moest. Nooit genoeg kunnen wij op Stefanus staren als op een voorbeeld des geloofs, der hope en der liefde; van wijsheid, moed, ijver en trouw.

In de rede van Stefanus komen enkele zaken voor, die nadere verklaring behoeven. Treffend is in vs. 5 de verklaring dat God Abraham alleen in *belofte*, en niet in werkelijkheid het land Kanaän ter bezitting gaf. In vs. 6 zijn de 400 jaren *globaal* gerekend, want het eigenlijke aantal jaren der verdrukking is 430, gerekend van het oogenblik der aankondiging aan Abram af (vgl. Gen. 15 : 13; Exod. 12 : 40; Gal. 3 : 17). Vs. 16 is zeer moeilijk te verklaren, daar Abraham niet van *Hemor*, den vader van Sichem, maar van *Ephron* den Hethiet, de erf-begravenis *Machpela* gekocht heeft (vgl. Gen. 23 : 17), terwijl Jakob aan Jozef een stuk lands ten geschenke gaf, door hem van Hemor gekocht (vgl. Gen. 33 : 19; 48 : 22), waar Jozef begraven is (vgl. Joz. 24 : 32). Sommigen denken hier aan een fout van overschrijving, waardoor „Abraham” in den tekst verkeerdelijk is ingelascht, anderen willen, dat Abraham reeds mede dat stuk gronds gekocht heeft, maar dat, het hem ontnomen zijnde, door Jakob weder is gekocht. In vs. 43 maakt Stefanus melding van de afgoderij, in de woestijn bedreven, ook door Amos genoemd (vgl. Am. 5 : 26, 27). Moloch = Baäl, de God der zon, was de afgod der Ammonieten. Remfan, de god der sterren, ook Saturnus (bij Amos Kijûm) geheeten, is een Egyptische afgod. Jezus (vs. 45) is de Grieksche naam van *Jozua* (vgl. Hebr. 4 : 8).

10 Juli. *Philippus in Samaria. De Moorman van Candacé.*

Hand. 8.

Te leeren: Hand 1 : 8; Ps. 132 : 6 of 87 : 3.

Na den wreedaardigen dood van den eersten martelaar, die door de Christenen op eervolle wijze begraven en diep betreurd werd, werd er een groote vervolging verwekt tegen de geloovigen in Jeruzalem,

waaraan de jeugdige Saulus, door blakenden ijver voor zijn voorvaderlijke inzettingen gedreven, een werkzaam aandeel had. Het zien van het eerste martelbloed prikkelde den bloeddorst der vijanden in sterke mate, al lezen wij ook niet, dat er meer bloed gevloeid heeft. Maar zooveel te meer werden de onschuldige en weerlooze schapen van Jezus' kudde, zoowel vrouwen als mannen in den kerker geworpen, terwijl velen ontvluchtten en door Judea en Samaria verstrooid werden. Alleen de apostelen werden nog gespaard, uit vrees voor het volk, dat hen in hooge achting hield. Maar wat de vijand ten kwade dacht, bestierde de Koning der kerk ten goede. In plaats dat de kerk werd uitgeroeid, werd zij er door uitgebreid. De vijanden waren juist werktuigen in Jezus' hand, dat de discipelen zijn bevel (Hand. 1 : 8) uitvoerden. Zij konden niet nalaten van het Evangelie, dat hun dierbaar was, te getuigen, al beroekkende hun dit ook vervolging en dood. Overal verkondigden zij het woord, ook onder de door hen vroeger mede verachte Samaritanen, welke vooral door de prediking van Philippus in grooten getale tot het geloof in Christus gebracht werden. Evenals Stefanus werd Philippus (die misschien na Stefanus' dood als de eerste onder zijne medebroeders erkend werd) tot de prediking des Evangelies gedrongen, zoodat hij later als *evangelist*, d. i. een prediker van het Evangelie, te Cesaréa werkzaam was (vgl. Hand. 21 : 8). (Mogelijk zijn de diakenen door de verstrooiing tijdelijk verhinderd hun ambt te bedienen). Philippus predikte in *de* stad van Samaria, welke door sommigen voor *Sichem* (Sichar), door anderen met meer waarschijnlijkheid voor *Samaria* gehouden wordt, en mocht zijne prediking met wonderwerken bevestigen, als: het uitbannen van onreine geesten, het genezen van geraakten (verlamden), kreupelen, enz. Daardoor werden velen van hun afgodisch bijgeloof afgebracht, namen met blijdschap des geloofs het Evangelie aan en werden als leden der kerk gedoopt, waardoor het teeken en zegel hun gegeven werd, dat zij deel aan Christus en zijne weldaden hadden. Dit voorrecht viel ook den vrouwen ten deel, welke nooit het sacrament, als zegel des verbonds, hadden ontvangen (vgl. Gal. 3 : 28). Ook hier trachtte satan het gezegende werk van Christus te verstoren, niet door geweld, maar door list en bedrog. Een zekere Simon, een Magiër of toovenaar, had door snoeverij en goochelarij het Samaritaansche volk zoo voor zich weten te winnen, dat zij hem allen aanhingen, hem beschouwende als de groote kracht Gods, d. i. iemand, door wien God zijn groote kracht openbaart. Maar sinds Philippus was opgetreden, had hij zijn invloed geheel verloren. Om niet den haat van het bedrogen volk op zich te laden, voegde hij zich geveinsdelijk mede bij de geloovigen en liet zich doopen, waartoe Philippus, door zijn geveinsde belangstelling misleid, zich gereedelijk liet bewegen. Philippus heeft zeker

in de bekeering van dezen tegenstander een krachtig werk Gods gezien, waardoor de deur des Evangelies wijd geopend werd. (Hoewel nauwkeurig onderzoek moet voorafgaan, mag het sacrament niet onthouden worden aan dengene, die uiterlijke blijken van zijn geloof geeft. De kerk oordeelt alleen over belijdenis en wandel, de Heere oordeelt over hetgeen in het hart verborgen is). Dat Philippus zich echter door den schijn had laten misleiden, zou weldra blijken.

Daar de geloovigen te Samaria allen gedoopt waren, zonder de gaven des Heiligen Geestes ontvangen te hebben, welke alleen door de apostelen, als instrumenten van Christus, krachtens hun ambt, konden worden medegedeeld, zonden de apostelen, van de snelle uitbreiding des Evangelies in Samaria gehoord hebbende, Petrus en Johannes daarheen, om door oplegging der handen, de gaven des Heiligen Geestes den geloovigen mede te deelen. Hieruit blijkt, dat de mededeeling van de buitengewone gaven des Geestes uitsluitend aan het apostelambt verbonden was, waarom zij ook, met het wegvallen van dit ambt, voor de kerk verloren is. Van die mededeeling was de handenoplegging het symbool. Ook blijkt uit de zending der twee apostelen vooreerst de *gelijkheid* der apostelen onderling, daar de twee voornaamsten hunner door de anderen werden afgevaardigd; ten tweede het *organisch verband*, waardoor de Heilige Geest zich openbaart, daar zij niet willekeurig uitgingen, maar door de keuze der medeapostelen, als een bestiering des Heiligen Geestes, daartoe geleid, en eindelijk hunne *gehoorzaamheid* in het opvolgen van die roeping, als door den Heiligen Geest op hen gelegd. Toen nu door de oplegging van de handen der apostelen de gaven des Heiligen Geestes den geloovigen waren medegedeeld, die daardoor tevens in een kerkelijk verband gesteld werden, begeerde Simon, op wien de apostelen, onder bestiering des Heiligen Geestes, de handen niet legden, dat hem niet *die* gaven, de geloovigen geschonken, maar de gaven die de apostelen hadden, om ook door handenoplegging zulke wondervolle verschijnselen, als hij tot zijne verbazing aanschouwde, teweeg te kunnen brengen. Hij is hierin gelijk aan dezulken, die het leeraarsambt in de kerk begeeren, om uit belangzucht en eerezucht de geestelijke schatten des Woords der gemeente te openbaren, welke zijzelven niet kennen, noch voor zich zelve begeeren. Voor het bezit dier gave bood hij een somme gelds aan. Het woord *simonie*, waarmede men het schandelijk misbruik aanduidt, dat in de kerk wordt gemaakt, om voor geld tot zeker ambt te geraken, vindt hier zijn ontstaan. Zulk misbruik is ook door pausen gemaakt en wordt evenzeer in Protestantsche kerken gepleegd. Met heilige verontwaardiging treedt Petrus tegen dezen schandelijken bedrieger en vuilgewinzoeker op, die door zijn aanbod de heilige dingen op zoo drieste wijze onthei-

ligde en bespote. „Uw geld zij met u ten verderve!” roept de apostel uit, met welke uitspraak hij hem niet ten verderve vervloekt, (zie vs. 22) maar hem als ten verderve bestemd verklaart, in welk verderf ook het geld zou verzinken, waarvan hij zoo schandelijk misbruik wilde maken.

Hij verklaart verder, dat Simon geen deel of lot heeft in dit Woord, d. i. noch kennis, noch vrucht, noch genot heeft van het Woord des Evangelies of van de verborgen schatten des heils, door het Evangelie geopenbaard: „want zijn hart was niet recht voor God.” Hij was onwaar, onoprecht, bedriegelijk en bleek niet te zijn, waarvoor hij zich wilde voordoen. Maar nog waren de tijd en de mogelijkheid ter bekeering hem gegeven: waarom hij God moest bidden, dat hem misschien die boosheid werd vergeven, door welke boosheid hij bleek te verkeeren „in een gansch bittere gal en samenknopping van ongerechtigheid.” Hij was als in bittere gal ingedompeld en zoo door een reeks van ongerechtigheden omstrikt, dat hij niet anders dan door Gods almachtige genade daaruit kon verlost worden. Vergeeft God alle zonden op het gebed der geloovigen, er is een zonde tot den dood, waarvoor bidden vruchteloos is (vgl. 1 Joh. 5 : 16). Hier is een zonde tegen den Heiligen Geest begaan, daar Simon geveinsdelijk den Geest begeert, maar om Hem tot onheilige doeleinden in zijn eigen belang te gebruiken. Vandaar dat Petrus zegt: „*Misschien* zal u deze overlegging des harten vergeven worden.” Simon wilde echter niet bidden, niet omdat hij zich daartoe onwaardig en onbekwaam gevoelde, maar omdat hij wel begreep, dat zijn gebed niet baten zou. Hij vraagt dan ook of de apostelen voor hem wilden bidden, niet om vergeving van zijn boosheid, maar om voorkoming van de bedreigde straf. Hij is hier het voorbeeld van allen, die slechts wegneming van de straf, in hun eigen belang, en niet van de zonde, als oorzaak van de straf, begeeren; die steunen op de voorbedding van anderen, zonder zelf tot gebed gedrongen te worden. Hij is een toonbeeld van verharding en huichelarij (vgl. Exod. 8 : 8; 10 : 17). Simon schijnt zich van toen af onttrokken te hebben, verbitterd over die ontmaskering, verwoed over die behandeling. Wij lezen in den Bijbel niet meer van hem; maar wel vermeldt ons de kerkgeschiedenis, dat hij de stichter van een secte zou geweest zijn, welke in schijn Christelijk, vijandig tegenover het Christendom stond. Zelfs verhaalt men, dat hij te Rome zou geweest zijn, waar hij door zijne kunstenaarij zooveel opgang zou gemaakt hebben, dat men een standbeeld voor hem oprichtte. Dit wordt echter weersproken. Simon strekt ter waarschuwing tegen alle onoprechtheid (vgl. Ps. 125 : 5; 15 : 2; 18 : 26, 27; 139 : 23) en tegen elke poging om geestelijke gaven op eenigerlei wijze door koop te verwerven (vgl. Jes. 55 : 1; Matth. 10 : 8^b, Openb. 22 : 17^b).

Na hun apostolischen arbeid te hebben verricht,

keerden de apostelen weder naar Jeruzalem, waar de moederkerk zich bevond; onderweg in vele plaatsen in Samaria het Evangelie verkondigende, waardoor zij den last des Heeren volbrachten (vgl. H. 1 : 8). Ook Philippus' gezegende arbeid daar was volgens 'sHeeren raad voleind. Een engel des Heeren beval hem zich te begeven naar den weg van Jeruzalem naar Gaza, een oude stad in het land der Philistijnen (vgl. Richt. 16 : 1 enz.). De bepaling, „welke woest is” kan betrekking hebben op de stad, die toen verwoest was, en door een nieuwe vervangen, op korten afstand van de oude gebouwd. Maar de meeste uitleggers passen haar toe op den „weg” die, omdat hij eenzaam was, door den kamerling werd verkozen, om zich meer vrij aan zijne onderzoekingen en overdenkingen te kunnen overgeven. Philippus verlaat in gehoorzaamheid des geloofs, zonder eenige bedenking te maken, het ruime arbeidsveld, dat met zooveel zegen bearbeid was, om naar zulk een eenzamen weg te gaan. Dit strekt ons ten voorbeeld van gehoorzaamheid aan de bevelen des Heeren. Spoedig zou hij het oogmerk van Gods bevel leeren verstaan. Op dien weg reisde een kamerling van de koningin van Moerenland, (of Aethiopië, ten zuiden van Kanaän, noordelijk van Egypte gelegen) Candacé geheeten (deze is de titel der koninginnen van Aethiopië, gelijk Pharaö de koningstitel was van de Egyptische vorsten). Hij was als thesaurier of opperschatmeester in groot aanzien bij zijne vorstin, die, naar men verhaalt, zeer machtig was en later tot het Christendom zou bekeerd zijn. Deze aanzienlijke man toonde ware belangstelling in den waren godsdienst, om vrede voor zijn hart te vinden; waarom hij naar Jeruzalem reisde, om daar in het middelpunt van den waren godsdienst te verwerken, wat zijn hart begeerde. Helaas! evenals later Luther te Rome, werd de kamerling ook hier bitter teleurgesteld. Toch werd hij niet van zijn onderzoek teruggehouden, maar, een exemplaar van den Bijbel, die in het Grieksch was vertaald (de Septuaginta), zeker voor veel geld, verkregen hebbende, las hij onderweg ijverig in de profetieën van Jesaja. En dit onderzoek, bij de bron zelf gedaan, zou niet vruchteloos zijn. Gods Woord zou voor hem zijn, wat het was voor den dichter van Ps. 119 (vs. 105). Hij zou bevestigd vinden wat de Heere door Jesaja zegt (H. 34 : 10). Was Philippus door een engel naar dien weg gezonden (dus door uiterlijke openbaring in een visioen), nu werd hem door innerlijke openbaring des Geestes bevolen zich bij den wagen te voegen. (De openbaringen Gods geschieden uiterlijk op drieërlei wijze: door visioenen in slapenden toestand; door visioenen in wakenden toestand en door hoorbare stemmen uit den hemel. De innerlijke openbaring geschiedt door den Heiligen Geest). Bij den wagen gekomen, hoorde Philippus den kamerling uit de profetieën van Jesaja lezen en wèl, door Gods bestiering, dat gedeelte, dat op het lijden en sterven en de opstanding van Christus betrekking heeft (vgl. Jes. 53 : 7, 8; het niet noemenswaardig verschil van

lezing, dat geheel dezelfde beteekenis uitdrukt, moet aan de Grieksche vertaling des O. T. toegeschreven). Op de vraag van Philippus: „Verstaat gij ook hetgeen gij leest?” antwoordt de hooggeplaatste man niet uit de hoogte, — en stootte hij zulk een nieuwsgierigen vreemdeling niet vermetel en verwaand van zich — maar kinderlijk eenvoudig, bescheiden en ootmoedig antwoordde hij: „Hoe zou ik die plaats kunnen begripen, indien mij niet iemand onderricht?” tegelijk den vreemdeling verzoekende, bij hem op den wagen te komen. Aan zijn dringend verzoek, hem te verklaren of de profeet dit van zichzelf en van iemand anders getuigde, voldeed Philippus met blijdschap en vrijmoedigheid, door hem op Jezus te wijzen, die door Jesaja als de lijdende Borg voor ons wordt voorgesteld. Die prediking had door de werking des Heiligen Geestes zulk een overweldigenden invloed op den heilbegeerigen man, dat hij bij een water gekomen, begeerde gedoopt te worden. (Philippus had hem zeker op den doop als het sacrament des geloofs gewezen). Volgaarne deed Philippus aan die begeerte, mits hij kon verklaren, dat hij van harte geloofde. (De droeve ervaring ten opzichte van den toovenaar opgedaan, kan wellicht Philippus tot het stellen van deze scherpe voorwaarde geleid hebben, hoewel zij voorzeker voor ieder noodig is, daar zonder hartelijk geloof, de doop geen verzegelende kracht voor den gedoopte heeft). Blijmoedig en beslist belijdt de kamerling zijn geloof in Christus, als den Zoon Gods. In deze belijdenis is de hoofdinhoud van het Evangelie begrepen: Meer werd niet geëischt (vgl. Matth. 16 : 16). Daarin toch wordt Jezus beleden als God en mensch, van den Vader gezalfd tot Profeet, Priester en Koning. Op die belijdenis voldeed Philippus met vrijmoedigheid aan zijne begeerte.

De wagen werd stilgehouden, beiden daalden af in het water en de Moorsche kamerling werd als een eersteling uit zijn volk gedoopt. (De doop geschiedde door indompeling, symbool van het ingaan met Christus in den dood, waaruit men evenals uit het water mocht verrijzen, gereinigd of gerechtvaardigd van de zonden en verlost van den dood [(vgl. Rom. 6 : 3, 4; Coll. 2 : 12)]. In dezen kamerling werd de profetie bevestigd: Ps. 68 : 32; 87 : 4. Terstond bij het opklimmen uit het water nam de Geest Philippus weg, als door een bovennatuurlijke kracht, zoodat de kamerling hem niet meer zag. Hij zag hem niet meer, maar had ook geen behoefte meer aan hem, want hij reisde zijn weg met blijdschap, omdat hij den Heere Jezus tot zijn leidsman in zijn hart had ontvangen. Had hij door Philippus den Heere mogen vinden, nu had hij geen gids meer nodig, die meer schadelijk en gevaarlijk voor hem zou geweest zijn, omdat hij zich allicht te veel aan hem zou gehecht hebben. Dit is leerrijk voor allen, die door menschen den Heere hebben gevonden en is beschamend voor degenen, die anderen tot Jezus

mogen leiden. Alleen wanneer wij den Heere gevonden hebben, kunnen wij onzen weg met blijdschap reizen.

Philippus werd later gevonden te Azote of Asdod in het land der Philistijnen, waar hij het Evangelie verkondigde, zijn weg vervolgende tot Cesaréa Philippi, in het noorden van Palestina, aan de zee gelegen, welke stad hij tot zijn woonplaats schijnt gekozen te hebben (vgl. Hand. 21 : 8).

17 Juli. *Paulus' bekeering.*

Hand. 9 : 1—31.

Te leeren: 1 Tim. 1 : 16; Ps. 45 : 2 of 71 : 14.

De man, wiens bekeering in dit hoofdstuk vermeld wordt, is Saulus, geboren te Tarsen, een voorname stad in Cilicië (Klein-Azië), van burgerlijke, niet onaanzienlijke Joodsche afkomst (vgl. Hand. 21 : 39), uit het geslacht van Benjamin, behoorende tot de secte der Pharizeërs (vergl. Phil. 3 : 5). Hij deed zijn geslacht en secte groote eer aan, daar hij als jongeling een hoogst zedige, streng godsdienstige levenswijze betrachtte, vol ijver voor de voorvaderlijke instellingen, welke hij met lust en liefde bestudeerde (vgl. Hand. 23 : 1; 26 : 5; Gal. 1 : 14; Phil. 3 : 6; 2 Tim. 1 : 3) en wèl onder leiding van Gamaliël, een kleinzoon van Hillel (die een beroemde school der Rabbijnen gesticht heeft), een zeer geleerd, rechtschapen, invloedrijk man (vgl. Hand. 22 : 3; 5 : 34). Geen wonder, dat de jeugdige geleerde, zich al spoedig den roem van zijn geslacht verwierf, maar ook met haat tegen de verachte „secte der Nazareners” vervuld werd, die de door hem zoo geliefde vaderlijke inzettingen niet achtte en onderhield, zooals de Rabbijnen die verklaarden en voorschreven. Uit oprechte liefde en vurigen ijver voor den Joodschen, hoewel zeer verbasterden Godsdienst, meende hij Gode geen welbehagelijker dienst te doen, dan die gehate secte uit te roeien (vgl. Hand. 26 : 9; 1 Tim. 1 : 13). Hij werd de gevaarlijkste vijand der jeugdige gemeente, een verwoede wolf, die de vernieling van de weerlooze schapen van Jezus' kudde gezworen had. Had hij reeds zijne blijdschap over Stefanus' dood uitgedrukt (vergl. Hand. 7 : 58), het bloed van den eersten martelaar had zijn bloeddorstigen ijver zoo opgewekt, dat hij zich aan het hoofd der vervolgers stelde, om niet alleen in Jeruzalem en in het Joodsche land, maar zelfs daarbuiten de Nazareners uit te roeien. Wel zal de verheven dood van den godzaligen Stefanus zijn voor indrukken zoo vatbaar gemoed diep getroffen hebben (vgl. Hand. 22 : 20), maar zijn blinde haat, uit zijn godsdienstigen ijver voortgesproten, onderdrukte alle beter gevoel, zoodat hij door de ervaring van de kracht des geloofs te meer tot vervolging werd aangespoord. Nadat hij binnen

Jeruzalem en de grenzen van het Joodsche land de Christenen in de gevangenis had doen sleepen en de zwakken zelfs tot afval had bewogen (vgl. Hand. 26 : 10, 11), begeërde hij brieven van den hooge priester, als hoofd van het Sanhedrin, met volmacht, om de Christenen te Damascus (de hoofdstad van Syrië) op te sporen, gevangen te nemen en naar Jeruzalem over te brengen. [Damascus was een zeer oude stad (vgl. Gen. 14 : 15), welke gedurig in Israëls geschiedenis voorkomt. Zij stond in Saulus' dagen niet onder de heerschappij der Romeinen, maar onder die der Arabieren, onder koning Aretas (vgl. 2 Cor. 11 : 32), den schoonvader van Herodes Antipas, waaruit de macht van den hooge priester over de daar wonende Joden en Christenen verklaard wordt]. Toen de woede van den brullenden, „dreiging en moord blazenden” leeuw, tot het toppunt was gestegen en Saulus zich reeds in de bereiking van zijn boosaardig doel verheugde, werd hij plotseling in zijne vaart gestuit en van zijne macht beroofd. Met zijne handlangers, door den hooge priester hem terzijde gesteld, dicht bij Damascus gekomen, werd hij plotseling door een bovennatuurlijk, schitterend licht verblind en hoorde hij een stem uit den hemel, die duidelijk tot hem riep in de Hebreeuwse taal (vgl. Hand. 26 : 14): „Saul, Saul! wat, waarom vervolgt gij mij?” [De vervolging der discipelen is eene vervolging van Jezus zelve (vgl. Luk. 10 : 16; Zach. 2 : 8). Het tweemaal roepen bij name drukt den drang, den ernst, de kracht der roeping uit (vgl. Gen. 22 : 11; 1 Sam. 3 : 10; zie ook Luk. 10 : 41; 22 : 31;)]. Door dat licht verblind en door de kracht der stem neergeworpen, vraagt Saulus wie hij was, die tot hem sprak, waarop dezelfde stem antwoordt: „Ik ben Jezus, dien gij vervolgt; het valt u hard de verzenen tegen de prikkelen te slaan.” Deze uitdrukking is ontleend aan het gebruik, om de ploegende ossen met een puntige stok voort te drijven, welke zich achter hen aan den ploeg bevond. Sloegen nu de ossen uit weerbarstigheid achteruit, dan bezeerden zij zich. De Heere wil er dus mede te kennen geven: „Gij berokkent niet Mij, maar uzelve smart en verderf, door zoo hevig Mij en mijne gemeente te vervolgen, waartegen uwe woede machteloos en vruchteloos is.” Bevende over al zijne leden en gansch verbaasd, vraagt hij weder: „Heere, wat wilt Gij dat ik doen zal?” De leeuw is dus verslagen en onder de macht van Jezus' wil gebracht, die als de Leeuw uit Juda hem overwonnen heeft. Hij vraagt niet naar zijn eigen wil, noch naar den wil des hooge priesters, maar naar den wil van dien Jezus, dien hij zoeven nog als zijn grootsten vijand tegenstond en aan wien hij zich nu geheel lijdelijk overgeeft. Zijn vraag is een vraag van verlegenheid en benauwdheid, uit een overtuigd, verslagen, heilbegeerig gemoed (vgl. Hand. 2 : 37; 16 : 30), maar ook van overgegevenheid en onderworpenheid. Hij

wil in eigen kracht alles voor Jezus *doen*, niet verstaande, dat hij niets vermag (vgl. Phil. 4 : 13, 2 Cor. 12 : 9, 10). Hoewel de Heere veel voor hem te doen heeft, draagt Hij hem nu slechts op, naar Damascus te gaan, om daar den wil des Heeren te vernemen uit den mond van een dergenen, op wie hij zoeven nog met verachting uit de hoogte nederzag. Dit treffend tooneel maakte een overweldigenden indruk op Saulus' metgezellen, die wel een geluid hoorden en wel een licht zagen, maar niets konden onderscheiden (vgl. Hand. 22 : 9; 26 : 13). (Zij zijn het beeld van alle natuurlijke menschen, die bij het woord en het licht der Goddelijke openbaring den geest der onderscheiding missen). Saulus, opgestaan zijnde, om naar 's Heeren bevel, naar Damascus te gaan, bemerkte, toen hij zijne oogleden opsloeg, dat hij blind geworden was, waarom hij genoodzaakt was, zich naar Damascus te laten leiden. Zijn natuurlijke blindheid, door het hemelsche licht veroorzaakt, was beeld van zijn geestelijke blindheid, welke door de openbaring van het hemelsch licht was weggenomen. Hoe geheel anders kwam hij nu in Damaskus dan hij gemeend en bedoeld had (vgl. Spr. 16 : 9; 19 : 21). De blindheid was ook goed voor hem, ter voorkoming van afleiding. Daar bevond zich nu de straks zoo sterke held in de diepste ellende, niet alleen naar het lichaam, maar ook naar de ziel. Daar leerde hij zich recht kennen, wie hij was. Al zijn gerechtigheid was verdwenen, al zijn kracht vernietigd, al zijn trots verbroken, al zijn moed verzonken; hij lag daar als een in zichzelf goddeloos, afschuwelijk, vloekwaardig zondaar terneêr. Drie dagen lang duurde die toestand, waarin hij zien, noch eten of drinken kon, maar slechts kermen, zuchten, roepen en smeeken om genade. Geen licht, geen troost, geen vrede, geen blijdschap daalde in zijn ziel. Het waren de banden en de smarten der wedergeboorte, waarin de Heere hem bracht en zoolang liet, om het licht en de kracht zijner genade te heerlijkjer te doen doorbreken. Intusschen verscheen de Heere in een gezicht aan zijn discipel Ananias, misschien leeraar of opziener der gemeente te Damascus, die als een godvruchtig man zelfs bij de Joden in eere was (vgl. Hand. 22 : 10) en beval hem naar het huis van zekeren Judas te gaan, die misschien een herberg of karavansera hield, in de straat, bijgenaamd „de Rechte”, waar Saulus van Tarzen biddende vertoefde en door Hem in een gezicht op zijn komst was voorbereid. De Heere deelt Ananias niet zijne verschijning aan Saulus mede, maar wijst slechts op zijn biddende gestalte, als reden, waarom hij tot hem moet gaan. Dit is zeer treffend. Alleen wanneer de Heere op ons bidden let, is het gebed goed en vindt het verhooring. Saulus had als Pharizeër, veel en schoon gebeden (vgl. Matth. 16 : 5; Luk. 18 : 11, 12), maar eerst nu bad hij in waarheid. Ananias was ter oorzaak van de berichten, omtrent dezen man hem ter oore gekomen, niet terstond bereid 's Heeren bevel op te volgen. Maar de Heere sneed alle bedenkingen af, door de verklaring, dat diezelfde Saulus, die verwoede vijand, vanwien hij alles naar waarheid gehoord had, Hem een uitverkoren vat (instrument) was, om zijnen Naam te dragen (verkondigen) voor de Heidenen, de koningen en de kinderen Israels. [Hier verklaart de Heere hem als apostel der *Heidenen*, onder wie Hij, meer

dan onder de Joden, door hem zijn kerk zou uitbreiden. Juist als apostel der Heidenen heeft Paulus zijn verheven beteekenis voor de kerk, die zonder zijn reusachtigen en gezegenden arbeid nooit zoo spoedig en zooverre onder de Heidenen zou uitgebreid zijn (vgl. Rom. 15 : 18, 19). Op die roeping als apostel der Heidenen beroept Paulus zich voortdurend (Hand. 22 : 21, Gal. 1 : 15, 16; Rom. 11 : 13; 15 : 16; 1 Tim. 2 : 7; 2 Tim. 1 : 11). Dat hij ook voor koningen en aanzienlijken vrijmoedig 's Heeren Naam beleden heeft, blijkt o. a. uit Hand. 24 : 10, 24; 25 : 8; 26 : 1; Phil. 2 : 12, 13]. Ook verklaarde de Heere nog, hem te zullen toonen, dat hij, die de oorzaak van het lijden der zijnen wilde zijn, voorwerp des lijdens zijn zou om zijns Naams wil. Nu was Ananias gerustgesteld en zonder schroom ging hij tot Saulus, dien hij in de diepste ellende aantrof, maar dien hij terstond bemoedigde, door hem als „broeder” aan te spreken en hem te verklaren, dat hij volgens 's Heeren openbaring aan beiden, gekomen was, om hem ziende te maken (in natuurlijke en in geestelijken zin). (De aanspraak aanvangende met „broeder” geeft een treffend blijk van het geloof en de liefde van Ananias). Door het opleggen der handen werd Saulus plotseling ziende, ook in geestelijken zin, daar hij terstond tot het blijmoedig geloof in Christus kwam en de verzegeling ervan in den doop mocht ontvangen. Al dadelijk bleek de geheele omkeering van dien verwoeden vijand in een geloovig discipel des Heeren, die even vurig en krachtig vóór den Naam des Heeren streed, als hij er tégen gestreden had. Hij vertoefde nog eenige dagen te Damascus, waar hij met de discipelen broederlijk omging en in de synagoge tot groote verbazing van allen, Christus beled en verkondigde, bewijzende, dat Hij de Zoon Gods, de ware Messias is. Inplaats van te vervolgen, werd hij nu zelf vervolgd door de Joden, die door ongeloof verblind en verhard, de wonderdadige oorzaak zijner bekeering niet wilden, noch konden erkennen. In hun verblinde woede wilden zij hem in 't geheim dooden. Om zijne ontkoming te beletten, sloten zij met toestemming van den stadhouder des konings Aretas, des nachts de poorten der stad; maar de discipelen lieten Saulus in stilte, door een venster of luik, in een mand af van den muur, zoodat hij door de vlucht aan hunne handen mocht ontkomen (vgl. 2 Cor. 11 : 32, 33). Saulus ging nu naar Jeruzalem. Hoe geheel anders kwam hij daar terug, als hij er uitgegaan was. De discipelen wantrouwden hem dan ook, daar zij niets van zijne bekeering gehoord hadden, en vreesden zijn omgang, meenende in hem een wolf in schaapskleederen te zien. Maar nadat Barnabas de geschiedenis zijner bekeering verhaald had, werd hij (Saulus) met blijdschap door de discipelen als broeder begroet. Van zijn geloof in Christus gaf hij terstond krachtig getuigenis, vooral tegenover de Griekse Joden, tot welke hijzelf behoorde, tengevolge waarvan zij hem met den dood bedreigden. Maar de discipelen zorgden voor hem, als voor een dierbaar kleinnood, van den Heere hun geschonken, door hem in stilte naar Cesarea te geleiden, vanwaar hij met een schip naar Tarsen, zijn geboorteplaats, vluchtte. Daar bleef Saulus, totdat Barnabas hem uitnodigde mede naar Antiochië te gaan (vgl. H. 11 : 25). In vergelijking met Gal. 1 : 17—19, verklaren velen, dat Saulus van uit Damascus vrijwillig naar Arabië is gegaan, om daar drie jaren lang in stille afzondering

zich tot zijn verheven taak voor te bereiden; dat hij daarna naar Damascus is teruggekeerd en daaruit ontvlucht zijnde, naar Jeruzalem is gegaan, er vijftien dagen vertoefd heeft en toen naar Tarsen is vertrokken, waar hij tot op de mitnoodiging van Barnabas gebleven is. Na Saulus' bekeering genoten de gemeenten alom rust en vrede en mochten zij bij die uiterlijke zegeningen ook rijkelijk de innerlijke vertroosting des Heiligen Geestes genieten. Saulus is door zijn bekeering een toonbeeld van de vrijmachtige en wondervolle genade des Heeren en een voorbeeld bijzonder voor alle eigengerechte zondaren, die door het geloof in Christus gerechtvaardigd mogen worden (Gal. 2 : 16; Phil. 3 : 4—9).

DE LEESTAFEL.

Met veel belangstelling hebben wij kennism gemaakt met het boekje:

DE ZONDAGSSCHOOL.

Bijdrage tot de kennis van hare geschiedenis, wezen en resultaten, door

Rev. HENRY E. DOSKER.

Dr. H. Bavinck zij den dank gebracht van alle belangstellenden in de zondagsschool voor zijn inleiden van dat boekje bij ons Nederlandsche volk.

De uitgever is J. H. Bos te Kampen.

Bij de steeds voortsliuipende macht des ongelooft en der afwijking van den Heere en van zijn dierbaar Woord, is het een zegen te achten, dat ook in ons vaderland, de zondagsschool hare vleugelen zoo breed heeft uitgeslagen.

Toch is zij nog niet voldoende bekend, en ondervind nog niet dien steun, waarop zij recht heeft. Bij de lezing van genoemd boekje zal het duidelijk worden dat de zondagsschool de steun van heel het volk behoeft, omdat zij in een volksbehoefte voorziet. Vooral is de lezing aan te bevelen aan alle onderwijzers en onderwijzeressen der zondagsschool, maar bijzonder aan alle predikanten, die den Christus naar de Heilige Schriften belijden, en alle mannen en vrouwen, die met stoffelijke en geestelijke middelen het werk der zondagsscholen kunnen bevorderen. Dit werkje toont het aan, dat de zondagsschool de kinderen brengt tot Gods heilig Woord; dat de kinderen dat Woord indragen in het maatschappelijk leven, en daardoor in de geheele maatschappij; dat de zondagsschool leidt tot de kerk, en dat zij het werk der zending bevordert is.

Wel zal de Engelsche en Amerikaansche ondernemingsgeest ons bij de lezing in het oog vallen, maar wij Hollanders, mogen wel een weinig van den ijver overnemen, die onze bureu bezielt. De kalme rust waartoe ons volk geneigd is, heeft wel een weinig tot gemakzucht geleid, en onder een weinig sluimerens en slapens heeft het onkruid goede gelegenheid zich vast in de harten te wortelen.

De Heere geve dit boekje een goede ingang in veler harten en zij het onder de leiding des Heiligen Geestes een gezegend middel om de handen en de harten samen te binden in den strijd om ons opkomend geslacht zooveel mogelijk te bewaren van den geest, die het vreemd wil houden van het onfeilbaar Woord des Heeren. Later hopen wij hierop terug te komen.

RED.

BRIEF VAN DR. A. CAPADOSE.

„Ik geloof — dus schrijft Dr. Capadose — dat ik die vraag kan beantwoorden, daar ikzelf, zooveel mij bekend is, de eerste ben geweest, die in ons vaderland het voorrecht gehad heb, die zich sedert zoo uitgebreid hebbende en met zegen Gods voor vele kinderkens voortgezette werkzaamheid der christelijke liefde, bij ons in te voeren. De oprichting was niet eigenwillig, maar in den weg des Heeren was de aanleiding daartoe zeer eenvoudig en de uitbreiding en ontwikkeling ongezocht, maar als uit een mostaardzaadje wasdom verkrijgende. Een jongske namelijk van 9 à 10 jaren deed des morgens boodschappen bij mij aan huis, elken dag, behalve des Zondags. Ik vroeg hem wat hij Zondags deed? Ja, hij ging van tijd tot tijd ter kerk, maar het ventje verstond er niets van, hij was ook nog zeer onkundig. „En wat doet gij het overige van den dag?” — „Ja mijnheer, als 't mooi weer is ga ik wandelen.” — „Goed, maar men kan niet den geheelen dag wandelen; wat doet gij meer?” Nu bloosde hij en zeide: „Ik slaap ook een goed deel van den dag.” — „Maar lieve jongen, gij weet toch wel, dat in den Bijbel staat: Gedenkt den Sabbathdag dat gij dien heiligt. Meent gij nu dat uw slapen daaraan beantwoordt? Kom liever Zondags tegen één uur bij mij, dan zal ik wat met u in den Bijbel lezen, wilt gij wel?” „O, als u blieft, mijnheer!”

Hij kwam — de volgende week bracht hij zijn zusje mede, met 't verzoek of zij er bij mocht wezen; een veertien dagen daarna bracht hij twee buurkenisjes mede, en eene moeder vergezeld die, met vriendelijk verzoek ook hare kinderen te mogen zenden, en zie, zoo zag ik in minder dan zes weken allengskens, en als in geometrische progressie toenemende, het zondagsschooltje tot een 30 à 40 kinderkens opwassen. Dit gebeurde tusschen 1836—37; ik mocht zelfs later een paar kinderen opnemen, waarvan de ouders onder mijn eerste kweekelingen behoord hadden, totdat ik nu anderhalf jaar geleden daarmede ben opgehouden. Na het eerste tiental jaren heeft mijn lieve dochter de kleinsten rondom zich vereenigd in een zondagsschooltje, hetwelk na haar huwelijk door mijn lieve vrouw is overgenomen, en nu zeer is uitgebreid. Met werkzamen ijver mag zij daarmede steeds elken zondag voortgaan.

Heb ik in die jaren onaangename gewaarwordingen en teleurstellingen, ook in dit vak van christelijken arbeid soms mogen ondervinden, zwijgen mag ik, noch van de groote vreugde, die daarbij mocht gesmaakt worden, noch van den kenelijken zegen, dien God genadig op deze Hem welbehagelijke poging heeft willen schenken, om zijn liefderijk gebod te gehoorzamen: Laat de kinderkens tot mij komen.

Reeds in 1837 heb ik een opstel in de „Nederl. stemmen” geplaatst, dat niet apart verkrijgbaar is, maar waarvan ik een exemplaartje bezit, dat ik u gaarne bij dezen aanbied, met mijn verlof om én met dezen brief én met mijn uitvoerig artikel te doen wat gij goedvindt en mij voorts te gelooven, als ik u van mijn christelijke liefde de verzekering geef.”

's-Hage, 17 Sept. 1862.

DR. CAPADOSE.

CAPADOSE.

Maandblad van den Bond van Nederlandsche Gereformeerde Zondagsschool-Onderwijzers.

PRIJS PER JAARGANG f 1.—.

UITGEVERS:
HÖVEKER & ZOON.

AMSTERDAM.

PRIJS DER ADVERTENTIËN:
10 Cents per regel.

Toelichtingen bij den Rooster voor 1892.

24 Juli. *Petrus te Lydda, te Joppe en te Cesarea.*
Cornelius.

Hand. 9:32 v. v.; 10.

Te leeren: Luc. 2:32; Ps. 117 of 125:4.

Op zijn apostolische reis (vgl. Hand. 8:25), met of zonder Johannes, kwam Petrus te *Lydda* of *Lod* (1 Chr. 8:12), tusschen Jeruzalem en Joppe gelegen en bezocht aldaar de heiligen of geloovigen. [*Heiligen* zijn de geloovigen, als in Christus Gode geheiligd of toegewijd en door den Heiligen Geest zijner heiligheid deelachtig (vgl. 1 Cor. 1:2; 7:14; Coll. 2:10.)] In die plaats genas Petrus in den naam van Jezus Christus een man, die acht jaren lang door verlamming aan zijn bed gekluisterd was en ten bewijze van de volkomenheid zijner genezing, liet hij hemzelf zijn bed spreiden. Deze plotselinge wonderdadige genezing maakte zulk een diepen indruk op de Joden, die daar en te Saron woonden, dat ook zij tot het geloof in Christus gebracht werden. [Saron of Saron is een plaats, gelegen in de vlakte van dien naam, welke om hare schoonheid en vruchtbaarheid zeer beroemd was (vgl. Hoogl. 2:1; Jes. 65:10).]

Uit Lydda vertrok Petrus naar *Joppe*, vroeger *Japho*, thans *Jaffa* geheeten, een havenstad, aan de zee gelegen. Daar was juist een aanzienlijke discipelin gestorven, *Tabitha* of *Dorcas* (Hinde) genaamd, wier verlies algemeen betreurd werd, vooral door de armen en de weduwen, aan wie zij groote weldadigheid bewezen had, door het vervaardigen van kleedingstukken. [Navolgenswaardig voorbeeld voor alle vrouwen. (vgl. 1 Tim. 5:10)]. Mogelijk wel met de stille verwachting, dat Petrus haar mocht opwekken, ontbood de gemeente hem en wees hem op het groote verlies, in *Tabitha* geleden. Petrus, de stille begeerte der geloovigen verstaande, knielde, na allen verzocht hebbende zich te verwijderen.

neder bij het lijk, dat niet volgens gewoonte, terstond begraven, maar in eene opperzaal, of groote sierlijke kamer, wel gewasschen en toebereid, ten toon gesteld was; en na een vurig gebed, zich tot het lijk keerende, riep hij haar bij name en wekte haar op. Terstond rees de doode overeind, door Petrus' hand opgericht en vertoonde zich aan de verbaasde en verheugde vrienden en vriendinnen. Dit verbazend wonder bracht ook dáar velen tot het geloof in Christus.

Zekèr op aandrang van de geloovigen, bleef Petrus vele dagen te Joppe, waar hij gastvrijheid genoot bij een zekeren *Simon*, een lederbereider, wiens woning aan de zee gelegen was. [Deze *Simon* strekt ons ten voorbeeld van herbergzaamheid (vgl. Hebr. 13:2)]. Uit Joppe werd Petrus ontboden naar *Cesarea*, noordelijk aan de zee gelegen, door *Cornelius*, een Romeensch hoofdman over honderd (soldaten), behoorende tot een afdeeling, uitsluitend uit geboren Romeinen bestaande en daarom de *Italiaansche* geheeten. [In *Cesaréa*, naar *Cæsar Augustus* genoemd, onlangs gebouwd en door *Herodes den Grooten* versterkt, was de zetel van den proconsul of stadhouder gevestigd (vgl. Hand. 23:23; 25:6)]. Deze *Cornelius* wordt beschreven als een man Godzalgig (oorspr. vroom, welgezind, Godvruchtig) en Godvreezende (kinderlijken eerbied en diep ontzag hebbende voor den waren God). Vroom en Godvreezend zijn kenmerkende eigenschappen van het kindschap Gods (vgl. Job 1:2; 2:8) waaruit blijkt, dat deze heiden onbewust een wedergeboren kind Gods, een ware Israeliet was. Hij diende God niet *alleen*, maar met zijn geheele gezin (waartoe ook wellicht kinderen behoord hebben), en betoonde zijn Godvruchtig leven in werken van barmhartigheid en in voortdurend gebed. Welk een voorrecht voor kinderen en dienstbaren, die leden van een gezin te zijn, waar de Heere wordt gediend. Hij schijnt zich niet bij de proselieten of Jodengenooten te hebben aangesloten (vgl. vs. 28), waarschijnlijk omdat hij in den Joodschen godsdienst dièr

dagen niet vond, wat zijn hart kon bevredigen. Zijn werken en bidden sproot niet uit een wettisch beginsel voort, gelijk bij de farizeën dier dagen, maar was uiting van een waar Godvruchtig gemoed. Door al zijn Godvruchtige oefeningen vond hij geen voldoening, wat duidelijk blijkt uit het oorspronkelijke woord door *bidden* vertaald, wat een aanhoudend smeeken aanduidt. Dit gebed, uit ware behoefte des harten tot God opgezonden, vond bij God genadiglijk verhooring. Hij, die niet de afgoden, maar den waren God zocht, mocht Hem op bijzondere wijze leeren kennen. Een menschelijk wezen in lichtgewaad, kennelijk een engel Gods, verscheen hem, terwijl hij, volgens gewoonte, in de negende ure des daags (2 ure in den middag) zijn gebed opzond, hem verzekerende van de verhooring des gebeds en hem bevelende Petrus uit Joppe te ontbieden, die hem het antwoord des Heeren op zijn gebed zou geven. Met verklaarbare vreeze voor die hemelsche verschijning vervuld (nooit aan een heiden tebeurt gevallen) voldeed Cornelius terstond na zijne verdwijning, aan des engels opdracht, en zond twee zijner vertrouwbare huisknechten en een Godzaligen krijgsknecht naar Joppe, teneinde aan Petrus het gezicht en de begeerte van Cornelius mede te deelen. Intusschen had de Heere Petrus op hun komst voorbereid en hem zijn wil tot voldoening hunner begeerte geopenbaard.

Terwijl hij op het dak biddende was, omtrent de zesde ure van den dag (12 ure) tegen etenstijd en hij behoefte aan spijs begon te gevoelen, geraakte hij in een „vertrekking (verrukkings) van zinnen” (vgl. Gen. 15 : 12; 2 Cor. 12 : 2; Hand. 22 : 17). De geloovige bidders gingen meestal driemaal daags (vgl. Ps. 55 : 15; Dan. 6 : 11) op het platte dak, in een daartoe afgesloten vertrek, om daar als 't ware dichter bij den hemel, in de eenzaamheid, vrij en ongehinderd met God te verkeerren [vgl. Dan. 6 : 11]. Hij zag duidelijk in den geest een groot linnen laken, aan de vier hoeken gebonden, van uit den hemel op de aarde in zijne nabijheid nedergelaten, waarin allerlei dieren, zowel onreine als reine, zich bevonden; en tegelijk hoorde hij zich duidelijk toeroepen: „Sta op, Petrus! slacht en eet.” Beslist weigerde hij dit bevel op te volgen, daar hij, volgens Gods bevel, nooit iets gemeens of onreins gegeten had. Maar ernstig klonk de stem: „Hetgeen God gereinigt heeft, zult gij niet gemeen maken.” Na driemaal hetzelfde gezicht gezien en mogelijk dezelfde stem gehoord te hebben, zag hij, dat het laken weder werd opgetrokken in den hemel, waarop hij uit zijne extase ontwaakte. Duidelijk is de beteekenis van dit gezicht. Door de onreine dieren, welke niet gegeten en geofferd mochten worden en met welke men niet in aanraking komen mocht, worden de *Heidenen* voorgesteld, met wie Israel, als Jehova's geheiligd volk, geen gemeenschap hebben mocht. Streng waren de voorschriften, dienaangaande ge-

ven (vgl. o. a. Deut. 7 : 1—6), welke Petrus, evenals alle ware Israelieten, niet wilde overtreden. Maar nu toonde de Heere dat de middelmuur des afscheidsels tusschen Joden en Heidenen verbroken was en de grenzen tusschen Joden en Heidenen uitgewischt waren door den Middelaar, wiens bloed ter verzoening en reiniging voor allen was vergoten (vgl. Ef. 2 : 11—18, 4 : 6; zie ook Joh. 10 : 16; Matth. 8 : 11; Hand. 1 : 8). Het laken beeldde de kerk van Christus af, die haar oorsprong in den hemel heeft en waarin alle uitverkorenen uit alle einden der aarde worden saamgebracht (vgl. Openb. 14 : 6; 5 : 9; Matth. 8 : 11), om in den hemel als een volmaakte triumerende kerk te worden opgenomen. Terwijl Petrus over de beteekenis van dit gezicht nadacht, meldden zich de drie gezanten van Cornelius bij hem aan, tot wie de Heilige Geest door een innerlijke stem hem beval zich te begeven. (Hier blijkt duidelijk het onderscheid tusschen de uiterlijke en de innerlijke openbaring Gods). Zonder aarzeling nu ontving Petrus de Heidensche gezanten en, na het doel van hun komst te hebben vernomen, hetwelk het zegel op de Goddelijke openbaring zette, ging hij des anderen daags met hen naar Cesarea. Hij stelde zijn reis tot den volgenden dag uit, òf om behoorlijk afscheid van de broederen te nemen, òf om nog meerder licht van den Heere te ontvangen, òf om zijn broederlijke genegenheid hun te toonen. Petrus nam eenige broeders mede, opdat deze getuigen zouden zijn van Gods daden aan de Heidenen en straks, zoo noodig, bij zijne verantwoording aan zijne medeapostelen als getuigen zouden optreden (vgl. H. 11 : 12). Op den derden dag te Cesarea gekomen, (zij moesten, wegens den verren afstand, nog een nacht op reis vertoeven,) ging Cornelius hem eerbiedig tegemoet, ja viel aan zijne voeten en aanbad hem, als den redder, hem van God gezonden. Deze afgodische vereering, in dien Heiden wèl te verklaren, wees Petrus af, met te zeggen: „Sta op, ik ben ook zelf een mensch” (vgl. Hand. 14 : 14; Openb. 9 : 10; 22 : 9). (Dit woord strekt tot veroordeeling der Roomsche kerk in hare vereering van Petrus, als hoofd der kerk.) In huis gegaan zijnde, vond Petrus daar een groote schare vergaderd, door Cornelius uit zijne bloedverwanten en vrienden bijeenverzameld, welken hij mededeelde, dat het hem als Jood niet geoorloofd was, tot hen te komen, maar hoe de Heere hem tot hen geleid had. Daarop verhaalde Cornelius hoe God hem, als antwoord op zijn gebed, door een engel had bevolen, Petrus te ontbieden, en verklaarde hij zich met de zijnen gereed, uit Petrus' mond de woorden der zaligheid van Godswege te hooren. Nadat Petrus had te kennen gegeven, nu in waarheid verzekerd te zijn, dat God den persoon des menschen niet aanneemt, tot welk volk iemand ook behoort, maar dat Hem ieder welbehagelijk is, die hem vreest en gerechtigheid werkt, verkondigde hij die heilbegeerige Heidenen het evangelie (In vs. 35 en 36 geeft

de apostel geen *voorwaarde* tot opname in de kerke Christi aan; maar heft den scheidsmuur op tusschen den Jood en den Heiden, waar deze laatste zich even Godvruchtig en rechtvaardig als de Jood betoont). De apostel verhaalt zoo beknopt mogelijk de geschiedenis van den Heere Jezus, als den door God gezalfden Messias, die ondanks zijn verheven, beminnelijk en weldadig leven, door zijn eigen volk is gekruist, maar die ook is opgestaan en ten hemel gevaren, om niet alleen tot een Rechter over levenden en dooden, maar ook tót Middelaar en Verlosser te strekken, door wien, volgens het getuigenis der profeten, vergeving der zonden, door het geloof in zijnen Naam, geschonken wordt. Reeds onder het spreken van Petrus, daalde de Heilige Geest op alle aanwezigen neder, zoodat zij, gelijk op den Pinksterdag in vreemde talen, door hen niet geleerd, God verheerlijkten. De Heilige Geest daalde dáarom in die teekenen op deze menschen neder, om duidelijk en krachtig te openbaren, dat ook de Heidenen tot leden der kerk verkoren en deelgenooten van de weldaden des verbonds in Christus waren.

Geen oogenblik aarzelde Petrus nu, deze Heidenen door den doop in de gemeenschap der kerk op te nemen. Wel hadden zij het zegel of den vuurdoop des Heiligen Geestes ontvangen, maar daarom mocht niet de waterdoop, als teeken en zegel van het verbond der genade, geweerd, maar moest deze daarom juist toegediend worden. Zoo had God kennelijk en krachtig den scheidsmuur tusschen Jood en Heiden verbroken, alle vooroordeel bij Petrus en straks ook bij de andere apostelen weggenomen en de deur des Evangelies wijd voor de Heidenen geopend; waardoor de apostelen met vrijmoedigheid mochten binnengaan. Petrus bleef op zijn verzoek nog eenige dagen bij Cornelius en de zijnen, die hem als gezant des Heeren en bode des vredes met liefde en hoogachting bejegenden. Als God werkt, wie zal dan keeren; als God vereent, wie zal dan scheiden?

31 Juli. *Petrus te Jeruzalem.*

Hand. 11.

Te leeren: Luk. 15:7; Ps. 106:3 of 103:10.

Het heuglijk feit, te Cesarea geschied, maakte, wegens de onbekendheid met de wijze, waarop het had plaats gehad, op de Christenen uit de Joden, zelfs op de overige apostelen in Judea, volstrekt geen gunstigen indruk. Toen Petrus dan ook te Jeruzalem was teruggekeerd, werd hem verweten, dat hij in strijd met de ceremonieele wet Gods, in het huis van een Heiden was ingegaan en met hem gegeten en derhalve zich verontreinigd had, ja, misschien in hun schatting, zich zijn apostolaat had onwaardig gemaakt. Hieruit blijkt *vooreerst*, hoe gevaarlijk het

is een oppervlakkig oordeel, naar verkregen geruchten te vellen, zonder de ware toedracht der zaak te kennen. *Ten tweede*, hoe Petrus in geen enkel opzicht boven de anderen was verheven en er dus van geen primaat, volgens de leer der Roomsche kerk, sprake kan zijn. *Ten derde*, hoe de eerste Christenen zich nog aan de ceremonieele wetten gebonden achtten, zonder de schaduwbetekenende, door Christus verwezenlijkt, recht te kennen; hoe weinig besef zij hadden van de betekenis van de algemeen verzoenende kracht van het offer Christi, van de roeping en strekking der kerk, krachtens het raadsbesluit Gods, volgens hetwelk ook de Heidenen deelgenooten der bondsweldaden in Christus waren. Om hun dit te doen inzien was daar een Paulus noodig, door God verwekt en met den Heiligen Geest toegerust, ter verkondiging en bevestiging dier waarheid. Toch wilde de Heere nu reeds aan en door Petrus die waarheid openbaren. Op duidelijke en krachtige wijze verantwoordde Petrus zich, naar waarheid weergevende wat daar geschied was, zich beroepende op zes geloofwaardige getuigen, mede aanwezig. Hij had, volgens zijne verklaring, deze treffende en onwederlegbare gevolgtrekking gemaakt, dat indien God door de mededeeling of den doop des Heiligen Geestes, volgens 's Heeren eigen belofte, vóór zijn heengaan gegeven (vgl. H. 1:5) de Heidenen zoo duidelijk en krachtig tot de gemeenschap der kerk gebracht had, hij hen niet door de weigering van den waterdoop mocht, of kon buitensluiten. Na deze zoo duidelijke uiteenzetting van wat daar geschied was, waren de geloovigen niet alleen tenvolle overtuigd, dat Petrus niet anders had mogen en kunnen handelen; maar zij waren ook op het hoogst verblijd, dat God zelf zoo duidelijk en krachtig ook den Heidenen de bekeering ten leven had gegeven en hen alzoo tot de gemeenschap der kerk had toegevoegd. Hun enghartig en hooghartig begrip, dat hen als een farizeesch zuurdeeg had doortrokken, lieten zij, door de werking des Heiligen Geestes, varen, nu de wil en de raad Gods zoo duidelijk en krachtig door dit feit hun was geopenbaard. Uit Petrus' verantwoording leeren wij, nooit hoogmoedig en driftig, maar zachtmoedig en kalm onze tegenpartij te bejegenen en hare tegenbedenkingen te weerleggen (vgl. Spr. 15:1); verder: ons nooit op onze inzichten of op onze daden te beroepen, maar immer op het woord en de daden Gods, bij elke verantwoording of wederlegging, waartoe wij geroepen worden. Uit wat wij van de geloovigen lezen, leeren wij, ons niet aan onze schijnbaar goede en welgegronde inzichten vast te houden, maar ons volvaardig en blijmoedig aan het duidelijk geopenbaarde en door feiten gestaafde Woord Gods te onderwerpen; ook, om ons te verblijden over de bekeering en zaligheid van anderen, zelfs van onze tegenstanders (vgl. Luk. 15:10, 32).

De vervolging, in Judea tegen de geloovigen begonnen, mocht in den aanbiddelijken weg van Gods

voorzienigheid, tegen de bedoeling der vijanden, tot krachtige uitbreiding des Evangelies strekken (vgl. Jes. 54:17). Het bloed der martelaren bleek het zaad der kerk te zijn. Hoewel deze Joodsche Christenen in de heidensche streken van Phoenicië en Cyprus en in de stad Antiochië in Syrië het Evangelie verkondigden, spraken zij volgens hun Joodsch inzicht alleen tot de daar wonende Joden. Maar eenige geloovigen uit Cyprus, een groot eiland in de Middellandsche zee, en Cyrene, een groote stad in Lybië, (een landstreek in Klein Azië) afkomstig, verkondigden ook aan de Heidenen (Grieken) het Evangelie, dat door dezen, in grooten getale, door de werking des Heiligen Geestes, geloovig aangenomen werd en hen tot bekeering leidde. Op de heuglijke tijding, hiervan te Jeruzalem gebracht, zond deze moedergemeente Barnabas naar die geloovigen, om hen in het geloof te versterken en te bevestigen. Deze Barnabas, die om zijne goedheid terecht geprezen wordt (vgl. H. 4:36) en als een man vol des Heiligen Geestes en des geloofs wordt geroemd, en die, als uit Cyprus afkomstig, het best tot deze zending geschikt was, reisde door die streken, tot hij in Antiochië kwam, met blijdschap getuige zijnde van de groote genade, door God bewezen aan de geloovigen, welke hij vermaande, om met een vast voornemen des harten bij den Heere te blijven. (De volharding der heiligen, welke een werk Gods is, geschiedt niet zonder vermaning en vrijwillige oefening des geloofs, door strijd en gebed.) De uitgestrektheid van het arbeidsveld overziende, achtte Barnabas het raadzaam zich hulp te verschaffen in zijn gewichtigen arbeid. Daartoe viel zijn oog op Saulus van Tarsen, die tot hiertoe naar 't schijnt in afzondering had geleefd (vgl. Gal. 1:17, 22). In dezen jeugdigen, rijk begaafden man, vond hij een krachtig instrument in Gods hand, om hem in zijn arbeid bij te staan. Zij werkten in eenheid des geestes een jaar lang met grooten zegen te Antiochië, waar de gemeente zeer uitgebreid en in de waarheid bevestigd werd. Daar werden de geloovigen *Christenen* genaamd, misschien door de vijanden, uit smaad en verachting, maar kennelijk onder Gods bestuur. Voorheen heetten de geloovigen *discipelen*, *Nazareners*, of werden zij slechts leden eener secte genoemd. Maar dezen naam namen zij gaarne aan, als geheel uitdrukkende wie zij waren, n.l. deelgenooten van Christus, gezalfd met den Heiligen Geest, tot profeet, priester en koning (vgl. 2 Cor. 1:21; 1 Joh. 2:20; 1 Petr. 2:9; Openb. 1:6; Cat. vraag 33). Slechts tweemaal komt die naam voor (vgl. H. 26:28; 1 Petr. 4:16), een bewijs dat hij niet zoo algemeen gebruikt werd.

Een moeilijke tijd stond voor de gemeente te wachten. Er kwam onder keizer Claudius hongersnood, welke door eenige profeten, onder welke Agabus, uit Jeruzalem te Antiochie gekomen, voorspeld werd. Zonder aan den eigen nood te denken,

zonden de geloovigen liefdegaven naar de arme gemeente te Jeruzalem, waartoe Saulus en Barnabas afgevaardigd werden. Zoo onderhield men de gemeenschap der heiligen niet alleen der leden, maar ook der kerken, tot een treffend voorbeeld ook voor dezen tijd. — Door *profeten* verstaan we mannen, in bijzondere mate door den Heiligen Geest bezielde, die hun, in onderscheiding van anderen, de gave der profetie mededeelde (vgl. Hand. 13:1; 15:32; 21:10, 11; 1 Cor. 12:28; 4:11). Met de buitengewone gaven des Heiligen Geestes, is ook de gave der profetie aan de kerk ontnomen. — *Ouderlingen* of oudsten (presbyters) waren de oudste en voortreffelijkste leden der gemeente, die het opzicht over de plaatselijke kerk hadden.

VERSLAG van den „Bond van Nederl. Geref. Zondagsschool-Onderwijzers en Onderwijzeressen” uitgebracht op de huishoudelijke Jaarvergadering, gehouden Maandag 2 Nov. 1891.

Broeders en Zusters!

Een recht aangename taak is het voor mij, eenige mededeelingen u te geven betreffende den „Bond van Nederl. Geref. Zondagsschool-Onderwijzers en Onderwijzeressen,” niettegenstaande het als verslaggever steeds moeielijk is een ieder het naar den zin te maken. Doch rekenende met elkanders zwakheden, valt ook dit bezwaar weg en twijfel ik niet of allen zullen mij met onverdeelde aandacht volgen, temeer daar ik hen, die minder bekend zijn met onzen „Bond” met zijn aard en doel wensch bekend te maken. Zegene de Heere onze God deze zwakke pogingen en dat de vrucht er van zijn mag: een nauwere aaneensluiting van hen, die zich geroepen gevoelen, Gods Woord te brengen aan de kinderen welke in onze dagen van Godverzaking en menschvergoding medegesleurd worden op zijpaden en kronkelwegen en alzoo langzamerhand, zoo God het niet verhoedt, geheel vervreemd raken van God en zijn Woord.

Luisteren wij dan naar het woord van Jezus als Hij sprak, ziende op de jeugd: „Laat de kinderkens tot Mij komen en verhindert ze niet, want derzulken is het Koninkrijk der hemelen.” Maar dan slaar wij ook onzen blik op de kinderen van onzen tijd en vragen: Wat zal er van hen worden?

Ziende dien schrikkelijken afval van de ouders die er niet de minste zonde in zien hunne kinderen, ja bijna van elken leeftijd mede te nemen naar de dranklokalen en plaatsen van wereldsch genot, dan bedekt schaamte ons aangezicht vanwege de lauwheid, die er bij ons nog gevonden wordt, omdat wij, bij het zien van al dat verschrikkelijke, nog zoo menigmaal met slappe handen en trage knieën tederzitten met de Kaïnsgedachte: „Ben ik mijns broeders hoeder?”

Is het waar dat de ouders allereerst geroepen zijn, hunne kinderen op te voeden in de vreeze des Heeren, en de Heere ze van hunne hand zal eischen, toch mogen wij niet onverschillig zijn alsof wij,

vooral als Zondagsschoolonderwijzers en -onderwijzeressen geen roeping in deze te vervullen hadden. Neen, roeping is, alles te doen wat onze hand vindt om te doen, om het goede voor de jeugd te zoeken in de kracht des Heeren, en het hun bekend te maken dat er geen anderen Naam onder den Hemel gegeven is door welken ook zij moeten zalig worden, dan Jezus Christus en dien gekruist. Dan zal ook het woord van Jezus, het: „Laat de kinderkens tot Mij komen,” als vlammend schrift ieder opvoeder van de jeugd in de oogen blinken.

O, dat wij toch steeds onszelven afvragen, welke taak wij als Onderwijzers en Onderwijzeressen hebben aanvaard. Kennen wij het gewicht van de zaak waarvoor wij staan? Zijn wij onszelven wel bewust dat eenmaal in den Dag der dagen ook wij, een ieder in het bijzonder, van ons onderwijzerschap rekenschap zullen moeten geven! Vragen, Broeders en Zusters, die een ernstige overweging wel waardig zijn. Want och, vatten wij helaas de Zondagsschoolarbeid niet weleens wat licht op? Eén uurtje in de week voor een klasse kinderen te staan, om hun wat te vertellen, nu ja, daar is zoo'n ernstige studie en overweging niet voor noodig. Zij, die zoo spreken zouden wij aanraden zich 10 tot 20 maal te bedenken voor zij op den aanstaanden rustdag zich weder naar de Zondagsschool begeven, want dan is het ook waar dat de Heere God de jeugd, aan onze zorgen toevertrouwd, ook eenmaal van onze hand zal eischen.

O, dat wij ons toch steeds ook in deze nauw onderzoeken en het van den Heere afvragen: „Leer mij den weg, o Heere door uw Woord, die ik gaan moet, licht mij voor met het licht van uwen Geest.

Maar dan ook blijft niet een ieder afzonderlijk staan, dan gevoelen wij dat er gemeenschap moet zijn tusschen broeders en zusters van een en hetzelfde huis met één doel voor oogen, dat er eenheid moet wezen, om krachtiger te kunnen optreden in den Naam des Drieënen Gods, tegen het ongeloof, dat vooral ook in onze dagen driest het hoofd opsteekt, en de kinderen zoekt te veroveren om ze bewust of onbewust te leiden in de armen van den satan.

Dit begrepen de broeders, die, beziel met den ernst van de zaak, bewust dat de Zondagsschoolarbeid hun door God op de schouders was gelegd, het wenschelijk achtten, een nauwere aaneensluiting te bewerkstelligen van hen, die aan de Zondagsschool hunne gaven en talenten gaarne besteden, en het Woord des Heeren getrouw en zuiver wenschen te brengen aan de jeugdigen van jaren.

Bleef nu een ieder onzer alleen staan, dan werd natuurlijk alle samenwerking, samenbespreking, samenonderzoeking gemist, en zou een ieder naar eigen inzicht en naar zijn beste weten Zondagsschool houden; terwijl wij nog dagelijks leeren, dat aan den een meer, aan den ander minder gaven gegeven zijn, en dat wij dus van hen die met meerdere gaven bevoorrecht zijn, moeten leeren en ons door hen moeten laten onderwijzen, doch altijd, elkander onderdanig zijnde in de vreeze des Heeren.

Weg dus met de alles doodende bewering: „Ik kan mijzelf wel redden, ik heb anderen niet noodig.” Menigmaal is bij dezulken een inslapen waar te nemen, waarbij voor een ontwaken schier geen hope is.

Een Israelitisch Godgeleerde schreef dezer dagen

aan zijn verdrukt volk „sluit u nauwer aaneen, want hoe meer de moleculen van een lichaam tezamen geperst worden, hoe krachtiger het lichaam wordt, destemeer weerstand het zal kunnen bieden tegen alle mogelijke aanvallen.”

Trekt alles wat zich tegen God en zijn Woord stelt in bond op om, ware het mogelijk, hen te verdelgen die getrouw wenschen te blijven aan Gods eeuwig getuigenis, laat ons in bond optrekken in de kracht van Hem die alles aan zijne voeten heeft onderworpen, de banier omhoog houdende, waarop het gulden devies ieder aanschouwer in de oogen blinkt: „Ik schaam mij het Evangelie van Jezus Christus niet, want het is een kracht Gods tot zaligheid een ieder die gelooft.”

Trekt het Modernisme in onze dagen in bond op om de kinderen van ons volk af te voeren van de zuivere waarheid Gods, laten wij als Gereformeerde Broeders en Zusters in bond optrekken met het zwaard des Geestes in de hand, teneinde als instrumenten in de hand des Heeren, de kinderen reeds vroeg te brengen tot hunnen Heere en Heiland, Jezus Christus.

Wat nu wel te betreuren is, is dit, dat de kerk op vele plaatsen den Zondagsschoolarbeid niet genoeg waardeert, ja dien arbeid zelfs veroordeelt. De Zondagsschoolarbeid toch behoort tot de Inwendige Zending, waarvan zij een voornaam gedeelte uitmaakt. Gode zij dank, dat in onze dagen weer zeer veel, al is het niet genoeg, wordt gedaan voor de Uitwendige Zending, maar in dien ijver moeten vooral onze naaste bureu niet vergeten worden, vooral niet de jeugd. Ook Luther begreep het, dat in de jeugd de eerste zaden moesten worden gelegd, die onder den zegen des Heeren gestrooid, zouden ontkiemen en voortbrengen dertig-, zestig- en honderdvoudige vruchten, waarom hij eens sprak: „Geef mij de jeugd.” Want dit is zeker, die de jeugd bezit, bezit de toekomst. Daarom is het dan ook een roeping der Gemeente steeds een wakend oog te houden en toe te zien, hoe Gods Woord aan de kinderen wordt gebracht, of het wel die voeding is met die onvervalschte melk. Hiervan zegt ondermeer Ds. Robbert, predikant bij de Chr. Ger. Gemeente te Lutten in een schrijven in de Meiaflevering van „De vrije Kerk,” over het „belang der Chr. Zondagsschool voor de Inwendige Zending” het volgende: „Is nu de Zondagsschool een deel der Inwendige Zending, zoo moet ze ook met de gemeente Gods in rechte verhouding verkeeren. Zij mag niet buiten Gods kerk om tewerkgaan. Met de gemeente des Heeren heeft zij zich in contact te stellen, want aan de gemeente heeft God het werk der zending opgedragen. De kerk heeft om te zien, of de kinderen der gedoopten onderwezen worden, en waar nood of behoefte aanwezig is, daar heeft zij het werk van den barmhartigen Samaritaan te verrichten. Nu mag de Zondagsschool wel voor de kerk, echter nooit zonder de kerk haar roeping vervullen. In gewone gevallen moet ze dus uitgaan van, en staan onder toezicht der kerk. Ja, in de huishouding Gods op aarde moet gezag en orde blijven heerschen; niet een ieder mag doen wat goed is in zijne oogen, al heeft hij ook nog zulke vrome bedoelingen. Ook heeft zich de Zondagsschool in dit opzicht aan de ordinantiën des Heeren te onderwerpen, en elk privaat initiatief, dat dit beginsel opzettelijk verzaakt, steunt op den bodem

staan en een ieder zijns weegs ga, maar dat wij in vereeniging met elkander werkzaam mogen zijn in den Wijngaard des Heeren tot eer en verheerlijking van Hem die ons zijne hulp en bijstand wil schenken, vanwien dan ook onze hulp en verwachting zijn moet.

Wat nu is gedaan kunnen worden, dient vermeld. Allereerst de benoeming van twee Commissieleden, tot het doen van Zondagsschoolbezoek in onze stad. Deze broeders brengen aan de verschillende Zondagsscholen een vriendschappelijk bezoek en staan zoo noodig, de onderwijzers met broederlijke raadgevingen terzijde. Reeds is deze Commissie voor drie maanden geleden begonnen te werken en hoopt zij deze bezoeken geregeld voort te zetten. Op die wijze krijgen wij later een algemeen overzicht van den toestand der Zondagsscholen in Amsterdam, wat de inrichting, alsmede het onderwijs betreft.

Vervolgens is een tweede Commissie benoemd tot het daarstellen van een register, waarin alle aan te bevelen Zondagsscholen zullen worden opgeteekend, alsmede de namen en woonplaatsen der onderwijzers en onderwijzeressen, de plaatsen waar en de tijden wanneer de Zondagsscholen gehouden worden. Dit register eenmaal gereed zijnde, zal voor een ieder belangstellende alsdan verkrijgbaar zijn en voor het onderwijzend personeel een ware gids zijn om hunne kinderen zoowel bij verhuizing als anderszins zulk eene Zondagsschool aan te wijzen, waarvan men weet, dat daar het onderwijs zuiver naar den Woorde Gods wordt gegeven.

De moeielijkheden waarmede deze Commissie te kampen heeft, is deze: Zij ontvangt van de broeders en zusters geen adressen van bestaande Zondagsscholen, de circulaires en invulbiljetten liggen op die adressen steeds te wachten.

Knoope een ieder belangstellende dit in het oor, opdat spoedig aan het werk kan worden gegaan, om vermeld register in orde te brengen.

Helpen wij ook in deze elkander, dan wordt de taak lichter en komen wij spoedig tot het doel.

Naar gelang nu de werkzaamheden meerder werden, was het noodzakelijk geworden, dat het getal bestuursleden werd aangevuld, welk getal door bedanken als anderszins was geslonken; en wil men een geregelde huishouding, dan is een geregeld bestuur noodzakelijk.

Het Bestuur is op heden aldus samengesteld:

Br. H. J. van Vulpen, Voorzitter; Br. J. Schaafsma, 2° Voorzitter; Br. J. D. Root Jr., 1° Secretaris; Br. J. Stijger, 2° Secretaris; Br. G. J. Volkers, 1° Penningmeester; Br. Beerthuis, 2° Penningmeester; terwijl Br. van der Horst als zevende bestuurslid de genoemde broeders terzijde staat.

Wat nu vooral in de laatste dagen een punt van bespreking op onze vergadering uitmaakte, was wel het lidmaatschap van den Bond.

De contributie voor ieder lid was in het begin gesteld op f 0.50, later is dit geworden f 1.— en ontving men dan gratis het maandblad „Capadose.” Feitelijk waren alzoo de abonné's lid van den Bond en waren hieronder personen die hoegenaamd met de Zondagsschool niets hadden te doen.

In de Vergadering van den 9ten September is daarom een Commissie van drie leden benoemd, om de Statuten van den Bond te herzien en tevens het lidmaatschap daarin duidelijk en zuiver te formu-

leeren. Deze Commissie heeft zich dan ook terstond aan het werk gezet en is er ingeslaagd de Statuten zoo te wijzigen, dat deze de goedkeuring der leden, voorzoover ze op de Vergadering van den 14^{den} en 28sten October aanwezig waren, konden wegdragen en alzoo is bepaald in art. 7, dat aan het lidmaatschap verbonden is een jaarlijksche contributie van f 0.25, terwijl de afdeelingen buiten Amsterdam, waar de kas zulks toelaat, van f 1.— tot f 5.— jaarlijks afdragen aan den Penningmeester van den Bond; dat verder als Donateurs worden aangemerkt, zij die minstens f 0.50 per jaar bijdragen.

Nu deze Statuten eenmaal gereed zijn, kan de Bond ook buiten Amsterdam worden uitgebreid en rekent het Bestuur alsdan op den steun van invloedrijke personen om ons zoo mogelijk van advies te dienen. Aangenaam was het ons met verschillende besturen van Zondagsscholen buiten Amsterdam te corresponderen, uit welke correspondentie duidelijk bleek, dat men het met het doel en beginsel van den Bond eens was. Dit jaar hebben de onderwijzers van twee Zondagsschoolvereeningen uit Leiden zich bij den Bond aangesloten en twijfelen wij niet of andere plaatsen zullen spoedig volgen.

Zoo heb ik u dan broeders en zusters het een en ander betreffende den Bond medegedeeld. Gij hebt vernomen dat er niet stilgezeten is, al moest ge ook de klacht vernemen, dat zoovele broeders, die geregeld worden uitgenoodigd, ons hebben laten roepen, maar tevergeefs. Mag dit zoo blijven? Hoe zal het nu in het jaar dat voor ons ligt zijn? Veel meer lust en ijver en genegenheid is er noodig; zonder behoefte in ons harte zullen we lauw en koud blijven voor elke zaak. Het jaar, dat wij intreden, zal zoo de Heere ons het leven en de gezondheid laat, een werkzaam jaar worden, daar hoogstwaarschijnlijk in de helft van Juli of Augustus een openbare vergadering zal worden gehouden, waarop ook van buiten afgevaardigden zullen worden uitgenoodigd, en tevens invloedrijke personen die hunne gaven en talenten op het gebied der Zondagsschool gaarne wenschen ten beste te geven. Zonder uw aller medewerking zal er niets van kunnen komen; slaan wij dan onze handen ineen, om onder biddend opzien tot den Heere onzen God het goede te zoeken voor de kinderen, voor de jeugdigen van jaren, die ieder oogeblik als geplaatst staan aan den rand van een peilloozen afgrond om, zoo God het niet verhoedt, daarin voor eeuwig om te komen. O, binden wij deze zaak toch elkander meer op het harte; laat er bij ons van geen rustige rust sprake zijn; zij het willen niet alleen, maar ook het volbrengen bij ons. Sluit u dan aan bij degenen die u reeds voorgingen, en die telkens die gewenschte eenheid van den Heere afsmeeken. Zoo zal er meer kunnen en worden gedaan, meer worden gewerkt. Moge het alles zijn tot roem en prijs van Hem, die gesproken heeft: „Mijne genade is u genoeg, mijne kracht worde in uwe zwakheid volbracht.” Sluiten wij dan dit verslag met de woorden van Nehemia: „God van den Hemel zal het ons doen gelukken en wij zijne knechten zullen ons opmaken en bouwen.”

CAPADOSE.

Maandblad van den Bond van Nederlandsche Gereformeerde Zondagsschool-Onderwijzers.

PRIJS PER JAARGANG f 1.—.

UITGEVERS:
HÖVEKER & ZOON.
AMSTERDAM.

PRIJS DER ADVERTENTIËN:
10 Cents per regel.

Toelichtingen bij den Rooster voor 1892.

4 Sept. *Abraham in Gerar. — Geboorte van Izaäk. —
Uitdrijving van Hagar en Ismael.*

Gen. 20 en 21.

Te leeren: Gen. 17 : 19; Ps. 121 : 2 of 105 : 4.

Na de ontzettende verwoesting van Sodom en omliggende plaatsen, had Abraham geen lust langer in de nabijheid ervan te blijven en vertrok van Hebron naar het land der Philistijnen (naar dit volk wordt Kanaän *Palestina* genoemd), waarin hij als vreemdeling een tijdlang vertoefde en wel te Gerar (vreemdelingschap), naar het schijnt de hoofdstad des rijk. (Andere steden zijn: Gaza, Asdod, Askelon, Ekron en Gath). Abimelech (vader des konings; algemeene koningstitel), bekoord door Sara's schoonheid (opmerkelijk wegens haar hoogen leeftijd) nam haar tot zich, na van Abraham de verzekering bekomen te hebben, dat zij zijne zuster was (vgl. H. 12 : 11 v. v., blijk van Abrahams ongeloofigheid en verblinding). Maar God redde ook nu weder zijn zwakken vriend, die door eigen schuld in zoo groot gevaar verkeerde. Hij bezocht Abimelech en zijn volk met een krankheid, die volgens Gods bedreiging, in een droom gedaan, den dood zou veroorzaken, indien Abimelech niet terstond Sara aan Abraham teruggaf. Abimelech beriep zich tot verontschuldiging op Abrahams leugenachtige verklaring (in de veelwijverij, toen zoo algemeen, zag hij geen zonde) en op zijn onthouding van Sara, waarop God hem wees op zijne wederhoudende genade, waardoor hij belet werd (niet tegen Abraham of Sara,) maar tegen Hem te zondigen. Alle zonde is tegen God bedreven (vgl. Gen. 39 : 9; Ps. 51 : 6). Toch zou die zonde tegen Abraham begaan, groot geweest zijn wegens Abrahams hooge waardigheid, als profeet des Heeren, (drager van zijn woord en belofte), maar zou ook, omdat hij voor hem zou bidden, te eerder vergeven worden. Abraham blijkt een *konink*, als held (vgl. H. 14), een

priester, als voorbidder (H. 18 : 22 v. v.) en hier een *profeet* te zijn. Gehoorzaam aan Gods bevel (Abimelech, hoewel eigengerechtig, toont niet onbekend te zijn met, en vrees te hebben voor den waarachtigen God), gaf hij Sara aan Abraham terug, na hem ernstig bestraft te hebben over zijn leugen, die zoo treurige gevolgen na zich had kunnen slepen. Abraham geeft als reden voor zijn gedrag op, dat hij, omdat de vreeze Gods te Gerar niet gevonden werd, met vrees vervuld was, dat zij hem, als echtgenoot van Sara, zouden doden (hieruit blijkt niet alleen zijne ongeloofigheid, maar ook zijne lichtvaardigheid in zijn oordeel) en tracht zijn leugen te bemantelen, door te verklaren, dat Sara toch zijn *halve* zuster was. (Een halve leugen of een noodleugen „om bestwil” is voor den God der waarheid aan een volstrekten leugen gelijk). Nu was Abimelech voldaan en gaf als bewijs van zijn hoogachting, rijke geschenken aan Abraham, ja stond hem toe, in zijn land te wonen, daarbij Sara toewenshende, dat „haar broeder” (scherpe ironie!) haar een deksel voor hare oogen mocht zijn, d.i. haar tegen verleiding beschermen mocht; en zij door deze droevige gebeurtenis geleerd mocht hebben, voortaan meer waar en voorzichtig zich te gedragen. Daarna bad Abraham, dat God zijne straf van onvruchtbaarheid, om Sara's wil, (die nu bevrucht was) over het huis van Abimelech mocht wegnemen, welke bede genadig werd verhoord. Deze straf diende tevens om alle verdenking van Abrahams vaderschap weg te nemen en Sara als moeder van het beloofde zaad heilig te houden. Deze gebeurtenis moest Abraham strekken tot diepe vernedering, maar ook tot vaster vertrouwen op zijn God, die hem weder zoo genadig had gered.

Op den door God bestemden tijd (vgl. H. 18 : 10) werd Sara, door een bovennatuurlijke werking Gods, moeder van den zoon der belofte, dien Abraham, volgens Gods bevel, *Izaäk* noemde, en op den achten dag besneed. Voor dit kind der belofte had de besnijdenis ware sacramenteele kracht. Droeg

het kind een naam (gelach), die Sara's ongelooft en Abraham's blijdschap uitdrukte, ook Sara verblijdde zich nu in haren God, die haar op zoo wonderdadige wijze moeder gemaakt had (vgl. Rom. 4:19; Hebr. 11:11; Ps. 113:9). De wonderdadige geboorte van dit beloofde zaad is beeld en schaduw van die des waren zaads (vgl. Luc. 1:34, 35) alsmede afbeelding van de wedergeboorte (vgl. Joh. 3:4, 5). — Spoedig zou de blijdschap worden verstoord. Toen het kind op zes- of zevenjarigen leeftijd gespeend werd (van de moederborst afgenomen) en Abraham daarbij een feestmaaltijd aanrichtte, bespote de tot een jongeling opgegroeide Ismael het kind en zijne moeder. Hij deed dit uit afgunst en nijd, omdat hij van zijn recht en voorrecht der eerstgeboorte verstoken werd. Hij, „die naar het vleesch geboren is,” toont hierdoor zijn vijandschap tegen dengene, „die naar den geest geboren is” en is het beeld van het vleeschelijk Israel (of de wereld in 't algemeen), dat zich in vijandschap tegen het geestelijk Israel (de kerk van Christus) stelt; terwijl Hagar als moeder, de wet met hare dienstbaarheid, Sara als moeder, het Evangelie met zijne vrijheid voorstelt (vgl. Gal. 4:21—31). Sara, wier moederlijke liefde en waardigheid diep gekrenkt werd, eischt van Abraham onmiddellijke uitdrijving van hare dienstmaagd en haar zoon, die als zoon der dienstmaagd niet erven mag met haar zoon, als kind der vrije. Was Abraham over dezen, in zijn oog onredelijken eisch zeer verstoord, God toont hem, dat Sara's eisch geheel naar zijnen wil is (beeld en profetie van de verdrijving van het vleeschelijk en de aanneming van het geestelijk Israel, (vgl. Gal. 4:30, 31)) maar helooft hem ook voor Ismael te zullen zorgen (vgl. H. 17:20). Hoewel zeker met droefheid, zond Abraham, in gehoorzaamheid aan Gods bevel, Hagar en haar zoon weg, na haar van het noodige voorzien te hebben. Dezen dwaalden rond in de woestijn, niet wetende waarheen, zoolang, tot het water verbruikt was en wegens gebrek aan water, de dood voor oogen scheen. Hagar, die het lijden haars zoons niet kon aanzien, legde hem onder een schaduw gevende struik neder, op eenigen afstand zich aan haar moedersmart overgevend. Maar God hoorde haar klagen en zond een engel, die haar vertroostte met de vernieuwde belofte (H. 16:10) en haar een bron aanwees, waar zij den dorst volkomen leschten. (Betoont van Gods nederbuigende en onveranderlijke genade!) In die woestijn bleef Ismael verkeerden en, getrouwd zijnde met een Egyptische vrouw, werd hij de vader van een talrijk kroost, dat zich nog in de Bedouinen tot op dezen dag heeft voortgeplant: een volk, dat geheel hun vader gelijkt en aan de Goddelijke bestemming beantwoordt (vgl. H. 16:12).

Kort daarna bezocht Abimelech met zijn krijgsoverste Pichol Abraham en begeerde, overtuigd van de hooge gunst, waarin Abraham bij God stond,

dat hij onder eede trouw en weldadigheid aan hem en zijn familie zou beloven, als de zekere belooning voor de diensten, die hij hem had bewezen. Abraham wilde dat wel, mits vooraf een zeker onrecht door Abimelech's knechten hem aangedaan, in zake een put, dien zij wederrechtelijk genomen hadden, werd weggeruimd. Abimelech verzekerde geen kennis hiervan te dragen, waarop Abraham, zeker na teruggave van dien put, met hem een verbond sloot, waarbij schapen en runderen door Abraham aan zijn vriend werden gegeven en vooral zeven ooilammeren, die Abimelech als bewijzen van eigendomsrecht, van Abraham moest aannemen. Naar dit verbond, met eede bevestigd, werd de put genoemd *Berséba* (put van zeven). Zweren beteekent letterlijk *zevenen*. Het getal zeven is, als het grootst ondeelbaar getal, heilig. Bij het verbondsluiten tusschen God en den mensch werd het als teeken gebruikt, drukkende de vereeniging uit tusschen het Goddelijk getal drie en het aardsche getal vier.

Abraham bleef nog langen tijd in rust en vrede te Berséba wonen, waarom hij er een bosch plantte en „den Naam des Heeren, des eeuwigen Gods aanriep”, d. w. z. temidden der heidenen zijn trouwen Verbondsgod openbaar vereerde (vgl. H. 4:26).

11 Sept. *Abraham's offerande.*

Gen. 22.

Te leeren: Hebr. 11:17; Ps. 37:12 of 118:3.

Was Abrahams geloof reeds gedurig op de proef gesteld, de zwaarste beproeving wachtte hem nog, daar God hem beval, zijn eenigen, geliefden zoon, Izaäk, op een der bergen van Moria, Hem als een brandoffer te offeren. Elk woord van dit Goddelijk bevel moet als een dolksteek zijn liefhebbend vaderhart doorboord en zijn geloof op de zwaarste proef gesteld hebben. Hij vond in Izaäk het eenig voorwerp zijner liefde, de vrucht van zijn geloof, het onderpand van Gods trouw, het zaad der belofte. En nu God dit kind van hem afeischt, schijnt het, of Hij zichzelf aan hem onttrekt en alle beloften hem ontnemen wil. De Heere eischt de vrucht van zijn geloof, om de kracht van zijn geloof te versterken; Hij eischt het zichtbare liefdepand zijner trouw, opdat Abraham aan Hem, den onzienlijken God, zich in den geloove zal vastklemmen en Hem boven alles zal lief hebben. Hieruit blijkt, dat God Abraham niet verzocht ten kwade (vgl. Jac. 1:13), maar alleen ten goede, ter versterking zijns geloofs. Was Abraham reeds terstond bereid, toen de Heere hem riep, hij bleef bereid, toen hij het doel der roeping vernam en gehoorzaamde onmiddellijk het zware bevel, zonder naar reden, doel en uitkomst te vragen. Hierin openbaart hij het ware wezen des geloofs, dat in algeheele

overgave, onvoorwaardelijke gehoorzaamheid en onwrikbaar vertrouwen zich openbaart. Heeft de Heere hem de beloften gegeven, welke in Izaäk zijn saamgevat, hij is bereid dit kind der belofte, door den Heere hem geschonken, aan Hem weder te geven, geloovende dat God, als de Almachtige, hem uit de dooden terug kan brengen en als de Getrouwe zijne bondsbelofte zal bevestigen (vgl. Hebr. 11: 17—19).

Reeds vroeg in den morgen (of uit dadelijke gehoorzaamheid, of uit vrees dat Sara er iets van bemerken zou) maakte Abraham zich gereed, om met Izaäk en al wat tot het offeren noodig was, de reis te aanvaarden. Op den derden dag, na zijn afreis, zag hij Moria's bergen en besteeg, zeker door innerlijke openbaring, er één van, na zijne knechten bevolen te hebben, met den ezel, die den last gedragen had, [het is niet om hen, maar om Izaäk te doen (vgl. Matth. 26: 36)] aan den voet des bergs te wachten, totdat zij (samen) na aangebeden te hebben, zouden terugkeeren. Hoe treffend spreekt Abraham hierin zijne geloofsverzekering uit! Na Izaäk, als het offer, met het offermaterieel belast te hebben, [treffend beeld van Christus, die den last des kruises voor ons gedragen heeft (vgl. Joh. 19: 17)], terwijl hijzelf als offeraar het vuur en het mes in de hand nam, beklommen zij de hoogte. Onderweg wachtte Abraham nog een zware beproeving, welke zijn geloof zwaar schokken, zijn liefdeshart diep wonden moest. Izaäk vraagt naar het offer, dat gebracht zal worden. Daarop geeft de held des geloofs dit kalme, wijze antwoord, dat getuigt van zijn onbepaald vertrouwen op Gods voorzienigheid: „God zal zich zelf een lam ten brandoffer voorzien, mijn zoon!” Hiermede brengt hij alle bedenking van Izak tot zwijgen, die als jongeling (vgl. vs. 6), naar het voorbeeld zijns vaders, mede in het geloof mocht deelen. (Treffend voorbeeld voor kinderen: van onbepaalde gehoorzaamheid aan zijn vader en van kinderlijk geloof). Gods voorzienigheid, die *letterlijk* nergens elders in de Heilige Schrift voorkomt, maar op elke bladzijde er van wordt *geleerd*, beteekent de voorzorg Gods voor zijn volk, gelijk Hij die naar zijn eeuwig voornemen en voorbeschikking betoont. De *algemeene* strekt zich tot het heelaal, de *bijzondere* tot de redelijke schepselen, de *allerbijzondere* tot Gods volk uit. Op een bepaalde plaats gekomen, maakte de vader zelf het altaar gereed en bond daarop zijn zoon (geheel als een gewoon offer), waarop hij het mes nam, om zijn zoon te slachten. Op hetzelfde oogenblik roept hem de Engel des Heeren (kennelijk de Zoon Gods) tot tweemalen bij name, om den grooten spoed uit te drukken, bevelende hem de hand terug te trekken, daar Hij nu volkomen voldaan was, nu Abraham zijn Godsvrucht en geloof in het offeren zijns zoons zoo krachtig getoond had. De Zoon Gods wil het den Vader toekomend offer niet, omdat Hijzelf het eenig

ware offer zal brengen, waarom ook Izaäk gespaard bleef. Daar de Heere den *wil* voor de daad neemt, (vgl. Rom. 7: 7; 2 Cor. 8: 11, 12), heeft Abraham *werkelijk* zijn zoon geofferd (vgl. Hebr. 11: 17). De overgave van Izak is het duidelijk beeld van de overgave van den Zoon Gods door den Vader (vgl. Joh. 3: 16). Onmiddelijk zag Abraham een ram, met zijn hoornen in de struiken verward, door God hem gezonden, dien hij nu in plaats zijns zoons offerde en waardoor zijn geloof in Gods voorzienigheid op het heerlijkst werd bekroond. Deze ram is duidelijk het beeld van Christus, die als het ware lam in de plaats van den schuldigen en vloekwaardigen zondaar, door Izaäk vertegenwoordigd, is geofferd (vgl. Jes. 53: 5). Tot gedachtenis aan deze treffende gebeurtenis noemt Abraham die plaats: *Jehova Jireh*: „De Heere zal voorzien;” waaraan Israel en ook wij in allen nood en gevaar mogen gedenken (vs. 14; zie ook: Ps. 37: 5; 1 Petr. 5: 7).

Nu hernieuwt de Heere met eedzwering zijne verbondsbeloften, welke Hij in Izak zal bevestigen, als vrucht van de gehoorzaamheid zijns geloofs, hem verzekerende, dat „zijn zaad de poorte zijner vijanden erfelijk bezitten zal;” d. i. zijne vijanden zal overheerschen [*poort* is beeld van heerschappij (vgl. Matth. 16: 18)]. De Heere zwerft bij *zich zelve*, omdat Hij geen hooger wezen boven zich heeft, waarop Hij zich zou kunnen beroepen (vgl. Hebr. 6: 13). Deze eedzwering strekte Israel immer tot grond van vertrouwen (vgl. Ps. 105: 9; Luk. 1: 73; Hebr. 6: 13, 14, 17). Na zijn terugkeer bleef Abraham nog langen tijd in Ber-Seba wonen. Daar kreeg hij tijding omtrent het huisgezin van zijnen broeder Nahor, waarvan hier melding gemaakt wordt, omdat Izak uit dat geslacht zijne vrouw Rebekka heeft gekregen, welke een dochter was van Bethuel, den zoon van Nahor.

18 Sept. Sara's dood. Izaäks huwelijk.

Gen. 23 en 24.

Te leeren: Rom. 6: 23; Ps. 30: 4 of 128: 1.

Toen Izaäk 37 en Abraham 137 jaren oud was, nam de Heere Sara door den dood weg, diep betreurd door vader en zoon. Met al hare gebreken is Sara, de moeder der geloovigen, immer den vrouwen ten voorbeeld gesteld (vgl. Hebr. 11: 11; 1 Petr. 3: 6). Opmerkelijk dat van alle vrouwen der Schrift haar ouderdom vermeld is en haar dood en begrafenis het uitvoerigst worden verhaald. Abraham, thans woonachtig te Kirjath-Arba of Hebron (vgl. Gen. 13: 18), begeert zijn geliefde doode op het gebied van Efron, een nakomeling van Heth, te begraven. Maar, hoewel de zonen Heth's hem, uit hoogen eerbied, als vorst Gods (Abraham is een vorst des geloofs) een hunner graven willen afstaan.

begeert Abraham een eigen graf, dat hij voor Sara en zijn geslacht tot een erfbegraafenis wil koopen. Waar hij in het land, door God hem als zijn erfdeel geschonken, geen voetstap in zijn leven bezat, koopt hij voor de doode een eigen plaats der ruste. Hieruit blijkt, dat hij een beter vaderland verwachtte (vgl. Hebr. 11 : 8, 10), maar ook dat hij van het werkelijk bezit des lands door zijn geslacht, verzekerd was. Hij kocht nu de spelonk *Machpela* (de spelonken werden, als daartoe bijzonder geschikt, meest tot begraafplaatsen gebruikt), voor 400 sikkelen zilver (circa f 600), een som, zijdelings door Ephron bepaald (vs. 15). Daaruit blijkt dat reeds vroeg geld in den handel gebruikt werd, dat niet geteld, maar gewogen werd. De koopman droeg de weegschaal en weegsteenen in den gordel (vgl. Jer. 32 : 10; Spr. 11 : 1; 16 : 11; 20 : 23). De meest oorspronkelijke en gewone handel is de *ruizhandel*. De koop had plaats in de poort der stad, de gewone plaats van samenkomsten, ook tot behandeling van gewichtige en rechterlijke aangelegenheden, en wel in tegenwoordigheid van de oudsten, als getuigen. In dit wettig verkregen erfdeel begroef Abraham Sara, daar werd straks hijzelf, verder Izak, Rebekka, Jakob en Lea begraven. De begraafplaats wordt nog door de Arabieren getoond, die als Mohamedanen er een moskée op gebouwd hebben. Abraham staat hier als voorbeeld voor alle kooplieden, wat eerlijkheid, bescheidenheid en goede trouw betreft.

Niet lang na Sara's dood begeerde Abraham een vrouw voor Izaäk, om hen beiden te troosten in hunne verlatenheid en door haar het beloofde zaad voort te planten. Die vrouw begeerde hij niet uit een heidensch geslacht, maar uit zijn eigen familie, waarin de kennis van 's Heeren Naam meer bewaard gebleven was. (Hierin geeft Abraham een voorbeeld aan alle ouders te dien opzichte). Hij ontbood Eliëzer, zijn meest vertrouwd knecht, en droeg hem bij eede op, voor zijn zoon een vrouw te zoeken, niet uit het land hunner inwoning, maar uit het land hunner geboorte. (Het leggen van de hand onder de heup stond in betrekking tot het doel, waartoe Eliëzer werd afgezonden). Maakte Eliëzer nog bezwaar, dat die vrouw, welke hem door God zou worden gewezen, hem naar zulk een ver en vreemd land wellicht niet zou volgen, tenzij Izaäk zelf daarheen moest gaan, Abraham ontnam hem dit bezwaar door te wijzen op de almacht en de trouwe Gods, die door zijn engel hem den weg wijzen en voorspoedig maken zou. En mocht onverhoopt de vrouw weigeren, dan ontsloeg Abraham Eliëzer van den eed, hem opgelegd. Eliëzer neemt nu gewillig de gewichtige taak op zich en toont hierdoor mede zijn geloof. Welk een voorrecht, zulk een heer te hebben, maar ook zulk een knecht te zijn.

Met een karavaan van tien kemelen en groote geschenken aanvaardde nu Eliëzer de verre reis naar Mesopotamië, en kwam voorspoedig in de na-

bijheid der stad, waar Nahor woonde. Daar deed hij bij een put de kemelen nederknielen, om uit te rusten tegen den avondtijd, als de herderinnen de schapen kwamen drenken, in de hoop, dat éene van haar de bedoelde vrouw zou zijn. Dat was een wijs overleg, niet in strijd met, maar juist kenmerk van een redelijk geloof, dat de middelen doet gebruiken, onder biddend opzien tot, en vast vertrouwen op God. Aan dit overleg paarde hij een vurig gebed tot God. (Hij bidt tot God als Jehovah, Abraham's God, niet omdat hij Hem niet kende, maar omdat hij de zaak zijns heeren behartigde), en verzocht Hem om een teeken, tot aanwijzing der bedoelde vrouw, hierin bestaande, dat zij, op zijn verzoek om te drinken, hem water voor zich en zijne kemelen zou aanbieden. Dit teeken zou tevens een blijk van haar liefderijk, gulhartig gemoed zijn. Het vragen van een teeken is door den Heere veroorloofd (vgl. Jes. 7 : 11). Treffend werd zijn gebed verhoord (vgl. Jes. 65 : 24). Juist zooals hij begeerd had, geschiedde; zoodat hij in diepe verwondering en stille aanbidding, maar ook in ernstige opmerkzaamheid de leiding des Heeren gadesloeg. Daarin strekt hij ons ten voorbeeld, ernstig op de leiding Gods te letten, om zijn wil te leeren kennen (vgl. Luk. 2 : 19). Ook ten voorbeeld voor jonge menschen, in het doen eener keuze. Zekerheid bekomen hebbende, dat Rebekka de bedoelde vrouw was, geeft hij haar allerlei versierselen. Terwijl zij zijne komst en haar weder-varen thuis bekend maakt, aanbidt hij den Heere voor de wondervolle voorspoedige leiding, met hem gehouden, en gaat daarna naar het huis van Bethuel, waar hij door diens zoon Laban vriendelijk wordt binnen genoodigd. Nadat hem voeder voor de kemelen gegeven was, en de maaltijd voor hem gereed was gezet, deelde hij, vóór hij hiervan gebruik maakte, het doel zijner komst en de wijze, waarop hij dit doel bereikt had, mede, en stelde hen nu voor de keuze, om dien duidelijken wil Gods te gehoorzamen of af te wijzen. (Een voorbeeld, om eerst voor het noodige, daarna voor het aangename; eerst voor het belang van anderen, daarna voor eigen belang te zorgen). Na alles gehoord en aanschouwd te hebben, moesten Laban en Bethuel den wil Gods erkennen, waaraan zij geen wederstand wilden bieden. (Hieruit blijkt, dat zij niet onbekend waren met en vreeze hadden voor den Naam des Heeren). Met dank aan den Heere vernam Eliëzer dien gewilligen afstand van Rebekka, die hij opnieuw met allerlei kostbaarheden overlaadde, waarvan hij ook aan Laban en hare moeder Milca mededeelde, en begeerde nu den volgenden morgen met haar te vertrekken. Hoe gaarne zij, vooral de moeder, haar nog een dag of tien behouden hadden, toch voldeden zij aan zijn verzoek; na toestemming van Rebekka zelve. En na haar de zegenbede om rijke vruchtbaarheid en uitgebreide heerschappij van haar geslacht medegegeven te hebben, verliet Rebekka met hare

voedster Debora en hare medgezellinnen haar ouderlijke huis, waarin zij niet is teruggekeerd. Wel een blijk van geloof en gehoorzaamheid aan Gods wil (vgl. Matth. 10 : 37, 38; Gen. 2 : 24). (Omdat Laban hier in alles op den voorgrond treedt, schijnt het wel, dat Bethuel wat zwak van vermogen is geweest).

Nabij Izaäks tijdelijke woonplaats aan de put Lachai Roi, [(vgl. Gen. 16 : 14) treffende herinnering aan de verhooring des gebeds!] had de ontmoeting tusschen Izaäk en Rebekka plaats. Izaäk was in het veld gegaan om te bidden, thans zeker vooral, met het doel, dat de Heere den weg van Eliëzer voorspoedig zou maken (Izaäk is een voorbeeld van kinderlijk vertrouwen, vooral in het gebed betoond). En nauwelijks had hij zijn gebed opgezonden, of hij ziet de kemelen komen (vgl. Jes. 65 : 24). Rebekka vernemende, dat haar bruidegom naderde, viel of sprong van haar kameel en bedekte uit eerbied en schaamte, als een bruid, haar gelaat, terwijl zij haren bruidegom ontmoette. (Voorbeeld van kuischheid en bescheidenheid). Izaäk hoorende, hoe de Heere kennelijk hem deze vrouw gezonden had, verbond zich, zeker ook na toestemming zijns vaders, gewillig en in hartelijke liefde met haar; en haar in Sara's tent brengende, vond hij in haar een heerlijken troost na het verlies zijner moeder. Izaäk treedt hier in de meest liefelijke gestalte voor ons, als een aantrekkelijk voorbeeld voor kinderen.

25 Sept. *Abrahams kinderen en kleinkinderen.*

Gen. 25.

Te leeren: Matth. 19 : 14; Ps. 128 : 2 of 127 : 3.

Na Sara's dood, waarschijnlijk na het huwelijk van Izaäk, trouwde Abraham, ongeveer 140 jaren oud zijnde, met Ketûra, uit welk huwelijk nog zes zonen geboren zijn. Deze zijn allen hoofden van Arabische stammen geworden, van welke de Midianieten de meest bekende en, naar 't schijnt, de meest talrijke zijn. Zij schijnen na aan de Ismaelieten verwant te zijn (vgl. Gen. 37 : 25, 28) en stonden later, verbonden met de Moabieten, vijandig tegen de Israelieten, die door hen verleid, hen in den naam Gods moesten verslaan (vgl. Num. 25). Later voerden zij weder krijg (vgl. Richt. 8). Jobs vriend Bildad behoorde tot hunne nakomelingen (vgl. Job 2 : 11). Hoewel zij tot tamelijk groote uitgebreidheid en macht gekomen zijn, toch werden zij geen erfgenamen van Abrahams bondsbeloften en bezittingen, maar ontvingen slechts aanzienlijke geschenken. Toch zijn zij niet voor altijd buiten het Godsrijk gesloten (vgl. Jes. 60 : 6, 7).

Op den leeftijd van 175 jaren, toen hij van dit leven verzadigd was, stierf Abraham in het blijde uitzicht op de hemelsche erfenis (vgl. Hebr. 11 : 10, 13—16) en werd verzameld tot zijne volken; door

welke bijbelsche spreekwijze verstaan wordt: de *zalige onsterfelijkheid*, waarin de levenden te zamen verkeerden (vgl. Matth. 22 : 32; Gen. 15 : 15). Hij werd door Izaäk en Ismael, niet door zijne andere zonen, begraven in het door hem gekochte graf. Daarin vond zijn lichaam rust tot den dag der opstanding, waarop zijne reeds dadelijk verlostte ziel voor eeuwig er mede zou vereenigd worden. De dood zijns vaders deed Ismael de oude veete vergeten, temeer omdat hijzelf rijk door God gezegend was. Zijne twaalf zonen, die allen vaders zijn van Arabische stammen, welke nog in de Bedouinen zijn blijven voortbestaan, waren de getuigen van de waarheid Gods in de vervulling der beloften (vgl. Gen. 16 : 10, 17 : 20). Hunne woonplaatsen strekten zich uit van Havila, de grens van steenachtig Arabië, tot aan Sur, ten oosten van Egypte, ja grensden zelfs tot aan het Assyrische rijk; een onmetelijk gebied in woeste streken, waar zij zich ondanks allen tegenstand staande hielden (vgl. Gen. 16 : 12). Ismael is in vrede en, naar wij mogen aannemen, in den geloove ontslapen (vgl. vs. 17 met 8; 17 : 18).

Was Abraham 25 jaren in zijn geloof beproefd, Izaäk moest 20 jaren wachten, eer de Heere hem verhooring gaf op zijn vurig gebed, om de vervulling der beloften. Ook hem wilde de Heere toonen, dat alleen door de wondermacht zijner genade de vervulling mocht en kon geschieden (vgl. Rom. 4 : 19; Hebr. 11 : 11). De Heere stelt de vervulling en verhooring vaak lang uit, om het geloof te beproeven en het gebed te vermeerderen (vgl. Luk. 18 : 1, 7). Niet *om*, maar *op* het gebed, als middel, schenkt God de begeerte, tot volvoering van zijn raad (vgl. Ezech. 36 : 37). Gewichtige personen zijn vaak kinderen des gebeds geweest, als Jozef (Gen. 30 : 22); Simson (Richt. 13), Samuel (1 Sam. 1 : 10—13, 27), Johannes de Dooper (Luk. 1 : 13). Izaäk bad zeer in tegenwoordigheid zijner huisvrouw d. i. „met het oog op haar” of „hebbende haar, bij zijn gebed, vóór zich, in zijne gedachten.” En niet tevergeefs bleef hij bidden, daar Rebekka van twee kinderen zwanger werd. Toen zij dit gewaar werd, vooral doordien de kinderen tegen elkander aanstieten (profetie van den strijd tegen elkander), werd zij twijfelmoedig en zocht, door het goede voorbeeld van haren man geleerd, door het gebed, licht en raad bij God, en wél misschien aan de put Lachai-Roi, waar de Heere zich aan Hagar en ook aan Izaäk, als verhoorder des gebeds geopenbaard had. Ook zij bad niet tevergeefs. De Heere verklaarde haar, dat zij moeder van twee zonen zou zijn, die vaders van twee volken zouden worden, welke in strijd met elkander zouden verkeerden. De jongste zou in zijn geslacht over den eerstgeborene heerschappij oefenen (vgl. 2 Sam. 8 : 14). Dit bepaalde de Heere geheel naar zijn welbehagen, zonder aanzien des persoons (vgl. Rom. 9 : 12). Bij de geboorte bleek de eerste een geheel harig mensch

te zijn, roodachtig van kleur, beeld van kracht en ruwheid, waarom men hem noemde Ezau (harig) of Edom (rood). De tweede hield de hielen van den eerste vast, als om hem de eerstgeboorte te beletten [profetie van zijn latere verhouding tot hem (vgl. Hos. 12:4)], waarom men hem Jakob noemde (hiellichter of bedrieger, omdat hij de worsteling het hiellichten teeken van sluwheid is).

Bij het opgroeien kwam het karakter der kinderen en hunne bestemming duidelijk uit. Ezau koos het meer ruwe jagersleven, terwijl Jakob door het stille herdersleven werd aangetrokken, waaruit bleek, dat hij de erfgenaam van zijn vader wezen zou. (Jakob wordt *oprecht* genoemd, hoewel dit niet zijn karakter was. Hij was dit door de genadewerking Gods. Ook kan het woord: *zacht, ingetogen* beteken). Izak had Ezau boven Jakob lief, omdat hij de oudste was en òf door zijn mannelijk karakter, òf liever doordien hij gedurig zijn vader wildbraad bracht, hem voor zich wist te winnen. (Wij mogen die voorliefde, vooral om de laatste reden niet goedkeuren. Hieruit blijkt, dat tegenstrijdige karakters vaak elkander aantrekken).

Langs zondigen weg zou tegen Gods wil het doel Gods met de kinderen bereikt worden. Bij gelegenheid, dat Ezau vermoed van de jacht kwam en in Jakob's tent wilde uitrusten, begeerde hij van een kooksel van linzenmoes, dat er rood uitzag, te nuttigen. Jakob, misbruik makende van Ezau's uitputting, bedong als loon daarvoor het recht zijner eerstgeboorte. Ezau toonde zijn ruwen en onverschilligen aard, door te zeggen: „Als ik geen eten krijg, moet ik sterven, wat geef ik dan om dat recht mijner eerstgeboorte.” Uit dit gezegde betoont hij dat recht onwaardig te zijn (vgl. Hebr. 12:16), als een *ongeloovige*, die geen vertrouwen stelt op God en zijne beloften, en als een *onheilige*, die slechts verzadiging van zijn zinnelijke lusten zoekt, zich alleen om dit en niet om het volgend leven bekommerende (vgl. 1 Cor. 15:32). Jakob verkreeg door eedzwering het recht op de toekomstige bondsbelofte, terwijl Ezau de dadelijke bevrediging zijner begeerte verkreeg. Ter herinnering aan deze roekelooze daad, welke hem berouwen en te schande maken moest, verkreeg hij den naam *Edom* (rood), welke naam ook de kleur zijns haars uitdrukt. Ezau is het beeld van alle werldsche menschen; Jakob dat van Gods kinderen, voorzooverre zij zelve Gods beloften, buiten het stil verbeidend geloof, zich voorbarig willen toeëigenen.

2 Oct. *Izaak in Gerar; Ezau en Jakob.*

Gen. 26 en 27.

Te leeren: Mal. 1:26 en 3a. Ps. 37:20 of vs. 3.

Zoomin Izaak als Abraham bleef vrij van geloofsbeproeving. God had het land, als een zeer vrucht-

baar land, Abraham en zijn zaad toegezegd en ziet: er kwam telkens hongersnood. Was Abraham indertijd naar Egypte gereisd, de Heere beval Izaak niet dáarheen, maar naar het land der Philistijnen te gaan, waar Hij hem evenzeer als in het meer vruchtbare Egypte kon onderhouden. (vgl. Ps. 24:1; 104:14; 105:16; Ps. 33:19). Mogelijk zou Izaak minder tegen de verzoeking bestand geweest zijn, dáar te blijven. Vandaar dat God hem ook nu beval als *vreemdeling* in het land der Philistijnen te verkeerden, gedachtig dat Kanaän zijn wettig erfdeel was, waarvan Hij hem nogmaals de verzekering gaf. Ook hernieuwde Hij hem de beloften, aan Abraham gedaan, en om diens gehoorzaamheid, aan den zoon bevestigd. Die gehoorzaamheid was niet de verdienende, maar de middelijke oorzaak van de bevestiging der belofte. Hoewel de Heere aan Abrahams geslacht, als zijn volk, zijne welomschreven geboden, inzettingen en wetten gaf, nochtans was Abraham er niet onbekend mede. De gehoorzaamheid daaraan was vrucht van zijn geloof (vgl. Jac. 2:22). Was Abrahams gehoorzaamheid meer dadelijk, meer mannelijk, Izaak betoonde meer lijdelijke, kinderlijke gehoorzaamheid; ook nu, door stil te Gerar te blijven. Maar ook daar bedreef hij dezelfde zonde als zijn vader, door uit vrees voor verlies van eigen leven, Rebekka als zijne zuster voor te stellen en haar alzo aan de lusten van het Philistijnsche volk op te offeren. Zijne zonde is grooter dan die van Abraham, omdat er geen direct gevaar bestond en Rebekka niet zijn halve zuster was (vgl. Gen. 12:14, 15; 20:2, 12). Het schijnt, dat Abimelech (de algemeene koningstitel), door God weerhouden, Rebekka niet bemoeilijkt heeft. (Mogelijk was hij, als dezelfde in Gen. 20 genoemd, reeds op hoogen leeftijd gekomen). Ook het Philistijnsche volk liet Rebekka, hoe schoon zij ook nóg was, met rust. Het bedrog bleef evenwel niet bedekt. Na langen tijd ontdekte de koning, dat Izaak in een geheel andere betrekking tot Rebekka stond als een broeder: waarom hij hem ernstig bestrafte over zijn bedrog, dat treurige gevolgen had kunnen na zich slepen. Die koning bleek niet geheel vervreemd te zijn van de kennis Gods en zijner geboden. Mogelijk had de vorige openbaring Gods daartoe bijgedragen (vgl. H. 20:3). In elk geval betoonde hij vrees voor God, eerbied voor het huwelijk en liefde en achting voor Izaak, als dienstknecht Gods, te hebben. Dit laatste openbaarde hij door op straffe des doods te verbieden, Izaak of zijn vrouw leed aan te doen. Na deze beschamende bestraffing en genadige uitredding, mocht Izaak nog geruimen tijd in dat land in rijker mate den zegen des Heeren genieten. Daardoor werd de nijd der Philistijnen opgewekt, dien zij betoonden, door de waterputten, door Abraham gegraven, met aarde te vullen. Om verdere moeilijkheden te voorkomen en mogelijk mede uit afgunst en vrees voor schade, beval Abimelech Izaak zijn gebied te verla-

ten. In zooverre voldeed hij hieraan, dat hij naar een ander gedeelte des lands trok en wel naar het dal van Gerar, waar hij de toegestopte putten opgroef en, om er zijn recht op te doen gelden, ze noemde met de namen, door zijn vader er aan gegeven. Het bezit van twee putten, waarvan de een levend of wel-water bevatte, werd door de herders van Gerar aan Izaäk betwist; maar den derde lieten zij hem behouden, waarom hij dien *Rehobóth* (ruimte) noemde, omdat de Heere hem ruimte en wasdom gegeven had. (Vele Rehobóth's mogen Gods kinderen hier op aarde kennen). Izaäk betoont door zijn voortdurend wijken, zijne diepe, lijdelijke afhankelijkheid van den Heere; Abraham openbaart meer zijn krachtig, moedig vertrouwen op zijnen God. Dat Izaäks gedrag Gode behaagde, bleek uit zijne openbaring aan hem, met de verzekering van zijne gunst en zijnen zegen. Tot dankbare herinnering bouwde Izaäk den Heere een altaar te Berseba, waarheen hij getrokken was. Dit schijnt het eerste altaar te zijn, door hem gebouwd. Daar bezocht hem Abimelech met zijn krijgsoverste Pichol (dit was een titel) en zijn vriend Ahuzzat, om met hem een verbond van vriendschap te sluiten. Het eigenbelang, dat straks tot scheiding had geleid, bracht nu tot verbintenis. De wereld haat en benijdt Gods volk, maar tracht het in haar belang te gebruiken. Toch mag de gunst der wereld niet geminacht worden (vgl. Spr. 16 : 7). Izaäk, die zeer goed het oogmerk van Abimelech begrijpt, vraagt hem daarnaar op fiere wijze, waarop Abimelech, zijn gedrag rechtvaardigende, zijne begeerte uitspreekt, om met den gezegende des Heeren in verbond te leven. Izaäk, met dit antwoord voldaan, sluit onder eedzwering het verbond, waarbij naar gewoonte een maaltijd gehouden wordt. Intusschen boodschappen Izaäks knechten hem, dat zij water gevonden hadden. Daar nu op denzelfden dag de eed gezworen was, noemde hij dien put *Seba* (eed). Deze put is een andere als H. 21 : 31, maar dicht daarbij gelegen. Aan de beide voorvallen ontleent de stad Berseba haar naam.

Een huiselijk voorval gaf Izaäk en Rebekka oorzaak tot bittere smart, n.l. dat Ezau twee vrouwen nam uit de heidensche volksstam der Hethieten, waaruit zijn goddeloos en onverschillig karakter opnieuw bleek. Waarschuwend voorbeeld! (vgl. Deut. 7 : 3; 2 Cor 6 : 14).

Had Jakob het *recht* der eerstgeboorte zich weten te verwerven, ook den *zegen* verwierf hij op onbetamelijke wijze. Toen Izaäk ongeveer 137 jaren oud en reeds zwak en blind was (hij blijkt echter nog 43 jaren geleefd te hebben), begeerde hij, dat zijn zoon Ezau hem een wildbraad zou gereed maken, opdat hij hem, wegens de onzekerheid zijns doods, na den maaltijd den zegen der eerstgeboorte zou mededeelen (Wat Izaäk omtrent zichzelf in vs. 2 zegt, geldt ons allen, waarom wij de verma-

ning moeten ter harte nemen: Jes. 38 : 2; Matth. 25 : 13). Zijn lichamelijke blindheid was in overeenstemming met zijn geestelijke blindheid, daar hij, in strijd met Gods raad en Ezau's gedrag, deze liefhad en zegende boven Jakob, en dat nog wel om vleeschelijke beweegredenen. Rebekka, dit voor-nemen bemerkende, wist Jakob te bewegen, zich als Ezau voor te doen, door met diens kleederen zich te kleeden, de onbedekte deelen zijns lichaams met haar te bedekken en een geitenbok gereed te maken, om alzoo op bedriegelijke wijze den zegen der eerstgeboorte te verwerven. Jakob, aan de verleidende stem zijner moeder gehoor gevende, ging tot zijn vader, die, verwonderd over de spoedige terugkomst van Ezau, en niet voldaan met de verklaring van Jakob, dat God hem zoo spoedig het wildbraad had doen ontmoeten, Jakob betastte en uitdrukkelijk vroeg, of hij waarlijk Ezau was. Op Jakobs uitdrukkelijke bewering, dat hij Ezau zelf was, schonk Izak hem, hoewel nog aarzelende, daar hij Jakobs stem meende te hooren, na gegeten en gedronken te hebben, den aartsvaderlijken zegen. Die zegen, aan den Goddelijken zegen gelijk, kwam overeen met dien, welken de Heere aan hem en Abraham gegeven had. Toen na Jakob Ezau kwam, verschrikte Izaäk zeer, maar wilde den medegedeelden zegen niet terugnemen, erkennende, dat, hoewel langs bedriegelijken weg, Jakob den hem van God bestemden zegen ontvangen had, dien hij hem had willen onthouden (vgl. Hebr. 11 : 20). Ezau werd woedend over zulk een schandelijk bedrog, tot tweemaal door Jakob hem aangedaan, die terecht zijn naam hiellichter, bedrieger droeg. Daardoor werd hij diep in zijne eer gekrenkt en beleedigd. Hij begeerde ook een zegen, al was die niet gelijk aan den eersten, welken hij, als geestelijke weldaden bevattende, in den grond der zaak niet verlangde. Maar Izaäk kon hem geen zegen geven, hoezeer Ezau ook zelfs met tranen daarom smeekte. Deze tranen waren geen tranen van ware droefheid, maar van spijt (vgl. Hebr. 12 : 17; 2 Cor. 7 : 10). Door Gods Geest verlicht en bestierd, gaf Izaäk een zegen aan Ezau, die uitsluitend tijdelijke weldaden bevatte en veel geringer was dan die van Jakob. Deze toch zou de heerschappij over hem hebben, hoewel hij die met het zwaard zou moeten verdedigen, totdat hij (Ezau)eindelijk die van zich afschudden zou (vgl. 2 Kron. 28 : 17; daarna zijn zij niet weder ten onder gebracht. Wel werden zij later gedwongen den Israelietischen godsdienst aan te nemen, maar om in de Herodessen de heerschappij over Israel te oefenen.) Niet omdat die zegen geen geestelijke, maar mindere weldaden bevatte, werd Ezau met zulk een haat tegen Jakob om dien zegen vervuld, dat hij hem na zijns vaders dood wilde vermoorden, om daardoor de geheele erfenis te bemachtigen. (Hierin heeft hij zich schromelijk misleid, daar Jakob nog 20 jaren vóór zijns vaders dood is teruggekomen en door Gods weer-

houdende kracht niet is gedood). Rebekka, het plan van Ezau vernemende, spoorde Jakob aan, naar Haran te vluchten, en daar te blijven, totdat Ezau's toorn bedaard mocht zijn. Om zijn vader tot toestemming te bewegen, moest hij hem als het doel zijner reis voorstellen, een vrouw te Haran te gaan zoeken. Dit doel was zeker goed, maar de wijze waarop het voorgesteld en beproefd werd, was bedriegelijk en zondig. Rebekka betoont zich hier een geslepen vrouw, die hoewel geloovende aan de beloften Gods, ongeloovig bleek in betrekking tot de wijze der vervulling, welke zij voorbarig op zelf gekozene, zondige wijze trachtte te verkrijgen. Jakob laat zich misleiden tot die bedriegelijke handeling, in strijd met Matth. 10 : 37. Beiden hebben de straffende gevolgen ondervonden, de eerste door de berooving van den zoon harer liefde, de smart over de vijandschap van broeders, en de vrees voor Ezau's wreke; de andere door het gemis van zijne ouders, het ronddolen in den vreemde, blootgesteld aan ontbering en wederkeerig bedrog, de haat van en de vrees voor Ezau; en beiden: door elkander op aarde niet weder te zien (vgl. Ps. 89 : 31—33). Deze geschiedenis mag wel leiden tot de bede: Ps. 25 : 21.

9 Oct. *Jakob naar en in Paddan-Aram.*

Gen. 28 en 29.

Te leeren: Gen. 31 : 13; Ps. 105 : 6 of 128 : 2

Na mededeeling van den aartsvaderlijken zegen, ter bevestiging van den door list verworvene, zond Izaäk Jakob naar Paddan-Aram, om zich een vrouw uit Labans dochteren te kiezen. Izaäk erkent dus, dat langs zondigen weg de raad Gods wordt bevestigd. — Ezau bemerkende, dat zijn huwelijk niet naar den zin zijner ouders is, neemt, zeker om zijne ouders te believen, echter zonder overleg met hen, een kleindochter van Ismael tot derde vrouw. Hij betoont zich hier het beeld van den natuurlijken mensch, die naar eigen goeddunken het bedreven kwaad wil goedmaken en Gods volk wil nabootsen, maar daardoor zijn kwaad nog vermeerderd. (In verg. met H. 36 : 3 en 26 : 34 schijnt Ezau twee vrouwen gehad te hebben, die Basmath heetten, maar van welke éene, mogelijk ter onderscheiding, Mahalath is genoemd.)

Jakob door zijn eigen schuld verwijderd en verlaten van zijn ouderlijk huis, echter verrijkt met en getroost door de vaderlijke erfenis en den vaderlijken zegen, ging op reis naar het verre Oosten. Toen de nacht daalde, was hij genoodzaakt in de open lucht te verblijven, waar hij een steen tot zijn hoofdpeluw nemen moest, blootgesteld aan de koude en bedreigd door het wilde gedierte, bovenal gekweld door de vrees voor zijn broeder en bedroefd door de scheiding; maar veel meer nog, naar 't ons

voorkomt, ontrust door een beschuldigend geweten. Doch, al had hij God verlaten en was hij deswege verlaten, de Heere verliet hem niet. In een droom zag hij een ladder geplaatst, die van de aarde naar den hemel reikte (om de gemeenschap tusschen de aarde en den hemel aan te duiden) waarlangs de engelen opklommen en nederdaalden [om Jakob te beschermen (vgl. Ps. 34 : 8)]. Boven aan den ladder verscheen de Heere God zelf, om, als de God zijner vaderen, hem de bondsbeloften te verzekeren, welke, hoewel langs zondigen weg verkregen, als zijne erfenis door God waren bestemd. Ook beloofde de Heere hem, dat Hij hem al het hem omringende land als zijn erfdeel zou schenken, waarheen Hij hem, na hem behoed en beschermd te hebben op zijnen weg, veilig terugbrengen zou. Bleef Ezau in het ouderlijke huis, hij (Jakob) zou toch de erfgenaam zijns vaders blijven. Troostrijke beloften, zoo genadig door God aan zijn ontrouwen dienstknecht geschonken! [Dit droomgezicht is in Christus verwerkelijkt, die hemel en aarde vereenigd heeft (vgl. Joh. 1 : 52)]. Jakob toonde dit te gevoelen door zijn uitroep bij het ontwaken. Hij had den Heere vergeten en daar niet gezocht, waar Hij zoo onverwacht, zoo nederbuigend genadig, als zijn getrouwe Verbondsgod, met zijn dierbare beloften, op zulk een duidelijke wijze zich aan hem openbaarde. Die plaats was vreeselijk in den zin van ontzagwekkend. Voor hem was zij de poort des hemels, waardoor de Heere zijne gemeenschap met hem wilde onderhouden. De plaats, welke Luz heette, noemde hij *Bethel*, huis Gods. Zulke Bethels zijn alle plaatsen van Gods openbaring en moeten door ons gekend worden in de genietingen van Gods gemeenschap. Daar richtte Jakob tot gedachtenis den steen op (waarop zijn hoofd gerust had) dien hij zelfde en Gode toewijdde, belovende, dat, wanneer de Heere zijne beloften zou hebben vervuld, door hem in vrede terug te brengen, hij daar den Heere als zijn God dienen zou en Hem als dankoffers de tienden van zijne bezittingen geven zou. Deze vrijwillige gelofte is naderhand als een gebod door God aan Israel gegeven (vgl. Deut. 14 : 22), welk gebod ook nu nog uit dankbaarheid moet worden betracht. Jakob heeft zijn gelofte uit zichzelf niet betaald, maar is door den Heere er aan herinnerd (vgl. Gen. 35 : 1). Hij is hier het beeld van allen, die, hoe wèl ook gemeend, goede voornemens opvatten, welk niet worden verwezenlijkt. Alle geloften moeten betaald worden (vgl. Ps. 66 : 13, 14).

Getroost en gesterkt vervolgde Jakob zijne reis, totdat hij in de nabijheid van Haran kwam. Daar ontmoette hij Labans herders; en na hen onderzocht en hun als een meerdere, een herdersvorst, bevelen te hebben gegeven, verscheen ook Rachel, de dochter van Laban, met hare schapen. (Schoon voorbeeld van eenvoudigheid en werkzaamheid voor alle jongedochters !)

Door haar te zien was Jakob verrast, ontroerd en verblijd. Uit eerbied en genegenheid wentelde hij den steen van den put en liet de schapen drinken. Daarop omhelsde en kuste hij Rachel, weenende van dankbare blijdschap. Op het bericht van Rachel aangaande hare ontmoeting kwam Laban Jakob tegevoet, omhelsde en kuste hem en nam hem, na het doel van zijne reis gehoord te hebben, mede naar zijn huis, om hem een maand lang te logeeren. Daarna stelde Laban hem voor, om in zijn dienst te treden, hem overlatende, het loon te bepalen. Jakob stelde voor, hem zeven jaar om het bezit van Rachel als huisvrouw te dienen. Hoewel Laban dit voorstel inwilligde, bedroog hij hem, door hem Lea, zijne oudste dochter, tot vrouw te geven. Daar de bruid in de kamer des bruidegoms gesluierd gebracht werd en Jakob misschien door den wijn van het bruiloftsmaal bedwelmd was, kon hij dit bedrog niet ontdekken. Toen Jakob in toorn hem dit bedrog verweet, beriep Laban zich ter verontschuldiging op de gewoonte van het land, eerst de oudste dochter uit te huwelijken. Maar Jakob, hier niet mede tevreden, daar hij Lea, als minder schoon en minder bevallig in zijne oogen, niet begeerde, wist ook Rachel te verkrijgen, door met Laban overeen te komen, hem nog zeven jaren te dienen. Zoo verkreeg hij, tegen Gods ordinantie en naar het slechte voorbeeld zijns broeders, twee vrouwen. Hij had in dit bedrog moeten berusten, als een vergelding Gods hem aangedaan en als een bestiering des Heeren, die, waar Hij Rachel langen tijd onvruchtbaar liet, Lea als moeder der belofte had bestemd. Toch hebben wij ook weder in dezen zondigen weg Gods bestuur op te merken. [In Lea vinden wij het voorbeeld, dat niet het uiterlijk, maar het innerlijk schoon de vrouw versiert (vgl. 1 Petr. 3 : 3, 4)]. Lea verkreeg zeven kinderen, van welke vier achtereenvolgens werden geboren, n. l. *Ruben* (zie een zoon!) *Simeon* (verhooring) *Levi* (saamvoeging) en *Juda* (lof). Al deze namen drukken den toestand van Lea uit, die als minder geliefd en verdrukt, door de geboorte dezer zonen zich boven Rachel mocht verheven zien (vgl. Ps. 113 : 7, 9).

16 Oct. *Jakob door Laban benijd en voor hem vluchtende.*

Gen. 30 en 31.

Te leeren: Luk. 12 : 15; Ps. 127 : 3 of 121 : 4.

Jakob moest in zijn gezin de treurige gevolgen van zijn tweeledig huwelijk ondervinden, daar nijd en twist er door verwekt werd. Rachel, om hare onvruchtbaarheid van hartzeer als verteed, inplaats van in Gods bestuur te berusten en op Hem te vertrouwen, wilde als 't ware Jakob dwingen, haar kinderen te geven. Toornig en ernstig bestrafte hij haar, maar gaf gehoor aan hare verleiding, om

hare dienstmaagd Bilha in hare plaats te stellen, opdat de kinderen, uit deze geboren, als hare kinderen zouden erkend worden (vgl. H. 16 : 2). De beide kinderen, die zij uit Bilha kreeg, noemde zij met namen, die in tegenstelling van Lea, haren verkropten nijd en onderdrukten trots openbaarden. Den eersten zoon noemde zij *Dan* (gericht), omdat God haar recht had gehandhaafd; den tweeden *Nafthali* (mijn strijd), omdat God haar over hare zuster had doen zegevieren. Lea door het verkeerde voorbeeld verleid, wat in haar, door God zoo vruchtbaar gemaakt, meer als in Rachel is te veroordeelen, gaf aan Jakob ook hare dienstmaagd Zilpa, die twee zonen baarde, welke Lea noemde *Gad* (hoop, menigte; volgens anderen geluk, daar zij vele kinderen kreeg, en *Aser* (geluk), omdat de dochteren des lands haar wegens hare vele kinderen gelukkig achten zouden. Rachel, hierover verdrietig en mistroostig, zocht, inplaats van bij God, door het zondig gebruik van een bedwelmd middel, de vrucht van een plant, *dudaïm* genaamd, door Ruben in het veld gevonden, hare vruchtbaarheid op te wekken. Lea, die niet dulden kon, dat Rachel Jakob meer aan zich wist te verbinden dan zij, werd boos over het haar gedane verzoek om *dudaïm*, maar verkreeg als belooning er voor, van Rachel de toestemming, dat Jakob met haar zou samenleven; tengevolge waarvan Lea nog twee zonen verkreeg: *Issaschar* (loon), door den Heere haar geschonken voor den afstand van het middel, waar zij niet op vertrouwde; en *Zebulon* (bijwoning), dien zij zóo noemde, in de hope, dat haar man, nu bij haar wonend, met haar zich duurzaam in liefde zou verbinden. Daarna verkreeg zij nog eene dochter, *Dina* (gericht) genaamd, zeker omdat God haar goed recht, als vrouw, had gehandhaafd. Ten laatste mocht ook Rachel, die tot het gebed haar toevlucht genomen had, een zoon ontvangen, waardoor hare smaadheid mocht zijn weggenomen. Maar in het geven van den naam Jozef, waarbij zij haar wensch uitte: „De Heere voege mij een anderen zoon daartoe!” drukt zij hare ontevreden begeerte uit, welke wel voldaan is, maar ten koste van haar leven. Dankbare tevredenheid, uit gevoel van onwaardigheid, past ieder Christen. Onbetamelijke begeerten worden wel eens vervuld, maar immer tot schade voor onszelven.

Na Jozefs geboorte begeerde Jakob, die 14 jaren voor zijne vrouwen Laban gediend had, naar zijn vaderlijk huis terug te keeren. Maar Laban, die van Jakobs dienst groot voordeel verkreeg, begeerde Jakob bij zich te houden en liet de bepaling van zijn loon geheel aan hem zelven over. Dit loon stelde Jakob, volgens Goddelijke openbaring in den droom (vgl. H. 31 : 10—12) in de gesprekelde, gespikkelde en hagelvlekkige lammeren van Labans kudde, in het voorjaar geboren, opdat hij door het bezit van een eigen kudde, een zelfstandig bestaan zou verwerven. Laban, die Gods bestuur voorbijzag,

stemde gereedelijk in den voorslag van Jakob toe, meenende, dat, wegens de zeldzaamheid van zulke dieren, Jakobs loon niet groot zou zijn. Doch Jakob wist een middel te bedenken, dat de dieren zulke jongen voortbrachten, door roeden zóo te schillen, als hij de huid der dieren begeerde, en deze in de drinkbakken te leggen, als de dieren in het najaar kwamen drinken; en de indruk, die deze roeden op hen maakten, deed hen de begeerde jongen voortbrengen. Hij zonderde zorgvuldig de dieren van die, welke Laban toekwamen, af en liet een tusschenruimte van drie dagreizen, opdat er geen vermenging ontstaan zou. Door Gods wondervollen zegen werd Jakobs kudde zeer talrijk, tot groote ergernis van Laban, die zijn loon telkens weder wilde veranderen, maar niet de toeneming van Jakobs rijkdom verhinderen kon. Toen Jakob het verwijt van Labans zonen moest hooren, zich op oneerlijke wijze met huns vaders goed te hebben verrijkt en dagelijks allerlei beledigingen en hatelijkheden van Labans zijde verduren moest, werd hij het leven in die's huis moede en begeerde hij te vertrekken. Daartoe gaf hem de Heere zelf het bevel, met het doel Hem te Bethel de gelofte te betalen, Hem aldaar beloofd. Na zijne vrouwen zijn voornemen te hebben te kennen gegeven, stemden zij gereedelijk daarin toe, als eveneens door haren vader onbetamelijk bejegend zijnde. Inplaats van Laban zijn voornemen te openbaren, in 't vertrouwen op den Heere, die zijn hart alleen ten goede kon neigen, ging Jakob met al wat hem toebehoorde, op de vlucht. Na drie dagen (vgl. H. 30 : 36) kreeg Laban hiervan kennis, en terstond joeg hij hem achterna, met het voornemen, om hem kwaad, misschien wel den dood aan te doen. Maar de Heere waarschuwde Laban in een droom daartegen, zoodat hij Jakob, toen hij hem na zeven dagen op het gebergte van Gilead (oostelijk van Kanaän) ontmoette, hoewel in hevigen toorn ontstoken, geen leed durfde berokkenen. Ofschoon hij hevig tegen hem uitvoer, wegens het steelsgewijze ontvoeren zijner dochters, veinzende haar met liefkozings- en eerbewijzings- te hebben willen overladen, was hij vooral in woede ontstoken over den diefstal van zijn terafim (een afgodsbeeldje, in huis vereerd, door hem zijne „goden” genoemd), dat Rachel, in hare afgodische gezindheid, gestolen had. Toen Jakob, hevig vertoorn over de beschuldiging van zulk een diefstal, hem toeliet allen te onderzoeken en den schuldige te dooden, wist Rachel, die de terafim onder den zadel van haar lastdier verborgen had, door zich ongesteld te veinzen, het onderzoek te ontduiken, zoodat Labans beschuldiging laster scheen. Jakob trad nu verontwaardigd als aanklager tegen Laban op, die hem tegenover zijn eerlijke en belangelooze behandeling op allerlei wijze bedrogen had, en, tenzij God het verhoed had, bovendien zijn leven zou aangetast

hebben. Laban was beschaamd en verlegen en begeerde nu, in zijn eigen belang, daar de zaak toch niet te veranderen was, een verbond van vriendschap met Jakob te sluiten. Dit geschiedde, door het oprichten van een steenhoop, als getuige tusschen hen beiden, welken zij ieder in hun eigen taal „hoop der getuigenis” noemden. Behalve *Galed* noemde Jakob hem ook *Mispa* (wachttorens), den alwetenden God aanroepende, dat Hij zorgen zou voor de nakoming der wederzijdsche geloften. Zwoer Jakob bij de „vrees van zijnen vader Izaäk”, d. i. riep hij den waren God aan, dien Izaäk vreesde en ook door hem werd gevreesd en gekend; Laban zwoer bij den God van Abraham en Nahor, maar niet bij zijne afgoden. Na deze plechtige bondssluiting werd een vriendschapsmaal gehouden en ging ieder in vrede zijns weegs. Jakob had Gods rechtvaardige vergelding voor zijn bedrog van Laban ontvangen, maar mocht nu Gods vaderlijke zorg uit genade ervaren.

23 Oct. *Jakobs ontmoeting en verzoening met Ezau.*

Gen. 32 en 33.

Te leeren: Hosea 12 : 5a; Ps. 71 : 2 of 31 : 17.

Had de Heere Jakob uit Labans hand gered, Hij zou hem ook uit Ezau's hand redden. Ten bewijze daarvan verscheen hem een dubbel heirleger van engelen, als om hem van achteren en van voren te beschermen (vgl. Ps. 34 : 8; 2 Kon. 6 : 17; Hebr. 1 : 14), waarom hij die plaats *Mahanaïm* (dubbel leger) noemde. Nu begon hem de vrees voor Ezau te overvallen, tot wien hij een gezantschap zond in het land van Seïr (vgl. H. 36 : 8), om hem van zijne komst te verwittigen en op deemoedige wijze om zijn gunst te vragen. Toch laat hij ook van zijn rijkdom en macht kennis geven, opdat Ezau niet gering van hem denken zou. Met schrik vernam hij van de boden, dat Ezau reeds met 400 man hem tegemoet trok, zeker met kwade bedoeling. Om zich zooveel mogelijk tegen zijn aanval te beschermen, verdeelde hij zijne karavaan in twee deelen, wellicht met het oog op de engelenverschijning, met de bedoeling, dat, wanneer Ezau één deel verslaan zou, het andere deel zou ontkomen. Toch begreep Jakob zeer wel, dat dit middel zonder de hulpe Gods niets beteekenen zou, waarom hij in zijn nood tot den Heere de toevlucht nam, Hem om redding smeekende, pleitende niet op zijne waardigheid, maar op 's Heeren bevel en zijne beloften, welke reeds op zoo heerlijke wijze in vervulling waren getreden. Treffend is zijne verklaring in vs. 10, ter onzer navolging! Ook zijn pleiten op Gods bevel en zijne beloften moeten ons ten voorbeeld strekken in ons gebed. Het „bid en werk” in toepassing brengende, zond hij zijne knechten in drie partijen, met tamelijk

grootte tusschenruimten, vóór hen uit, elk met een aanzienlijk geschenk voor Ezau, om hem daardoor tot verzoening te stemmen. Hij nam dezen maatregel, om het geschenk grooter te doen schijnen en Ezau tijd tot overdenking te geven. Dat hij liet zeggen: „Uw knecht Jakob zelf is achter ons,” geschiedde, om wel zijn ootmoed, maar ook zijn moed ten opzichte van Ezau uit te drukken. Daarna liet hij zijne vrouwen en kinderen en al wat hij bezat, over de beek Jabbok trekken, welke beek zich tusschen het meer Gennesareth en de Doode Zee in de Jordaan stort en de grens vormt tusschen het rijk der Ammonieten en dat der Amorieten, later Gad ten erfdeel gegeven. Zelf bleef hij aan de andere zijde der beek, om daar in dien nacht met God alleen te zijn en moed en kracht door het gebed te verzamelen. In dien stillen nacht ontmoette hem werkelijk, niet in den droom, de Engel des Heeren, de Zoon Gods in menschengestalte (vgl. Hosea 12:5a) en worstelde met hem, totdat de dag begon te dagen. De Goddelijke strijder, de kracht van Jakob ervarende, toonde toch de machtige te zijn, door Jakobs heup te ontwrichten en hem daardoor het teeken zijner worsteling, maar ook zijner overwinning te geven. (De Christen moet ook vaak het merkteeken van zijn geloofsstrijd in het lichaam dragen). Toen de Engel hem wilde verlaten, zeide Jakob: „Ik zal U niet laten gaan, tenzij Gij mij zegent.” Hij heeft, ja overwonnen, maar ligt nu machteloos voor zijn God terneer, zonder wiens alvermogene kracht, uit genade verleend, hij niets vermag. Op de vraag: „Hoe is uw naam?” beantwoord met „Jakob,” noemt de Heere hem *Israel* (vorst, beter: strijder Gods), omdat hij zich vorstelĳk gedragen had met God en de menschen en de overwinning had behaald. Jakob moet zijn eigen naam, die bedrieger beteekent, noemen, opdat de Heere hem den nieuwen naam van Israel geve. Wij moeten met den naam van zondaar voor den Heere komen, opdat Hij ons rechtvaardigen noemen moge. De Heere wilde, ja kon op Jakobs vraag zijnen naam niet noemen, omdat Hij, als volzalig in zichzelf, geen naam draagt. Niet door den naam maar door ervaring mocht hij God leeren kennen. Daarop gaf Hij hem den begeerden zegen, die hem wel werd toegezegd, maar op zijn gebed zijn deel mocht worden. Tot gedachtenis aan de ontzaglijke, heerlijke gebeurtenis noemde Jakob die plaats *Pniël* (aangezicht Gods), omdat „hij God gezien had van aangezicht tot aangezicht en daardoor niet gedood, maar gered was geworden,” terwijl eveneens tot heilig aandenken, de Israelieten de verwrongen heupzenuw niet eten. Zulke Pniël's moeten alle kinderen Gods op aarde kennen, die in den hemel eeuwig Gods aangezicht ontmoeten zullen. Na den nacht van strijd daagt het licht der overwinning, door Christus uit den doodsnacht aangebracht. De Christen overwint door overwonnen te worden, en door God overwonnen

zijnde, is hij alleen sterk ter overwinning over de wereld, den satan en allen vijand der ziel.

Met moed trad nu Jakob Ezau tegemoet, in die orde, dat de dienstmaagden met hare kinderen, als de minsten, vooraan; Lea met hare kinderen in het midden en Rachel met Jozef, als de meest geliefden, achteraan gingen. Zelf ging hij vooraan, en Ezau ontmoetende, boog hij uit diepen eerbied zich zevenmaal voor hem neder. Alle reden tot vrees had de Heere weggenomen, daar Ezau met de hartelijkste liefde Jakob bejegende. Nu Jakob met God verzoend was, had de Heere ook zijn broeder met Hem verzoend (vgl. Spr. 16:7). Had hij, als Jakob zelf reden tot vrees gegeven, voor Israel was die vrees weggenomen. Na hartelijke begroeting door alle leden van Jakobs gezin, naar wie Ezau met belangstelling vroeg, bood Jakob zijn broeder de geschenken aan, voor hem uitgezonden. Ezau weigerde, omdat God hem rijk gezegend had. Maar Jakob drong bij hem aan, die geschenken en zijnen zegen aan te nemen, daar hij hierin zijnen dank wilde betoonen voor de verrassende en gezegende ontmoeting. En hoewel Ezau veel van God had ontvangen, Jakob had volgens zijn zeggen, alles, omdat hij God tot zijn deel mocht bezitten. Zelfs weigerde Jakob beleefdĳk het geleide zijns broeders, daar die God, die hem tot hiertoe geleid had, hem ook verder beschermen en bewaren zou. Ezau ging terug naar Seir en Jakob trok naar een landstreek, oostelijk van den Jordaan gelegen, waar hij voor zich een huis, (zeker een meer nette hut) en hutten voor zijn vee bouwde, waarnaar die plaats *Sukkoth* (hutten) genoemd werd (vgl. Richt. 8:5). Straks trok hij over den Jordaan en legerde zich in de nabijheid van Sichem, waar hij van Hemor, den vader van Sichem, een stuk gronds kocht, ter waarde van 100 stukken of pesita's, gelijk aan ongeveer vier sikkelen, of circa zes gulden. Op dat eigen grondgebied, gekocht in het geloof in de belofte van het bezit des geheelen lands, richtte Jakob een altaar op, dat hij noemde: „De God Israels is God,” om dien God, die zich door genade zoo krachtig aan hem geopenbaard en zijne beloften aan hem verwezenlijkt had, temidden van de heidenen te dienen en te verheerlijken.

30 Oct. *Jakob te Sichem en te Bethel.*

Gen. 34 en 35.

Te leeren: Ps. 50:14 onber.; Ps. 1:4 of 71:17.

Te Sichem kwam Jakob in een jammervollen toestand door toedoen van Dina, die in strijd met alle eerbaarheid, alleen uitging om kennis te maken met de dochters des lands. Was die kennismaking op zichzelf onbetamelĳk, (vgl. 2 Cor. 6:14; Jud. vs. 23b) zij strekte ook tot verzoeking (vgl. Matth. 6:13). Sichem, de zoon van Hemor, den landvorst

trad in onbetamelijke gemeenschap met haar en begeerde haar daarna als vrouw. Toen hare broeders dien schanddaad vernamen, aan hun eenige zuster aangedaan, werden zij terecht diep verontwaardigd en zonnen op wraak. Schandelijk en vreeselijk was de wijze waarop zij deze oefenden. Immers aan Hemor, die voor een aanzienlijken bruidsschat (door den vader des bruidegoms aan de bruid geschonken). Dina voor zijn zoon als vrouw begeerde, stelden zij geveinsdelijk de voorwaarde, dat zij zich allen moesten laten besnijden, omdat het hun verboden was, met onbesnedenen, (dit zijn diegenen, die als onheilig, buiten het verbond staan,) gemeenschap te oefenen. Deze reden was in overeenstemming met Gods wil; maar het doel der voorwaarde, door hen verborgen, was schandelijk en wreedaardig, daar zij het plan hadden, om alle mannelijke bewoners van Sichem, terwijl zij daar in smart en ellende nederlagen, te vermoorden. Met geen woorden is het afschuwelijke dezer handelwijze van Jakobs zonen uit te drukken. Te grooter is hun kwaad, omdat zij het in naam van den godsdienst bedreven, waardoor de naam des Heeren op 't diepst onteerd en op 't smadelijkst gelasterd werd. Hemor, zonder eenigen argwaan, stelde die voorwaarde zijnen stadgenooten voor, welke daarin uit liefde en eerbied voor hun vorst, gewillig traden, hoe smartelijk ook de daad der besnijdenis was. Die besnijdenis, als missende de beteekenende zaak des verbonds, was een zinledige vorm en derhalve eene versnijding (vgl. Fil. 3:2). Nauwelijks vernamen de zonen van Jakob, dat de besnijdenis volvoerd was, of Simeon en Levi vermoordden alle mannelijke inwoners, terwijl zij de vrouwen en kleine kinderen (die niet besneden waren) gevangen namen en al hun bezit als buit roofden en Dina bevrijdden. Hoe Jakob hieronder te moede was, laat zich begrijpen. Daardoor was hij niet alleen onteerd en was de naam des Heeren gelasterd; maar was hij ook in het grootste gevaar geraakt, dat de omwonende, bevriende volksstammen die gruweldaad wreken en hem en zijn geslacht vermoorden zouden. Maar verhard in hun kwaad en onverschillig voor de gevolgen, rechtvaardigden zij zich, dat zij slechts hun plicht hadden gedaan door de schandelijke onteering hunner zuster te wreken. Jakob echter vergat deze daad niet, maar sprak er nog op zijn sterfbed zijne vervloeking over uit (vgl. H. 49:5—7).

De Heere redde zijn knecht uit dezen hachelijken nood door hem te bevelen naar Bethel te gaan en daar op het opgerichte altaar zijne gelofte te volbrengen (vgl. H. 28:20—22). Maar eerst moest hij alle vreemde goden uit zijn huis vernietigen, zichzelf van de door de afgoderij en onzedelijkheid veroorzaakte onreinheid zuiveren en zijne kleeding, die met allerlei ijdele versierselen was opgesmukt, veranderen en vereenvoudigen. Beschamend bevel voor Jakob, die na zijn dubbele, zoowel geestelijke, als

tijdelijke verlossing, zoo verre van God en den rechten weg was afgeweken. Jakob is een waar-schuwend voorbeeld voor al Gods kinderen, die gerechtvaardigd door het geloof, geroepen zijn in den weg der heiligmaking te wandelen (vgl. 2 Cor. 7:1). Gereedelijk voldeed Jakob aan Gods bevel, dat hij ook den zijnen oplegde, die zich daaraan onderwierpen, misschien wel uit vrees voor wat hen te wachten stond. Na alle afgodsbeelden en versierselen onder een eikeboom te Sichem begraven te hebben, trok hij naar Bethel, om daar een altaar voor den Heere op te richten, en Hem volgens roeping en plicht te dienen. De plaats des altaars noemde hij El-Bethel: „God van Bethel”, omdat hij er denzelfden God, die hem te Bethel was verschenen en zijne bondsbeloften had bevestigd, ontmoeten mocht. Na zijn gehoorzaam volbrengen van het Goddelijk bevel, weerhield de Heere den vijanden, dat zij hem geen kwaad aandeden (vgl. Ex. 23:27; 2 Kron. 14:14). Die zegen werd door een droevig verlies achtervolgd, daar Deborah, de voedster van Rebekka, die misschien na haren dood bij Jakob zich gevoegd had en als een tweede moeder beschouwd werd, stierf en met eere werd begraven. Niet te Sichem, niet in den weg van ongehoorzaamheid, maar te Bethel, waar Jakob in gehoorzaamheid zijnen God diende, verscheen de Heere hem opnieuw, om hem nogmaals zijnen eernaam Israel te geven, waarmede Hij hem in het verbond inzette, met Abraham en Izak opgericht om hem als God almachtig, dus als de God Abrahams, al de bondsbeloften te verzekeren. Uit dank voor die onuitsprekelijke genade en weldaad, richtte Jakob een steenen altaar op, om dien getrouwen God zijne offers daarop te brengen en tot dankbare herinnering te doen strekken.

Toen Jakob van Bethel weder vertrok, (hoelang hij er gewoond heeft is niet zeker; te Sichem had hij ongeveer acht jaren vertoefd), bezocht de Heere hem met een smartelijke beproeving. Rachel, die nog gaarne een zoon wenschte, (vgl. H. 30:24) baarde op weg naar Ephrata of Bethlehem een zoon (ongeveer zestien jaren na Jozef), maar ten koste van haar voor Jakob zoo dierbaar leven. Zelve noemde zij dit kind nog *Ben-oni* (zoon mijner smart) maar Jakob noemde het *Benjamin* (zoon der rechterhand), tot vertroosting en versterking in zijn droevig lot. Tot gedachtenis aan zijn dierbare overledene stelde Jakob een teeken op haar graf, dat nog heden ten dage getoond wordt (vgl. 1 Sam. 10:2). Een nog grievender woord werd Jakob door Ruben veroorzaakt, die overspel deed met Bilha, waarvoor hij den vloek zijns vaders moest wegdragen en het recht en den zegen der eerstgeboorte derven moest (vgl. Gen. 49:3 en 4). En eindelijk moest Jakob, twaalf jaren na zijne terugkomst in Kanaän, zijnen vader Izaak missen, die in den gezegenden ouderdom van 180 jaren in het geloof

in de beloften stierfen begraven werd te Machpela door zijn beide zonen, die hij als verzoend met elkander terugvinden mocht. Jakob heeft als Israel, d. i. als een gerechtvaardigd kind Gods, vele smarten moeten ondervinden, die als kastijdingen des Vaders hem ten zegen mochten strekken (vgl. Ps. 34 : 20; Hebr. 12 : 9).

ALLERLEI.

Beschouwing van de voorspellingen aangaande Egypte.

Egypte. De geheele vroegere geschiedenis van Egypte, die zoo duidelijk door de profeten is voorspeld geworden, gaan wij voorbij om terstond met die bijzonderheden der profetie aan te vangen, welke *thans* het meest de opmerkzaamheid trekken; zoowel met voorspellingen, welke in de laatste jaren, als die, welke in oudere tijden vervuld zijn. Wij zullen de voorzeggingen betreffende Egypte beschouwen, waarvan onze lezers, hetzij jong of oud, zelven de vervulling hebben beleefd.

Wij vinden in Ezechiël de volgende plaatsen (hoofdst. 29 : 14, 15): „Ik zal de gevangenis der Egyptenaren wenden, en hen wederbrengen in het land van Pathras, in het land huns koophandels; en aldaar zullen zij een nederig koninkrijk zijn. En het zal nederiger zijn dan de andere koninkrijken, en zich niet meer verheffen boven de Heidenen: want Ik zal hen verminderen, dat zij over de Heidenen niet meer zullen heerschen.” En verder (hoofdst. 30 : 12, 13): „En Ik zal de rivieren tot droogte maken en het land verkoopen in de hand der boozen; en Ik zal het land met zijne volheid verwoesten door de hand der *vreemden*; Ik, de Heere, heb het gesproken. *Ik zal ook de drekgoden verdoen, en de nietige afgoden doen ophouden uit Nof; en er zal geen Vorst meer zijn uit Egypteland.*” Wij beginnen met op te merken, dat het naar menselijke berekening zeer onwaarschijnlijk was, dat Egypte ooit het geringste der koninkrijken zou worden. Van alle landen liet het zich van Egypte het minst denken, dat het langen tijd onderdrukt zou blijven, omdat het door zijn ongemeene vruchtbaarheid en talrijke bevolking naar men denken zou, zich, na gevallen te zijn, spoedig weêr zou opheffen. Zal dat land, hetwelk zoo langen tijd, zoo algemeen en zoo terecht de *korenschuur* der wereld is genoemd, anders dan een talrijke bevolking hebben? En zal er bij een groote bevolking kracht ontbreken, om de vrijheid te herwinnen? Ook om zijne ligging was het van Egypte, meer dan van eenig ander land op aarde, onwaarschijnlijk, dat het door vreemdelingen zou verwoest worden. Het land werd beschermd door de Middellandsche Zee aan de eene zijde, door de Roode Zee en ondoordringbare woestijnen aan de twee andere zijden. En de geheele

overstroming van het land door den Nijl, gedurende een gedeelte des jaars, waarop de inwoners voorbereid zijn, hetgeen met een vijandig leger nimmer het geval kan wezen, zou voor een zwak volk zelfs een middel van verdediging hebben kunnen zijn. Maar de Heere had gezegd, dat zijne grootheid een einde zou nemen, en dat het zich nooit weder zou oprichten. Eerst de Babyoniërs, toen de Perzen, vervolgens de Macedoniërs, de Romeinen, de Saracenen, de Malmukken en eindelijk de Turken, hebben het land tot op den huidigen dag na elkander in slaafsche onderwerping gehouden. Het heeft dikwerf beproefd zijne vrijheid weder te erlangen, maar is er nimmer in geslaagd. Het is altijd *onderworpen*, altijd *gering* gebleven. Het is tot het *geringste* der koninkrijken geworden. Slaafsch, dom, verraderlijk, wreed, ziedaar de kenmerken van den aard der bewoners. Wij kennen op de geheele aarde geen enkel land dat in de laatste vier en twintig eeuwen, tenminste voor een tijd, niet is vrij geweest en zich zelf geregeerd heeft; alleen dat land uitgezonderd, waarvan men, om zijne gesteldheid, ligging, vruchtbaarheid en vele hulpbronnen, met grond had kunnen gelooven, dat het te allen tijde onafhankelijk blijven zou.

Ten tweede, indien wij in den tijd van Ezechiël geleefd en een staatkundige of geschiedkundige onwaarschijnlijkheid hadden willen bedenken, wat zou dan onwaarschijnlijker zijn geweest, dan de onderstelling, dat de afgoden en beelden uit Egypte zouden verdwijnen? Zullen wij zoo iets gissen van hen, die zoo bij uitnemendheid overgegeven waren aan de vereering van alles, behalve van den waren God? Van een volk, dat voor slangen, eenhoornen, vee, kruipend gedierte, nederknielde? Zonderling was de voorspelling, dat beelden of afgoden zouden verdwijnen in een land, dat tegelijkertijd zoo laag zou zinken; omdat volgens ons oordeel onwetendheid, afgoderij en zinnelijkheid steeds hand aan hand gaan.

Beelden zijn daar sedert lang niet meer; de afgoden zijn vernield. Zoowel de Christen, die er woont, hoewel de meesten slechts Christenen zijn in naam, als de Turk, die er zijn szepter zwaait, hebben er beiden evenzeer afschuw van, om voor hout of steen, voor levende dieren of geschilderde beelden de knieën te buigen.

In de derde plaats was het waarschijnlijk, de vroegere geschiedenis van dit land in aanmerking genomen, dat de Egyptenaren ten allen tijde een vorst zouden hebben uit hun eigen natie, al zou hij het gezag ook van vreemden ontvangen hebben. Zou niet een Egyptenaar op dien troon kunnen zitten, al ware het dan ook als schatplichtig vorst? *Nimmer heeft er weder een Egyptenaar op den troon gezeten. Hunne beheerschers zijn tot hen gezonden geworden. Vreemdelingen hebben hunne slaven gezonden om regeerders van Egypte te zijn.*

Nimmer heeft een van zijn eigen zonen in de bedwelming der zelfverheffing, de schatten van Egypte uitgeput. Altijd zijn het vreemdelingen geweest, die het land verwoest hebben.

Toepassing. Indien wij bij de hedendaagsche ongelooften — niet alleen bij de ongeletterden, maar ook bij dezulken, wier bekwaamheden algemeen bekend zijn — onderzoek doen, of het hunne verwondering niet heeft opgewekt, dat dat alles van *éene* natie slechts is gezegd geworden, en dat, van alle natiën der aarde, die voorspellingen slechts bij die *éene* zijn vervuld, door zoovele geslachten heen — dan zullen wij ervaren, dat zij nimmer over dergelijke punten hebben nagedacht. Van deze en dergelijke feiten, die zich in menigte opdoen, weten zij volstrekt niets, en vragen er ook niet naar; en evenwel zijn zij *openlijk* of *in het geheim* spotters. De menschen zijn, waar het den godsdienst betreft, traag in het onderzoeken van dingen, die op de waarheid betrekking hebben; maar schijnbare en oppervlakkige tegenwerpingen, onbeduidende zwaarigheden tegen de geloofwaardigheid van den Bijbel, die leeren zij vaardig, verstaan zij oogenblikkelijk en onthouden zij altijd. De stelling is moeielijk te weerspreken, dat er geen zoon van Adam te vinden is, die ooit een doordachte en schijnbaar juiste tegenwerping tegen het Christendom gehoord heeft, en deze, zoolang zijn geheugen hem bijblijft, weder vergeet. Hieruit besluiten wij, dat de menschen de *duisternis* liever hebben dan het *licht*!

De ware vertrooster.

Op een schoonen morgen wandelde een man met een zwaar pak beladen naar de haven van eene van de Fransche zeeplaatsen. Het was een colporteur van het Bijbelgenootschap, die het voornemen had om onder de Fransche soldaten bijbels te verspreiden. Het was juist oorlogstijd en de zeesoldaten maakten zich gereed om hunne plaatsen op de schepen in te nemen. De colporteur begaf zich op een van deze oorlogsbodems, opende zijn pak en bood den inhoud daarvan ten verkoop aan. Hij vond verscheiden koopers en eene bede ging uit zijn hart op tot den Heere, toen hij de vele bijbels in de handen der soldaten zag overgaan. Onder de aanwezigen was er een, die bekende geen geld te hebben, maar toch gaarne een bijbel had. „Als gij mij beloven wilt er een ernstig gebruik van te maken, dan wil ik u gaarne een bijbel geven”, was het antwoord van den colporteur. Nauwelijks echter had de soldaat het boek ontvangen of hij barstte in luid gelach uit, waarin velen zijner kameraden deelden. Toen de colporteur hem zijn smart en verwondering daarover te kennen gaf, zeide hij: „Ik zal het boek medenemen in het veld en er daar mijn pijp mede aansteken.” „Lieve

vriend!” sprak de colporteur diep geroerd, „wees voorzichtig, spot niet met God en zijn Woord, want er staat geschreven: „Vreeselijk is het te vallen in de handen des levenden Gods.”

Treurig en terneêrgeslagen ging hij heen, bidde dat de Heere dat spotzieke hart mocht veranderen, opdat het zijn Woord mocht liefhebben.

Evenwel had hij geleerd niet te wanhopen. Hij ging voort in het geloof. De Heere zal zelf voor de eer van zijn eigen Woord zorgen, want dat zal niet vergaan; dat blijft eeuwig. Het levende zaad mag schijnbaar verloren gaan, te zijner tijd zal het opschieten en vruchten voortbrengen, tot eere des Heeren. Daarom ging onze zaaier voort, zaiende altijd en overal. Op eene zijner reizen kwam hij vermoeid aan eene herberg en zette zich daar neder om te rusten. Hoewel er veel volk in dit huis was, ging het er niet luidruchtig toe, zooals gewoonlijk in zulke huizen pleegt te geschieden. Een droevige stemming was op aller gelaat te lezen en het scheen hem toe of er iets bijzonders was voorgevallen, waarin al de aanwezigen betrokken waren. Bijzonder werd zijn aandacht getrokken door een bejaarde vrouw, die met teekenen van diepen rouw op het gelaat stil voor zich heen zag. Hij plaatste zich naast haar en begon op vriendelijk deelnemenden toon tot haar te spreken, haar vragende naar de oorzaak van haar verdriet. Zij was overstelpt van droefheid en het eenige, dat zij zeggen kon, was: „O! mijn zoon, mijn zoon! mijn eenige zoon is begraven.”

De colporteur trachtte haar een woord van troost toe te spreken, en een bijbel te voorschijn halende, las hij haar voor van dien eenigen Heere, die balsem giet in de wonden, en die gekomen is om de treurende te troosten; door wien wij, in nood en smart, een vrijmoedigen toegang hebben tot den troon der genade. Nauwelijks had hij geëindigd, of zij sprong op, rukte hem het boek uit de hand en riep uit: „Zwijg, boos mensch! Gij hebt dat boek gestolen, het behoorde aan mijn lieven zoon, het het is mijn erfdeel, het komt u niet toe!”

Het kostte hem zeer veel moeite om de vrouw tot bedaren te brengen, en haar te zeggen dat hij niets van haar zoon wist, en dat hij dit boek ook niet aan een ander ontvreemd had; doch alles was vruchteloos. Zij bleef er bij, dat het nu haar boek was. De colporteur werd eenigszins verlegen, en stelde haar voor om te onderzoeken of haar zoon ook zulk een boek gehad had. Hierop verwijderde zij zich, doch kwam even daarna terug met een anderen bijbel in de hand, verschooning vragende voor hare opvliegende handeling. Zij had het boek van haar zoon in haar droefheid terzijde gelegd en meende, dat de vreemdeling het haar ontnemen wilde. Het boek van haar zoon zag er bijna eveneens uit; het enige verschil bij dat waaruit de colporteur gelezen had, was, dat het er meer gebruikt

uitzag. Onze colporteur was echter vol belangstelling over het bijzondere dat er aan dit boek gelegen was en verzocht daarom het eens te mogen zien. Toen hij het doorbladerde en het titelblad bezag, werd zijne aandacht zeer getroffen, door hetgeen daar geschreven stond. Hij las: „Deze Bijbel, eerst veracht, daarna bespot, toen gelezen en geloofd, is door God gesteld als een middel tot bekeering mijner ziel. L. soldaat bij de garde.”

Terwijl hij dit las, herinnerde hij zich den dag waarop, toen bijna twee jaar geleden, de spotzieke soldaat hem om een bijbel vroeg en daarna zeide, dat hij daarmee zijne pijp zou aansteken. Helder kwam hem het lachende gelaat van dat jongmensch voor oogen en vol belangstelling vroeg hij aan de moeder om hem eenige mededeelingen omtrent haar zoon te doen.

„Kent gij mijn zoon dan?” riep de oude vrouw uit. „Zijt gij dan misschien de man, waarvan hij mij beled, dien hij om een bijbel gevraagd heeft, welken hij daarna bespote?” — „O! hij heeft het mij met smart beleden, dat hij dat boek veracht heeft, het medenam naar het oorlogsveld en er werkelijk vele bladen uitgescheurd heeft, om er zijn pijp mede op te steken.

Hij was vroolijk in het veld en als er een kleine slag of schermutseling gewonnen was, dan dacht hij aan alles, behalve aan zijn bijbel. Zoo leefde hij onbeschroomd temidden van het gevaar, totdat op zekeren namiddag het bericht van den veldoverste kwam, dat er den volgenden morgen een groote slag zou geleverd worden. Toen kwam de gedachte bij hem op: „Hoe zal het mij gaan, wanneer ik in dien slag eens gedood werd en niet bereid was voor de eeuwigheid!” Deze gedachte verontrustte hem; toen dacht hij aan zijn verachten bijbel, en met kracht kwamen hem de woorden te binnen, die gij tot hem gesproken hebt, dat het vreeselijk is te vallen in de handen des levenden Gods. Dien avond had hij geen genot onder zijne kameraden; den daarop volgenden nacht kon hij niet slapen, en nauwelijks was de morgenschemering aangebroken, toen hij zijne tent verliet en in zijn bijbel ging lezen. Hij las, en het was hem of hij aan alles wat daar geschreven stond, gebonden werd. Hij bladerde voor en achter in het boek, totdat zijn onrustig hart rust vond bij de woorden: „Komt tot Mij, gij allen, die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven.” Toen hij daarna las: „Die tot Mij komt, zal ik geenszins uitwerpen,” viel hij op de knieën en bad ernstig tot den Heere, om hem, ellendig zondaar, genadig te zijn. Toen kende hij zich schuldig voor den Heere, maar tegelijk werd hem de algenoegzaamheid en eeuwige liefde van den Heere Jezus levend en dierbaar voor zijne ziel.

Toen hij nog geknield lag, werd de trom geroerd en het bevel gegeven, dat de manschappen zich

strijdvaardig moesten maken. De strijd was zwaar dien dag en vele honderden soldaten werden gedood en voor den rechterstoel des Heeren gebracht. Mijn zoon werd ernstig gewond en per draagbaar naar de barak gebracht, waar een liefderijke verpleging hem wachtte. Vandaar werd hij naar zijn eerste garnizoen overgebracht. Hij was toen ongeschikt voor den dienst, werd ontslagen en kon naar zijne woonplaats terugkeeren. Hier vond hij zijne moeder weer en mocht den Heere grootmaken voor de genade, die hem bewezen was.

Zijne wonden konden niet weer genezen en na een lang en geduldig lijden is hij heengegaan in vrede, wetende, dat al zijne zonden door den Heere vergeven waren. Zijn bijbel was hem dierbaar geworden en dien heeft hij als een groote schat, aan mij, zijn arme moeder, overgelaten.

De colporteur had met belangstelling het verhaal aangehoord, en werd hierdoor versterkt in het geloof, dat de arbeid gezegende vruchten dragen zal.

Ook de zondagsschoolonderwijzer putte hieruit moed en kracht, om als blijmoedig zaaier in den naam des Heeren voort te gaan.

v. V.

Een wonder, of twee ouden van dagen.

III.

Menige vrouw gaf de worsteling in wanhoop op, om in een vroegtijdig graf neder te zinken; velen verloren elk gevoel van eigenwaarde, en sleepten zich voort door een kommerlijk leven van gevoellooze ellende. De vrouw van een dronkaard is eene vrouw van smarte.

Vijf-en-vijftig jaar was zij een rustig, vreedzaam, standvastig lid der Christelijke kerk en meest al dien tijd verdroeg zij met geduld en zachtmoedigheid allerlei soort van boosheid en onrecht van haar goddeloozen man. Gedurende al dien tijd zond zij tevens haar gebed hemelwaarts, dat het toch den Almachtige mocht behagen, hem niet in zijne zonden weg te nemen, maar hem te sparen, opdat hij te eeniger tijd zichzelf als zondaar mocht leeren kennen en genade vinden door het geloof in Christus Jezus.

De kleine jongen, die op dien gedenkwaardigen zondagmorgen aan hare borst sluimerde, werd in zijns vaders beroep, dat van vollersmolenaar, opgeleid. Hij huwde, en ging in een dorp wonen. Hij bespeelde verschillende instrumenten, maar maakte voornamelijk werk van de fluit. Eens op een zondag kwam hij, met de fluit in den zak, in de stad en bezocht het huis, waar zijn ouders woonden.

„William!” zeide de oude man, „waar gaat gij met uwe fluit heen?”

„Naar de „Kerk voor de verlatenen,” was het antwoord van William.

„Kerk voor de verlatenen, voor de verlatenen? Ik heb daarvan gehoord. Me dunkt, dat zal wel een geschikte plaats voor mij zijn, want ik ben ellendig genoeg; ik denk met u meê te gaan.”

„Och ja man! doe dat, ga William eens hooren spelen; gij hebt hem in lang niet gehoord,” merkte zijne vrouw aan.

De oude man zette den hoed op, en wandelde, in gezelschap van zijn zoon naar de kerk, om hem de fluit te hooren bespelen.

Op hetzelfde oogenblik, dat haar man naar de godsdienstoefening ging, strompelde de goede, oude Christin de trap op en knielde neder voor den troon des Eeuwigen; zij smeekte den Heere om haar man te overtuigen van zonde, en pleitte dien avond om een antwoord op de veelvuldige gebeden, die door haar en de kinderen ten behoeve van echtgenoot en vader waren opgezonden. Sterk en lang worstelde zij, dringend smeevende, dat die éene, zoo herhaalde malen gedane bede, dien eigen avond mocht verhoord worden. In de kerk nam de zoon met zijne fluit plaats in het koor, terwijl de oude man zich op eene bank, dicht bij den prediker, neêrzette. Het onderwerp van dien avond was: „Onze God, dien wij dienen, is machtig ons te verlossen.” Terwijl de leeraar sprak over de tegenwoordigheid van den engel bij de drie jongelingen in den vurigen oven, die de kracht der vlammen afwendde, en de tuschenkomst des engels, die Daniël voor den muil der leeuwen beschutte, verklarende, dat ieder kind van God, in de ure der beproeving, door een zichtbare of onzichtbare engelenwacht beveiligd wordt, maakte de Heilige Geest het woord der prediking krachtig aan het hart van den ouden zondaar.

Tehuis gekomen zijnde, verkeerde hij blijkbaar in ontroering. Geruimen tijd zat hij met de handen op de knieën stil in het vuur te staren. Zijne vrouw zat, insgelijks zwijgend, nevens hem, nu en dan hem bekommerd aanzieende. Eindelijk zeide hij: „Indien ik een engel tot lijfwacht heb, dan moet het een *zwarte* zijn.”

„Wat meent gij? — Waaraan denkt gij, man?” vroegde zijne vrouw driftig.

„Wat ik meen? Dat ik een ellendig mensch ben en vreezen moet voor eeuwig verloren te zijn. Vroeger heb ik het nooit ingezien zooals nu, welk een heerlijke zaak het is een kind van God te zijn. O, hoe veilig is hij! God kan hem verlossen! Nu begrijp ik ook hoe het komt, dat gij met mijn ellendig gedrag zooveel geduld hebt kunnen oefenen, hoe gij zoo zachtmoedig elke beleediging hebt kunnen verduren; gij hebt God gediend en Hij heeft u verlost.”

Hij sprak met ongemeenen ernst en veel plechtigheid. Zijn bejaarde vrouw was inmiddels opgestaan, en stond met gevouwen handen en betraande oogen voor hem. Eenige oogenblikken was hare

ontroering te hevig, dan dat zij spreken kon. Toen zij hiertoe in staat was zeide zij:

(Wordt vervolgd.)

Een druppel sterke drank.

Toen ik op zekeren dag door de poort van Edinburg ging, zag ik een vrouw met een kind in de armen een winkel binnen gaan. Moeder en kind waren armoedig gekleed. De vrouw nam een glas sterken drank, waarvan zij het grootste gedeelte dronk. Wat denkt gij, dat zij met den druppel deed, die in het glas overbleef? Ik zal het u vertellen. Zij liet hem haar arm, klein kind opdrinken.

Ik ben zeker, dat, wanneer iemand van u dit zou gezien hebben, gij dadelijk zoudt gezegd hebben: „Die vrouw voedt haar kind tot een dronkaard op.”

Ik wilde u hiermede leeren, dat de duivel juist op zulk een wijze de kinderen tot groote zondaars maakt. Indien de moeder het kind het geheele glas zou gegeven hebben, zou het schepseltje geweigerd hebben dit alles te nemen, omdat het te veel voor den eersten keer had. Doet de duivel niet juist zoo? Hij verleidt de kinderen niet eerst om groote zonden te doen, maar begint om ze aan kleine te gewennen. En dan gewent hij ze langzamerhand om groote zonden te begaan. Wanneer gij tot een kleine zonde verleid wordt, denk dan aan het kind en den sterken drank.

Kleine zonden zijn de beste strikken van den satan.

Vergeet nooit om God te vragen, u om Jezus wil te helpen, de verleidingen van den duivel te weerstaan; want God heeft beloofd, dat wanneer gij den duivel weerstaat, hij van u vlieden zal. (Jacobus IV: 7).

Stomme aanklagers.

Een bekeerde heiden, met name Willem Churrun, zeide eens tot den Engelschen zendeling Wilkenson, dat hij den Christenen uit Europa zeer dankbaar was voor de groote weldaad, die hij van hen ontvangen had, toen hij door hun zendeling bekend werd met het Evangelie. „Maar,” vroeg hij, „waarom niet veel meer zendingen gezonden? Waarom slechts enkelen onder zoovele millioenen heidenen? De ontelbaar vele afgoden, wier slaven de arme heidenen zijn, zij kunnen niet spreken en niet hooren, en toch zullen zij op den dag des oordeels de trage Christenen aanklagen, die voor de zending geen gebeden of gaven hebben geofferd.”

CAPADOSE.

Maandblad van den Bond van Nederlandsche Gereformeerde Zondagsschool-Onderwijzers.

PRIJS PER JAARGANG f 1.—.

UITGEVERS:
HÖVEKER & ZOON.
AMSTERDAM.

PRIJS DER ADVERTENTIËN:
10 Cents per regel.

Toelichtingen bij den Rooster voor 1892.

6 November. *Jozef verkocht.*

Gen. 37.

Te leeren: Hand. 7:9; Ps. 105:10 of Ps. 37:12.

In dit Hoofdstuk vangt een nieuwe periode in het leven van den aartsvader Jakob aan. Vreemd schijnt het, dat, waar in vs. 2 gezegd wordt: „Dit zijn *Jakobs* geschiedenissen,” terstond de geschiedenis van *Jozef* begint. Vergeten wij echter niet, dat Jozef door God bestemd is, om zijn raad met Jakob als aartsvader, en dus met de kerk, in hem begrepen, te volvoeren. Treedt Jozef voortaan als hoofdpersoon in de geschiedenis op, wij moeten, hoe belangrijk en leerrijk zijne geschiedenis op zichzelf is, haar als een onafscheidelijk deel van Jakobs geschiedenis beschouwen. Op zichzelf beschouwd geeft zij ons een treffend blijk van Gods wondervolle voorzienigheid, van kinderlijke godsvrucht, van zedelijke reinheid, van ware nederigheid, van teedere, innige liefde, van belangelooze toewijding, van onwrikbaar geloof en strekt bijzonder tot rijke leering voor jonge mensen.

Vs. 1. Hoewel aan Abraham en zijn zaad het land Kanaän als wettig erfdeel beloofd was (vgl. hoofdstuk 12:7; 26:3; 35:12), wordt het toch het „land der vreemdelingschappen” genoemd, omdat de aartsvaders er als vreemdelingen verkeerden en een eeuwig vaderland in den hemel verwachtten (vgl. Hebr. 11:9, 10; 13—16).

Vs. 2. Jozef wordt een *jongeling* genoemd tegenover zijn oudere broeders, ter verklaring van de wangunst en verachting, welke zij hem toedroegen. Niet met de wettige, maar met de natuurlijke zonen van Jakob mocht hij verkeerden, òf omdat de eersten hem verachtten, òf omdat hij zich meer tot de zonen van de slavin zijner moeder voelde aangetrokken. Die natuurlijke zonen leidden een verkeerde levenswijze, welke Jozef aan zijn vader openbaarde. niet.

naar wij liefst aannemen, uit zucht tot achterklap, maar uit liefde tot hen, om hen door de vermaningen en bestraffingen huns vaders tot bekeering te brengen. Achterklap is zondig en gevaarlijk. Openbare bestraffing is naar Gods wil en tot elkanders nut. De eerste spruit meest uit haat, de laatste uit liefde voort. Het kwaad immers mag niet verborgen, maar moet uit liefde tot den naaste, in zijn belang, medegedeeld aan de door God over hem gestelde machten, nadat hem zoo mogelijk eerst het kwaad onder het oog is gebracht en hij ernstig vermaand is geworden (vgl. Lev. 19:16, 17; Matth. 18:15—17).

Vs. 3. De voorliefde van Jakob tot Jozef sproort voort deels uit zijne liefde tot Rachel, deels uit Jozefs godsvrucht. Hij was hem een „zoon des ouderdoms”, die hem in zijn ouderdom tot steun en troost was. Sommigen meenen, dat Benjamin nog niet geboren was (vgl. Gen. 44:20). Die meening achten wij ongegrond, als in strijd met den loop der geschiedenis (vgl. vs. 14 met H. 35:27) en in strijd met het tijdsverloop tusschen Jozefs en Benjamins geboorte. Benjamin is na Jozefs heengaan voor Jakob geworden, wat Jozef voor hem was geweest.

De voorliefde van Jakob is op zichzelf niet verkeerd, maar wèl zijne betoening daarvan door het schenken van een rijk gekleurden rok, die, als kostbaar en sierlijk, zeer geliefd was. De gevolgen van die openlijke voorliefde waren noodlottig. Zijn Jozefs broeders door hun afgunst en haat zwaar te veroordeelen, Jakob, die door zijn onverstandig bevoorrechtten van Jozef, daartoe aanleiding heeft gegeven, is ook voorzeker streng te berispen.

Vs. 5—11, *Jozefs droomen*. Droomen zijn vaak voertuigen der bijzondere openbaring Gods geweest. Niet alleen aan zijne kinderen, ook aan anderen maakte de Heere, wanneer Hij het noodig keurde, door droomen zijn raad bekend. De beteekenis van Jozefs droomen is zoo duidelijk, dat zijn vader en zijne broeders haar dadelijk begrepen. Jakob bestrafte Jozef niet omdat hij gedroomd had, maar omdat

hij in het vertellen ervan een zekere ijdelheid en hoovaardigheid openbaarde, welke Jakob vooral wilde onderdrukken, om den grimmigen toorn zijner andere zonen te bedwingen. Helaas! Jakobs poging was vruchteloos. Om diezelfde reden veinsde de aartsvader ongeloof, hoewel hij voorzeker dien droom, als van God gegeven, beschouwde, al kon hij ook de rechte beteekenis er niet van vatten. Jozefs broeders zijn het beeld van hen, die de verborgene werkingen en bijzondere openbaringen Gods verwerpen en bespotten, maar Jakob is het voorbeeld van Gods kinderen, die ze in stilte overpeinzen en betrachten, wachtende wat de Heere ermede voor heeft en volbrengen zal (vgl. Luk. 2 : 19). (De moeder, hier bedoeld, kan niet Rachel, maar moet Lea zijn.) Hoe letterlijk de profetie vervuld is, blijkt uit H. 42 : 6. Al hebben Jakob en Lea niet voor Jozefs aangezicht gebogen, toch hebben zij hem onwetend als hun meerdere gehuldigd (vgl. Hoofdst. 43 : 11—14).

Vs. 12—17. *Jozefs zending.* Jozef schijnt wegens den toorn zijner broeders eenigen tijd thuis gebleven te zijn. Nu zendt Jakob hem tot hen, in den ijdel wanen, dat door langdurige afwezigheid die wrok vergeten en in broederlijke genegenheid veranderd zou zijn. Ook Jozef schijnt dit verwacht te hebben. Helaas, hoe bedrogen zij zich! Jakobs zonen weidden hunne kudden bij Sichem, achttien uren van Hebron. Daar bezat Jakob landerijen (vgl. Hoofdst. 33 : 19). De vrees voor wraakoefening blijkt te zijn geweken (vgl. Hoofdst. 34 : 5). Mogelijk door gebrek aan voedsel waren zij met hunne kudden weder afgereisd en vertrokken naar Dothan, in het dal van Jizreël, een zeer vruchtbaar oord, niet ver van Samaria (vgl. 2 Kon. 6 : 13). Daar vond hij hen na lang zoeken en dwalen.

Vs. 18—30. *Jozefs bejegening door zijne broeders.* Vs. 18—20. Welk een laaghartig plan tegenover hun liefhebbers en argeloozen broeder! Welk een bewijs van boosheid, spozucht, wreedheid, list en bedrog! Vs. 19—24. Ruben achtte zich als de oudste verantwoordelijk voor zijn jongeren broeder. Hij gedraagt zich welwillend en edelmoedig jegens hem. Toch blijkt zijne bezorgdheid niet groot te zijn, hoe goed zijn plan ook is. Hij had bij hem moeten blijven en voor hem moeten waken. — Zülke kuilen als waarin Jozef geworpen werd, werden er vele gevonden. Het waren verzande bronnen, soms van aanmerkelijke diepte (vgl. Hoofdst. 26 : 15). Uit vs. 25 blijkt hunne onverschilligheid en verharding. Zij gedroegen zich niet als broeders, maar als roovers, die zich over hun buit verheugden.

Vs. 25—30. Door de Ismaelieten, nakomelingen van Ismael, en de Midianieten, nakomelingen van Midian, zoon van Abraham uit Ketûra, werd handel gedreven op Kanaän en Egypte, tusschen welke landen zij woonden (vgl. Hoofdst. 21 : 21). Eigen-

lijk hadden zij geen vaste woonplaats, maar zwierven met hunne kameelen door de woestijn en trokken roovende en handel drijvende van de eene plaats naar de andere, gelijk ook nu nog de Bedouïenen doen.

De voorslag van Juda moge Jozef het leven gered hebben, hij was niettemin schandelijk en misdadig (vgl. Hoofdst. 43 : 8, 9, 45 : 18vv). Welk een luttele waarde (20 zilverlingen = f 30), waarop zij hunnen broeder schatten. Jozef is hier het beeld van den Heere Jezus (vgl. Zach. 12 : 12, 13). Hoe moet de arme Jozef hebben geleden. De vrije jongeling, het troetelkind zijns vaders, door zijn eigen broeders tot een ellendigen slaaf gemaakt. Verstooten van zijne broeders, verlaten van zijn vader, wreedaardig behandeld, met een donkere toekomst voor zich, werd hij door die ruwe menschen meêgesleurd. Maar door Gods aanbiddelijke voorzienigheid werd hij door deze diepte naar de voor hem bestemde hoogte geleid (vgl. Jes. 55 : 8). Ruben was bij de ontdekking wanhopig. Zijne zorgeloosheid was zwaar geboet (vgl. Hoofdst. 42 : 22).

Vs. 31—36. *Jakob schandelijk bedrogen.* Het middel tot bedekking hunner misdaad is niet slechts bedrieglijk, maar afschuwelijk en wreedaardig. Zij vermoorden hun vader als het ware. Welk een afgrijselijke huichelarij, te beproeven hun vader te troosten! Jakob toont weinig berusting in het lot, door God hem opgelegd (vgl. Lev. 10 : 3; Job 2 : 10).

Jozef werd, zeker om zijn bijzondere schoonheid, in den weg van Gods voorzienigheid, als slaaf verkocht aan Potifar, overste van de trawanten, die den lijfstoet des konings vormden. Als zoodanig was Potifar het hoofd van de scherprechters. Welk een ommekeer! De herdersknaap wordt een hoveling, en hoewel slaaf, door de grootste weelde omgeven.

13 November. *Jozef bij Potifar en in de gevangenis.*

Gen. 39 en 40.

Te leeren: Ps. 105 : 17b—20 onber. Ps. 71 : 15 of 37 : 4.

Vs. 1—6. *Jozefs voorspoed.* Hoewel slaaf, werd Jozef in een eervolle positie gesteld. De reden hiervan was, dat „de Heere met Jozef was en hem in al zijn werk voorspoedig maakte.” Hierin is het geheim van allen voorspoed, de bron van allen zegen gelegen (vgl. Rom. 8 : 31; 28). Dit strekt ons tot vermaning, om te bidden, dat de Heere met ons ga (vgl. Exod. 33 : 15) en in alles op Hem alleen ons vertrouwen te stellen (vgl. Ps. 37 : 5; 55 : 23; 1 Petr. 5 : 7). Om Jozefswil werden Pharaon en zijn huis gezegend. Wat Gods kinderen wordt aangedaan, zoowel goed als kwaad, beschouwt de Heere als Hem aangedaan (vgl. Gen. 12 : 3; Matth. 25 : 40; 45, Zach. 2 : 8).

Vs. 7—18. *Jozefs beproeving*. Was Jozefs schoonheid mede een middelijke oorzaak van zijne verheffing, zij werd dit ook van zijn val. Jozef moest daaruit leeren, dat noch schoonheid, noch zelfs vroomheid hem iets konden baten, maar alleen de *genade* Gods, die met hem was. Schoonheid, die voortreffelijke gave Gods, kan in Satans hand het middel tot verleiding en verderving zijn. Waarschuwing om zich niet op schoonheid te beroemen en te verheffen! Aan de verleiding van Potifars huisvrouw mocht Jozef in Gods kracht moedig weerstand bieden. Twee wapenen mocht hij daartoe gebruiken: zijn trouw aan zijnen heer, wiens vertrouwen hij niet beschamen wilde en vooral zijn vrees voor God, die hem in 't verborgen gadesloeg. De vreeze Gods is het ware wapen om het kwaad te weren. Vooral het besef van Gods alwetendheid (vgl. Hebr. 4:13; Ps. 139:1—12; daarentegen Ps. 94:7). Alle zonde is tegen God bedreven en „groot kwaad”, als overtreding van Gods wil (vgl. Ps. 51:6). Jonge menschen moeten tegen de eerste prikkelen en klippen van verleiding in Gods kracht waken en strijden (vgl. 1 Cor. 6:18; Gal. 5:16—19; Rom. 13:13, 14; Matth. 26:41). Uit wraak over haar mislukte poging, beschuldigt zij Jozef van hare misdaad en toont als bewijs daarvan het kleed, dat zij bij Jozefs vlucht in hare hand gehouden had en dat dus als bewijs tegen *haar* moest strekken. Zij betoont zich eene duivelin, die door sluwheid tracht te misleiden en door boosheid tracht te verderven. Dit gruwzaam bedrijf is ten allen tijde tegen Gods volk aangewend.

Vs. 19—23. *Jozef vernederd*. Potifar sloeg weinig geloof aan de boosaardige aanklacht zijner vrouw, die hij zeker wel kende. „Zijn toorn ontstak,” maar wij lezen niet, dat hij tegen Jozef ontstak. Toch durfde hij zijne vrouw niet openlijk te schande maken. En daarom liet hij, als rechter, Jozef, daar de schijn tegen hem was, in de staatsgevangenis werpen. Had hij aan Jozefs schuld geloofd, hij zou hem hebben laten dooden, volgens Egyptisch recht. Ook liet hij hem niet bij de gemeene, maar bij de staatsmisdadigers opsluiten, wat niet zoo ont-eerend was. Toch was zijn vonnis gansch onrechtvaardig. Maar het werd onder Gods bestier voltrokken. Ook dáar bleef de Heere met Jozef en bracht hem tot eere, zoodat hij, hoewel gevangene, eenige vrijheid genoot en met gezag over de anderen bekleed was. Dit zal niet zonder medeweten of verordening van Potifar geschied zijn en zeker door de bestierende hand Gods. Daarvan geeft ons het volgende hoofdstuk het bewijs.

H. 40. *Jozefs uitlegging van droomen*. De zonde van den overste des schenkers en den overste des bakkers bestond waarschijnlijk in eene poging tot vergiftiging, waarvan de laatste bleek terecht beschuldigd te zijn. Zij waren aanzienlijke hovelingen; de opperste schenker verkeerde in de onmiddellijke

nabijheid des konings en moest den beker in zijne hand geven; de overste der bakkers had het opzicht over de keuken, dus over de voorbereiding der spijzen. Tot bediening van deze hooge gevangenen werd Jozef gesteld. Dit was een hooge eere, onder Gods bestuur hem opgedragen. Dat de Heere hun lot door droomen voorspelde, geschiedde alleen om Jozefswil. Die God, die de droomen geeft, kan ze ook alleen doen verklaren. Dit geloofde Jozef niet alleen, maar ook, dat hij door God tot die verklaring geroepen was. Hierin hebben wij Jozefs groot geloof te bewonderen (vgl. Dan. 2:27, 28). De inhoud van beider droomen kwam geheel met hunne betrekking overeen en openbaarde zeer duidelijk hun toekomstig lot. Na drie dagen werd de schenker in eere hersteld en des bakkers hoofd van boven hem verheven, d. i. afgehouden. Waarschijnlijk werd hij eerst onthoofd en daarna aan een galg gehangen, met het afgeslagen hoofd op een staak boven zijn lichaam. Bewonderen wij Jozefs vrijmoedigheid in de openbaring der waarheid, waarin hij ieder prediker ten voorbeeld strekt (vgl. Jes. 3:10, 11; Jer. 23:28; 2 Kon. 22:14). Ook handelt Jozef verstandig, door van de vrijlating des schenkers te profiteeren en zich aan hem aan te bevelen, opdat hij tot zijne vrijlating zou medewerken, welke vrijlating hij begeert, niet uit gunst, maar naar recht, daar hij onschuldig is. Maar hoe werd hij in zijn billijke verwachting bedrogen, daar de schenker hem in zijn schandelijke ondankbaarheid vergat. Ondank is des werelds loon. Die hoog opklimt vergeet en vertrapt vaak degenen, die beneden hem staan. Mogen wij billijkerwijze van menschen het goede verwachten, wij moeten nooit op den mensch vertrouwen, maar alleen op God, die door, maar evenzeer zonder menschen, ons zijne hulp kan schenken (vgl. Ps. 146:3, 5).

20 November. *Jozef bij Pharao*.

Gen. 41.

Te leeren: Hand. 7:9b en 10; Ps. 105:11 of 66:9.

Na twee jaren bracht de Heere Jozef op wondervolle wijze redding aan door Pharao's droomen, tot wier uitlegging Jozef bestemd was.

Vs. 1—7. *Pharao's droomen*. De rivier, waaraan Pharao in zijnen droom stond, is de *Nijl*, die door zijn jaarlijksche overstroming, waarbij hij eene laag slib achterlaat, Egypte zeer vruchtbaar maakt, zoodat het de korenschuur van Azië genoemd wordt. Daarom werd aan den Nijl goddelijke vereering toegebracht en wel in het beeld van een mannelijk rund *Osiris*, dat de *vruchtbaar makende* kracht voorstelde, terwijl in een vrouwelijk rund *Isis* de door den Nijl *vruchtbaar gemaakte aarde* werd vereerd. — Hoewel Pharao, gelijk alle menschen, wel meerma-

len zal gedroomd hebben, maakte deze tweeledige droom een overweldigenden indruk op hem. Vruchteloos zocht hij licht in deze duisternis bij de tovenaars en wijzen. Deze vormden een bijzondere priesterkaste, welke hoog vereerd werd. De tovenaars trachtten (natuurlijk bedrieglijk en vruchteloos) de toekomst te voorspellen; de wijzen waren de heilige schrijvers en schriftverklaarders, die de sterrenkunde en andere wetenschappen beoefenden en mede uit den loop der sterren verborgene dingen meenden te kunnen ontdekken.

Vs. 9—14. *Jozef ontboden.* De overste der schenkers gedacht niet aan Jozef, om zijne beloften te vervullen, maar om zichzelf verdienstelijk bij Pharao te maken. Zijn verklaring: „Ik gedenk heden aan mijne zonden,” was geene schuldbelijdenis, want hij was onschuldig verklaard, maar een uitdrukking van lage vleierij, om Pharao's goedheid, hem bewezen, te prijzen. Zij moet door ons als een oprechte schuldbelijdenis voor God worden gebezigd. — Jozef werd uit den kuil gehaald en wél gereinigd en gekleed voor Pharao gebracht. De gevangenen waren onder den grond.

Vs. 15—32. *De droomuitlegging.* Jozef schreef niet zichzelf, maar Gode alleen het vermogen der uitlegging toe. Hierin betoont hij zijn diepe nederigheid en de vrijmoedigheid des geloofs voor dien aanzienlijken heidenschen vorst. Zijn vertrouwen op God werd niet beschaamd. Onmiddellijk openbaarde God hem de beteekenis der beide dromen waarin een zevenjarige vruchtbaarheid en een daarop volgende zevenjarige hongersnood voorspeld werden. De tweeërlei voorstellingen hiervan diende eensdeels om de zekerheid ervan te verklaren, anderdeels om de symbolische beteekenis duidelijk te doen uitkomen. Immers de koeien wijzen op de veeteelt, de aren op den landbouw, aan welke beide Egypte zijn rijkdom te danken had.

Vs. 33—37. *Jozefs raadgeving.* Het vijfde deel der opbrengst van het land kwam, volgens de Egyptische wetten, den koning toe. Thans moest dit niet verkocht, maar opgelegd worden om straks in de behoeften te kunnen voorzien. Het volk zou dus niet zijn wettig eigendom behoeven te koopen, maar hetgeen den koning rechtens toekwam. Bewonderen wij in dezen raad Jozefs wijsheid, door God hem geschonken (vgl. Spr. 9 : 10). Geen wonder, dat Pharao hem, die boven alle wijzen verheven was en die hem, boven zijne verwachting, niet alleen den droom uitlegt, maar ook zulk een raad geeft, zulk een gewichtige taak opdraagt. Jozef echter bedoelde in de verste verte zichzelf niet, toen hij zijn raad gaf.

Vs. 38—46. Vs. 50—52. *Jozefs verheffing.* Veel hooger taak droeg Pharao Jozef op, dan Jozef hem voorgesteld had. Hij werd niet maar opzichter of beheerder van 's konings bezittingen, maar onderkoning of grootvizier van Egypte, aan wien de regeering des rijks geheel werd opgedragen en aan wien

het gansche volk onbepaalde gehoorzaamheid verschuldigd was. (Dit is de eigenlijke beteekenis van de Hebreuwsche uitdrukking, vertaald door: „op uw bevel zal al mijn volk de hand kussen”). De hoogst mogelijke eer deed Pharao hem aan. De ring is de zegelring, waarmede hij als grootvizier in 's konings naam alle stukken, door hem uitgevaardigd, moest verzegelen. De linnen (byssus) kleederen zijn de witte priesterkleederen, waarmede hij in den aanzienlijksten priesterstand verheven werd, terwijl de gouden keten hem als hooggeplaatst persoon deed kennen. Zoo uitgedost, werd hij op een open wagen geplaatst, waarop al het volk hem als hun hoofd, naast den koning aanschouwen kon, voor wien zij moesten nederknielen, om hem hunne hulde te brengen. Zoo werd de herdersknaap, de slaaf, de gevangene, door God plotseling tot de hoogst mogelijke eer en macht verheven. Wondervolle bestiering Gods! Niet voldaan met die verheffing, noemde Pharao Jozef ZAFNATH-PAĀNEAH, (*behouder des levens*), en schonk hem tot vrouw *Asnath*, de dochter van Potifera, (priester van de zon), overste van On (Heliopolis, zonnestad), het hoofd der priesterkaste, alzoo de aanzienlijkste dochter des lands, door wie hij in de hoogste klasse des volks ingewijd werd. Niet aan zichzelf, maar aan den Heere alleen, dien hij in zijn hoogen stand niet vergat, gaf hij de eere zijner verheffing en betoonde hij zijne erkenning voor zijn wondervolle bestiering, door aan zijn twee zonen de Hebreuwsche namen te geven van *Manusse* (die vergeten doet) en *Ephraïm* (dubbele vruchtbaarheid). Hij vergat niet zijns vaders huis, maar de moeite en het verdriet, dáar ondervonden. Neen hij schaamde zich zijne afkomst niet, wat genoegzaam uit die Hebreuwsche namen blijkt.

Vs. 46—49; 53—57. *Jozefs werkzaamheid.* Geheel volgens zijn raad handelde Jozef en voldeed in alle opzichten aan de verwachting van Pharao, die hem geheel het bestier des lands toevertrouwde. Zoo werd hij terecht „de behouder des levens” niet alleen voor Egypte, maar ook voor de omliggende volken, welke door den hongersnood getroffen, door Jozef werden onderhouden, die tegelijk daardoor Pharao's rijkdom en macht tot ongekende hoogte opvoerde. Lees hierbij: Spr. 10 : 2—7, 22; Ps. 33 : 18, 19.

27 November. *Jozefs broeders.*

Gen. 42 en 43.

Te leeren: Jes. 55 : 8 Ps. 105 : 12 of: 75 : 4.

Vs. 1—5. *Jakob zendt zijne zonen naar Egypte.*

De hongersnood deed zich ook in Kanaän gevoelen en bracht Jakob en zijne zonen in de grootste verlegenheid. Waarom gaan Jakobs zonen niet uit

eigen beweging naar Egypte, maar laten zich er door hunnen vader toe aansporen? Waarschijnlijk uit geheime vrees voor dat land, waarheen men hun broeder gevoerd heeft. Hun schuldige conscientie maakt hen beangst voor mogelijke vergelding hunner misdaad. Zij gaan met hun *tienen*, of om te beter tegen mogelijke onheilen bestand te zijn, of om zich een grootere hoeveelheid koren te kunnen verschaffen. Werkelijk geschiedde het onder de bestiering Gods.

Vs. 6—28. *Hun wedervoaren in Egypte* vs. 6. Jozef verkocht niet zelf, maar liet dit onder zijn opzicht doen. Zijne broeders bogen zich voor hem neder, juist zooals Jozef in den droom gezien had. Hoe diep moet hem dit getroffen hebben. Want hij kende hen, daar zij, ouder dan hij zijnde, niet zooveel veranderd waren. Maar zij kenden hem niet, *vooreerst* omdat hij sinds zijn verkoop ongeveer twintig jaren ouder geworden was, ten *andere* omdat hij zich geheel als Egyptenaar aan hen voordeed en *ten derde* omdat zij onmogelijk in dien hooggeplaatsten man hun broeder konden herkennen. Maar vooral, omdat God hunne oogen ervoor sloot (vgl. Luk. 24: 16). Jozef hield zich vreemd en hard jegens hen, niet uit wraakzucht, maar om hen in hun tegenwoordige gezindheid te beproeven. Ook mogen wij niet een zekere rechtvaardige vergelding ontveinzen, welke hij onder Gods bestuur hen aandeed. Hij handelde ook hierin zeer verstandig, daar een dadelijke bekendmaking allicht verkeerde gevolgen zou gehad hebben. — Vs. 9. Hij noemt hen „verspieders”, die kwamen onderzoeken, waar de beste gelegenheid tot aanval was. Dit vermoeden was op zichzelf niet vreemd, daar Egypte in zulk een tijd een begeerlijke prooi voor de omliggende volken was. Maar Jozef gebruikt deze beschuldiging als middel om hen tot volledige verklaring te brengen omtrent alles, wat hem belang inboezemt. Deze listige proef gelukte volkomen.

Vs. 11. Zij noemen zich „éens mans zonen” om het onredelijke en dwaze van die beschuldiging aan te toonen, daar zij niet in dienst staan van eenig vijandig vorst, en niet, als zonen van één vader, allen tegelijk tot zulk een gevaarlijke onderneming zouden uitgegaan zijn. Zij noemen zich „vroom”, in den zin van eenvoudig en oprecht, om te bewijzen, dat van zulke eenvoudige mannen wel het minste gevaar te duchten is en dat aan hunne geloofwaardigheid niet te twijfelen valt. — Jozef veinst hen niet te vertrouwen om hen zich duidelijker te doen verklaren. Ook dit gelukte, zoodat hij niet alleen te weten kwam, dat zijn vader en zijn broeder leefden, maar ook dat zij volstrekt geen vermoeden hadden, dat hij zelf nog in leven was.

Maar omdat zij geene verklaring gaven van zijn verdwijnen, noch daarover berouw toonden, strafte hij hen met een vierdaagsche gevangenis, onder voorwendsel, dat hij de waarheid van hun beweren wilde beproeven, door één uit hen uit te zenden,

om dien broeder te halen, terwijl de anderen als gijzelaars gevangen zouden blijven. („Zoo waarlijk Pharao leeft!” is geen zondige eedzwering, maar een krachtige verzekering, om geen argwaan op te wekken). Na dien zwaren proeftijd schonk hij hun gratie, door niet allen, maar één gevangen te houden. Dit deed hij niet bepaald om hunnentwil, maar om zijn vader voor angst en honger te behoeden. Tegenover hunne verklaring dat zij *vroom* zijn, verklaarde hij: „Ik vrees God”, om hun te verzekeren, dat hij hun niets onredelijks zal aandoen. Geen eigenwillige vroomheid, maar de *vreeze Gods* moet het beginsel van al onze daden zijn. In vs. 21 spreekt de schuldige conscientie, welke hen na zoo langen tijd wijst op de rechtvaardige vergelding, hierin ondervonden. De conscientie, als een stem des Rechters in ons, laat den zondaar niet met rust (vgl. Jes. 57: 21). Zij erkennen echter niet hunne zonde tegen God.

Ruben meent zich niets te hebben te verwijten, als onschuldig aan hunne misdaad, waarvan hij alle verantwoordelijkheid op hen legt. Toch gaat hij niet onschuldig uit (vgl. Hoofdst. 37: 29). Daar Jozef, veinzende hen niet te verstaan, zich van een tolk bediende, vermoedden zij niet, dat hij hun gesprek gehoord had. Geen wonder, dat hij ontroerd werd en om zijne ontroering te verbergen zich van hen afwendt! Hij liet Simeon als gijzelaar binden, waarschijnlijk omdat deze de hoofdschuldige in hunne misdaad was. Wat hij, volgens vs. 25, liet doen, geschiedde louter uit liefde en zorg voor hen. Zij echter zagen daarin een nieuw oordeel Gods, waardoor zij zoo beangst werden, dat zij niet alle zakken durfden openen, en eerst bij hunne thuiskomst tot de volle ontdekking kwamen. De schuldige mensch ziet in het goede het kwade, in den zegen een oordeel Gods.

Vs. 29—38. *Hunne terugkomst in Kanaän*. Vs. 36. Jakob toont verbitterd en bedroefd, maar ook ongehoovig te zijn. Hij verwijt hun heimelijk het verdwijnen van Jozef. Juist al die dingen, die Jakob *tegen* zich dacht, zouden blijken *voor* hem te zijn (vgl. Gen. 50: 20). Vs. 37. Rubens voorstel, hoe goed ook gemeend, is dwaas, daar de dood zijner zonen Jakobs smart wel vermeederen, maar hem niet den minsten waarborg geven kon.

Hoofdst. 43: 1—15. *Jakob overreed*. Vs. 9. Juda stelt zichzelf tot borg, niet door als Ruben zichzelf of zijne zonen als losoffer aan te bieden, maar den toorn zijns vaders over zich in te roepen, indien hij zijne gelofte niet houden zal. De vaderlijke vloek was de zwaarste straf. Maar in plaats van den vloek, ontving Juda den grootsten zegen zijns vaders (Hoofdst. 49: 8—12). Hij treedt hier als type van Christus op, die uit hem voortgekomen is (vgl. Hoofdst. 49: 10). Het geld, dat, naar hunne meening, misschien bij vergissing teruggekomen was, werd boven de nieuwe koopsommen medegenomen. De geschenken, die tot verzoening moesten dienen, waren voortbrengselen

van Kanaän. De balsem, vooral in Gilead gevonden, was het sap van een boom; de honig wordt voor druivenhonig gehouden; met specerijen wordt een wit soort van hars bedoeld, ook als geneesmiddel gebruikt; evenzoo de mirre; terpentijnnoten, in den vorm van hazelnoten, dienden als tegengif vooral tegen slangenbeten; amandelen zijn genoeg bekend.

Vs. 16—25. *Hun tweede komst in Egypte.* Welk een dankbare blijdschap zal Jozefs hart vervuld hebben, zijne broeders, nu in gezelschap van Benjamin, weder te zien. Deze drukt hij uit in het laten aanrichten van een maaltijd, waaraan hij zelf, tegen de gewoonte der Egyptenaren, wilde deelnemen. De overste van Jozefs huis schijnt door Jozef met den waren God bekend gemaakt te zijn en in het geheim betreffende zijne broeders te zijn ingewijd.

Vs. 18. Weder doet hun kwaad, verontrust geweten van het goede het ergste vreezen. Hoe vriendelijk en eervol worden zij nu ontvangen, welk een troostvolle geruststelling wordt hun door dien huisoverste gegeven! Toch blijven zij nog tusschen hoop en vrees zweven.

Vs. 28—34. *Hun maaltijd in Jozefs huis.* Hun diep nederbuigen strekt tot bevestiging van den droom (vgl. Hoofdst. 37:7). Vs. 27. Hoe belangstellend vraagt Jozef naar zijn vader, dien hij nog „*uw vader*” noemt. Welk eene zelfbeheersching! Zij noemen hem „*uw knecht*”, niet vermoedende, dat hij ook zijn *vader* was en alzoo den droom bevestigende (vgl. Hoofdst. 37:9, 10). Bij de begroeting van Benjamin begaf hem de kracht tot zelfbeheersching, maar door in afzondering zijn vol gemoed in tranen te ontlasten, wist hij zich nog te bedwingen. Dit deed hij nog aan den maaltijd, door alleen te eten, als ware hij een Egyptenaar, wien het verboden was met vreemden den maaltijd te houden. Toch liet hij iets van zijne bekendheid met hen doorschemeren, door hen naar leeftijd aan den disch te plaatsen. Doch hoe verwonderd zij daarover ook waren, hij bleef hun onbekend. Aan Benjamin gaf hij vijfmaal meer, uit hartelijke genegenheid voor zijn eigen broeder, dien hij boven de anderen onderscheidde. „Zij werden *dronken* met hem”, beteekent: „Zij werden ten volle *verzadigd*”.

4 December. *Jozef maakt zich aan zijne broeders bekend.*

Gen. 44 en 45.

Te leeren: Ps. 133:1, onber. Ps. 33:7 of 33:10.

Vs. 1—17. *Jozefs list.* De overste van Jozefs huis blijkt geheel in de geheimen zijns heeren ingewijd te zijn. De bedoeling van Jozef met het leggen van zijn drinkbeker in Benjamins zak, was om de broeders in hunne liefde en zorg voor Benjamin te beproeven, opdat blijken zou, dat hunne gezindheid veranderd was. Vs. 5. De uitdrukking: „waarbij mijn heer *iets* zekerlijk waarnemen zal,” heeft

geen betrekking op waarzeggerij, die de Egyptenaren met den inhoud van bekere pleegden, (hoewel Jakobs zonen er niets anders door verstaan konden), maar doelt op de waarneming van hunne gezindheid jegens Benjamin. Vs. 9 en 10. Zoo zeker waren zij van hunne onschuld bewust, dat zij zelve de doodstraf over den schuldige uitspraken en zich allen gemeenschappelijk voor zulk een snoode, ondankbare misdaad aansprakelijk stelden, door zich aan de straf van slavernij te onderwerpen. Voorzeker uit beginsel van recht, maar toch bepaald met opzettelijke bedoeling, stelde de huisoverste alleen den schuldige aansprakelijk en sprak niet het te strenge vonnis des doods, maar dat der slavernij over hem uit. Vs. 13. Hun wanhopige droefheid laat zich verklaren, daar zij aan geen bedrog, maar aan werkelijke misdaad dachten, die niet alleen voor Benjamin, maar ook voor hen de vreeslijkste gevolgen zou hebben. Vs. 14. In de diepste verootmoediging vielen zij voor Jozef neder, tot hernieuwde bevestiging van Jozefs droom. Vs. 15. Jozef veinsde de diepste verontwaardiging en behandelde hen, hoewel schijnbaar rechtvaardig, met hardheid, om de beproeving te voltooien. Ook deed hij zich werkelijk als toovenaar of waarzegger voor, die in zijn hooge positie, de ontdekte misdaad, jegens zulk een man als hij was gepleegd, met alle strengheid zou straffen. Vs. 17. Hoewel hij schijnbaar naar recht alleen Benjamin wilde straffen, deed hij dit alleen om hunne gezindheid te beproeven. Verre boven verwachting bereikte hij zijn doel.

Vs. 18—34. *Juda's pleitrede.* Deze is zoo treffend, dat wij niet weten wat het meest daarin te bewonderen is; zijn kinderlijke eenvoudigheid, zijn blanke oprechtheid, zijn heldhaftige moed, zijn hoogere wijsheid, zijn kinderlijke en broederlijke genegenheid of zijn zelfopofferende liefde. Deze pleitrede is een model, niet geëvenaard. Alleen die van onzen Hoogepriester Jezus Christus, als wiens voorbeeld hij hier optreedt, moet er boven verheven geacht worden. Niet zijne zonen, neen, zichzelf stelt hij in Benjamins plaats, en betoont zich daardoor een ware borg te zijn, type van onzen eenigen Borg, Jezus Christus. Welk een verschil, welk eene verandering mocht Jozef waarnemen, en in hunne betrekking tot hun broeder en in hunne verhouding tot hun vader.

H. 45:1—15. Geen wonder, dat Jozef, door zijn gevoel overmeesterd, zich niet langer bedwingen kon, gelijk hij ook niet langer wilde. De beproeving had lang genoeg geduurd. Hij was voldaan. Ja, hij was geheel door aandoening overstelpt. Te lang had hij zijne aandoeningen moeten bedwingen, zoodat hij zichzelf, nu hij haar den vrijen teugel vierde, ook niet meer meester was. Hij wilde alleen vertrouwelijk met hen zijn. Zijne vraag: „leeft mijn vader nog?” waarop hij reeds antwoord had gekregen, getuigt

van zijn innige, lang verborgen liefde. De ontsteltenis der broeders, die zoo groot was, dat zij geheel verward en sprakeloos werden, laat zich verklaren. Maar bewonderen wij de hartelijke liefde, de oprechte vergevensgezindheid en nedere godsvrucht van Jozef, die alle vrees en allen twijfel aan zijne broeders ontnam en hen wees op het ondoorgrondelijke bestuur Gods, die hun misdaad zoo ten goede geleid en hen bij hem gebracht had, opdat hij voor hen en zijn vader zorgen zou. Kon hij hen niet in Kanaän onderhouden, hij noodigde hen uit in Egypteland te komen, waar zij in het land *Gosen* mochten wonen. Dit land, gelegen in Boven-Egypte, in de Delta of tusschen de twee armen van den Nijl, was bijzonder vruchtbaar en rijk aan weilanden, juist voor Jakobs vee geschikt. Ook lag het afgezonderd, zoodat voor vermenging met de Egyptenaren weinig te vreezen was. Wel heerschte er ook zeker nu nog hongersnood; doch daar Jozef hen niet voor enkele, maar voor vele jaren bij zich begeerde, bood Gosen in de toekomst een uitnemend verblijf voor hen aan. Jozef, als onderkoning en vriend van Pharao, kon vrijelijk over het land beschikken.

Vs. 16—28. *De terugreis*. Toch moest de goedkeuring van Pharao nog verkregen, welke hij geheel uit eigen beweging gaf. Ja, hij drong Jozef om zijnen vader met al zijne have op de meest eervolle en gemakkelijke wijze naar Egypte te doen vervoeren. Met rijke geschenken bovendien overlaadde Jozef hen, in 't bijzonder Benjamin, wien hij, waar hij anderen één wisselkleed gaf, vijf wisselkleederen en driehonderd zilverlingen (ongeveer f 450.—) schonk. Wisselkleederen waren sierlijke kleederen, die bij plechtige gelegenheden gedragen werden. Zou Jozef ook aan zijn sierlijken rok gedacht hebben? Wagenen en paarden waren zeer menigvuldig in Egypte (vgl. Jes. 31:1); de wagenen waren tweewielig en voor dien tijd tot reizen zeer geschikt. Gaf hij Benjamin weeldeartikelen, aan zijn vader zond hij al wat nuttig en noodig was in overvloedige mate. Bij de vermaning, dat zij elkander op den weg niet moesten verstoren, denkt Jozef zeker aan allerlei noodeloos getwist en verwijt, waaraan zij allicht in betrekking tot hem zich zouden schuldigen maken.

Vs. 26. Jakobs hart bezweek, toen hij die ongehoofelijke mare vernam, welke hij niet wilde gelooven. Geen wonder, dat hij als overstelpt en verplet werd. De tijding was te verrassend, om maar terstond geloofd te worden (vgl. Luk. 24:41). Maar het gezicht op al wat zij medebrachten, gaf hem het onwederlegbaar bewijs van de waarheid hunner mededeeling, waarvoor hij geen nader betoog meer begeerde. Terstond was hij dan ook bereid aan de begeerte van zijn dierbaren zoon, die waarlijk nog leefde, te voldoen.

11 December. *Jakob en zijne zonen in Egypte*.

Gen. 46 en 47.

Te leeren Ps. 119:19 onber., Ps. 105:13 of 119:10.

Vs. 1—27. *Jakob en zijn geslacht op reis naar Egypte*. Vs. 1. Aan de grens van Kanaän, te Berseba, bracht Jakob den Heere offeranden, om Hem voor zijn wondervolle bestiering te danken en Hem om raad, troost en kracht te smeeken. Hij offerde aan „den God van zijn vader Izak”, waardoor hij zijn geloof uitdrukt aan de trouw van zijn Verbondsgod, die zijne beloften, ook aangaande het land, zijnen vader en later hem zelve gedaan, zeker zou vervullen. Hij verlaat het land zijner vreemdelingschap in het vast vertrouwen, dat zijn geslacht zou wederkeeren om het erfelijk te bezitten.

Vs. 2. Zijn gebed wordt verhoord en zijn geloof niet beschaamd. De Heere roept Jakob *tweemaal* om den ernst zijner roeping en het gewicht zijner verschijning te toonen. Jakob stelt zich terstond bereid. Blijk van gehoorzaamheid des geloofs, dat onmiddellijk aan Gods roepstem en bevel voldoet (vgl. Gen. 22:1).

Vs. 3. God maakt zich aan Jakob bekend als „uws vaders God” om als Verbondsgod hem van zijne trouw te verzekeren. „Vrees niet enz.”. Jakob vreesst naar Egypte te gaan, of omdat hij niet tegen Gods wil het land der belofte wil verlaten, of omdat hij niet weet, wat hem in Egypte zal wachten. De Heere verklaart, dat zijn tocht naar en zijn verblijf in Egypte in zijn raad zijn besloten, om daar zijn geslacht tot een groote, zelfstandige natie te formeeren (vgl. Gen 15:13; 13:16 e. a. p.).

Vs. 4. „Weder optrekken.” Niet Jakob zelf, maar zijn geslacht wordt hier bedoeld. Jozef heeft zijne hand op Jakobs oogen gelegd, of zijne oogen toegedrukt, bij zijn sterven. De Heere verzekert hier zelf, dat Jozef leeft en hem tot zijn dood verzorgen zal. Dit geeft Jakob troostvolle zekerheid.

Vs. 5. Jakob vindt nu eerst volle vrijmoedigheid om zijn plan te volvoeren. Geen plan mag volvoerd, voordat wij zekerheid hebben, dat het ook volgens Gods raad en wil is. Onze weg moet Gods weg zijn, dien wij volvaardig moeten betreden. Alleen in dien weg vinden wij Hem, wiens gemeenschap en leiding wij moeten begeeren (vgl. Exod. 33:14, 15).

De geslachtslijst van Jakob (vs. 8—27) eischt enkele opmerkingen. Dina schijnt ongehuwd te zijn gebleven. Alleen Aser (vs 17) schijnt eene dochter gehad te hebben; de anderen hadden alleen zonen, zeker tot sneller vermenigvuldiging van het geslacht, daar de zonen allen als stamvaders optraden en hunne kinderen, bij niet-Israëlietische vrouwen gewonnen, allen als tot het geslacht behorende gerekend werden. Later, bij de uitbreiding der ge-

slachten, zijn de gemengde huwelijken verboden (vgl. Deut. 7 : 3). Opmerking verdient, dat Juda's geslacht, later zoo uitgebreid, bij de komst in Egypte zoo klein was. Dans geslacht was het kleinste: hij had slechts één zoon. Jozefs kinderen worden tot Jakobs geslacht gerekend. Ook zijne vijf kleinkinderen, hier niet genoemd, worden er later bijgevoegd, waardoor het getal van Jakobs kinderen 75 wordt (vgl. Hand. 7 : 14; Exod. 50 : 23; Num. 26 : 29; 1 Kron. 7 : 20 vv.).

Vs. 28—34. *Jakobs komst in Egypte.* Vs. 28. Juda wordt door Jakob vooruitgezonden naar Jozef, omdat hij vooral bij Jozef zijne belangen beslist had. Daar Jozef Gosen als verblijfplaats had toegezegd, begeerde Jakob, dat Jozef hem daaromtrent aanwijzing zou doen, opdat hij niet verder Egypte zou behoeven binnen te trekken.

Vs. 29. Jozef doet zijn vader de eer aan hem tegemoet te trekken. De ontmoeting van Jakob en Jozef te beschrijven, is onmogelijk. Hier spreekt ons gevoel meer, dan in woorden kan geopenbaard worden. 22 jaren waren zij van elkander gescheiden geweest.

Vs. 30. Jakob is nu voldaan. Hij begeert niet de schatten van Egypte, maar die des hemels (vgl. Hoofdst. 37 : 35). Alleen de ontmoeting van den Heere Jezus geeft begeerte naar en blijdschap in het sterven (vgl. Luk. 2 : 29).

Vs. 30—35. Niet Pharao, maar Jozef had Gosen voor Jakobs geslacht bestemd. De toestemming moest niet alleen door Jozef, maar ook door zijne broeders gevraagd worden. De wijze waarop, was zeer wijs bedacht. Daar het schaap voor de Egyptenaren heilig was, mochten zij geene gemeenschap met de herders hebben. God zorgde dus voor strenge afzondering zijns volks.

Hoofdst. 47 : 1—10. *Jakobs zonen en hij zelf voor Pharao.* Slechts vijf zijner broeders, zeker de degelijkste, stelde hij voor Pharao. Meer dan Jozef begeerde, kreeg hij, n. l. het opzicht zijner broeders over het vee.

Vs. 7—10. Welk eene ontmoeting tusschen Pharao, den aardschen vorst, met een gouden kroon op het hoofd en een gouden scepter in de hand, en Jakob, den herdersvorst, in al zijn eenvoud, met zijn herdersstaf, maar met de kroon der grijsheid, als der eere, in geloof en godsvrucht verre boven Pharaö verheven. Jakob *zegend* Pharao bij zijn inkomen en uitgaan, d. w. z. hij deelde als in Gods naam, uit dankbaarheid, aan Pharao zijnen zegen mede.

Vs. 8. Pharao vraagt in zijne aardschgezindheid, Jakob alleen naar zijn tijdelijk bestaan; maar Jakob, hoewel daarop gepast antwoordende, spreekt in dit antwoord bedektelijk zijn verlangen naar het hemelsch vaderland uit. Temidden der grootste weelde en voorspoed, met een moeitevol leven achter zich, maar met een gelukkig leven vóór zich, acht hij zich hier een vreemdeling, die alleen in den

hemel zijn tehuis zoekt (vgl. Hebr. 11 : 8—10; 13—16). Jakob is betrekkelijk vroeg oud (vgl. Hfdst. 25 : 7; 35 : 28), ter oorzaak van zijn moeitevol en smartvol leven, vooral door zijne kinderen hem aangedaan.

Vs. 11—26. *Jozef onderhoudt zijn geslacht en gansch Egypte.* Vs. 11. Raméses is eene stad (*Heroöpolis*, heldenstad), waarnaar het zuidelijk deel van Gosen genoemd wordt. Later is deze stad, als grensvesting, door de Israelieten, daartoe gedwongen, opgebouwd.

Vs. 13 v.v. De Egyptenaren waren vanwege den honger als tot razernij gebracht, daar een gewisse dood hen allen bedreigde. Jozef maakte het land tot Pharao's eigendom. Het landvolk, dat den akker niet bebouwen kon, stelde hij in de steden en na den hongersnood deed hij het land verdeelen, zoodat iedere landbouwer een deel ter bebouwing kreeg, om het vijfde deel van de opbrengst aan Pharao te geven. Ontving de koning reeds dit deel (vgl. Hoofdst. 41 : 34), nu werd de opbrengt bij de wet bepaald. Ook liet Jozef (volgens Jozefus) kanalen graven (één kanaal heet nog *Jozefs-kanaal*), om het Nijlwater geregeld af te voeren, en overal vruchtbaarheid te veroorzaken. De priesters bleven vrij van de belasting en behielden hun vaste toelage in spijze en geld uit eerbied voor den godsdienst. Dit strekt ons ten voorbeeld (vgl. 1 Cor. 9 : 11, 13 14).

Vs. 27—31. *Jakobs beschikking.* Jakob en zijn geslacht genoten ruimschoots de gunst en den zegen Gods. Vs. 29. „Indien ik nu genade gevonden heb,” zegt Jakob tot zijn zoon Jozef; blijk van diepen eerbied door den vader zijn zoon toegedragen. Ook was hij geheel afhankelijk van Jozef, die hem tot het laatste zijns levens getrouw verzorgde, tot een voorbeeld voor alle kinderen. Het eedzweren geschiedde gewoonlijk door het leggen der hand onder de heup, waarschijnlijk met het oog op de bondsbelofte aangaande het zaad. Jakob geeft hier een krachtig bewijs van zijn geloof, dat zijn geslacht naar Kanaän, het land der belofte, zal wederkeeren, (vgl. Hoofdst. 15 : 14; 46 : 4); ook aangaande de opstanding uit de dooden (vgl. Hebr. 11 : 15). Vs. 30. Dit graf was in de spelonk van Machpela (Hoofdst. 23 : 17). Door met eedzwering de belofte aan zijn vader te doen, betoonde ook Jozef zijn geloof. „Israel boog zich ten hoofde van het bed,” d. w. z. te zwak om op zijne knieën God voor die weldaad te danken, boog hij in dankbare aanbidding zich voor zijn God, „leunende op zijnen staf,” die naast zijn leger stond (vgl. Hebr. 11 : 21).

18 December. *Jakob zegenet zijne zonen en sterft.*

Gen. 48—50.

Te leeren: Hebr. 11 : 22; Ps. 78 : 3 of 27 : 7.

Hoofdst. 48. *Jakob zegenet Jozef en zijne kinderen.* Jakobs zwakte nam dermate toe, dat zijn dood met

rassche schreden naderde. Terstond op het bericht hiervan spoedde zich Jozef tot hem met zijne twee kinderen, opdat dezen den aartsvaderlijken zegen mochten ontvangen. God gaf den zwakke kracht om zijn laatste taak te volbrengen. (vgl. Jes. 40 : 29, 31). Vs. 3, 4. Jakob wijst niet op den voorspoed en den rijkdom in Egypte, maar op den zegen Gods in de bondsbelofte. Vs. 5. Manasse en Ephraïm worden niet als kleinzonen, maar als eigen zonen Jakobs erkend, zoodat zij stamhoofden zouden zijn en Jozefs geslacht een dubbel zou wezen. Vs. 6. De zonen, die Jozef nog verkrijgen mocht, zouden in de geslachten van Manasse en Ephraïm opgenomen worden. (Wij weten niet of Jozef later nog meer zonen gewonnen heeft). Vs. 7. Hij gedenkt aan zijn geliefde Rachel, door Jozef ternauwernood gekend. Deze gedachtenis moest Jozef ten prikkel zijn, om straks naar Kanaän te trekken. Vs. 8. Jakob heeft wellicht Jozefs zonen, die in grootheid aan het hof verkeerden, weinig gezien en bovendien zijne oogen waren te zeer verzwakt om hen te kunnen onderscheiden. Vs. 11. Dit is eene uiting van dankbare, verrassende blijdschap (vgl. Hoofdst. 37 : 35). Vs. 12. Jozef boog zich voor Jakob neder, niet om van hem, maar door hem van God den zegen voor zijne kinderen te ontvangen. Vs. 13. Hij plaatste hen zóó, dat zijn vader met de rechterhand (welke de voor-naamste is) den zegen der eerstgeboorte op Manasse leggen zou. Maar door Gods bestiering kruiste hij zijne armen, om de rechterhand op Ephraïm te leggen. Vs. 15, 16. Jakob wijst wél op zijne vaderen, in hun godvruchtigen wandel, maar niet op zichzelf, als voorbeeld; hij kent zichzelf niet de minste waardigheid toe, als oorzaak van den Goddelijken zegen, maar wijst alleen op Gods genade, macht en trouw, hem betoond. Het *kwaad*, waarvan God hem verlost heeft, is zoowel het *zedelijk* kwaad, de zonde, als het *natuurlijk* kwaad, het gevolg der zonde. De God van Abraham en Izak, de God van hemzelf en de engel zijn voor Jakob één in de drievoudigheid des wezens, wat hij in het enkelvoudig werkwoord „*zegenen*” uitdrukt. De engel is de verbondengel, die met Jakob geworsteld heeft en door hem als Godzelve wordt erkend (vgl. Hoofdst. 32 : 30; Hos. 12 : 5). Vs. 17—20. Het was in Jozefs oog niet recht en gevallen, dat Ephraïm als eerstgeborene erkend en gezegend werd. Waarschijnlijk achtte hij het eene vergissing van zijn vader. Toch geschiedde het geheel onder Gods vrijmachtig bestuur. Hoewel in Mozes' tijd het geslacht van Ephraïm nog minder in aantal was (vgl. Num. 26 : 34, 37) dan dat van Manasse, werd het later veel uitgebreider en aanzienlijker, zoodat het ten hoofd van al de tien stammen werd. De geestelijke zegen echter werd niet aan Ephraïm of aan Jozef, maar aan Juda geschonken. Toch was Ephraïm door God hoog bevoorrecht (vgl. Jer. 31 : 20). Vs. 21, 22. Een bijzonder erfdeel had Jakob voor Jozef bestemd, als zijner waardig vanwege den zegen, door hem geno-

ten. Van dit stuk lands, waarvan de Hebreeuwsche naam aan *Sichem* doet denken, lezen wij in Hoofdst. 33 : 19. Waarschijnlijk is dit aan Jakob door de schuld van Simeon en Levi weer ontnomen, zoodat hij het met geweld weer in bezit moest krijgen. Ook kan hij (daar in de Hebreeuwsche poëzie vaak de verleden tijd met den toekomenden wordt verwisseld) bedoeld hebben op de toekomstige verovering van Kanaän. Dit stuk lands is ter begravenis van Jozefs gebeente bestemd. (vgl. Jos. 21 : 21; 24 : 32).

Hoofdst. 49 : 1, 2. *Aanspraak van Jakob. Jakobs* zonen moeten naar *Israel* luisteren, als de naam, waarmede hij gezet is in het verbond, dat met zijne beloften op zijne kinderen overgaat. Hij treedt hier als aartsvaderlijk profeet op, die in de meest verheven bewoordingen zijne godspraken doet hooren.

Vs. 3, 4. Godspraak aangaande *Ruben*. Ruben heeft zijn eerstgeboorterecht verbeurd door zijn schandelijke zonde (Hoofdst. 35 : 22). Hoewel de voortreffelijkste door zijne geboorte, zou hij snel als de afloop der wateren afnemen, zoodat zijn geslacht een der minste worden zou, zonder beteekenis in het godsdienstig en staatkundig leven.

Vs. 5—7. Aangaande *Simeon en Levi*. Jakob wendt zich met afschuw van hen af en vervloekt hen om hun wraakzuchtige en misdadige handelingen (vgl. Hoofdst. 34). De profetie is aangaande Simeon vervuld, daar hij als weggezonden (vgl. Num. 26 : 14) en bij Juda ingedeeld is (vgl. Jos. 19 : 9). Mozes noemt hem zelfs in zijn zegen niet (Deut. 33). Levi's vloek is wel bevestigd, maar in een zegen verkeerd. Bewijs van de waarheid dezer profetie, welke niet later, tot verheffing van Levi, blijkt verzonnen te zijn. Dien zegen ontving hij om zijn ijver voor Jehovah's eer (vgl. Exod. 32 : 26 v. v. Deut. 33 : 9). Ook kan de drijfveer tot zijne misdaad (Gen. 34) bij hem meer godsdienstijver, bij Simeon meer lage eerzucht geweest zijn.

Vs. 8—12. Aangaande *Juda*. „Juda, gij zijt het!” Gij zijt de uitverkorene, de eerstgeborene, deelgenoot van de geestelijke weldaden des verbonds en ook, boven uwe broeders, van de stoffelijke zegeningen. Gij draagt waardig uwen naam, die *lof* beteekent. Voor hem als hoofd zouden de broeders buigen in letterlijken zin (vgl. 2 Sam. 5 : 1 v. v.), maar ook in geestelijk opzicht, als voor den stamvader van Christus. Een *leeuw* is hij in kracht, in moed en in adel (vgl. Hoofdst. 45 : 16 v. v.) Hij treedt vooraan in de woestijn (Num. 10 : 13) en in den strijd tegen de Kanaänieten (Richt. 1 : 2), en toont een leeuw in den persoon van David, door wien zijn geslacht boven allen verheven wordt. De eigenlijke geestelijke zegen vinden wij in vs. 10. De schepter, het teeken zijner koninklijke heerschappij, zal hem in handen blijven; van hem zal de wet uitgaan, „van tusschen zijn voeten,” d. i. van hem uit in recht afdalende lijn, die niet wordt verbroken; „totdat *Silo* (rust, vrede) komt, de Vredevorst, Jezus Christus, uit hem naar het

vleesch voortgesproten; dan zal zijn wereldlijke heerschappij verdwijnen (In Jezus' tijd was Juda onder vreemde heerschappij), maar zijn geestelijke heerschappij over alle volken bevestigd worden (vgl. Jes. 9:5; 11:10; 2:3, 4; Ps. 72:3, 7, 8; Eph. 2:14). Dat deze profetie op den Messias doelt, die als de Leeuw van Juda optreedt (vgl. Op. 5:5) is, zelfs door Joodsche geleerden erkend. Vs. 11, 12 geven een verheven dichterlijke godspraak aangaande den rijkdom van Juda's geslacht, dat in de meest vruchtbare streken wonen zou. In geestelijken zin ziet deze godspraak op den rijkdom en de heerlijkheid van het rijk van den Messias.

Vs. 13. Aangaande *Zebulon*. Deze wordt, hoewel hij later is geboren, boven Issaschar gesteld. Grootte welvaart door zeevaart en koophandel wordt hem toegezegd.

Vs. 14. Aangaande *Issaschar*. Deze zou als een ezel om loon (naar de beteekenis van zijn naam) arbeiden en slaven (tusschen twee pakken, vermoed van het dragen, nederliggen) en na verkregen welvaart zijne rust genieten, maar deswege vernederd en verdrukt worden.

Vs. 16, 17. Aangaande *Dan*. Deze zou, naar de beteekenis van zijn naam (richten), richterlijke macht verwerven [Denk aan Simson (Richt. 13:2)] en eenigszins, wegens zijne geboorte uit eene slavine verlaagd, door voorzichtigheid en sluwheid als eene slang zich in macht verheffen. — Vs. 18. Deze uiting zijns geloofs en zijner hope op zijn sterfbed kan Jakob nu geslaakt hebben, om, waar zijne krachten hem begaven, daardoor zich te sterken en te verheffen. Ook kan hij, wetende wat zijnen nakomelingen te wachten stond en aan welke zonden, vooral in list en bedrog zich openbarende, gelijk in Dan's geslacht, zij zich zouden schuldig maken, het heil voor zijn geslacht van God hebben afgesmeekt.

Vs. 19—21. De godspraken aangaande de drie volgende zonen zijn zeer kort; vooreerst omdat zij met Dan zonen der slavinnen waren, en ten andere vooral, omdat zijne krachten hem begaven en hij nog veel aangaande Jozef te zeggen had.

Vs. 19. Aangaande *Gad*. Naar zijn naam, die *menigte* beteekent, zou hij door benden aangevallen worden, maar dapper weerstand bieden. In het Overjordaansche zou hij veel van vijandelijke aanvallen te lijden hebben. Zie over den heldenmoed van Gads geslacht Richt. 11; 1 Kron. 12:8.

Vs. 20. Aangaande *Aser* (geluk). Deze zou, als aan de zee in een vruchtbare landouw wonende, door zeevaart en handel, maar ook door landbouw uitwendig rijk en gelukkig worden.

Vs. 21. Aangaande *Nafthali*. Deze zou het bergland tot zijn erfdeel ontvangen, dat hij als eene hinde zou beklimmen; in dat land wordt de gave der poëzie het meest ontwikkeld. Denk aan Debora en Barak (Richt. 4, 5).

Vs. 22—26. Aangaande *Jozef*. De uitgebreidste

zegen ontvangt Jozef, niet uit voorliefde, maar naar Gods raad. Jozef is een vruchtbare tak aan Jakobs stam, die in tweeën gesplitst, zich zeer uitbreiden zou. De schutters zijn in de eerste plaats zijne broeders, maar waren later zijne vijanden. Hij is door God gesteld tot een herder, die Jakobs huis verzorgt en er voedsel aan geeft en een steen Israels, waarop Israël veiligheid en vastigheid vond. Vs. 25. „Van uws vaders God”, d. i. van den Verbondsgod dalen die weldaden af. Vs. 26. Door „eeuwige heuvelen” verstaan wij hemelhooge, onwankelbare bergen, waarmede de mate der zegeningen wordt vergeleken. Jozef wordt hier genaamd een *Nazireër*, afgezonderde, in den zin van boven de anderen onderscheiden en uitmuntend.

Vs. 27. Aangaande *Benjamin*, de jongste, voerspelt Jakob groote dapperheid, (vgl. Richt. 20:21, 25). Uit hem zijn Eglon, Saul en zijne zonen en later Paulus voortgekomen; de eersten helden in den strijd, de laatste een held des geloofs.

Vs. 19—33. *Jakobs dood*. Zijn laatste wil omtrent zijne begrafenis, reeds aan Jozef medegedeeld, herhaalt hij voor allen, opdat allen dien zouden weten; Jozef zou hem evenwel uitvoeren. Na alle beschikkingen gemaakt te hebben, strekte hij zich in zijne lengte uit, geeft zich dus kalm tot sterven over, in blijmoedig uitzicht op de zaligheid (vgl. Hebr. 11:13—16). „Hij werd verzameld tot zijne volken” duidt de zalige onsterfelijkheid aan, die zijne vaderen reeds genoten.

Hoofdst. 50. *Jakob begraven*. Jozef betoonde de meeste droefheid over zijns vaders dood. Hij had hem zoo lang moeten missen en nog zoo gaarne willen behouden. De grootste eerbewijzen liet Jozef zijns vaders lijk aandoen. Door de medicijnmeesters (therapeuten) werd alles uit het lijk genomen, wat aan bederf onderhevig was; vervolgens werd het met specerijen gevuld zoodat het lichaam niet vergaan kon, maar tot eene mummie verdroogde, en daarna werd het in eene kist gelegd, waarop hieroglyphen, (pijlschrift) geschreven waren. Veertig dagen had men tot die bewerking noodig. De Egyptenaren geloofden aan de zielsverhuizing, d. w. z. de ziel van den mensch gaat zoolang in verschillende dieren, dat zij eindelijk volmaakt in het oorspronkelijke lichaam terugkeert; vandaar de zorg voor de lijken. Hieraan geloofde Jozef wel niet, maar toch deed hij naar Egyptische wijze zijn vader de grootst mogelijke eer aan. Die eere betoonden de Egyptenaren hem ook, door hem, evenals hun koning, 70 dagen, den langsten tijd, te beweenen. Jozef is een zeldzaam voorbeeld van kinderliefde.

Pharao stond gereedelijk Jozefs verzoek tot begraven toe, volgens zijns vaders uitersten wil, die ook hem heilig was. Langs een omweg, of uit vrees voor vijandelijke aanvallen, of om te grooter luister aan de begrafenis te geven, trok de aanzienlijke stoet, waarbij zich de voornaamsten van Egypte

voegden, naar de grenzen van Kanaän, waar hij stilstond, om nogmaals zeven dagen den dierbaren doode te beweenen. Daarom noemden de bewoners des lands die plaats *Abel Mizraim*, „rouw der Egyptenaren.” Daar bleven de Egyptenaren wachten, tot de begrafenis in Machpela was geschied, om samen naar Egypte terug te trekken.

Vs. 15—21. *Na Jakobs dood.* De vrees voor wraak van Jozefs zijde, door zijne broeders gekoesterd, was ongegrond en onredelijk, maar kwam voort uit een schuldig geweten, dat den schuldige niet met rust laat (vgl. Jes. 57 : 20, 21). Zij durven niet zelve tot hem te gaan, maar zenden een of meer afgevaardigden. Om Jozef tot vergeving te bewegen, beriepen zij zich op Jakobs uitersten wil, waarvan wij echter niets lezen, en op hunne gelijkheid met hem, als „dienaren van den God zijns vaders.” Treffend is Jozefs houding tegenover zijne broeders. Hij weent over hun wantrouwen, hun vrees en hunne verootmoediging. Jozef had een week gemoed (vgl. Hoofdst. 42 : 24; 43 : 30; 45 : 1; 50 : 1). Hij vergoelijkt niet hun schuld, maar wil zelf geen rechter zijn, de wraak overlatende aan God, die in zijn aanbiddelijke voorzienigheid hunne misdaad tot zulk een treffend doeleinde bestierd heeft. (Vs. 20.) Jozefs verklaring is ten allen tijde bevestigd (zie vooral Hand. 2 : 23; 4 : 27, 28). Hij geeft een voorbeeld van ware vergevensgezindheid (vgl. Rom. 12 : 19—21).

Vs. 22—26. *Jozefs einde.* Jozef werd vergelijkenderwijze niet oud, toch was zijn ouderdom rijk gezegend. Als een echte huisvader troetelde hij zijne kleinkinderen op zijne knieën. Op zijn sterfbed toont hij zijn geloof, dat hij temidden van afgoderij, van weelde en genot niet verloren heeft. Zijn laatste uitdrukking verklaart zijne hope op de zalige opstanding, zijne geloofsgemeenschap met zijn volk en zijn vast vertrouwen op zijn Verbondsgod, in de bevestiging zijner belofte. Neen, hij was geen Egyptenaar geworden, maar Israeliet gebleven, die, trots alle verleiding, zijn God had mogen blijven dienen. Blijk van zijn waarachtig geloof en van Gods onveranderlijke trouw.

25 December. *De geboorte onzes Heeren.*

Luk. 2 : 1—20.

Te leeren: Gal. 4 : 4; Ps. 89 : 2; Lofzang v. Zach. : 1.

Vier duizend jaar bleef het zaad der belofte verborgen, tot het in de volheid des tijds, door God bepaald, geopenbaard werd. Vier eeuwen reeds had de profetie opgehouden, welke al steeds duidelijker den Messias aangekondigd had, in wien de beteekenis van alle profetie bevestigd is. De schaduwachtige beteekenis der ceremonieele wet was geheel versluisd en onkenbaar geworden, en in vormendienst verbasterd, toen Hij verscheen, in wien alle schaduwen verwezenlijkt werden. Israel had

zijn eigen bestaan in de rij der volkeren verloren, toen hun Koning uit Davids huis verscheen (vgl. Gen. 49 : 10). Een uitwendige wereldvrede heerschte onder de volken, toen de ware Vrededorst in Bethlehem kribbe geboren werd. Alle toen bekende volkeren waren onder één sceppter, die van Rome's keizer Octavianus Augustus, saamgebracht, toen de Koning der koningen, wien alle macht in hemel en op aarde gegeven is, in de nederigste gestalte in deze wereld kwam. De vierde wereldmonarchie was gevestigd, toen de God des hemels het eeuwig Koninkrijk verwekte (Dan. 2 : 44). In dien juist door God bestemde tijd, welken Hij door den engel Gabriël in stilte had aangekondigd en die Hij had voorbereid door het verwekken van Johannes den Dooper uit Zacharias en Elisabeth, als wegbereider voor zijne komst in het vleesch, en door Maria, de maagd uit Nazareth, met de wondervolle ontvangenis en geboorte van haar Zoon bekend te maken; in dienzelfden tijd deed God door keizer Augustus het gebod der beschrijving uitvaardigen.

Vs. 1. Door *beschrijving* verstaan wij het opschrijven van alle onderdanen des Keizers in diens onmetelijk rijk, opdat de Keizer zijne macht berekenen, goede orde op de regeering stellen en naar behooren de belastingen regelen kon. De „geheele wereld” moet als de toen bekende wereld beschouwd worden, welke bijna geheel aan Rome's macht onderworpen was.

Vs. 2. Daar Cyrenius of Quirinus, volgens andere schrijvers, eerst twaalf jaren na Jezus' geboorte stadhouder over Syrië werd, wordt door de beste uitleggers aangenomen, dat wel de beschrijving nu geschiedde, maar het doel daarvan eerst bereikt is, toen Palestina, na den dood van koning Archelaüs, als een wingewest van Syrië was ingelijfd en de tegenstand tegen het innen der belasting was opgehouden. Sommigen beschouwen vers 2 als een tusschenzin en lezen: „deze beschrijving geschiedde *eerst*” enz. Een volledige verklaring is moeilijk te geven.

Vs. 3. Aangezien deze beschrijving nog onder Judea's koning geheel volgens Joodsche regeling plaats had naar geslacht en afkomst, moest een ieder naar de stad gaan, waarvan zijn geslacht afkomstig was. Dit was volgens Gods bestuur, daar de Romeinen hiermede niet rekenden.

Vs. 4 en 5. Jozef, de eenvoudige timmerman uit het kleine Nazareth, uit het koninklijk geslacht van David gesproten, ging naar Bethlehem, waar David geboren was (vgl. 1 Sam. 16 : 1), Maria, zijn ondertrouwde vrouw, met zich nemende. De stam van Isai, Davids vader, lag als afgehouden, toen de Spruite Davids er uit voortkwam (Jes. 11 : 1). Bethlehem (Broodhuis) was de bestemde plaats voor de geboorte van den Messias (Micha 5 : 1), die het ware brood des levens is (Joh. 6 : 35a). Niet in Jeruzalem, maar in Bethlehem moest de Koning Israels in vernedering geboren worden (vgl. Filipp. 2 :

7--11). Maria was eene maagd, met Jozef verloofd, en door den Heiligen Geest bevrucht (vgl. Jes. 7 : 14; Luk. 1 : 35). Zij ging dus niet als vrouw van Jozef, maar als zelfstandige afstammeling van David mede. Het geslachtsregister in Lukas 3 moet als het hare beschouwd worden.

Vs. 6. De dagen harer zwangerschap, maar ook de dagen der Goddelijke voorbereiding, waren vervuld. De tijd van Jezus' geboorte valt in het jaar 4004 na de wereldschepping en in het jaar 749 na de stichting van Rome. Waarschijnlijk heeft de geboorte in het voorjaar plaats gehad. De 25ste December is door de kerk als datum vastgesteld, niet omdat men dien zeker kende, maar omdat de heidenen dien dag ter eere van de zon vierden, die alsdan weer hooger begon te klimmen, gedacht de kerk aan den opgang van de Zonne der gerechtigheid (vgl. Mal. 4 : 2; Luk. 1 : 78).

Vs. 7. „Zij baarde haar eerstgeboren Zoon,” die als Zoon Gods de eerstgeborene aller creaturen (vgl. Coll. 1 : 15) en de waarlijk eerstgeboren mensch is, zonder zonde, tegenover Kaïn (vgl. Gen. 4 : 1) en alle nakomelingen Adams (vgl. Gen. 5 : 8; Job 14 : 4; Ps. 51 : 7; Joh. 3 : 6). Maria was *maagd* en is volgens de beste godgeleerden maagd gebleven, ook toen zij getrouwd was (vgl. Matth. 18 : 55, waar de „broeders” als *bloedverwanten* kunnen aangemerkt worden). „Zij wond Hem in doeken”, in windselen, mogelijk van haar eigene kleederen afgescheurd, om zijne naaktheid te bedekken. De eeuwig vrije Zoon Gods wordt in windselen gebonden; de volmaakt reine Zoon Gods wordt gekleed, om zijne schaamte te bedekken (vgl. Gen. 2 : 25; 3 : 7) en dat alleen, opdat Hij zijn volk vrijmaken en met de kleederen zijner gerechtigheid en heerlijkheid bekleeden zou. „Zij legde Hem neder in de kribbe”, een steenen of houten bak, waaruit de dieren hun voedsel gebruikten. Niet in eene wieg, op een praalbed zijner waardig, maar op de geringste en ongeschiktste plaats werd Hij geboren, de Zoon, die eeuwig in heerlijkheid in den schoot des Vaders verkeert (Jes. 53 : 2), en dat om zijn arm en onwaardig volk, als kinderen Gods in den schoot en tot den troon des Vaders te leiden. „Omdat voor henlieden geene plaats was in de herberg”. Waren de ouders rijk geweest, hun zou geene plaats in de herberg of *caravanserai* geweigerd zijn. Nu moesten zij zonder veel beschutting, bij de beesten vernachten. Diepe vernedering, begin van zijn voortdurende vervolging op aarde (vgl. Luk. 9 : 58), die van de krib tot het kruis voortging (vgl. Jes. 53 : 2, 3; Luk. 18 : 31—38; Fillip. 2 : 7, 8). Zóo wilde Hij vernederd worden, om zijn volk, na een weg van versmading en vervolging op aarde, in het Vaderhuis binnen te leiden (vgl. 2 Cor. 8 : 9; Matth. 19 : 28). De herberg is het beeld van elk natuurlijk zondaarshart, ja van de geheele wereld, waarin aan Jezus geene plaats gegund wordt. Maar die Hem hier plaats weigert, dien

weigert Hij ook plaats in den hemel (vgl. Luk. 13 : 25).

Vs. 8—14. *De heugelijke tijding* van Jezus' geboorte wordt door engelen gebracht niet aan de grooten der aarde, maar aan eenvoudige herders, die in Efrata's velden de wacht bij hunne kudde hielden. (Vs. 8.) Daar had ook David zijne kudde geweid en reeds van het beloofde, nu geopenbaarde heil mogen zingen. Dat heil wordt ook nu nog aan eenvoudigen geopenbaard (Matth. 11 : 25; 1 Cor. 1 : 26—29).

Vs. 9. Plotseling bestraalde de verschrikte herders een bovennatuurlijk licht, als openbaring van 's Heeren heerlijkheid, waarin een engel verscheen. Die heerlijkheid straalde van denzelfden Zoon Gods de Zonne der gerechtigheid, die daar in de diepste ellende, in het holst van den nacht, als kindje nederlag.

Vs. 10. Zij behoefden niet te vreezen, daar de oorzaak van alle vrees was weggenomen door de verkondiging van dat Evangelie, die blijde boodschap, waarnaar alle vromen, die het door de profetie mochten kennen, reikhalzend hadden uitgezien.

Vs. 11. Al de namen, die zijne waardigheid uitdrukken, worden hier aan het kindeken gegeven. Het is de ware Verlosser of Zaligmaker Jezus (Matth. 1 : 21), de Christus of Messias, de Gezalfde des Vaders tot profeet, priester en koning, de Heere, Jehovah of Souverein, dezelfde, die als zoon Davids beloofd en in Davids stad geboren is (vgl. Jes. 9 : 5, 6) vs. 12. Het meest duidelijke bewijs werd hun gegeven. Ook wij moeten, door Hem zelf met het geloofsoog te zien, het bewijs dat Hij als Zaligmaker voor ons geboren is ontvangen.

Vs. 13. De gansche legermacht der engelen, wier Hoofd Hij is, die daar als kind nederligt, spoedde zich, om getuige te zijn van dit wonder van Gods genade, liefde en trouw, aan zondige menschen betoond en God deswege te verheerlijken. (Zie over de menigte der engelen Dan. 7 : 10). Zij misgunnen den menschen het heil niet, maar verblijden zich erover (Luk. 15 : 10), en stellen zich in de uitvoering daarvan Gode ten dienst (Ps. 34 : 8; Hebr. 1 : 14; Luk. 16 : 22).

Vs. 14. De lofzang der engelen is *drieledig*. Sommigen meenen, dat hij tweeledig is, en lezen: „vrede op aarde, in menschen des welbehagens.” Eerst brengen zij eere aan God, die in de hoogste hemelen troont en zich zoo diep op aarde nederbuigt, wien, krachtens de heerlijkheid van zijn wezen, en nu in het bijzonder wegens dit betoon zijner macht, trouw en genade, die eere van engelen en menschen toekomt.

Vrede op aarde. De vrede, door de zonde verstoord, wordt door den Immanuel, door zijn bloed der verzoening hersteld (vgl. Ef. 2 : 14, 17). Door het geloof in Hem komt de vrede in het hart en de vrede der geloovigen onderling (vgl. Rom. 5 : 1; Joh. 16 : 27), maar daarentegen ook de vijandschap met de wereld (vgl. Luk. 12 : 51—53). Door de vernietiging der zonde wordt de vrede bevestigd (vgl.

Ps. 72 : 7; Jes. 2 : 4). *In menschen een welbehagen.* God betoont zijn vrijwillig behagen in menschen, die zijn toorn verdienen (vgl. Joh. 3 : 16; 1 Joh. 4 : 9, 10; 1 Tim. 1 : 15) en dat alleen in Christus, den Zoon zijns welbehagens (vgl. Matth. 3 : 17).

Hebben de engelen de heuglijke tijding gebracht en God deswege verheerlijkt, waar menschen, wier heil wordt aangebracht, uit onwetendheid en straks uit vijandschap zwijgen; de herders (in enkele oude Bijbels wordt er bijgevoegd: „*de menschen*“.) gaan zich, naar des engels aanwijzing, terstond van de waarheid des woords overtuigen, ons ten voorbeeld (vgl. Hand. 17 : 11). Het nederig gezicht doet hen niet twifelen, maar blijmoedig gelooven en met verheerlijking Gods het heil verkondigen (vgl. Ps. 40 : 10; Rom. 1 : 16). Zij vinden wel verwondering, maar geen geloof, wat ook thans maar al te zeer ervaren wordt. Maria is een voorbeeld van stille overdenking (vgl. Hand. 16 : 14; Ps. 77 : 12, 13; 104 : 34). De vrucht van de overdenking van Jezus' geboorte is, dat Hij ook in onze harten geboren wordt (vgl. Joh. 3 : 5; Gal. 4 : 19).

ALLERLEI.

Het Israëlietische volk van af hunne terugkomst uit Babylon tot aan de verwoesting van Jeruzalem.

Daniël, de profeet, is in het gebed als een boeteling. Als een in zichzelf nietswaardige bidt hij voor zijn volk, dat nog steeds in ballingschap verkeert, afgekeerd van hunnen God, ver verwijderd van den heiligen tempel en hunner vaderen stad Jeruzalem, omringd van afgodendienaars, onderworpen aan de willekeur van een heidensch vorst.

Hij bidt voor zijn volk, hij doet belijdenis van zijn eigen zonden en van die van zijn volk, die zeer zwaar zijn en vraagt in dat heerlijk en krachtvol gebed om vergeving en uitdelging hunner schulden en om verlossing uit hunne ballingschap.

En zie, nog in het gebed zijnde, nog in gemeenschap verkeerende met zijnen God, die niet een God is van hout of steen gemaakt, maar die eeuwig in den hemel is, komt een gezant Gods, de engel Gabriël, tot hem en geeft hem niet alleen te kennen, dat die verlossing uit de ballingschap zou komen, maar oneindig meer; want hij openbaart hem daarenboven den tijd, dat zijn gansche volk uit de macht des duivels en der eeuwige verdoemenis door den Messias zou verlost worden. Hoor, wat de Heere door den mond van den engel aan Daniël bekend maakt:

„Daniël, nu ben ik uitgegaan om u den zin te doen verstaan (dat wil zeggen, om u te onderrichten van de wederopbouw van Jeruzalem en de herstelling van Israel). In den beginne uwer smeekingen is het woord uitgegaan, en ik ben gekomen om u dat te kennen te geven, want gij zijt een zeer gewenscht man; versta dan dit woord en merk op dit gezicht.

Zeventig weken (dat zijn 490 dagen) zijn bestemd over uw volk en over uwe heilige stad, om de overtreding te sluiten en om de zonden te verzegelen, en om de ongerechtigheden te verzoenen, en om een eeuwige gerechtigheid aan te brengen, en om het gezicht en den profeet te verzegelen, en om de heiligheid der heiligheden te zalven.

Weet dan en versta: van den uitgang des woords, om te doen wederkeeren en om Jeruzalem te bouwen, tot op Messias, den Vorst, zijn zeven weken en twee en zestig weken; de straten en de grachten zullen wederom gebouwd worden, doch in benauwdheid der tijden.

En na die twee en zestig weken zal de Messias uitgeroeid worden, maar het zal niet voor hemzelfen zijn; en een volk des vorsten, hetwelk komen zal, zal de stad en het heiligdom verderven, en zijn einde zal zijn met een overstromenden vloed en tot het einde toe zal er krijg zijn en vastelijk besloten verwoestingen.

En hij zal velen het verbond versterken éene week; en in de helft der week zal hij het slachtoffer en het spijsoffer doen ophouden; en over den gruwelijken vleugel zal een verwoester zijn, ook tot de vol-einding toe, die, vastelijk besloten zijnde, zal uitgestort worden over den verwoeste.”

Dit waren de woorden, welke aan Daniël werden bekend gemaakt. Hij mocht dus rekenen op de verlossing van Israel uit zijne ballingschap en de wederopbouw van stad en tempel. Ook de profeet Jeremia heeft in zijne profetieën gesproken van den tijd dat zij in ballingschap zouden rondzwerfen. In het 11de en 12de vers van het 25ste hoofdstuk van Jeremia lezen wij:

„En dit gansche land zal worden tot eene woestheid, tot eene ontzetting; en deze volken zullen den koning van Babel dienen zeventig jaar.

Maar het zal geschieden, als de zeventig jaren vervuld zijn, dan zal ik over den koning van Babel en over dat volk, spreekt de Heere, hunne ongerechtigheid bezoeken, mitsgaders over het land der Chal-deën, en zal dat stellen tot eeuwige verwoestingen.”

Die zeventig jaren zijn dan ook verstreken en de Heere, die vastelijk doet, wat Hij eenmaal door den mond der profeten zijn volk heeft laten aanzeggen, verlost dan ook dat volk uit zijne ballingschap en doet het optrekken naar Jeruzalem.

Na deze terugkomst uit Babylon herbouwden de Joden den tempel van Jeruzalem, temidden van veel tegenstand van de Samaritanen, en had er een merkwaardige herleving van den godsdienst plaats, gelijk wij uit de boeken van Ezra en Nehemia vernemen.

Men veronderstelt ook, dat er omstreeks dezen tijd synagogen voor den openbaren eeredienst werden opgericht, en de Schriften in één boekdeel werden verzameld, om door de priesters als een kostbaar goed bewaard te worden.

Toch vernemen wij van Maleachi, den laatsten der profeten van het Oude Testament, dat er een tijd van groote ontarding voor de Israëlieten aangebroken was, en zijn laatste profetie is geheel gewijd aan verwijtingen over hunne goddeloosheid, vermaningen om berouw te hebben over hunne zonden, en waarschuwingen voor toekomstige oordeelen. Nagenoeg vierhonderd jaren verliepen er tusschen den tijd van Maleachi en de komst van

Christus, gedurende welke de stem der profetie niet langer gehoord werd, en dit was voor de Joden een tijd van duisternis, onderdrukking en vervolging van den kant hunner vijanden. Zóo zwaar en langdurig waren de beproevingen, waaraan zij te dien tijde waren blootgesteld, dat zij, had er geen bijzondere voorzienigheid over hen gewaakt, zekerlijk van de aarde verdelgd zouden zijn geworden. Dit werd in een vroeger tijdperk op merkwaardige wijze aange-toond in de gedenkwaardige verlossing, die voor hen gewrocht werd door middel van Mordechai en koningin Esther. Een ander treffend bewijs van de Goddelijke tusschenkomst ten behoeve der Joden had omstreeks vijftig jaar na de dagen van Maleachi plaats:

Alexander de Groote, zijn eerezuchtige veroveringen in Azië vervolgende, rukte met een talrijk leger voorwaarts, om Jeruzalem te belegeren. De Joden hadden geen voldoende legermacht om zich tegen zulk een geduchten vijand te verdedigen. In dezen nood gaven zij zich over aan de zorg van Jehovah, Israels God, en de hoogepriester, gekleed in het priesterlijk gewaad, en door een groot gevolg van priesters, in het wit gekleed, begeleid, vertrok van Jeruzalem, om Alexander aan het hoofd van zijn leger te ontmoeten.

Toen de optocht genaderd was, steeg de krijgsman af, boog zich neder voor den hoogepriester, en verklaarde dat hij, alvorens Macedonië te verlaten, in een droom een persoon zag, als de hoogepriester gekleed, die hem aangemoedigd had om over te komen en te helpen in de verovering van Perzië.

Dadelijk gaf Alexander alle gedachten op om Jeruzalem te belegeren, en de priesters in vreedzame processie naar de stad vergezellende, offerde hij offeranden, volgens de wet, door den dienst des hoogepriesters. Alexanders aandacht werd toen gevestigd op een merkwaardige passage in de profetie van Daniël, waarin voorzeggd wordt, dat een Grieksch vorst het Perzische rijk omver zou werpen.

De Macedonische veroveraar paste dit, terecht, op zichzelf toe, en had daarna steeds grooten eerbied voor het Joodsche volk. De regeering van Alexander was van korten duur; zij duurde zich slechts zes jaren en daar hij geen zoon had om hem op te volgen, verdeelden vier zijner voornaamste officieren zijne staten onder elkander.

Bij deze verdeling kreeg Seleucus, Babylon en Syrië. De opvolger van Seleucus was Antiochus Epiphanes, die een bitteren haat tegen de Joden koesterde. Hij nam de stad Jeruzalem in, vermoorde duizenden harer inwoners, voerde een groot aantal van hen gevangelijk weg, en dwong hen door kwellingen, om hun godsdienst te verzaaken en de heidensche goden te aanbidden. Vele Joden onderwierpen zich echter aan de kwellingen en zelfs aan den dood, liever dan den dienst van den waren God te verlaten.

In deze treurige omstandigheden behaagde het God een verlosser voor hen te verwekken in den persoon van Judas den Makkabeër, door wiens beleid Judea een onafhankelijk rijk werd; de tempel werd van afgoden gezuiverd en de eeredienst van den waren God werd hersteld. Zulk een vast standpunt verkregen de Joden in hun eigen land, dat de naburige staten een verbond met hen zochten. Zelfs de Romeinen, die te dien tijde in nationale grootheid

rezen, sloten een verbond met de Joden. In dezen staat van onafhankelijkheid, met den hoogepriester als burgerlijk, zoowel als geestelijk bestuurder, bleven de Joden ongeveer eene eeuw, waarna zij wederom aan een vreemde natie cijnbaar werden. Door de overwinnende wapenen van Pompejus, een Romeinsch generaal, werd de stad Jeruzalem ingenomen, en werden de Joden gedwongen zich aan de Romeinen te onderwerpen. Deze gebeurtenis had omstreeks het jaar 63 vóór Christus plaats. Herodus, gewoonlijk de Groote bijgenaamd, de laatste koning van Judea, was een vreemdeling, daar hij een Idu-meër van geboorte was, en kreeg van de Romeinen verlof om koninklijk gezag over de Joden uit te oefenen. Deze vorst regeerde in Judea toen onze gezegende Heere en Heiland geboren werd.

Toen was de tijd gekomen, dat er een lichtstraal in die stikdonkere duisternis kwam doorbreken. Toen kwam Hij, van wien reeds geprofeteerd was in het paradijs, die een eeuwigen vrede kwam brengen voor hen, die zich aan Hem wilden vastklemmen en met Hem wilden gaan door de diepte heen naar het kruis, om als zoodanig van dat kruis te komen tot heerlijkheid.

Hij, de Messias, was de ware verlosser, één met den Vader en in zijnen naam zal alle knie zich buigen.

Hij, de profeet aller profeten, zou zijn volk nog eens wijzen op al hetgeen gebeuren zou en wat tot hun eeuwigen vrede dienen moest. Van Hem kon een Paulus getuigen, dat het krachtiglijk was bewezen dat Hij is Christus, Gods Zoon. Hij ging het land door, goedgeoede, doch van velen versmaad, veracht en bespot.

Omringd door zijne twaalf discipelen, leerde hij dan ook het volk, *zijn volk*, met eene wijsheid, die alle verstand te boven ging. Hij was het, die de ware zielespijs gaf, tot een eeuwige verzadiging en verkwikking, waarom Hij ook zeggen kon: „Allen, die van dit water drinken, zullen in der eeuwigheid niet dorsten. Ik ben de weg, de waarheid en het leven. Ik ben het brood des levens. Komt tot Mij, allen, die vermoeid en belast zijt en Ik zal u ruste geven.”

Hij wijst nog eenmaal zijn volk op hunne afwijkingen en hunne ongerechtigheden, Hij verkondigt hun de verwoesting van stad en tempel, waarom zijne discipelen dan ook tot de vraag komen: „Heere, wanneer zullen al deze dingen geschieden?”

En op dat *wanneer* wil Hij hun antwoorden, door mede te deelen, wat wij vinden opgeteekend in Matth. 24: 15, waar wij lezen:

„Wanneer gij dan zult zien den gruwel der verwoesting, waarvan gesproken is door Daniël den profeet, staande in de heilige plaats, (die het leest, die merke daarop)”, en in Markus 13: 14, waar wij dezelfde woorden lezen met dit onderscheid, dat daar, waar Mattheüs spreekt van den gruwel der verwoesting, „staande in de heilige plaats”, het bij Markus is, „staande waar het niet behoort”, en heeft het voor den minder ontwikkelde lezer al den schijn alsof Mattheüs en Markus niet hetzelfde bedoelen, waarom een nadere verklaring hiervan zeker wel gewenscht is.

Beide verzen, en Matth. 24: 15 en Markus 13: 14, beginnen met een antwoord van Jezus aan zijne discipelen, op de vraag, ons in het 3de vers van Matth. 24 vermeld, welke luidt:

„Zeg ons, wanneer zullen deze dingen zijn? en welk zal het teeken zijn van uwe toekomst en van de voleinding der wereld?”

Of met andere woorden: „Zeg ons, wanneer zullen deze dingen, die gij gezegd hebt: „Er zal niet één steen op den anderen gelaten worden,” zijn? En welk zal het aangekondigd teeken zijn, zoowel van deze verwoesting des tempels, als van uwe toekomst, die daarmede toch in onmiddellijk verband staat? Wanneer zal uw rijk in heerlijkheid worden opgericht? En welk zal het teeken zijn van de voleinding der wereld, van de opheffing van de tegenwoordige wereldorde?”

En het antwoord wat Jezus hun hierop geeft is aldus:

Ik wil u over dat „wanneer” waarnaar gij mij vraagt eenige mededeeling geven, voor zooverre het tot uwe redding kan nuttig zijn. Ik zeide u reeds, dat zij, die volharden zullen in het geloof tot den einde toe, zalig worden, of met andere woorden, wie in geloof tegenover de valsche leer en in liefde tegenover de bandeloosheid vast blijft staan, wie dat doet tot het einde, wanneer de tijd der verademing begint, die zal zalig, die zal gered worden. Openb. 7: 9-16.

Verder vervolgt Jezus:

Wanneer gij dan zult zien den gruwel der verwoesting, waaronder wij hebben te verstaan het Romeinsche leger; (dit wordt nog nader bevestigd in Lukas 21: 20, waar wij lezen: „Wanneer gij dan zult zien dat Jeruzalem van heirlegers omsingeld wordt, zoo weet alsdan dat hare verwoesting nabij gekomen is) den gruwel, die de verwoesting van het heiligdom tengevolge heeft, staande in de heilige plaats, rondom en in Jeruzalem, wanneer die gruwel aan de heilige plaats zich bevindt, waar hij, volgens Markus, niet behoorde, maar om der ongerechtigheden des volks, daar zou komen, zoo weet dan, dat de tijd voor ontvluchten gekomen is. Die dit leest merke daarop, d. w. z. die make zich deze aanwijzing ten nutte, dat hij zich niet door valsche verwachtingen van anderen late bedriegen.

Dat alles moest gebeuren om alle natiën en tongen en bovenal Israel te doen zien en verstaan, dat er met des Heeren Woord door den mond der profeten gesproken niet te spotten valt, en dat zijn woord, waarvan geen titel of jota verloren gaat of achterblijft, gestand blijft.

We merken dus, dat de evangelist Mattheüs meer aanduidt de plaats waar die gruwel der verwoesting

zich zou bevinden, door de uitdrukking „staande in de heilige plaats,” terwijl de evangelist Markus nog wat verder ziet en door de uitdrukking „staande waar het niet behoort,” aantoonde, dat de heilige stad en tempel de plaats niet was voor zulke gruwelen als door het Romeinsche leger zouden worden aangericht; daardoor toch werd het heilige ontheiligd, het gewijde ontwijd.

En waar Gods heiligdom ontheiligd en aangerand wordt, daar wijkt de Heere uit het midden, want Christus en Belial kunnen niet samenwonen in een en dezelfde plaats. Wij zouden dus gerustelijk beide uitdrukkingen en die van Mattheüs en die van Markus achter elkander kunnen plaatsen en het aldus kunnen lezen:

„Wanneer gij dan zult zien den gruwel der verwoesting (waarvan door Daniël den profeet gesproken is) staande, namelijk den gruwel der verwoesting, in de heilige plaats, waar het niet behoorde, die het leest merke daarop, dat alsdan die in Judea zijn, vluchten op de bergen enz.” Beide uitdrukkingen beteekenen dus volkomen hetzelfde, terwijl de eene de plaats aanduidt waar het geschiedde, en de andere ons zegt, dat die plaats de plaats niet behoorde te zijn voor de gruwelen, die hieronder verder worden medegedeeld.

't Zij wij de profetieën uit Lev. 26 en 31, Deut. 28, Jeremia 29, Daniël 9 en 11 of Hozea 3 lezen, zij zijn alle zoo waarachtig en getrouw, dat zij eer tot de historie, dan tot de profetie schijnen te behooren. Zij stellen ons de wijze, de uitgestrektheid, den aard en den duur van de verstrooiing der Joden voor oogen; hunne vervolgingen, hun lijden, hunne verblindheid, hunne verharding en hun wreede verdrukking, hun algemeene versmading en verachting, hun onbepaalde verstrooiing en tevens zelfstandig voortbestaan onder de volken.

Sterk waren de banden, welke de Joden aan Kanaän verbonden. Het was niet alleen een overheerlijk land, maar het land hunner vaders, een geschenk van God, waar alleen vele hunner godsdienstige gebruiken konden plaatshebben. Gelijk niets, dan de vlammen hen hunnen tempel konden doen verlaten, waarbij nog velen omkwamen, zoo kon ook niets hen uit hun land drijven, dan de overmacht der Romeinsche legers.

Doch hierover later.

(Wordt vervolgd).

AMSTERDAM.

J. D. R.

KERST-AANBIEDING VOOR DE ZONDAGSSCHOLEN.

Heeren Bestuurderen van Zondagsscholen worden beleefd attent gemaakt op de zeer voordeelige aanbieding van de bekende en schoone plaat:

„CHRISTUS VOOR PILATUS”,

Formaat 86 × 65; op zeer zwaar papier gedrukt.

Prijs per 25 Ex. f 0.35 per stuk; 50 Ex. f 0.32½; 100 Ex. f 0.30 per stuk. — Proef-Ex. f 0.40.

Almede op het Boekwerk „DE VERLOREN ZOON”, 80 pag. met 2 platen. Prijs: 25 Ex. f 0.12; 50 Ex. f 0.10; 100 Ex. f 0.09 en 500 Ex. f 0.07½ per Exempl. Proef-Ex. f 0.15.

UITGEVERS: P. J. F. VAN DE GRAAF & Co.,
den Haag.

C A P A D O S E.

Vereeniging voor goedkoope Zondagsschooluitgaven.

CATALOGUS VOOR HET JAAR 1892.

Lidmaatschap f 5.— jaarlijks. Elk lid ontvangt van iedere nieuwe uitgave één ex. gratis, en heeft het recht om in den loop van zijn contributiejaar (dus vóór den 31sten December) zooveel boekjes of kaartjes te kiezen en gratis te ontvangen, dat hij in 't geheel voor f 10.— jaarlijks uit het fonds geniet. Wat boven deze f 10.— wordt gedisponeerd, wordt tot den gewonen prijs bijbetaald. Ieder kan voor zooveel malen lid worden als hij verkiest.

Om de keuze voor de leden gemakkelijk te maken en te zorgen, dat die tijdig genoeg kan geschieden, wordt de laatste uitgave steeds vóór den 1sten November verzonden.

Gedurende de laatste twee maanden van 1891 is het aantal leden van „CAPADOSE” meer dan verdubbeld. Daar is ook ontegenzeggelijk in ons land geen fonds van Zondagsschoolartikelen zoo ruim gesorteerd, terwijl de voorwaarden van het lidmaatschap maken dat ze den leden slechts de helft kosten van wat men anders voor dergelijke uitgaven betalen moet.

De uitgevers wenschen kosten noch moeite te sparen om te zorgen dat alle Zondagsscholen, van de grootste tot de kleinste, zich geheel en al uit dit fonds kunnen voorzien van alles wat ze noodig hebben, opdat „CAPADOSE” met recht een nationale vereeniging kunne genoemd worden. Hoe grooter het aantal lidmaatschappen is, hoe goedkooper de nieuwe uitgaven kunnen worden.

In 1892 verschenen de volgende boekjes en kaartjes, waarvan aan ieder der leden een present-exemplaar werd gezonden.

D. ALCOCK. <i>De vreemdeling in de valleien.</i> Een verhaal uit den tijd der Waldenzen. Nieuwe druk. Met drie platen in geïllustreerden omslag, (teekeningen van WILLEM STEELINK)	f 0.60		
A. J. HOOGENBIRK. <i>Gescheiden — voor een tijd.</i> Een verhaal uit het lijden der Hugenoten. Met drie platen en geïllustreerden omslag, (teekeningen van WILLEM STEELINK)	„ 0.60		
<i>Groeten uit het Heilige land.</i> 6 prachtige Bijbelteksten met landschappen uit Palestina	„ 0.50		
<i>Goede gaven voor kinderkens.</i> 6 keurige schilderijtjes uit het kinderleven, met Bijbelteksten.	„ 0.45		
T. M. LOOMAN. <i>In den smeltkroes.</i> Een verhaal uit de geloofsvervolgung in Schotland in de zeventiende eeuw. Met drie platen en omslag in kleurendruk	„ 0.30		
A. J. HOOGENBIRK. <i>De verteller.</i> Verhalen en verzen. Met drie platen en omslag in kleurendruk, en twaalf zwarte plaatjes van A. H. DE HARTOG JR. tusschen den tekst.	„ 0.30		
J. KEUNING. <i>De hand des Heeren.</i> Een verhaal uit den tijd van Nederlands verval. Met twee platen en omslag in kleurendruk	„ 0.25		
A. J. HOOGENBIRK. <i>De zwerveling.</i> Met twee platen en omslag in kleurendruk.	„ 0.25		
F. BUNGENER. <i>Kerstmis, of: De vlucht der Hugenoten.</i> Naar het Fransch door J. P. HASEBROEK. Met twee platen en omslag in kleurendruk.	„ 0.20		
J. KEUNING. <i>Door een beer gered.</i> Een verhaal uit den tijd der vervolging in Frankrijk. Met twee platen en omslag in kleurendruk.	„ 0.20		
Transporteeren.	f 3.65		
		P. J. KLOPPERS. <i>Een man naar Gods hart.</i> Het leven van Johannes Kalvijn. Met een plaat en omslag in kleurendruk, en portret van Kalvijn. „	0.15
		P. J. KLOPPERS. <i>Een geloofsheld.</i> Het leven van Maarten Luther. Met een plaat en omslag in kleurendruk, en portret van Luther.	„ 0.15
		E. GERDES. <i>Een held die Oranje liefhad.</i> Schetsen uit het leven van Evertsen. Met plaat en geïllustreerden omslag.	„ 0.10
		E. GERDES. <i>Een roemrijke naam.</i> Schetsen uit het leven van Piet Hein. Met plaat en geïllustreerden omslag.	„ 0.10
		E. GERDES. <i>Een kloek Amsterdammer.</i> Schetsen uit het leven van den Admiraal Jakob van Heemskerck. Met plaat en geïllustreerden omslag	„ 0.10
		E. GERDES. <i>Beste Vaer.</i> Schetsen uit het leven van Marten Harpertzoon Tromp. Met plaat en geïllustreerden omslag.	„ 0.10
		J. BIERNATSKY. <i>Een licht op mijn pad.</i> Een Kerstvertelling met plaat en geïllustreerden omslag. Tweede druk	„ 0.07 ⁵
		A. J. HOOGENBIRK. <i>De verloren armband.</i> Derde druk. Met plaat en geïllustreerden omslag	„ 0.07 ⁵
		A. J. HOOGENBIRK. <i>Hoe een hyena een mensch redde.</i> Derde druk. Met plaat en geïllustreerden omslag	„ 0.07 ⁵
		E. J. VEENENDAAL. <i>De laatste haring.</i> Tweede druk. Met plaat en geïllustreerden omslag.	„ 0.07 ⁵
		Samen	f 4.65

Ieder lid kan dus voor elk lidmaatschap nog voor f 5.35 bijkiezen uit den catalogus.

De uitvoering der platen en omslagen is zoo fraai als men slechts wenschen kan en doet in geen enkel opzicht onder voor die van andere kerstboekjes. Bovendien bevatten de boekjes van f 0.30 elk drie en die van f 0.25 en f 0.20 elk twee platen, terwijl de omvang niet kleiner is dan die van andere van denzelfden prijs, welke steeds slechts een plaatje hebben. Ten derde zijn de namen der schrijvers waarborg voor de degelijkheid van den inhoud. En eindelijk: ofschoon de boekjes meer geven en dus goedkooper zijn dan andere, krijgen de leden van „Capadose” ze voor half geld, aangezien zij slechts f 5.— betalen en voor f 10.— ontvangen.

Vele Zondagsschool-onderwijzers en onderwijzeressen hebben gevraagd waarom „Capadose” geen grootere kinderboeken bevatte en waarom er geen gebonden boeken in opgenomen werden. Ook aan dit bezwaar is thans tegemoet gekomen. Er zijn verscheidene grootere uitgaven in het fonds opgenomen, zooals inzage van den catalogus zal toonen. Ook gebonden werken zijn er nu in.

Het fonds van Capadose bevat nu 185 titels. Werken van Alcock, Betsy, Bungener, Bunyan, Eduard Frommel, Gerdes, Hoogenbirk, Hoogewerff, Karssen, Keuning, Klinkenberg, Kloppers, de Liefde, Jan Lion Cachet, T. M. Looman, Magendans, Mevr. Prosser, Pijssel, Hesba Stretton, Veenendaal, Mevr. Walton, J. P. G. Westhoff, Witmond, De Zwart.

Voordeeliger aanbod dan „Capadose” doet vindt men nergens. Geen enkel fonds voor Zondagsschool-uitgaven is zoo ruim gesorteerd en zoo goedkoop.